

Borger = Bennen.

Et

U g e s t r i f t,

udgivet af

det forenede Understøttelses = Selskab.

J. H.

Anden Aargang.

Kiøbenhavn.

Trykt hos Christian Friderik Holm.

1789.

05.6
Bo 66

1789/90
Aug. 2

17456

Borger = Vennen.

No. 1.

Anden Aargang.

Freddagen den 31. Julii 1789.

Borgervennen har nu overlevet sit første Aar, og hans første Skridt i det nyebegyndte bør være Udbrud af hans Taknemmelighed imod Høie og Lave; dem han skylder sin Tilværelses Bedvarende, og af dem han, for den gode Hensigts Skyld, hvorfor han ene er til, og saa i Fremtiden tør vente sig det med sikkerste Tillid.

Ingen sand Ven af sine Medlemmer er stolt, men en Følelse af hans Hensigters og Foretagenders Keenhed og Nytte, kan og bør han have, han tør og nytre sin Glæde derover, at hans gode Villie erkiendes, og lade dette være sig en trøstlig Opmuntring til Standhaftighed i sine til det almindelige Beste sigtende Bestræbelser.

Den Tanke, at forviffe dem, der ellers ved en uforfkyldt Banheld gandske vilde være nedtrykte, en sikker Tilflugt, er i Sandhed alle Belsindedes Bifald og Opmerksomhed værdig. Menneskelighed, Medborger Pligt og Religion, alt taler for den, alt er indtaget deraf, at det ikke maae blive en blot Tanke, men ogsaa komme til Udførelse og Virkelighed. Af de uskyldige Aarsager, der giøre vores Lykke her i Livet uvis og usikker, ere der saa mange; de ere saa gandske uafhængende af den Menneskelige Forsigtighed og Klogskab; ved Belsstands virkelige Besiddelse, og ved den ivrigste Bestræbelse at beholde samme, kan de dog saa lidet forhindres, at ingen, han være end hvem han vil, med fuldkommen Bished kan være forsikret om hans timelige Belfærds Varighed indtil sin Død. Hvor trøsteligt er det da for de af Selskabets Medlemmer, der for at udføre hiin Tanke have foreenet sig med hinanden, og hvor trøsteligt er det ikke især for mange iblandt dem, der i deres udvortes Forsætning endnu finder mere Aarsag end andre, til at frygte for Lykkens Ubestandighed, at de af alles foreenede Kræfter kan vente en Understøttelse i det sørgelige Tilfælde, at Skiebneens Haand skulde nedbringe dem saa dybt, og giøre dem

dem trængende til deres Medbrødres Bistand. Denne Ulykkelige, som ikke er det ved Forbrydelse, som hverken blev det ved Uorden, Dødselighed, Udsvævelser, Uredelighed eller Dødsvennskab, men som af en af de mange Tusind Aarsager til Fattigdom, der endog kan træffe den dydigste og stræbsomste Mand, bliver overvældet med Mangel og Elendighed, han tør i det Ringeste dog ikke forsvikle. Han forudsæer hvor han skal finde de uundværligste Livets Nødvendigheder, og han veed at hans tilgængelige Understøttelse i trængende Nød med ham forenede Medbrøder, ikke vil lade ham omkomme i Elendighed.

Borgervennen priser sig lykkelig at være et af Medlemmerne til saa god en Hensigts Udførelse. Bl. veed han, at han til sammes Befordring ikke tør rose sig af nogen særdeles stor Fortieneste, men det er ham dog en Glæde og noksom Belønning for hans Bestræbelser, at være sig bevidst, at han gjerne ville forhverve sig sliq en Fortieneste, naar han formaade det. Han forpligter sig herved imod sine Venner og Læsere, dertil at bidrage alt, ham muligt, og da han vel veed at dette, efter hans Evner, kun er og bliver lidet, saa for-

forlader han sig paa Sagens Godhed selv, for den han arbejder, og smigrer sig med det Haab, der ved det Danske Publici for alt Godt sig saa virksom yttrende Tænkemaade ei kan omstødes, at han for sin Hensigts Skyld vil finde det Bifald, han ønsker.

Virkelig har Sagens Godhed giort megen Indtryk og større Birkning, end man i Førstningen torde vove at vente; da i den korte Tid af et eeneste Aar, alt 800 Medborgere af alle Stænder have foreenet sig til dens Befordring. Iblant dem finder man de ærværdigste og anseeligste Mænd, hvis Tilrædelse allene kunne anbefale denne Anstalt til enhver Skionende, dersom dens egen Godhed og Velgiorrenhed, der udgjør dens hele Væsen og Karakter, ved udvortes Omstændigheder trængte til at anbefales.

Selv det høie Kongelige Huus, hvis virksomme Menneſk. Kierlighed og viise Godgiorrenhed er det lige saa egen, som den Høistſamme medfødt Høihed og Bærdighed, har saget Deel i denne Anstalt. Det har ved sin

naadefulde Tiltrædelse ikke allene forsikrer den sin høie Beskyttelse, men endog ved aarlige Bidrag lovet at ophielpe samme. Dersom saa høit og ædeltænkende Fyrster og Fyrstinder ventede Taksigelse for deres veldædige Handlinger: saa vilde Borgervennen ogsaa her offentlig igientage dem, og tillige sige, hvad han, og hvad med ham ethvert Medlem af dette Selskab, og enhver veldædig findet iblandt Folket føler over denne Kongelige og Fyrstelige Medvirkning. Men denne store og opheiede Familie forlanger ingen anden Tak, end den samvittighedsfuldste Forvaltning og Anvendelse af sine Begjæringer. Den vil kun gjøre Godt; og derfor er og dens hele Liv en sammenhængende Række af menneskekierlige Handlinger.

Hvor uden for Dannemark finder man saa ærværdig en Forsamling af Store og Mægtige i Staten, der alle drives af en usforanderlig Retsskaffenheds og utrættelig Virksomheds Aand for det almindelige Beste. Sandelig, det var Borgervennen intet uventet Syn, at ogsaa hine store Mænd erklærede sig for en Udskalt, der saa aldeles stemmede overeens med deres

deres egen Tænke og Handlemaade. Ikke blot ved aarlige milde Bidrag, men endog ved særdeles Gunstbeviisninger have de viist sig som Befordrere af denne Anstalt, der hos dem ikke behøvede anden anbefalelse, end at den statede til den menneskelige Elendigheds Formindskelse. Deres eget Hierte maae takke dem, krasligere end Borgervennen formaaer; selv deres Exempels Virksomhed maae takke dem; thi hvor belønnende er det ikke at være et Mønster for Menneskekierlighed og Beldædighed?

Selskabets betydelige Antal af ordentlige Medlemmer er et talende Beviis paa, hvor let iblant os Danske en god Sag finder Bifald og Befordring. Den offentlig bekendt-blivende Liste paa deres Navne, viser, at ingen Stand, ingen Haandtering er tilovers, hvori det foreenede Understøttelses-Selskab jo haver fundet Befordrere af dets gode Hensigt. Denne almindelige Kierligheds og Belystrenheds Aand, er det skønneste Smykke i den Danske Nations og dens Hovedstads borgerlige Krone, og maae nødvendig gjøre den, og Borgerskabet, der med saa megen Værdighed bærer

bærer samme, elsket af alle andre Folgeslag. Et eeneste Aar, og Selskabet tæller alt 800 Medlemmer, der alle ere villige at bidrage til et Forehavende, der haver uforskyldte Ulykkeliges Understøttelse eene til Formaal. Vel kunne man vente meget af den iblant os herskende Tilboielighed til det Gode, men Forsventningen er dog overtruffen, og Borgervennen forudseer med trøstlig Tillid, at den end mere vil overtreffes.

Skulle man vel endnu have Marsag at tvivle, om det forenede Understøttelses-Selskabs Fasthed og Varighed? Borgervennen er overbeviist om, at sliq en Begyndelse lader haabe den beste Fremgang, og han har den glade Udsigt, at han i dette sin Tilværelses andet Aar vil finde sig berettiget til, at beskiendtgjøre end ikke mindre ædle Mænd, som Selskabet kunne tælle iblandt sine. Ikke yttret han dette sit Haab for at overtale nogen til at tiltræde, da han er overbeviist om, at den blotte Kierlighed til det Gode, der hidindtil i saa kort en Tid har tilbragt saa mange, snart ogsaa vil forskaffe flere. Selskabet vil derved tidligere, end det selv kunne beregne, blive fadt

sadt i Stand til, at nærme sig dets Hensigts Udførelse. Det vil da med Glæde forfølge dets Plan, og imidlertid vil den virksomme Menneskekierlighed mangfoldiggjøre Hielpemidlerne; Selskabet vil i samme Forhold finde sig formuende til at udbrede sin Hielp iblandt flere, og Følgen deraf vil være, at Planens Nytte altid vil blive siensynligere, og derved altid skaffe samme flere Understøttere og Befordrere. Dette haaber Borgervennen, og han tør haabe det, thi han kiender af lang Erfarenhed sin Nations Tænkemaade, der er en tilforladelig Grund til dette Haab, og just denne Tænkemaade gjør al videre Indbydelse unødvendig. De Edeltænkende vil nok komme af dem selv, de, som kun befordre det Gode fordi det er godt.

Borgervennen kan kun forestille sig tvende Marsager som muelige, der kunde tilintetgjøre hans Forhaabninger, men lykkeligviis skal ingen af begge komme til Virkelighed. Den første var en kostbar Administration, som for-tærede en betydelig Deel af Indkomsterne, og lod allene en ringe Deel tilovers til Understøttelse for de til Hielp trængende og Nødtørstige.

Den

Den anden var Uddeelse af Hielp og Understøttelse til Uværdige, hvorved de Værdige bleve forbigaaede. Disse 2de Aarsager kunde i den følgende Tid hindre nye Tiltrædelser til Selskabet, og bevæge de allerede indgangne Medlemmer, ja endog forpligte dem til at gaae ud igien. Men enhver som kiender og erindrer sig Selskabets Love, at det har Ret til at skærpe disse Love, til alle Missbrugs mueligste Afværgelse, nærmere at bestemme og uvide samme, han vil ei heller finde disse Bestyringer grundede.

Ingen bekostelig Administration bliver at befrygte. Borgervennen er berettiget til at forsikre, at man vil være betænkt paa Foranstaltninger, for endog at formindske de saa Omkostninger, som hidiindtil have været bragte i Anslag, og om mueligt gandske at ophæve samme; at anvende Selskabets Formue til den eneste Hensigt, hvortil den er bestemt, og at bruge al ikkun muelig Forsigtighed og Sparommelighed; ogsaa i denne Hensigt at indføre en saadan Forsætning, ved hvilken dette eeneste Diemed med Sikkerhed kan blive opnaaet. Exempler af deslige Indretninger, som

som ved at forsømme denne Regel, ere gangne til Grunde, skulle dertil blive nyttede, hvor- til de allene ere brugelige, nemlig at advare den nærværende og den tilkommende Forvaltning. Men at ogsaa Selskabets Bistand ikke skal blive nogen Uværdig til Deel, dette at udvirke vil stedse være Medlemmernes egen Sag. De have Ret at bestemme, hvo der trænger til Hielp, hvo der fortjener Bistand og hvo der skal erholde samme. Naar de selv med et opsærligt prøvende Blik undersøge den Ansøgendes Karakter og Levemaade; naar de stræbe rigtig at bestemme hans Nædterstigheds Maal, og naar de agte paa Tiderne, Beskæffenhed og Omstændigheder: saa vil det heller ikke blive at befrygte, at Uværdige skulle tilsnige sig deres Belgierninger, som ikkuns tilhøre de Værdige, og at selv den Værdige skulde til Fornærmelse for en anden Værdig kunne erholde mere, end ham tilkommer. Den strengeste Retfærdighed og Upartistighed skal da allene afgjøre det, og ingen Unbefalinger, ved hvilke saa megen Uret skeer i Verden, men Overbeviisninger grundede paa Undersøgelse skulle give Udslaget. Ingen kunstlede Bønner, ingen Bønners overdrevne Forestillinger, ingen

ingen Hyllerie og Forstillelse ſkulde udrette noget, men allene virkelig beviist Trang og afgjort Værdighed ſkal være gjeldende.

Saaledes kan og ſaaledes ſkal Borgervennens Haab ſtaaе fast, at denne Anſtalt, for hvilken han taler og ſkriver, ſkal erholde og fra Tid til anden ſee formeeret det Biefald, ſom allerede fra det første Aar af er bleven ham til Deel. Hensigten af denne Forening vil blive opnaaet, den menneſkelige Elendighed ved ſamme formindſket, megen Troſt og Besværqøegſe ved den udbredet, mange Ulykkelige ſkal have ſamme at takke for Rettelse i deres Nød, og Selskabet vil blive et eſterlignenſes værdigt Menſter, og Beviis paa, at manges foreenede Kraft, naar den bringes i den rette Stilliſg, kan udrette og befordre uendelig meget Godt.

Af denne Forening har end videre til-Inſtituttens Beſte erklæret ſig ſom overordentlig Medlem:

Hans Excellence Herr Geheime-Raad von
Holmſkiold,

og i samme er indtraadt, ligeledes som overordentlig Medlem:

Hans Høiværdighed Hr. Doctor Bloch, Biskop
over Syens Stift;

som ordentlige Medlemmer:

Hr. Capiatine von Byberg,

— P. Prahl, Pastor til Sommersted i Amtet
Hadersleben,

— J. Gøttſche, Copiist i Rentekammeret,

— P. Beck, Viinhandler,

— N. F. Schmidt, Urtekræmmer og Conditør,

— Niels Petersen, Hørkræmmer,

— O. A. Smith, Bogholder,

— J. Yding, Bognmand,

— T. H. Thomesed, Meelhandler,

— Jess Petersen, Brændeviinsbrænder,

— Tausen, Trakteur.

og som Abonnent af Ugebladet:

Hans Høiværdighed Hr. Doctor Schinmeier,
Superintendent i Lübeck.

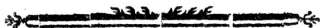
Indsendt.

En Theolog, som er ordentlig Medlem af Selskabet, har den Skiebne, som flere kan have, der mangle enten Patroner eller en vis Grad af Dumdriftighed, at han er sat i et saa ringe Levebred, at han umuelig deraf kan ernære sig og sine. Han troer, at der i dette talrige Selskab letteligen findes nogen, som kunde skaffe ham noget at fortiene, enten ved Information, Skriven eller Regnskabsførelse, hvortil han hele Eftermiddagen har Leilighed, enten i eller uden for sit Huus. Og han tvivler ikke paa, at jo en eller anden af Selskabet vilde unde ham Leilighed til at fortiene noget, naar de kiendte hans Duellighed, Karakter og Omstændigheder, som han med gode og paa- lidelige Bidnesbyrd kan overbevise enhver om, der ønsker at hjælpe ham. Han anvises af Selskabets Bogholder Hr. A. Hvid i store Kongensgade No. 68.

Anmeldelse.

Efter at den af Løve-Handels Interessentſkabet den 25 Junii udnævnte Commiſſion haver indhentet alle til Dato muelige Efterretninger, ſigtende til Planens Fremgang, hvoriblant findes en Beregning paa 30 Kvadrat Mile Moser, og for da ſaa haſtig ſom mueligt at gjøre Anvendelse af den beqvemme Aarets Tid,ønſker ſamme en Forſamling af Interessenterne, ſom da ombedes at indfinde ſig, Onsdagen den 5te Auguſt, Eftermiddag Kl. 4 ſlet. i Hof Billed- og Steenbugger Karles byes Gaard, i Nye Kongensgade ved Slottet No. 333, for at tage nærmere Beſlutning.

Med et af de næſte Nummere ſkal følge Titeldbladet til Ugeſkriftet Borgervennens første Aargang, Alligemed Rettelserne af de i ſamme forekommende Trykfeil.

Borger = Bennen.

No. 2.

Anden Aargang.

Fredagen den 7. August 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 52.)

97. Om Borgeres Testamenter. Ingen Præst maae imodtage Afsdødes Gods i Forvaring, 7 Dannemænd skal imodtage det.
98. 99. Om Præsters Testamente. Naar Rigets Børn maae reise udenlands.
100. Stølene skal flyttes ud for at rense Kirkerne.
101. Gulvene skal gøres lige i Kirkerne.
102. Alle Præster skal boe ved deres Kirker.
103. Om Kirkeværger, disse skal lade forsønde i Kirken, naar de der vil aflegge Regnskab.
104. Om Herberger.

105. Om Keenlighed og Redelighed i Herbergs
gerne.
106. Et Herberg skal være ved Stranden for
Skibsfolk.
- 107—9. I Herbergerne skal være gode rene
Senge. Der foreskrives Tært hvorefter
Herbergerne skal selge.
110. III. Sildefangstens Ordinants, at ikke
nogen Udlændisk skal blive bedragen og
købe Vaarsild for Høstsild, tomme Tønder
for fulde, eller Sild saltede med slet Salt
isteden for godt.
112. Der skal være soerne Bødkere, som sætte
Mærke paa deres Tønder, der skal gøres
efter foreskrevet Maal.
113. Oldemanden skal probere de selgende
Tønder.
114. Bødkersvonnene som bruges paa Fisser-
leierne, skal bruge Byens Bødkers Mærke.
115. Der skal gives Seddet af Træhandlerne
paa Fisserleiet, for hver tom Tønde der
selges, denne leveres til Scultus, og skal
disse Sedler stemme med Tolderens Regnskab.
116. Hvorlænge Sild skal staae inden den til-
pækkes, og hvorledes Lagen skal astappes.
Den som brænder Tønderne skal være Vidne
at Silden er rigtig behandlet, han skal see
efter

- efter inden han brænder Tønden, at det er godt Kjøbmandsgods. (Slig Forsigtighed glemte man i Handels Ruusens Tid med Tønder Kjød, der sendtes til Vestindien, man straffede ikke dem, der med uredelig Omgang fordærvede Nationens Credit).
117. Kjøbmanden maae eftersee sine Tønder Sild, dog paa egen Regning aabne dem.
118. Kongens Mærke skal sættes paa de beste Tønder Sild, tilligemed Stadens Mærke. Paa Sommersild skal Byens Mærke ene staae, og paa ringere Sild skal drages en Cirkel om Tønden.

(Fortsættelsen følger.)

Lyffens Omberling i det Store som i det Smaa.

Vores Tilværelse er saa yderlig tilfældig, og alligevel smigre vi os med, at kunde forskandse os imod ethvert Skiebneens Angreb? Ved viis Maadelighed bidrager en saadan Bestræbelse meget, til at udvilde vor Virkekraft. Ved overspendt Stræben derimod at vilde vedligeholde en lige Rang og Rigdom i vores Familie

milies Skib, staae vi meget snart Fare for, ikke paa anden Maade at beskytte os for udvortes Fornedrelse, uden ved indvortes Fornedrelse. Stedse burde vi altsaa mindre være bekymrede for den Lykke, som kommer uden fra, end for den Ulyksalighed, som flyder af Hjertet. Naar Ulykken afhænger af Tilfældet, saa afhænger Ulyksaligheden af os selv. Denne bestaaer i vore Nødtørstigheders Forhold med de Kræfter, som vi behøve til deres Tilfredsstillelse. Lader os udvide Kræfterne og indskrænke Nødtørstighederne! Ere vi tilfreds i os selv og frie fra forføngelige Begierligheder, da vilde vi uden Nøie see alle vore Kostbarheder og prægtige Klæder vandre hen til Marschandiser Boden; det beste Klenodie bliver os tilbage, den indvortes Tilfredshed. Den bliver os tilbage, om vi endog ombytte Palladset med Straahytten, Kommandostaven med Hyrdestaven. I Besynderlig synes denne Slægternes Stigen og Falden i Fristater at være et Thermometer paa den endnu vedvarende republikanske Frihed. Til de Genes Opmuntring og de andres Admøngelse tiener dette, at Slegtregisterne fremvise mangfoldige Exempler, hvorledes af en og den samme Familie snart opstaae Præsidentere, snart Dør-

bogtere. Og hvorfor skulde da Dørvogteren
 fortvivle, eengang at see sin Sønesøn som
 Dommer, eller hvorfor skulde Dommeren troe
 det umueligt, engang at finde sig fornedret i
 sine Efterkommere? Naar en saadan ikke uden
 Skræk tænker derpaa, at hans Værdighed el-
 ler hans Huus med Tiden kunde falde til en
 anden Slægt, saa maae han beroelige sig med
 de mægtigste Staters Exempel. Er ikke den
 hele Jordklode en stedse omverlende Skue-
 plads? I det firtende Aarhundrede stæeg Hol-
 land frem af Moradset, for snart derefter at
 kunde afgjøre Europas Skiebne: og allerede
 nu igjen afhænger samme af enhver mindste
 gunstige eller ugunstige Vind. I Midten af
 det syttende Aarhundrede døde Kongen i Eng-
 gelland, Karl den 1ste, paa et blodigt Skafot,
 og en Privatmand, Cromwell, udøvede mere
 end Kongelig Magt. I den første Fierdedeel
 af forrige Aarhundrede herskede Polakkerne i
 Rusland, i nærværende Aarhundrede herse-
 Russerne i Polen. Imod Midten af det 13de
 Aarhundrede undertvang Tartarerne sig Rus-
 land fra Tid til anden. Nu staae de for stør-
 ste Delen under Russisk Herredømme. Indtil
 imod Enden af det firtende Aarhundrede strei-
 fede de krummiske Tartarer ofte indtil ind i Hjer-
 tet

tet af Rusland, og dette Rige gav samme ind-
 til Aaret 1685 aarlig omtrent 100,000 Rubler
 til Foræring: Nu har den krummiske Chan af-
 staaet imod en aarlig Pengesum sin hele Stat
 til Rusland. Indtil den første Halvdeel af
 det nu værende Aarhundrede vare Tyrkerne
 frygtelige for det tydske og russiske Rige; nu
 frygte Tyrkerne sig for disse 2de Riger. Ge-
 neral Feldmarskalken, Grev af München, til-
 bød i sit firesindstyvende Leveaar den russiske
 Kaiserinde, Catharina den anden, i hendes
 første Regierings Aar, sin Tieneste til at er-
 obre Hovedstaden Konstantinopel og det hele
 Tyrkiske Rige i Europa. I den 16de Deel
 af Büschings Magazin læser man hans Brev
 til Kaiserinden. Han ønsker at hilse Storfyr-
 sten, naar han blev 17 Aar gammel, som Ge-
 neralissimus over de Russiske Krigshære, at
 føre ham i Følge Keiser Peter den 1stes Hen-
 sigter til Konstantinopel, til Gudstieneste i
 Sophiekirken sammesteds, og at plante de
 russiske Standarter i denne Hovedstad. Han
 vil grundig bevise: at Peter 1ste fra Staden
 Assows Beleiring af i Aaret 1695, indtil
 hans Død i Aaret 1725, har havt den store
 Hensigt at erobre Constantinopel, at forjage
 Tyrkerne og Tartarerne af Europa, og igjen
 at

Borger = Bønnen.

No: 3.

Anden Aargang.

Fredagen den 14. August 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 2.)

119. Bøggerne skal staae til Ansvar at Sil-
den er godt Kjøbmands Gods.
120. Der skal være soerne Bøggere i Kjøbs-
stæderne, Geistlige maae ikke besatte sig
dermed. Disse Bøggere skal brygge af
det Korn som dem leveres.
121. Haandværne skal afskaffes. De til-
skillede Møller maae ene bruges.
122. Flere maae slaae sig sammen og være om
et Bøggerie.
123. Der skal sættes af og til om Muret Tare
paa Sillet efter Kornprisernes Stigen og
Falden,

124. Hver Borger skal hos Sifemesteren tage Seddel paa, hvormange Tønder Korn han hver Gang vil bruge til sin Brygning.
125. Naar Øllet er fadet, da skal Tegnemesteren smage Øllet, og tage Ord af Bryggeren at intet Øl er lagt tilside.
126. Hvorpaa Bryggerne gaae hen til Sifemesteren og sifer hver Tønde, faaer af ham en Seddel, denne leveres til Tegnemesteren, og da skal hans Seddel stemme med Sifemesterens Regnskab, som aflægges tvende Gange om Aaret.
127. Om de Tegne, som af Sifemesteren skal leveres Bryggerne.
128. Naar Øllet er siset, og de have Sifemesterens Seddel at forevise, kan de sælge Øllet hvor dem lyster. (Eykfsalig Danne mark, endnu tales ikke om Brændeviin.)
129. Hver Maaned skal Sifemesteren aflægge Regnskab til Magistraten for oppebaaren Sise, og hvert halve Aar skal han til Sifemesteren i Kiøbenhavn aflægge Regnskab.
130. Taxten at sise efter; f. Er.: 1 Pibe fremmed Viin giver i Sise 1 rhinff Øylden; der opregnes 9 Slags fremmed Øl, som giver 1 mk. i Sise per Tønde; deris
mod

- mod af beste dansk Øl gives 4 Albus og af
 flettere 2 Albus, neppe 1 þ.
131. Borgemester skal sætte Tært over hvad 1
 Pot Øl skal gielde.
132. 133. At Allen, Maal og Vægt, samt
 Lønde Maal skal være eens over hele Riget
 og skal justeres.
134. Borgemestere skal have Teglovne ved
 hver Riøbstæd, lade Stene stryge efter til-
 sendt Maal, og selge til Borgerne tusend
 for een Gylden eller for det allerringeste.
135. Told af Heste. Af en Hest som gaaer
 udenlands til 16 Marks Værd betales 1
 rhinsk Gylden i Told. Af en Hest til 14
 eller 12 mk. gives 2 mk.
136. For smaae Heste gives fra 12 til 6 þ.
 Told.
137. Den Hest, Riøbmanden rider paa, for-
 toldes ikke.
138. Heste skal fortoldes hvor de udskibes fra.
139. Tarten at tolde efter skal allevegne være
 opslaaet. F. Ex.: af en Læst Skaan Sild
 5 mk. Af Aalborg Sild 3 mk. Af en
 Læst Smør 6 mk. Af en Læst Honning
 6 mk. Af en Læst Tælle 6 mk. Af et
 Faar 1 þ. Af en levende Ore 4 þ. Af
 en Lønde Bng 1 þ. For en Koe 8 þ.

140. Efter denne Lov skal dømmes i alle Riis-
 stederne og ikke efter Privilegierne, uden
 at deri skulde staae noget, som denne Lov
 ikke taler om.

Kunde vi andet end fælde Medlidens-
 heds Taarer over Christians haarde Skiebne?
 Han, hvis Love, Jdræt, Digtet og Traaften,
 ene gik ud paa at forjage Uldenheds Mærke,
 og at snyderbrøde Nagene af Privilegier og
 Baner, som Hierarchiets og Lehns-Tidens
 Boldsmand havde paalagt de ringere Stæn-
 der. Han, som vilde, at retfærdige, milde,
 til Vindskibelighed og selvstændig Handel op-
 muntrende Love skulde regiere Folket. Han
 som endnu ingen Fiende vovede at beskylde for
 Udselhed, eller at have beriget sine Vndling-
 ger! Han, om hvilken de arrigste Fiender,
 som ikke ere dristige Tegnere, maae sige, han
 straffede stedse efter foregaaende lovlig Under-
 søgelse. Han, der som retfærdig Konge var
 nærværende i hver Kro og i Landet. Han, som
 stedse havde de meest oplyste Mænd om sig.
 Han, denne Konge, der aabnede for Danne-
 mark Velstands Kilder i dets eget Skiod.
 Han, der opdrog, veiledede og frigjorte Fol-
 ket fra Fordoms og smaae Tyranners Bold.
 Han

Han, siger de Mægtige og som skulde være de
meest Dplyste, var uærdig til at regiere,
han var et Umenneske, en Tyran.

O! give Gud man kunde, til Ære for
Christians Tids Alder, reent af alle Tiders
Minde udslukke Adelens, Hertug Friderichs,
Lybekernes og Geistlighedens Manifest imod
Christian.

Det staaer ikke i vores Magt at afvaske
disses Skamletter. De vil opvække alle Ti-
ders Foragt og Harme imod dem. - Skulde
maaskee ikke Forsynet vilde, at de sieldne store
Hoveders Løbebane skal stedse være knudret,
og vanskelig, for desto stærkere at lade dem
føle deres Mod, at de ene tør vandre den.
Christian var ikke det eneste Offer for Menne-
skelighedens Dplysning, Forfinelse og blidere
Kaar.

Jeg vilde at den historiske Vedetraad til-
lod mig at føre Læseren hen til bedre Egne,
end nu, da han med mig skal vandre igiennem
Medrigheds, Troeløsheds, Overmodts, Bag-
talelses og Egennyttens gyselige Optoge.
Disse Furier forjog Christian fra Tronen, og
son-

sønderreve Fædrenelandet længe! efter hans Dage.

Lad os betragte de Miner, hine Furier hemmeligen grove imod Christian, hvilke, da de sprang, ødelagde Dannemarks Handel, Frihed, Vindskibelighed, ja Være iblant andre Folkslag, og Ret til at staae ved Siden af dem, saaledes, at disse Spirer lige til vore Dage, formedelst idelige Forandringer, aldrig ret have kundet slaae Rodder.

Allerede 1522 indgaae Lybekkerne Forbund imod Christian; og hvilken Bevæggrund bestemte dem? Denne: at Danmark ikke maatte faae selvstændig Handel.

Disse Lybekkere vidste at aabenbare for Hertug Friderich, at Adel og Biske i Danmark stode paa Spring at oprøre sig imod Christian, fordi han svækkede deres Privilegia, der holdt alle de arbejdende Stænder i Uffelhed og Tyrannie. Hertug Friderich og hans Adels kunde ikke taale, at Christian vilde, at Holsteen skulde af ham tages til Forlehning. De vilde hellere tage det af Stiftet Lybek, som stadfæstede hvad de ønskede. De vilde fore-

kom-

komme, at Christian ikke med Tiden skulde betage dem deres endnu vedvarende umenneskelige Bedtægt, at sælge de stakkels Bønder som Fæe.

(Fortsættelsen følger.)

Middel at faae Pletter ud af al Slags Løi, uden at Farven lider noget derved.

Man tager 6 Lod venetiansk Sæbe, skærer den ganske smaat, og kommer den i en Pot Kildevand, lader samme opløse over Ilden, og siden blive kold igien. Herpaa tager man 6 Eggehvider, pidsker dem med et Riis, og hælder imidlertid, lidt efter lidt, Sæbevand deriblandt. I den Massa dnypper man en Børste, gnider Pletten dermed saa meget som behøves, og toer den strax derpaa ud i reent koldt Vand, endelig tører man den af med et reent linned Klæde. Paa denne Maade er man i Stand til at faae alle Smuds og Fittetletter ud af al Slags Løi.

Med

Med Tærepletter bærer man sig ligeledes ad, kun at man i Forveien bløder Pletten med Bomolie eller usaltet Smør.

Anmeldelse.

Det forenede Understøttelses Selskab ærer nu og, som overordentlig Medlem:

Herr Kammerherre Greve af Rantzow, Kongelig Hofjægermester.

Som ordentlige Medlemmer ere i denne Uge indkomne:

- Hr. Buchhave, Doctor Medicinæ,
- Hegelund, Revisor ved det Kongel. Lotto-Contoir,
- Scheer, Orgelbygger og Instrumentmager.
- Eller. Politiebetient; og

som Bladets Abonentere:

- Hr. Ole Andreas Lindemann, Studiosus Juris,
 - Sigward Christ. Tønder, Stud. Juris,
 - Johan Fried. Hansen, Stud. Juris.
-

Borger = Bennen.

No. 4.

Anden Aargang.

Fredagen den 21. August 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 3.)

Christian skyldte nogle Penge til Hertug Friderich, som var Gierrigheden selv, han lader dem fordre paa en for Christian ubeleilig Tid, og lader ham tillige vide, at han nok kunde blive hans Fiende, hvis han ikke betalte dem.

Christian faaer hos Keiseren udvirket en Befaling til de Eybske, at de intet maatte foretage imod Kongen, inden de Kaiserslige Commissarier havde dømt dem imellem.

Chri.

Christian reiser selv til Holsteen, forli-
ger sig derhen med sin Farbroder, at paa et
Møde 14 Dage før Pintsedag 1523 skulde alle
Tvistigheder ved fremmede Magters Mellem-
handling afgjøres imellem Hertugen og Kon-
gen. Altsaa havde nu Christian ikke Ret til,
paa den Tid at vente sig noget fiendtligt, en-
ten af Lybekkerne eller Hertugen.

Men usformodentlig og imod al Troe og
Love vedbliver Lybekkerne med deres Flaade
at indtage Borgenholm, ja at opbrænde Høls-
singer, og at lægge sig hos Kiøbenhavn, saa
at Christian endog maatte fra Holsteen iile til
Kiøbenhavn, for at imodsette sig disse troløse
Fiender, der efter Kaisereus Befaling burde
have siddet rolig, indtil der af Commissarierne
var dømt dem og Christian imellem.

Christian skaffer ved Kiøbenhavn i Hast
en Armee af 10,000 Mand, overtaler Almuen
allevegne at hindre Lybekkerne i at gjøre Land-
gang; sammenkalder i Enden af Aaret 1522
en Herredag, for at overlægge med Stænderne,
hvorvidt han maatte gaae i at tilfredsstille Her-
tug Frederichs Fordringer, og ved hvilke Mid-
ler

ter Penge kunde anskaffes til Krigen imod Tybekerne.

Christian tilskriver endnu dette Mar Hertug Friderich venligen, at det Bornholmske Forlig kunde han ikke fuldbyrde saa hastig, da Vinteren hindrede Herredagen. Men for Laagnet af 11000 Mark vilde han stille enten Caution eller Pant.

1523.

Nøden var for Døren, Herredagene maatte holdes snart. Adelen sammenkaldes i en bydende Tone. Den jydskke Adels havde Ret til at stielve for Christians Nærværelse, han var vandt til at opdage og straffe Oprørere. Deres Samvittighed malede for dem Sammensrottelsen, opdaget med Hertug Friderich og de Wendiske Stæder, de havde at gjøre med en klog og retfærdig Konge, som Kaiseren mægtig stod bi. For da at undgaae vel fortient Straf, søgte de deres Befrielse i at opsigge Christian al Lydiighed, og hvor seigt, hvor snue tilskikke de ikke ham dette troløse Brev. Da den jydskke Adels saaledes havde antændt Egbeilden, da strax sprang Minen. Hertug Friderich

berich var villig til at være Konge, og de Lybste til at hielppe ham, imod Christian.

Paa denne nedrige Maade blev Hertug Friderich Konge, inden den sadte Dag var kommen, paa hvilken han skulde forliges med Kong Christian; og at støde Christian fra Tro-
nen, var venlig at afgjøre deres ubetydelige Trætter. Og hvilken Harm for kloge Danske, at i Lübel imodtog Hertug Friderich Dan-
nemarks Rige. Midt i al denne Tummel sad Christian blot om, at man vilde lovligen undersøge de Besværinger man havde imod ham, og at han villig vilde affone de Feil, man overbeviste ham om, og at man blot ikke vilde sætte den Erbødighed tilside, Undersaatersere skulde Troe og Love, i Kraft af hvilke han var deres Konge, og at de ikke vilde tage afsted som Oprørere.

Fornuftige Advarseler kunde ikke frugte hos Misdædere, der strede for Liv og Frihed. Adelen vedblev at opirre deres Bønder, og Geistligheden at forgifte de mindre Borgers Dom over Christian. I dette Uveir var Christian ingen Steder mere usikker end i sit eget

eget Land. Kiøbenhavn var ham allene troe, den fiendte ham nøie; hertil ilede han, og udførte sin al for hastig tagne Beslutning, at begive sig om Bord med sin Gemalinde, Børn, Skatte, Adkomster, Beviser og sine daglige Venner. Han haabede hos Kaiseren og Engelland at faae den Hielp, hvormed han kunde straffe sine oprøriske Undersaattere. Havde Krigen, tvertimod Formodning, imellem Kaiseren og Frankrig, ikke just brudt løs 1523, vilde det have været Christians Allierede let, at sætte ham paa hans Fædrene Trone.

I samme Maaned d. 20 April 1523, som Kong Christian Kulde efter Aftale have forliget sig med sin Farbroder, opkaster denne sig til Regent, oprører Riget imod den retsmæssige Konge, og lader ham estersætte som Guds og Menneskelighedens Fiende.

Christian seiler bort fra det Land, for hvis sande og varige Beste han havde opofret al sin Ild, alle sine Kræfter. Kiøbenhavns Borgere sølte dette, de tilraabte ham fra Bolden Lykke og hastig Seier, indtil de ikke mere kunde sige ham.

Hertug Friderich, nu Konge efter Dyrerernes Hierte, stadfæstede Adelens og Geistlighedens Privilegier, opbrændte Christians Love, med Rod oprykkede hans Indretninger, fastede sig ganske i de Bændisse Steders Arme, og kaldte det at regiere, at lade disse og de Mægtige i Landet make Koen, Borgerne og Bønderne i Dannemark. Ja Uhsfeldt siger selv: Friderich lovede Adelen alle deres Privilegier forsegede, derfor valgte de ham, og han holdt Ord. Ja Hvidfeldt vil, at Friderichs Minde skal være evig antegnet i Adelen's Hierte, fordi han gav den Ret til at sælge og behandle deres Bønder som Fæe.

Hvorledes maler Historien os Friderichs Regimente? Grusomt, og det imodsatte til Christians. Her ere en tænkende Mand's Ord, der levede under Friderichs Scepter, og som var ikke mindre en Ben af Christian den Anden.

„ Friderich den første, siger han, blev
 „ af en berømmelig Hertug en ussel Konge.
 „ I at udføre/ og lede vigtige Ting var han
 „ enfoldig ja næsten dum! var derimod meget
 „ snedig i at sammenkrabe Penge. Han be-
 „ gyndte

„ gyndte med at plyndre Kirkerne. Han
 „ holdt sin Residents paa Gottorff Slot, til
 „ stor Binding fra Holsteen, men til ubodes-
 „ lig Glæde for Dannemark. Herved
 „ gjorde han det fri Rige Dannemark lige-
 „ som skatkyldig til Holsteen. Al Skat og
 „ Told, som han kunde opbringe i Dannemark
 „ stæbede han til Schleswig. Vel lovede
 „ han ved Kroningen at holde Residents i
 „ Midten af Riget, han holdt dette ligesaa
 „ lidet, som noget andet af det han lovede. “

„ O! uhyksalige Dannemark, det for
 „ dine Penge købte, forøget og beriget Hol-
 „ steen, maae du endnu taale at være din hæfte
 „ Besværer og Opsluger. “

„ Da Christian den Anden af Friderich
 „ blev fanget, blev hans Kofferter med Skat-
 „ te, Rigets Brevskaber bragt til Schleswig,
 „ og paa alle Maader blev Landet siden udsu-
 „ get, ja udtømmet. Saa at ved Friderichs
 „ Død var Landet langt fattigere, uslere og
 „ mere udplyndret, end da Kong Christian
 „ styrede det. Havde Friderich elsket Døds-
 „ straf ligesaa høit som han higede efter Mid-
 „ ler og Penge, da havde hans Regimenter
 „ været

„ været langt grusommere end Christians.
 „ Friderichs daglige Liv, vedbliver hans sam-
 „ tids Mand, var Ledighed, Spil og uæde-
 „ Lidsfordriv. Naar han ikke kunde tvinge
 „ Adelen til at være af hans Mening, truede
 „ han dem med at vilde kalde Christian det
 „ Anden ind igien. “

Saa stor var Christians Ret, at endog
 hans Fiender maatte true Oprøerne med den.
 (Fortsættelsen følger)

Anmeldelse.

Selskabet haver igien i denne Uge vundet et
 Tilvæxt af følgende ordentlige Medlemmer:

- Hr. Andr. For. Prom, Isenkrammer,
- Kemmeter, Commissionair,
- Møller, Risbmand,
- Joh. Gottl. Friderichs, Raaberstikker;
- Joh. Pet. Christ. Eegholm, Trakteur paa Eeg-
holmsdahl,
- Herm. Christ. Hack, Kleinsmedmester,
- Valentin Freye, Tøimester paa Guldhuset,
- Christ. Frid. Osvaldt.
- Andr. Lystrup, Sergeant og Divitions skriver
- Peter Barkmann, Garvermester, og
- Mad. Beckmann, Spisevertinde.

Borger , Bønnen.

No 5.

Anden Aargang.

Fredagen den 28. August. 1789,

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 4.)

Dyreriff Adel og Geistlighed havde ene skilt ham ved Tronen, og intet vandt Danmark ved at faae sine gamle Baner, Privilegier og flette Love igien, og ved at udsuges af Fridesrich og fortunles af Holstenere.

Endelig hvo kan beskriue Landets Tab, ikke fra Alder til Alder at have høstet Frugterne af Christians kloge Regimente og retsærdige Love. Danmark var blevet i Østersøen en betndelig handlende Nation, dets Kjøbstæder havde trukket de vendiske Steders Fedme til sig. Borger og Bønder havde med Adel og

og Geistlighed været i Rigevægt. Frihed og Bindfælibelighed kunde have rodfæstet sig, de vare ikke blevne qualte lige til vore Dage af Privilegier og Baner; og endelig Dphsynningen havde fundet Veien slettet for sig, saadan som den fandt den i Engelland og Holland; nu ere disse stegne i Veiret, og Danmark er Secler tilbage. Staters Opdragelse kan i den første Ungdom forsømmes, ligesaavel som enkelte Menneskers, og Alderdommen bliver affkyelig.

Vi vil efter Lovte kortelig følge med den flygtende Christian og hans Venner.

Christian som Flygtning. fra 1523 — 1532.

Som den kloge Søemand, der iglenskem utallige Farer haver opdaget raae og ubehøvede Nationer, og glædet dem med Livets første Nødvendigheder, atter af Væde drives til at beseile de evige Jisstrækninger ved Polerne, her tumles og kastes han hid og did af øsrevne Jisbierge, der velte ham i Møde, og tilintetgiøre hans Klogskab, og betager ham alt Haab om Redning. Saaledes var Christians

stians Regiering, han havde forfinet en i Gosthiss og Lehns Raaehed nedsynket Nation, havde igiennem mange Farer erhvervet Borgersrens og Bondens Fortroelighed, men da han vilde forandre de mægtige Stænders Aaar saaledes, at Statens Velstand skulle udgiøre et med deres, da væltede Adelsstolthed, geistlig Overmod, Egennytte og mægtige Fiender og Naboer sig i Veien for ham som Iisbierge. Ikke kunde han længere kiempe imod slige Hindringer med egne Kræfter, han forlod disse utaknemmelige Egne, for at lande i en sikker Havn, hans Svogers Barm.

Her haabede han at see de Løfter opfyldte, der længe havde smigret ham, at de omsider vilde skienke ham Kræfter til, ved Lovenes Hielp at indtale sin Ret, og at qvæle for evig hans hevngierrige og oprørske Fienders Idrætter.

Men Storm, Uveir, Lykkens Ubestandighed, kastede ham hid og did, lige fra det Dieblis, da han nedstødt fra Tronen skulde lade sin retfærdige Sag, blottet fra Magtens Forsvar, tale; og nu først viser Modgang os Christians sande Værd.

(Fortsættelsen følger.)

Anmeldelse.

Paa det foreenede Understøttelses Selskabs Stiftelsesdag den 4de Junii, skulde efter Fundationen den paa samme Dag fastsatte Generalforsamling allerede være bleven holdt. Dette ville og være skeet dersom Directionen havde vidst at anvise Selskabet en ligesaa rummelig som anstændig Plads; men da samme har været saa lykkelig i en kort Tid at være til saa stort et Antal, saa kunne let formodes, at af 840 Medlemmer, hvoraf Selskabet nu bestaaer, paa saa høitidelig en Dag i det ringeste Halvparten ville indfinde sig. Den Sahl med tilhørende Bærelser, som haver tiend til Directionens hidtil havde Sammenkomster, som ogsaa blev brugt ved første Generalforsamling i forrige Vinter, vilde for den forestaaende Forsamling, og som formedelst Medlemmernes større Antal, Nærstidens Beleilighed og Stiftelsesdagens Høitidelighed, maae ventes at blive saa meget talrigere end den forrige, langt fra ikke have været tilstrækkelige. Og til dette Viemed paa Kasseus Bekostning at leie større og bequemme Bærelser, enten i et offentlig eller privat Huus her i Staden, dette har Directionen hverken villet eller kunde tillade, da samme strax ved Administrationens Tiltræ-

delse

delse indbyrdes foreenedes om, og ligeledes som en for Fremtiden stedse vedvarende Lov fastsædte, at foruden Ugebladets Omkostninger og Budets nødvendige Løn, ikke en Skilling i Vie-Omkostninger, de være af hvad Navn de vilde, skulde falde Selskabets Kasse til Byrde.

I denne Forlegenhed fordriftede omtalte det forenede Understøttelses Selskabs Forstandere sig, til atter at tage deres Tilflugt til deres første og højeste Belgiorer og Beskytter, og allerunderdanigst at bede Hans Majestæt Kongen, allernaadigst at ville forunde os en anstændig og rummelig Plads i en af de Kongelige Bygninger her i Staden, for deri at kunne holde Selskabets Generalforsamlinger, og hævver allerhøistfamme paa denne allerunderdanigste Bøn allernaadigst resolveret:

„ at det forenede Understøttelses Selskab til
 „ 2de Gange om Aaret at holde deres Ge-
 „ neralforsamling, maae den Kongelige Sahl
 „ og Leiligheder paa Palaiet blive loverladt
 „ og indrømmet.“

Hvilken Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Resolution Hs. Excellence Herr Geheimeraad og Oberhofmarschal von Numsen haver havt den Bevaagen-
 heb

hed, under den 18de i denne Maaned, skriftlig at meddeele denne Stiftelses Forstandere.

Med Glæde forkynde altsaa disse for Selskabet dette nye Beviis paa den Kongelige samme Stienskede allerhøieste Veskjermelse og Naade, og nedlægge derved tillige for denne Selskabets allerhøieste Velgjørsers Fødder, i sammes og deres eget Navn, den allerærbødige Taksigelse for denne Velgjerning.

Herved er altsaa Directionen sat i Stand til, med det snarreste at kunne føie de endnu øvrige Anstalter til en Generalforsamlings Holdelse. Listen over de samtlige Medlemmer, aftrykt paa fint Skrivpapiir og 2 Ark stor, skal om ikke i Morgen, saa dog ganske vist paa Mandag forlade Pressen, og herpaa tilsendes alle de Medlemmer, som imod at erlægge 8 Skilling dansk ønske at sie den; og derpaa skal i Borgervennens næste Blad, den til Generalforsamlingen fastsatte Dag, blive Selskabet bekendtgjort. I hvilken Tid Medlemmerne ved Hielp af Listen kan forberede sig til det efter Foundationen forestaaende Valg af en nye Direktion.

I øvrigt bliver disse Forsamlinger, hverken for Selskabet og endnu mindre for dets Kasse, forbunden med nogen Omkostning, da vi, hvad en anseelig

feelig Deel Meubler angaaer, med megen Erkiendts-
lighed bør rose den særdeles Godhed og Venfkab,
hvormed det Kongelige Landhuusholdings Selskab,
ved dets Præsident Hr. Justitsraad Walling, i en
Skrivelse til hans Excellence Herr Geheimeraad og
Oberhofmarschal von Numsen, erklærer sig over Maas-
den, hvorpaa begge Selskaber kan betiene sig af dens
ne Forsamlings-Sahl, og i følgende Udtryk tilbyder
at bidrage til vores Hensigts Befordring:

„ Og ligesom Landhuusholdnings-Selskabet
„ saaledes gjør sig en Fornøielse af, herudt
„ at kunne lempe sig efter det i en roesvær-
„ dig og for det Almindelige nyttig Hensigt
„ sammentraadde Understøttelses Selskab,
„ hvilket hans Majestæt Kongen og det Kon-
„ gelige Huus har værdiget allernaadigst Op-
„ mærksomhed, saa vil det og velvilligen over-
„ lade Understøttelses Selskabet til Brug de
„ af dets Meubler, som kunde være det tiens-
„ lige og passende paa foransførte General-
„ forsamlings Dage, ifald samme ønskes. ”

Endelig har man og den Fornøielse at be-
kiendtgjøre Selskabet følgende Tilvært for denne
Uge:

Som overordentlig Medlem:

Hr. Commandeur Capitain von Morgenstierne;

som ordentlige Medlemmer:

- Hr. Frisch, Lieutenant i Søe: Staten,
 — Onserud, junior, Lieutenant ved det Søllandske Infanterie Regiment,
 — de Meza, Doktor Medicinæ i Helsingør.
 — Lynge, Brygger,
 — Pet. N. Mickelsen, Kjøbmand paa Cappeln i Holsteen,
 — Johann Philip Tarkel, Skipper sammesteds,
 — Børnd Thomas Biereck, Skipper sammesteds,
 — Hans Nerse, Skipper her i Staden,
 — Hans Larsen Nyeborg, Brændeviinsbr.
 — Friderich Bruun, Skoemagermester,
 — David Schubart, Bud og Fyrbøder ved det Grønlandske Compagnie,
 — Pet. Sigstedt, Kongl. Vognmester i Helsingør, og

som Ugebladets Abonentere:

- Frue Haaber, i Helsingør,
 Hr. J. C. Förster, Musicus.

Borger = Bennen.

No. 6.

Anden Aargang.

Fre dagen den 4 September 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 5.)

Harde han været et Umenneske, en ubestandsdig Ven, slet Fader, qvindagtig og nedrig Bellhsters Slave, hvorledes skulde da hans Hatesfælle, der var Dinden selv, have fulgt ham i alle hans Trængsler, helst hun havde, adskilt fra ham, at udklaare sig Kongers bløde Liv? Hvorledes skulde disse Tidens meest oplyste Mænd have deelt Fattigdom, Haan og Esterstræbelse med Christian, ja vposret Rigdomme, Benner, for at vise Bestandighed imod en svag, ond og affknelig Tyran? Hvorledes skulde den rige og ædle Søren Norbbye, ja hele Norge, vovet Alt for et Udyr, saadan som

som Christians Fienders Manifester male ham, dog uden at bevise? Hvorledes skulde Kjøbenhavn og Malmøe, der kiendte Christians Ungdom, Manddom og daglige Vandel, have udstaaet saa meget ondt for ham, hvis de ikke havde kiendt ham som han var, en retfærdig og stor Konge?

Den Magt, store Stæte haver over Oplyste, svækkes ikke ved Modgang og Klaffer, men forstærkes.

Næsten hele Europa lode i deres Breve til Kong Friderich ham føle, at han havde handlet troløs imod Christian; mon da og alle Fyrster skulde falde paa at forsvare et Umenneffe?

Blev Friderichs Sag retfærdig, fordi Frankerige af Fiendskab til Engelland var enig med ham, eller fordi Hollænderne vare søielige imod ham, fordi han kunde hielpe dem til at skaffe dem en Deel af den østersøiske Handel paa samme Billaar som Lybækkerne havde den?

Og var da Christian med Rette jaget fra Tronen, fordi Kaiseren og Engesland

land, i Krigen med Frankrig, ikke kunde undsætte ham?

Tør man kalde Friderichs Ret til Tro-
nen uimodsigelig, fordi egennyttig og for be-
gangne Misgierninger frygtssom Adels og Geist-
lighed valgte ham, imod at han gav dem alle
de ringe Stænder til Slaver? Blot tilfældige
Omstændigheder gjorde, at han var i rolig
Besiddelse af sit Ran. Mangel paa rede
Penge hindrede Christians Venner i, kraftig-
gen at hjælpe ham. Hverken Alliancer eller
Krigsfolk manglede Christian; men man be-
tænke, hvilke uhyre Summer der udfordredes
for at underholde en Armee, der skulde drage
igjennem fremmede Lande, og daglig leve af
rede Penge. Derimod Kong Friderich behø-
vede næsten ingen rede Penge, saalænge Adels
og Geistlighed hjemme forsvarede sig med egne
Folk, lønnede af dem. Friderichs Armeer
ansortes ikke af dem, der stred imod Fædrene-
landets Fiender, men de stred ibrigen imod
en fortørnet Konge, der strængeligen vilde
straffe, og som stedse talte mandigen Mens-
neskelighedens Sag, i det han stred for de
Fortrængtes Rettigheder. Oprørerne skulde
forsvare deres Liv med Oprør, og Boldsmand-
dene

dene deres Ran, indklædt i Privilegier, Necesser, i Skik og Brug. Under siige Omstændigheder var det næsten en Umuelighed for Christian, at kunde tilføgte sig sine Riger; dog havde deres Troeløshed, der havde soeret ham Troskabs og Endigheds Fed, ikke været saa stor, var det dog lykkedes ham.

Vi saae at 1523 den 20 April forlod Christian sine Rigers Hovedstad. Uveir adspalttede hans Følge, efter mange ubstandne Farer samles de alle i Nederlandene. Der foresandt Christian, efter hans Svogers Befaling, alt saa vel ordnet til at imodtage ham, som Ulykkerne tillode det. Han reiser i Juni Maaned til Engelland. Her viser Kong Hendrich den 8de ham al den Aat, en stor men u'lykkelig Konge tilkom. Christian minder ham om det indgaaede Forbunds Iværksættelse. Hendrich havde en mægtig Fiende at gaae i Nøde, tilskriver Konga Friderich advarende Breve, at han dog skulde høitideligen erkiende Christians Ret til Thronen og vel overveie, at de fortiente Navn og Straf, som Oprørere, der havde skilt ham ved den. Brevevekslingen vedblev stedse imellem Christian og Hens

Hendrich, ja og denne sidste hjælp med rede Penge.

Den flygtende Konge sparede ingen Møie for at sammensamle en Magt, hvormed han kunde undsætte sit tro Kiøbenhavn og Malmøe.

(Fortsættelsen følger.)

Indsendt.

Selskabet for et mueligt oprettende Tørve Magazin i Kiøbenhavn, efter den derom ved Trykken bekiendtgjorte Plan, har allerede blant andet ladet en kyndig og med Selskabets Aigt forsynet Mand, Hr. Karlebne, tiltræde en Provincial Reise paa dets Bekostning, alt i Hensigt til Kundskabers Indhæmtelse og passende Mellemhandling, paa Selskabets nærmere Approbation m. v. Skjønt Selskabet i Betragtning af forrige Vinters variere Streng-
hed, af dette Aars megen Regn i Forsommeren, deels og at Ideen om Tørvehandelen endnu paa adskillige Steder i Landet er nye og frem-

fremmed, og derfor desto vanskeligere til Jværls-
 sættelse i dette Aar, vel har Grund at formos-
 de, at Tilveiebringelsen af Brændsels Tørv
 for Oplagsmagasinet vilde medføre for dette
 Aar, om ikke Umuelighed, saa dog maaskee Tør-
 veprisernes Opdrivelse for Kiøbstæderne, som
 Selskabet derimod med lige saa megen Agtpaa-
 givenhed søger at gaae imøde, som dets Be-
 stræbelse sigter til Stadens Forsynelse med
 Tørv til mueligst billige Priser: Saa har
 man dog efter en Deel af Interessenternes ut-
 trede Ønske og Formening herved villet anmeld-
 de: at ifald nogen, som ei med bemeldte Hr.
 Karlebye paa hans Reise treffer Mellemand-
 ling, ikke desto mindre skulle være forsynet med
 nogen betydelig Qvantitet af den egentlig gode,
 faste, uftinkende og finmuldede Tørv til billigste
 Priser, de da behagelig ville jo før jo hellere
 henvende sig til Hr. Kiøbmand Schiøtz No. 89
 ved Nyebørs i Kiøbenhavn, med Prove af
 Tørven, samt Opgave af Priis og Conditio-
 ner til sammes Leverance, her paa Stedet nu
 i Esteraaret; Svar derom, efter Commissio-
 nens indhentede Betænkning, skulde uopholdt
 worde meddeelt.

Anmeldelse.

Efterat man nu siden i Forgaars har begyndt paa at lade ombringe de trykte Lister over det forenede Understøttelses Selskabs samtlige Medlemmer, saa er man nu ogsaa især med at besørge de øvrige nødvendige Anstalter til den forestaaende Generalforsamling, og Stiftelsesdagens dermed forbundne høitidelige Erindring; især har Directionen været betænkt paa en høitidelig og til Dagens Værdighed passende Tale, og med største Fornøielse bekiendtgjør samme herved for Selskabet, at ogsaa dette Ønske er opfyldt, da Hans Høiværdighed Herr Doktor Walle, Biskop over Siellands Stift, som Selskabet ærer som dets overordentlige Medlem, af Velvillighed imod samme haver paataget sig, til forestaaende Generalforsamling at holde denne høitidelige Tale. Efter Løfte skulde nu i nærværende Blad den meerbemeldte Forsamlingsdag fastsættes, men man kan for denne Gang dog ikkun anmelde, at den tilforladelig skal holdes i denne Maaned, da den egentlige Dag ikke fuldkommen kan bestemmes, førend efter Hans Høiværdigheds Hr. Doktor Walles Tilbagekomst fra en Kirke-Visitation, som formodentlig den 19de i denne Maaned bliver tilendebragt. Det inderlig ønsker

Her Direktionen endnu i denne Tid at kunne blive færdig med første Aargangs 4de Kvartals Indcassation, og da tilligemed at kunde forelægge Selskabet Balancen. I denne Henseende tillader man sig ogsaa herved paa det indstændigste at bede de Medlemmer, hvis Qvitteringer endnu ikke ere indløbne, ogsaa meget som mueligt at være Budet befordrerlig, og derved at hindre Restancerne videre Tilvæxt.

Med største Fornøielse og forbindtligste Taknemmelighed bekiendtgjør man Selskabet end videre, at det til vores Instituts Bedste ogsaa har behaget Hans Excellence Herr Geheimeraad Baron Conrad von Knuth, ikke allene fra ordentlig Medlem at erklære sig som overordentlig, men ogsaa paa en udmærkende Maade ved en Gave af 20 Rigsdtr. at vise sig velgjørende imod Selskabets Kasse. Dernæst ere indlemmet i Selskabet som ordentlige Medlemmer

Hr. Niels Schouw, Farver.

— Heilige Axlachsen, Vertshuusholder.

— Johann Georg Mühlbein, Skoemagermester.

Som Abonent:

Hr. Seneca Becker, Copiist.

Borger = Bennen.

No. 7.

Anden Aargang.

Fredagen den 11. September 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 6.)

Lydste Fyrsters Venfkab for ham forskaffede ham en talrig Armee, men paa hans egen Bekostning. Med denne kom Christian til Elven, hvor Mangel paa rede Penge adskillte den gandske. Endelig arbejdede Christian paa at samle en Flaade, at han fra Norge af kunde indtale sin Ret.

I aatte Aar landflogtig, opholdt med Løfter, efterstræbt af Præster, ingen Steder glad og fornøiet, vanket Christian om i Holland, Nederlandene, Sachsen og Brandenburg. Kaiseren, Kongen af Engelland, adskillige tydske Fyrster, gjorde sig Umage nok for

for at bringe det til Forlig imellem Kong Friderich og Christian. Alle vare eenige om, at Oprørere havde skildt Christian ved Thronen, og Christians eget Brev, som er trykt foran for hans Forsvar imod Kong Friderichs Manifest, beviser med uimodsagde Grunde, hvor ulovlig og nedrig Christian var bleven behandlet.

Kong Friderich svarer med Grovhed, og Myndighed giendriver intet.

Det var naturligt, at da Christian indstevnede sin Sag for alle Kongers Domstoel, og bad allene om streng Ret og ikke Naade, at Christians Sag maatte af hele Europa ansees for retfærdig. Men mægtige Oprørere lode sig ikke tæmme ved skriftlige Fornuftgrunde, og andet kunde Europas Fyrster ikke undvære.

Krigen med Frankrig bandt Kaiserens Hænder, ellers var Christians Ret nok blevet gieldende. Christians Vre og Anseelse faldt aldrig i Europas Fyrsters Dine, uagtet han var landsflygtig.

Christian havde sin faste Boepæl i Bra-
band, havde daglig lærde og anseelige Mænd
til Selskab, der fulgte med ham overalt.
Kaiseren vedblev stedse at bære ham med stor
Fortroelighed, rægtet Christian tabte alt, da
hans Gemalinde døde Fredag den 19 Januari
1526. Uaffadeligen vedblev Kaiser Carl 5.
at understøtte sin Svoger Christian, han el-
skede inderligen Christians Søn, Johannes;
den lærde Cornelius Agrippa, blev udvalgt
paa Kaiserens Befaling til at opdrage ham.

Det var naturligt at Christian maatte
blive alt mere og mere tungsindig, naar han
overveiede Skiebne's Egenfindighed. Hans
troe Venner i Slaane, Sielland og Norge kun-
de han ikke undsætte, polsteenske og jndiske Udel
forstærkede sig alt mere og mere. Hans Fæ-
drene-Rige havde nu gandske tabt Haabet no-
genfinde at blive en handlende Nation, de
vendiske Stæder behandlede det som et Facto-
rie. Hverken Landet eller Regieringsformen
havde Fasthed, siger Christian i sit Forsvar,
og, lægger han til, Ordene, Privilegier,
Rettigheder sadde paa Tronen og mishandlede
Folket. Man affkuede de fremlokkede Oplys-
nings Straaler, Christian havde ved at indkal-
de

de Nederlands Smag i Riget, udsendt. Man vilde henvale i arvet Lehns Hierarchisk Dorst-
hed. Friderich, vedbliver Forsvaret, var stolt af at have sit Riges Udsugere, Enbællerne til Benner og Formyndere. Ja han skammede sig ikke ved, at disse at være med Penge lokket til at lade Oprørernes Røst. For den kloge Christian, der saae sit kiere Danmark uden Redning krysset af slige Furier, var Landflygtigheden dobbelt pinefuldt. Hans lærde og oprigtige Benners Barm var hans eneste Trøst.

1531 syntes Eykken at vilde lade sig lede af Retfærdigheden. Christian kommer med en Flaade til Norge, bliver strax hyldet af hele Riget, eller rettere Nordmændene adlydede deres Konge, da han viste sig for dem. Aldrig havde Folket, thi hertil regnes ikke oprørske Adel og Geistlighed, affadt Christian og valgt Friderich. „Thi“ siger de norske Stænder, i Adelsens Navn til den Danske Adels, „I
„vide vel hvem det voldte og afstedkom i
„Dannemark, at hans Raade nødtedes til at
„give sig af Riget, uden tilberlig Tiltale
„og Dom, hvilket vi eller den gode Almue i
„Norge ei vidste eller afsted kom. I vide

„og, at det var en søie Hob, som meest
 „Magt havde, og ikke mange som derimod
 „stode, men mange tusende, som det tyktes
 „ilde at være, mod hver een som det tyktes
 „godt at være.“ Her er Sandhedens Kæst,
 naar kunde den imodstaae Egennyttens og Her-
 skersgens Kaserie. Christian blev Konge
 over hele Norge. Vilde handle om Fred med
 Friderich, paa en nedrig Maade overtales han
 til at drage til sin oprigtig lovende Farbroder i
 Kiøbenhavn, ham gives et lumsk Leide-Brev.
 Da Christian kom paa Kiøbenhavns Næd (ikke
 Næst) opholdes han nogle Dage under Paa-
 skud, at Kong Friderich var taaget til Holsteen,
 man vovede ikke at lade hans troe Kiøbenhavn
 favne ham. Det nedrige Rigsraad besøger
 ham om Bord og smigrer for ham. Endelig
 kommer Befalingen at man skulde seile ad
 Holsteen, for at kunde i Flensborg begynde
 Freds Underhandlingerne med Kong Friderich.
 Christian reiste paa Tro og Love. Da man
 kom i Flensborg Fiord, styres Christians Skib
 til Sønderborg, og nu brast Christian i Taa-
 rer, han forudsaae hvorhen denne Troløshed
 vilde føre ham, og hvilket Liv han havde at
 haabe af den troløse Farbroders Haand, der
 første Gang, isteden for at slutte fastsadt For-
 lige

lig, nedstyrtede ham fra Tronen, og nu anden Gang isteden for at handle om Fred, beredte ham Sønderborgs Slots Fangetaarn til evig Fængsel den 26 Julii 1532.

Christians umenneskelige Fængsel, fra 1532 — 1546.

Uhlfeldt og Hvidfeldt vove ikke at forsvare den Freløshed, som det nedrige Riges Raad viste imod Christian for at fange ham, endnu mindre tør de undskylde hans alt for haarde Fængsel.

At den svenske og holsteenske Adel fordrede Christian i evig Fængsel, fordi han vilde brække deres Overmod og uretsfærdige Vælde, synes ikke at være nogen antagelig Grund.

(Fortsættelsen følger.)

Anmeldelse.

Da man har erfaret, at mange, saavel i som uden for Selskabet, staae i den Formodning, som om det til et Tørvemagasins Oprettelse i Kjøbenhavn sammentraadte Interessentskab var foreenet med

med Understøttelses-Selskabet, og tilsammen kun udgjorte et Selskab, og at tillige en Deel af Understøttelses Kassens Formue skulle anvendes til dette Foretagende: saa har man fundet fornødent herved paa det bestemteste at erklære, at begge omtalte Selskaber ikke have den ringeste videre Forbindelse med hinanden, end at de fleste Interessentere i Tørvehandelen tillige ere Medlemmer i det forenede Understøttelses Selskab, og at ikkun denne Omstændighed har foranlediget, at de Bekjendtgørelser, som meere bemeldte Interessentskab haver troet nødvendige, ere blevne indførte i Borgervennen.

Til Kassens Bedste er, fra ordentlig til overordentlig Medlem overgaaet:

Hr. Jens Schiøtz, Kibmand;

som overordentlig Medlem er indtraadt:

Hr. Niels Larsen, Kibmand; og

som ordentlige Medlemmer:

Hr. von Ellebracht, Oberstlieutenant ved Arveprinds
Friderichs Regiment.

— von Low, Capitain ved samme Regiment.

— Ulrich Adolph Cassius, Slotsforvalter paa
Palaiet.

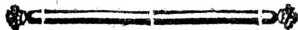
Hr.

Hr. Claus Dajon, Bygnings-Kommissair og Materialforvalter.

- Carl Died. Ferd. Hempel, Brygger.
- Vogel, Brygger.
- Mathias Kobde, Brygger og Vinhandler.
- Johann Erich Selstrup, Brygger.
- Schmidt, Koffardiekapitain paa Vestindien.
- Johan Jørgen Jessen, Silke- og Klædekræmmer.
- M. M. Black, Risbmand.
- Frid. Christ. Willerup, Bildhugger.
- Jochum Daldorph, Copiist.
- Ole Bungen, Assistent ved det Assiatiske Compagnie.
- Joachim Christ. Esmann, Snekermester.
- Wilhelm Helmer, Skrædermester.
- P. H. Ahrenk, Skrædermester.
- Nasmus Petersen, Brændeviinsbrænder.
- Arve Jonsen Kolby, Skomagermester.
- Lars Kamstrup, Politiebetient.
- J. F. Bernstorff, Farver i Koeskilde;

og som Abonent:

Somfrue Dorethea Maria Barttelmann.

Borger = Benne.

No. 8.

Anden Aargang.

Fre dagen den 18. September 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 7.)

Christians Sag, Klagemaalene imod ham, kom jo aldrig for nogen Ret; han blev af sine Fiender beskylt, og strax, uden deres Dom engang var foregaaet, straffet. Som det sig sømmer feige og nedrige Voldsmonnd, behandlede holsteensk og jydsk Adel ham. Disse skielve stedse for Retfærdigheds blide Aaar.

Christian maaskee iblant Verdens Regentere, dengang den tredie i Anseelse, var det som alle store og selvtaenkende Fyrsters Ven, som en ypperlig Lovgiver, som Oplysnings Befordrer, og i sit Land elsket og frygtet som
en

en streng Dommer, Borgeres og frie Bønders Fader, Adelens Kæmper og egenraadige smaae Despoters Hader. Denne i ingen Last udsvævende Herre, denne saa kloge Ven nedkastes i et mørkt Taarn, hvis eneste Dør efter ham tilmures. Af et rundt Hul med Jernrist for, blev alt hans Mad nedhisset til ham. En Dverg blev med ham tillige indelukket, de maatte spise og drikke af et Fad sammen, taale Stank, Skidenhed og Kulde.

Ja Dannemarks Vel, Adelens hele Pønsen, var henvendt paa at holde Christian i dette haarde Fængsel, hvori han og forblev 16 Aar og 7 Maaneder.

Legemet kunde hårdes, thi han var ingen Usling, men Mand, i disse Ulykker, men Sindet maatte tabe sin Spending, helst da hans Fængsel begyndte med at tabe alt Haab om blidere Kaar, hans elskte Søn Johannes, hans Alderdoms eneste Trøst, Kaiser Carls Glæde, Fyrsternes Beundring, døde 1532. Christians Datter, Christine, for sin fine Forstand over hele Verden beundret, vover alt for sin Fader, helst efter 1541 d. 10 Junii, da hun var bleven gift med Hertugen af Lotharingen.

ringen, men forgieves. Christian ansaae man for at være død, han var og gandske hævet ud af det menneskelige Liv, han hørte ingen anden Mennekkestemme end den Soldats, der Nat og Dag var paa Vaagt omkring Taarnet, med ham maatte han ikke engang tale, og ingen maatte nærme sig Taarnet.

Engang lykkedes det Christian at faae sin Dverg til at flygte bort med Brev, men han gribes ved Rendsborg. Strax nedhidfede man en beafskediget Soldat til ham i Taarnet, der nu skulde dele lige Skiebne med ham, ikke længe varede det, førend denne Soldat, der havde prøvet Verden, følte Høiagtelse, Ærbødighed og sand Æmhed for Christian (han var ikke af Adel). De levede ret glade sammen, og nu skulde endog Christian straffes med at hans eneste Ven, Soldaten, faldt i en heftig Sygdom; Christian maatte i alt pleie ham, rede hans Seng, holde reent under ham, og hidse alt op af Hullet, og dette giorte han med Glæde. Endelig maatte han selv hidse sin afdøde Ven op, at han kunde blive jordet.

Kaiseren, ja alle Fyrster, vedbleve uaf-
lideligen at anholde hos Christian den 3die om
Chri-

Christians i det mindste mildere Behandling, men forgieves. De adelige Personer maatte først uddøe, som havde ladet ham sætte og mishandlet ham, inden Christian 3. vovede at gjøre noget for den uslykkelige Konge.

Christian 3. ønskede at alt var godt, ja optog mange af Christian den Andens Indretninger, han var frætsom, og Adelen havde gandske og aldeles Magten, endog til at tvinge ham til, imod sin Overbeviisning at være Tyran imod den yderst mishandlede Kong Christian.

O! vilde Jordens Fyrster ikke staa hen over det lærerige Syn, at see en af Verdens Mægtige, Skarpsindige, og ikke mindre end vellystig Konge, selv at maae tage af en Kurv den ham tilhidsede Mad, til sin Opvartter; maae pleje ham i sin Skydom, og aldrig noget Dieblif at kunde beskæftige sin Fornuft, uden med Græmmelse, og da betænke, at de med Tronen selv staae under Lykkens Ubestandighed. Derfor ikke være ligegyldige ved de fængslede Undersaatters Klager, derimod lære heraf, at ikke den retfærdigste Sag kan med sine Grunde trænge frem, naar Nedrige hindre

hindre Uskyldigheds Raab fra at trænge ind til Tronen. Hvor saa Uskyldige have Kaisere og Fyrster til Talsmænd. Nei, Adelsfødte smaa Sieles Stolthed og Egennytte, kan ikke af Himmelens Ild bøies, disse omdanne Menneskets Hierte til Tigerens.

Christians mildere Fængsel.
fra 1546 — 1558.

Christian, sin i Alders 61 Aar, fik enes en Slags Frihed, der dog i alt havde Udsæende af Raade, viist imod en Misbæder. Istedet for Sønderborgs Slots murede Taarn anvistes ham Slottet til Beboelse. Istedet for en Oppasser fik han 4re Riddere, der stedse skulde følge ham, og aldrig lade ham ud af Sigte. Ingen er sin Konge mere troe end Riddere, hans Ære og Vel er jo uadskillelig fra deres. I disses Selskab kunde Christian gaae hvor han lystede.

(Fortsættelsen følger.)

Over Notabernes Sammenkaldelse i Frankrig.

(Af det Engelske.)

En rig Eiermand af en vidtløftig Huusholding lod alle sine Fier-Kreature drive sammen i Hønsegaarden. Der kom de snadrende Gæs, og vraltende Vender, og kaglende Høns, og stridslyge Haner, deres Horn stolt bærende Kapuner, kurrende Duer, og Fasaner med Sølv- og Guldfier. De kalkonske Høns udmærkede sig besynderlig got, og stritredede, stolte paa deres Dumhed og deres Fedme, deres Fier ofte omkring med lydelig Bulder. Nu traadde Huusherren frem for dem, og havde sin Kof ved Siden af sig. Han saae paa den forsamlede Hob med venstabelig Majeestet: mine dyrebare Venner, sagde han, mine delikate, fastige, sieldene Venner, alle saa vel fedede, saa blødt befierede! jeg har ladet eder sammenkalde, for at sige eder, at jeg vil æde eder; men min Tilbøielighed til eder er saa stor, at jeg forlanger, at I eders Beraadslagninger skal fastsætte, med hvilken Gause I ville være spiste. Min Kof skal der til forelægge eder Forslagene.

Amældolse.

Med en sand Fornøielse melder man ogsaa i Dag Selskabets lykkelige Tilvæert, da i sammes Forening endnu ere tilkomne

Som overordentlige Medlemmer:

Hr. Conferentsraad Otto Christopher von Morgenstjerne; og
Hr. Justitsraad og Professor Saxtorph.

Som ordentlige Medlemmer:

- Frue Contre-Admiralinde B. E. Arff.
Hr. Haagen, Sæe = Krigsprocurator.
— G. C. Bussiegel, Kongl. Staldskriver.
— Secretair N. A. Plockros.
— Terkel Mørk, Kongelig Copiist.
— Nørager, Regimentskriver.
— Decanus Jens Block.
— Forvalter Tonnes Olsen.
— J. Plenge, Risbmand.
— Jens Knuzen, Skibsbygmester.
— Jens Albrechtsen, Hørkræmmer.
— Joh. Gottfr. Adamsen, Uhrmager.
— Peter Spendrup, Destilateur.
— Nicolai Vigom, Bager.
— Christian Reimann, Silkefarver.

- Hr. Kasinus Andersen, Lærredshandler,
 — Hans Meier, Bogholder.
 — Christian Lange, Bogholder.
 — Jens Nielsen Brun, Skipper;
 — Martin Mezgen, Skipper.
 — J. Pengel, Snedkermester.
 — M. Hansen, Damefrisør.
 — Fr. Hainsen, Giørtlermester.
 — Ole Jensen, Kleinsmedmester.
 — Joh. Christ. Otto, paa Vesterbroe.
 — Hans Stær, paa Vesterbroe.
 — Heile Petersen, Kroemand i Ballerup;
 — Pastor Papsen, i Flensborg.
 og som Abonentere:

Hr. Doctor Dethardus Jcken, Pastor ved St. Stephani Kirke i Bremen.

Mad. Klippenstrøm.

og er altsaa med disse Selskabets Antal 900 Medlemmer.

Trykfeil.

No. 1. pag. 3. 8de Linie fra neden: Medlemmer
 læs Medborgere.

No. 5. pag. 45. 6te Linie fra neden: Kongelige
 Sahl læs Kongelige Landhuusholdnings-
 Selskabets Sahl.

Borger = Bennen.

No. 9

Anden Aargang.

Fredagen den 25. September 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 8.)

Denne Frihed blev endnu mere udvidet da han kom til Kallundborgs Slot. Forliget, indgaaet imellem Christian den anden og Christian den tredie 15. den 14 Julii til Sønderborg, beviser, hvor ulovlig, uretsfærdig og grusom man havde mishandlet ham.

Forbundet paabyrder ikke Christian den anden nogen Misgierning, han ansaaes i alt for en uskyldig Mand, han erkjendes endog for at være Dannemarks retmæssige Konge, og næsten med tydelige Ord ansees det for skammelig og ulovligt, som man i Manifesterne
for

for 23 Aar siden havde paadiaget ham. Alle dette uagtet maae Christian dog ansee aatte Mars Landfngtighed, og fiorten Mars udædiss Fængsel, som en Drem, som noget Christian ikke havde udstaaet.

I Forbundet viser Christian den anden sig som en Konge, der for Alders og Sygesligheds Skyld godvilligen afstaaer Regieringen til en yngre Esterfølger. Kort, dette Sønderborgske Forlig anfører ingen anden Marsag, hvorfore Christian nedlægger Regimentet, end Alderdom.

I Følge dette Forlig, som paa Rigsdagen til Speier af Kaiseren var bragt i Stand, fraskriver Christian sig al Ret til Danmark, Norge og Sverrig; nedlagde saaledes Kongesværdigheden; Lovede fremdeles ikke at vilde begynde paa Hevn imod sine Fiender, de Svenske og Adelen; Overlod til Kong Christian den 3die den af Kaiseren erhvervede Ret, at give Holsteen i Forlening; Forbandt sig dernæst til, imod at høve Indkomsterne af Samsøe og Kallundborgs Lehn, stedse at vilde opholde sig i Kallundborgs Amt, og ikke andensteds at jage eller fiske. Til Slutning for-

bands

bandt han sig til, ikke at ville tale med nogen uden i Lehnsmændens Nærværelse. Christian den 3die forbandt sig og til at betale Christian den Andens tvende Døttre deres Brudekat.

Fiendernes store Frygt for Christian den anden, og overdrevne Varsomhed i at forsikre sig hans Tanker, Ord og Udveie, ere vel usvigelige Beviser paa hans Forstand, Mod og mange Venner, som og paa deres bange Samvittigheder.

1549 den syttende Februarii reiste Kong Christian den anden fra sit haarde Fængsel Sønderborg til Kallundborg, hvor han levede fyrstlig, det er, i konstig Evang, her taledes han af og til med Kong Christian den tredie, hvis oprigtige Hierte han inderlig elskede.

Ingen Grumhed eller Udsvævelser have Fienderne kundet paadigte Christian den anden, den gang han var for asnægtig til at være farlig for dem.

Dette siger Historien, at han sielden eller aldrig var munter i sit snø og tyve Mars Fængsel. At han af og til for at pleie sig

sig, og nogenlunde at forjage Alderdommens Kulde, drak hede Vine, kan vel ikke fortjene Navn af Fylderie, helst man aldrig saae ham drukken.

De store Galdestene, man efter hans Død fandt i hans Galdeblære, lade os med Grund formode Svaghed i Leveren, der uden Tvivl er den sorte Tungfindigheds Paulun.

Christian den anden døde 77 Aar gammel, og nød, naar han undtager sit Ophold i Norge, aldrig nogen glad Time næsten i sit Liv. Norge maatte dyrt betale sin Troeskab imod Christian; under Christian den tredje skulde det høre op at være Dannemarks Medkongerige, det skulde herefter blot være dettes Provinds.

Harde Adels Mand nogensinde Inksaliggjort det Folk, hvorover den svævede, da fortiente ikke Christian vores Medlidenhed, som i alle sine Jdrætter arbejdede paa at nedstemme den til Agtelse for Menneskelighedens Frihed og Oplysning; derimod da den i at fængsle ham, ogsaa fængslede disse, og ryddede dem gandske ud iblant det Folk den undertvang, saa kunde

kunde vi ikke andet end harmes paa de vældige Familier, der saa gruesomt forfulgte Christian, ja alle der sigtede til lige Maal med ham.

(Slutningen følger)

Fragmenter.

Udel er arvelig, men Dyd maae erhverves. Dyden gielder for sig allene, hvor Udel intet gielder.

Bestandighed i at overvinde Forhindringer er et skönt Træk i en Mands Karakter. Uden denne ædle Egensindighed bringer man det i Almindelighed aldrig til noget stort.

Den som skammer sig at bekiende, at han ofte har havt Uret, er endnu langt fra Forbedring.

Man finder alting skönt, saa snart man kun har foresat sig at finde det saaledes.

Mennesket har i Verden mere at føle end at tænke. Men det ene lader sig ikke lære uden det andet.

Anmeldelse.

Det foreenede Understøttelses Selskabs Directionens Hensigt og ivrige Ønske var, efterat Hans Høiværdighed Hr. Biskop og Doctor Valle den 19de i denne Maaned var kommen tilbage fra førommelte Kirke-Visitation, at kunne fastsætte een af de bequemeste Dage i næste Uge, for høitideligen at hædre Stiftelsesdagen og den dermed forbundne Generalforsamling. Alle Foranstaltninger vare indrettede derafter; en Cantate, som for og efter Hans Høiværdigheds Tale skal opføres, og som deels Medlemmer af Selskabet, deels andre velsindede Borgervenner uden for Selskabet frivilligen havde paataget sig at udføre, var til den Tid besørget; Indkassationen for første Aargangs fjerde Quartal vilde da ogsaa have været tilendebragt, saa at Directionen paa denne Dag kunne have aflagt Regnskab for deres hidtil førte Administration; de fra adskillige Medlemmer til Directionen indkomne Breve ville have været samlede, og deres indeholdende Forslage ekstraherede, samt hver enkelt Directeurs Betænkning derover indhentet; den nødvendige Aftale med Landhuusholdings Selskabet eller dets Præsident, over hvad Dag der egentlig maatte være samme mindst ubeleilig, ville være skeet, og altsaa alle til en Generalforsamlings Holdelse nødvendige

vendige Ting paa denne Maade foranstaltede: da den vores Ønske imodstaaende Omstændighed indtraf, at hans Høiværdighed Herr Biskop Balle allerede i Morgen drager ud paa en nye Kirke-Visitation, som formedelst Kirkesognets Fraliggenhed ikke bliver tilendebragt førend den 16de October. Men da nu Hans Høiværdighed haver været saa god at tillade os, selv at bestemme hvilken Dag efter Sammes Tilbagekomst der kunne være os beqvemmest til vores Generalforsamling; saa indbyde vi altsaa herved alle Medlemmer i det foreenede Understøttelses Selskab til Onsdagen den 21de October, at bivaane den af os alle saa meget ønskede Generalforsamling, for at deeltage i en nye Directions-Valg og i de øvrige til dette Instituts Bedste hensigtende Beraadslutninger. Smidlertid skal i næste Uge Regningen overgives Revisionen og det 4de Quartals Balance i derpaa følgende Blad forelægges Selskabet, saa og Nummerne paa de i den Kongelige Banque deponerede Actier bekiendtgjøres.

Videre have vi den Fornøielse at bekiendtgjøre Selskabet, at

Hr. Doctor de Meza, junior, i Helsingør er traadt over til overordentlig Medlem, og at

Hr. Grosserer Peter Tutein, junior, er indtraadt som overordentlig Medlem.

End

End videre have meldt sig som ordentlige Medlemmer:

Mad. Ellen Hagedorn.

— Eistrup.

Hr. Kamineraad Nelling.

— Grosserer Friis.

— Colding, Koffardie-Capitain paa Ostindien.

— Peder Narestrup, Forpagter.

— Peder Møller, Forvalter.

— Bech, Overgraver ved Trinitatis Kirke.

— Erick Møller, Brændeviinsbrænder.

— Soren Mauritzen Beck, Herbergerer.

— N. F. Decker, Skoemagermester.

— Christian Lohmann, Politiebetjent.

— Ludolph Hendrich Steenberg, Auctionsbud.

— Andreas Wilhelm Brandt, Laugs skriver.

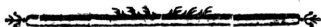
— Ferdinand A. Wulff, Kisebmand og Viinhand-
ler i Helsingør.

— Frisch, Copiist i Admiralitetet.

og som Abonentere:

Hr. Etatsraad og Livmedikus Guldbrandt.

— Rasmussø, Studiosus.

Borger = Bennen.

No. 10.

Anden Aargang.

Fredagen den 2. October 1789.

Skilderie af Christian den Anden.

(See Nummer 9.)

Altherrn der skaber og styrter Riger, vil vist paa hiin Dag af Oprørernes Hænder fordre Giengjæld for de fem og tredive Aar, Christians Landsflygtighed og Fængsel forøbte for Danmark. Hvorledes vil de kunne erstatte trende Menneſke-Aldre, Tabet af det meget Gode, som Friderich den 4de først udbredte, og som langt mandigere var begyndt at iværksættes af Christian den Anden? Hvorledes erstatte Danmark Affvanet af den Ulyſalighed, allerede 1515 at være bleven befriet fra Tydſk Adelsherredomme, befriet fra Gothiſk Lehnſ Pænter, og at være til 1558 kommet i Besiddelse

delse af samme Oplysning, Vindskibelighed og Handel, som udbrede Velstand hos Engælænderne og Hollænderne. Under disse Omstændigheder vare Reformationens Rigdomme retteligen blevne anvendte til Handelens og Søefartens Udbredelse, ikke til at berige fremmede tryglende Familier, ikke til at sukke under de vendiske Stæders Formynderskab, og under Baners og Privilegiers Slaverie. Hverken kunde Friderich den Anden, eller Christian den Fierde stifte den Nytte, hvortil de havde Mod og Evne, fordi Christian den Andens Regiering ikke overleverede dem Riget, styret og forfinet efter hans saa vel lagde store Planer. Og hvortil nyttede Status Consilium, der bestod af alle Stænder, dets herlige Maa- de at forvalte Statens Sager under Friderich den tredie, og de første Aar af Christian den Femtes Regiering, det blev jo med alt Godt opsluget af Adels-Manden, og denne havde jo nær tilintetgjort fierde Friderichs bedste Hensigter, den slog jo sit Paulun op i Holsteen, herfra foruroligede Friderich, indkaldte hans Fiender i Rigets Indvolde. Ingen Dansk undre sig over, at denne Adels Mand ikke vil, at Friderichs Handlemaade og Plan til dennes Undertrykkelse skal tydelig lægges for Dagens Kuns

Kuns fremmede Penne, hvis Vre og Livs
 Ophold hænger fast ved Mecoeners Balde,
 kan man betroe Rigets skjulte Kilder, for der-
 af at ulede en med Kobber og stor Tryk blen-
 dende Historie, der maler Adelen, ikke som
 den philosophisk skuende Skribent udspejder
 den. En Dansk skal giette sig til, hvad Ar-
 chiverne indeholde. Beileder af Gietterie
 skal han forlange Documenter, og Mecoener
 vil da først bedømme, om de ham kan overleve-
 res til Brug efter foreskrevne Regler. End-
 skeren kan vende op og ned paa Archiverne,
 Dansken maae ikke have dertil fri Udgang.

Af Mangel paa Kilder at vanære fierde
 Friderichs Minde, og taale at Adelsaanden
 undertrykker det, var at forraade ham, hertil
 lader aldrig nogen Dansk sig bruge. Med
 Dicastriers Breve kan denne lagte Plan imod
 fierde Friderichs Forherligelse bevises.

Naar de vel betalte Endskere eller Adels-
 troe Holstenere haver læst Svaningius, Arrild
 Hvidtfeldt, Meursius, Pontanus, Uhlfeldt,
 Egidius Girs, Ericus Georgius, Chy-
 træus, Crankius, Petersen, Chronicon Sli-
 byens

byense, Christian den Andens Forsvar, Friderich den Førstes Beskyldninger imod ham, adskillige Haandskrifter, henhørende til Christian den Andens Historie, det Danske Magazin, Videnskabernes Selskabs Skrifter, Holbergs Dannemarks Historie, ikke at tale om flere Kilder, da vil det være disse i Tyskland fødte Danske Skribenterne let, at gien-
 dribe nærværende troe og Danske Fortælling om Christian den Anden. Forfatteren skal vel vogte sig for at fremkomme med fierde Friderichs Historie, men desto frimodigere at give Danske denne Konges Skilderie, at man dog kan skimte, hvorfors hans diplomatiske Historie vilde ikke viffe Familier. Tyskeres Gien-
 drivelse agter man ikke saa høit, som sande Lærde Danstes, der med Oplysninger vilde stadfæste eller forandre det her om Christian fortalte. Aldrig kan man glemme, at den sande Historiker er ene Sandhedens Tienere, og kiender ingen anden Lov, end at fremsætte Sandheden saadan som den er. Sielden skimtes den Ret, og endnu sieldnere sees tydelig.

(Ende paa Skilderie af Christian den Anden.)

Anekdoter.

Det er en gammel Anmærkning, at ofte de største Helte, som med udforkædet Mod trodsede Farer, og med koldt Blod saae Kanonernes Torden ryste Jorden rundt omkring sig, og Radeviis bortrive de arme Dødelige, skielve som Børn ved Dødens Nærmelse, naar den overraskede dem paa den fredelige Dødsfeng. Dog gives der ogsaa Helte, hvis Mod bestaaer i uroffelig Død, hvis Liv var uden Bebreidelse, som i deres Seng see Døden snige sig til dem, og vente den med det samme Staal-Hjerte, hvormed de vare beredte under Kanoners Damp at dee paa Herrens Seng. Et skönt Exempel! Saaledes skrev den da værende Hertug af Lothringen til Kaiser Karl den 5te Aftenen for sin Død. — „I Følge Deres Befalinger er jeg reist fra Innspruck for at begive mig til Wien, men en høiere Herres Befalinger holde mig tilbage; jeg er i Begreb med at afreise, og aflegge ham Regnskab for mit Liv, som var Dem ganske opofret. Forglem De ikke, at jeg efterlader en Gemalinde, som angaaer dem, Børn, som arve

arve intet efter mig uden min Kaarde, og
Undersaatter, som vansmægte i Undertrykkelse.

Den 17de April 1698.

Et Fruentimmer havde en Elsker, som
hun elskede ligesaa oprigtig, som han var tro-
løs og ubeständig. Et rart Exempel! Hun
fik at vide, at han virkelig var hende utroe,
og foredrog en løsaagtig Nympfes solgte Tillok-
kelfer for hendes indtagende Skønhed. Hun
bad ham engang til sig paa Frokost; Elskeren
kom; hun satte Schokolade for ham, og drak
med ham. Neppe havde han drukket en Kop,
saa erklærede hun for ham, at Fortvivlelsen
over hans skammelige Utroskab havde bevæget
hende til at blande Gift i Schokoladen, for
at døe med ham, fordi hun ikke vilde overleve
ham, efterat hun havde straffet ham for hans
Troløshed. Man forestille sig vores Som-
mersugls Bestyrrelse. Dødens Gysen foer
igiennem hans Lemmer, og der fattedes lidet
at han ikke virkelig var død af Angest. Efters-
at nu Fruentimmeret troede at have ængstet
ham nok, sagde hun leende til ham, hun
havde blot vildet gjøre sig lystig paa hans Bes-
kost-

Kostning, og advare ham for videre Utroskab. Henrykt af Glæde over at undgaae den saa nær troede Død, forlod Elskeren hende, og var glad ved at være sluppen derfra for saa got Kiøb. Om han virkelig har aflagt sin Flaggervorenhed, kan jeg ikke sige, men jeg troer det ikke; det er i vore Dage en alt for herskende Mode iblandt begge Kien, verelviis at bedrage hinanden, end at endog Dødens Ausgest skulde være i Stand til at gjøre en Utroe bestandig. Gammel Redelighed og Troskab er undvøgen; Galanterie har indtaget sammes Sted.

Anmeldelse.

Med særdeles Fornøielse kan vi anmelde, at til
Kassens Beste er overtraadt som overordentlig Medlem:

Hr. Ratsraad og Livmedikus Guldbrandt.

Selskabets ordentlige Medlemmer have tilsat
get ved:

Mad. Normann.

Hr. Zink, Syngemester ved det Kongelige Capell,
og Organist ved vor Frelseres Kirke.

Hr.

- Hr. Nørgaard, Capitain paa Ostindien.
 — Georg Hendrich Lund, Litteratus.
 — Niel Lang Nissen, Litteratus.
 — Peter Philip Jung, Smedfærmester.
 — Moses Warburg, Riibmand.
 — Wolff Wallich, Riibmand.
 — Levin Herz, Riibmand.
 — Mayer Isaac, Commissionair.

Kettelser.

- J. No. 4. pag. 40. 5te Linie fra neden, læs: Bas-
 lentin Freye, Dugmagermester paa Guld-
 huset.
- J. No. 7. pag. 63. isteden for Hr. von Ellebrachte,
 Oberstlieutenant ved Arveprinds Frederichs
 Regiment, læses: Herr Friederich Paul
 von Ellebrecht, Major af Infanteriet.

Borger = Bennen.

No. II.

Anden Aargang.

Fredagen den 9. October 1789.

Fortsettelse af Religionens Historie.

Man tænke sig Christenhedens Jammer, naar Paven ferte følgende Sprog og alle Geistlige indprentede disse Sætninger som Guds eget Bud. Den romerske Pave er Kirkens eeneste og almindelige Overhoved, han kan uden Kirkemøder af- og indsætte Bisper og alle Geistlige. Den han har bansadt, maa ingen huse eller høre. Han kan efter Tidernes Heilighed give nye Love, som hele Christenheden skal adlyde, eller straffes med Kirkestrafte. Alle Fyrster skal kysse Pavens Fødder. I Kirken skal prædikes, at Paven er den eeneste eneældige Kirkens Bestyrer og Regent,

gent, derfor kan han efter eget Tykke affætte Regentere, foreskrive Undersaatterne, hvilke Regentere de skal adlyde. Hans sædede Dom kan af ingen Dødelig forandres, og skal af alle værdslige og geistlige Øvrigheder strax fuldføres. Paven kan ikke af nogen dømmes. Intet Kirkemøde maae være almindeligt, uden det kan stadfæstes. Ingen Kirkelov eller Samling af Kirkelove maae gielde, uden de kan stadfæstes. Den romerske Kirke kan ikke feile og haver aldrig feilet. Naar den romerske Pave er efter Kirkelovene indfadt, arver han strax Apostel Peders Fortienester og Rettigheder. Ingen maae ansees for en troende Christen, værdig at leve i Kirkens Samfund, og derfor at haabe den evige Salighed, uden han i et og alt troer paa den romerske Kirke, en almindelig christelig Kirke at være.

Det er langt fra at disse Sætninger blev vel over den hele Christenhed som Troens Artikler antagne. Over Besten hvilede ene dette tykke Mørke, denne grusomme Overtroe. I den østlige og grædske Kirke fandtes mange som beloe Pavens Uforskammenhed. Michael Osellus, et Underværk i al Slags Lærdom, hævdede Videnskabernes Ret og Hæder, trods
sin

sin Kirkes egen Overtroe. Men flige store Hoveder kunde ikke vente Tilhængere, dog flere iblant Grækerne, end hos Occidentalerne. En vis Berenganus vover dog at gaae den romerske Kirkes grove Begreber i Møde, om Christi Legems og Blods kiødelige Nærværelse i Alterens Sacramente. Og Uenigheden selv imellem Roms Pave og Constantinopels, samt hefover Skilmissen imellem Østen og Westen, tillod ikke den menneskelige Forstand reent at hændvale. Rom maatte imodsette Constantinopel Argumenter, der maatte læses i gamle Kirkemøder og Kirke-Skribentere. En Glæde er det at læse Grækernes Stridskrivter imod Paven. Men ynkeligt ere Roms Svar.

Endelig blandede Westen sig alt mere og mere med Østen, og altsaa tog noget af dennes fri Tænkemaade med sig tilbage. En vis hellig Mand og Drømmer, Paul Eremita, havde den Gave, i dette Aarhundrede at opmuntre Europas's Fyrster, til at sammentrække Armeer, der med Kors til Tegn skulde gjøre Tog imod Saracenerne, og at sætte en Christen Regent paa Davids Trone i Jerusalem. Drømme kan blive til Virkeligheder. Kirken blev deres Arving, der drog i Korstog, og nogen
Op

Dplysning bragte de vestlige Christne med sig tilbage. Nogle Videnskaber vare i stor Ære hos Araberne, det arabiske og grædske Sprog, eller i det mindste Lyst til at lære dem, indprensedes adskillige Europæer. Disse Dplysnings Onister mærkede ikke engang Geistligheden, de vare nok blevne kvalte. Forsynet benyttede sig af mere passende Midler, til at rive Menneskeligheden ud fra Overtroens Magt. Det smukke Kien, af Skaberen bestemt til at vedligeholde Verden lige ung og lige fuldkommen, blev ogsaa her et velgiørende Middell i Forsynets Haand.

Paverne Leo 9, Nicolaus 2. og Gregorius den 7de, dreve alt for umenneskeligen paa den unaturlige Kirkelovs Adlydelse, at ingen Geistlig maatte være giort, og at alle Geistlige der vare giorte skulde affattes. En Deel giorte Mailandske Geistlige maatte følge deres Koners Raad, hellere at opsætte sig imod Kirken, end at adlyde en saa grusom Lov; de forlode altsaa Kirkens Samfund, trak sig hen i nogle Dale, Baldense og Naturen kaldte, her indrettede de sig selv smaa Meenigheder, og skaanede ikke den herskende Kirke, ved alle Leiligheder fremstilledes dens Bederslyggeligheder,

og havde eene til Hiemed at kalde de første Christnes Tider tilbage. Blot Kierlighed kunde udføre en saa modig Beslutning. Af disse fremvorte Sandhedens Vidner, der midt i Mørket syntes at giemme den rene Religion.

I det tolvte Aarhundrede (1101) bleve Paverne ved at forsvare deres Ret, til at besætte Bispestole og vigtige Geistlige Embeder, (dette er Begrebet af Investitur) uden at den verdslige Øvrighed derom skulde spørges til Raads, eller dens Stadfæstelse forlanges. Der var nu næsten intet der hindrede Pavens Egenindighed, den var ligesom fuldmodens; Stikken kunde ikke bære den, rundt om og uforværkt begyndte man at undergrave hans Troens Grundvold. Naturernes Antal vorte, Petrus Brusius, Petrus Waldo, Albigenser og Waldenser, tragede alle efter at indføre rene Sæder, at lade Almue selv læse Bibelen, at foredrage for dem det sande Guds Ord, fri for menneskelige Tilfætninger, og i alt at dyrke Gud i største Jevnhed, for saa meget som mueligt at indføre de første Apostoliske Tider, da Religion udbredte sande christelige Dyrer.

Geistligheden forfulgte disse jevne gode Christne, først med Bagtaalelse, siden med Baal og Sværd. Ja Paven lod endog ved en Apostolisk Skrivelse bekiendtgjøre, at det var Salighed og Syndsforladelse at vente for dem, som vilde dræbe, forjage og udrydde disse Spirer af gode Christne.

Paven havde handlet kloogeligen, hvis han havde vendt sin Brede fra disse, og styret den imod de Akademier, som naar de vare Benner af den oplyste verdslige Dyrighed, smedede hemmeligen de Baaben, Pavens Magt aldrig har kundet døve.

(Fortsættelsen følger.)

Anmeldelse.

Det vil vist være Selskabet behageligt, endog langt borte at finde velsindede Benner, der, til dets gode Hensigts Befordring, forene sig med samme; vi have derfor ogsaa i Dag den Fornøielse at nævne som overordentlig Medlem:

Sr. Joachim Jansen Møller i Nantes, Kongl.
 Dansk Consul over Provinsen Bre-
 tagnes Savne.

End videre som ordentlige Medlemmer:

- Hr. Kammerraad og Skibs-Maalser, Hans Nicolai
Kellermann.
- Friderich Christian Rømer, Sukker Raffinadeur.
 - Jean Hecquet, Kongl. Kjøkken-Mester.
 - Christian Rayerød, Kongl. Kjøkken-Skriver.
 - Henrich Christian Riede, Cancellist ved Søes
Etatens Krigs Cancellie.
 - Niels Bache, Gartner ved den Kongel. Botaniske
Have
 - Inspektur Mørck, paa Glasieholm.
 - Ludvigsen, Fuldmægtig ved den Vestindiske Hand-
del.
 - Sortrup, Hovmester ved det Astatiske Compagnie.
 - Misset, Herbergerer.
 - Christian Friderik Hoppe, Skomagermester.
 - Elemen Diderich Funch, Stifts Fuldmægtig.
 - Jens Sander Schou, Guldsmed og Frie-Brygger.
 - Schmidt, Slagtermester.

Som Ugebladets Abonent:

Hr. Johann Bernhard Paschen, Grosserer i Ham-
borg.

Ballance over 4de Qvartals Indtægter og Udgiøfter, fra 1. Maj til 31. Julii 1789.

Indtægt R. M. §.	Udgiøft R. M. §.
EfterBallancen tilgebl. N. 50 var d. 30 April i Behold. 830. 4. 1.	Forligebladets Trykning i dette Qvart. 60. 2.
Aldst. Restanc. 67. 2. 6.	Bogholderens Gage 56. 1. 8.
hvorpaa er bet. 8. 2. 6.	Budets dito 31. 1. 8.
igien 59. 1. 2.	Restancer ved Qvartalets Slutning 101. 3. 4.
Hertil kommer som af Selskab. Interestentere deels er betalt, deels skal erlægges, fra 1 Maj til 31 Julii 601. 14.	Altsaa i Behold 1364. 2. 11.
NB. hvorunder er indbefattet ovennævnte betalte Rest. 8. 2. 6.	
betalte Renter 15.	
extra ordin. Tilskud:	
a. Hs. M. Kongens 50.	
b. Hs. Kongl. Hd. Kronprindsens 20.	
c. Hs. K. Hd. Arveprindsens og høie Gemalindes 30.	
end videre for Hr. Pastor Maurenbrechers Prædiken indf. 8.	

Summa R. 1613. 4. 15.

Summa R. 1613. 4. 15.

For hvilken Beholdning 10 Obligationer (see Ugebladene No. 39 og No. 50) allerede ere anskaffede, og i Banquen deponerede. Ligesom og i dette Qvartal er tilveiebragt No. 133 og 4219, hver paa 75 Rd. og No. 1366 og 6883, a 70 Rd., samt No. 307 paa 100 Rd. Den øvrige Beholdning skal, saa snart Obligationer kan faaes, ligeledes vorde gjort frugtbringende.

Lützow,
Formand.

Jacobsen, Magen,
Revisores.

Borger = Bennen.

No. 12.

Anden Aargang.

Fredagen den 16. October 1789.

Fortsettelse af Religionens Historie.

(See Nummer II.)

Christendommens Lære blev vel lærdt offentlig, baade i Kirker, Kloster Skolerne og Akademierne, men hvor vanskabt! Man beviste Religionens Sandheder med den græske Philosoph Aristotels. Petrus Lombardus's og andre Kirkelæreres Ord bleve brugte jævnsides med Biblens Ord som Beviissteder. Kort den Religion som skal udpilles af Skolastikerne eller de mørke Tiders berømmelige lærde Skrifter, var blot en Samling af Ordgaader, Spidsfindigheder, hvormed den menneskelige Skarpfindighed paa saa forstemt en Maade øvede sig. Religionen kan man neppe i slige Lærdes Hænder

der Kiende igien, ingen tænkte paa, at dens Hoved-Niemeed var at frembringe Dyrer; og endelig i hvor grublende og flittige end nogle af Kirkens Lærere vare, saa stode de slet ikke under den sande Fornufts Herredømme, de søgte ikke Sandhed i Naturens Gransking, de forsynede sig ikke med Kundskab om Tidernes Smag, da de hellige Skrifter bleve skrevne, og endnu mindre forstode de det Sprog, hvori de vare skrevne. Biblen blev læst men ikke gjort forstaaelig. Selv hængte de Lærde af Myndighed for visse afdøde berømte Mænd, og denne blinde Lydighed fordrede de selv af Almuen. Dennes Dyrer bestod i at vandre efter Kirkelove, Skik og Brug. De vare usle Maskiner, der blot vare til, for at føde Kirkens Pomp.

Kietterne kiendte man ikke, som efter selv at have gransket, forlod Kirkens Lærdom, fordi deres Overbeviisning, bygget paa Grunde, ikke tillod dem at følge Kirken. Nogenledes fortiene Albigenserne og Waldenserne Navn af tænkende Christne, men de skrives iblant de sorte Kietteres Tal, hvorfra ikke den sundeste Kritik kan redde deres Minde.

Thi vi vide intet andet, uden det deres Fiender og Bagtalere have levet os.

1201. Paa Religionens Beføstning vedbleve Paverne mægtigen at svække Fyrsterne's Magt, ved egenraadigen at sætte Fyrsterne af, at overtale Undersaatterne til, at brække deres Lydigheds Eed, og at overlade Landene til Naboe-Fyrsterne, som skulde hevne Kirkens Ære, tilfredsstille Pavens Overmod og Pengegierrighed. Friderik den Anden, rommersk Kaiser og Neapels Konge, tømmede Paven, paastod allerede at hans Domme skulle stadfæstes paa almindelig Kirkemøde, han indrettede sine Universiteter tvertimod Geistlighedens Dasser, hialp tænkende Videnskaber i Veiret, hvis Kilder ikke var Kirkens Tant. Ven af Saracenerne indtrak han deres Jver for Oplysnings Fremme, der saa meget udmærker dem, frem for de Christnes hellige Dorshed. Paven kunde blot græmme sig over denne ulydige Søn. Grækerne vare for svage, til at anfælde en Konge i Neapel, der stod i Forbund med Saracenerne, og ingen Naboe-Konge var ham voren. Friderich, tillige med sine Undersaatter, beloe Pavens Bandsættelser, og dette havde intet Udvaerende for den overmodige

modige Pave. Imod Philippus Augustus, Konge i Frankrig, var Pave Coelestinus haard, han havde ladet sig skille ved Kongen i Dannemark, Waldemar den førstes Datter, Ingeborg, Philippus's Kige blev sadt i Band indtil han 1213 atter tog hende tilbage som Egtelone. Paul Innocentius den tredie opførte sig skændigen imod Johannes, Konge i Engelland. — Det er sandt, vi lovede Religionens og ikke Pavernes Historie, men da disse vare Gud paa Jorden, og al Religion var dissers Paafund, saa kan man aldeles ikke andet end tale om Geistlighedens eller Pavens Skændigheder.

Albigenserne og Waldenserne vedbleve at standse dissers Følger i deres smaae Cirkler. Men da Geistligheden ikke ved Samtale kunde indjage dem Frygt, at de krøbe til Korset, og lode sig rolig indhulle i Kirkens Mørke, og derimod vedbleve at forklare Bibelen for den Almue, der i Forveien hieumme kunde læse den: Saa besluttede Paven at udrydde dem ved et Korstog. Strax uddeeledede han Snyders Forladelse til dem, som droge bevæbnede i Marken imod disse jevne Christne. Snart flød i Kirkens Skød Strømme af Christnes Blod.

Blod. Man grebe Albigensere overalt og brændte dem, med Koner og Børn. Og 2de Munke, som havde viist den største Gruesomhed og Snuehed i at udryndde dem, bleve optagne iblant Helgene. Saa haardt straffede den sande Religion sine uandelige Dyrkere, at hun sendte dem i sit Sted Overtroen, med dennes grusomme Følgesvend, den blinde og rasende hellige Iver. Den Geistlige Menneskelighed var næsten isørt tigriff Grusomhed. Paa det Latheranensiske Møde blev den affskyelige Inquisition's Ret stadfæstet imod alle Kiettere. Alverdslig Magt maatte nu rase imod dem. Gligemaade blev Transsubstantiationen, eller at Christi naturlige Kød og Blod var stedse tilstede i Bred og Viin, som en Troes- Artikel, foreskrevet Christenheden. Man paabød fremdeles, at alle Christne skulde bekiende for Præsten alle deres Synder, Handlinger og Tanker. Confessio auricularis.

(Fortsættelsen følger.)

Unekdotte.

Kong Jacob den første i Enge Land befandt sig engang med adskillige Store af hans Rige

Rige til Taffel. Deriblant vare ogsaa tvende Biskopper, som han forelagde det Spørgsmaal: om han ikke kunde høre Penge af sine Under- saatter, uden længe at spørge Parlamentet derom? Een af disse Biskopper svarede strax: „Hvorfor skulde Deres Majestæt ikke kunde det, De er jo Gud paa Jorden?“ Den anden Biskop søgte at undvige Spørgsmaalet, og sagde, han forstod ikke Majestættens Rettigheder, men da Kongen vrængte hæftigere i ham, svarede han: „Jeg tror at De efter alle Bils- ligheds Love kunde tage Penge af min Med- broder; thi han tilbyder dem det.“

Anmeldelse.

Samtlig det forenede Understøttelses Selskabs overordentlige og ordentlige Medlemmer, indbydes herved ærbødigt, at indfinde sig, Onsdagen den 21de i denne Maaned, om Eftermiddagen Kl. 4. paa det Kongelige Landhuusholdnings Selskabs Bærelser, paa Palaiet, saavel for i denne General-Forsamling at bivaane Stiftelses Dagens forhen anmeldte høitidelige Erindring, som og for at deeltage i det ved Fundatio- nen fastsatte Valg af en nye Direktion, tilligemed hvad der endnu kunne være at afgjøre til Stiftelsens

Bedste. Man tager sig herved den Frihed at bede de af Selskabets Medlemmer, der agte at bivaane denne Forsamling, at de behageligst ville forsyne dem ved Indgangen med deres Foundationer, ligesom og med allerede skrevne Valg-Sedler, da man i Forsamlingen selv ikkun vil finde liden Leilighed og Tid dertil. De derimod seenest indkomne Medlemmer, som endnu ingen Foundationer ere meddeelte, skal blive tilbragte Brevletter til Indladelse; Og de, som ikke behage, eller ved andre Forretninger forhindres i at møde, og som dog ønske at deeltage i den dem tilkommende Valg-Rettighed, ombedes med deres fulde Navns Underkrift at indsende deres Valg-Sedler, for derved at forhindre, at Uberettigede ei skulle indtrænge sig.

Med Glæde seer Borgervennen den ugentlige Tilvæxt af nye veldædige sindede Medlemmer, og med Fornøielse bekiendtgjør han i Dag, at til hiin gode Hensigt endnu følgende have forbundet sig med ham,

som overordentlig Medlem:

Hr. Agent Johann Christian Constantin Brun,
 Administrator ved det Kongl. Octroierede danske Vestindiske Handels Selskab.

og som ordentlige Medlemmel:

Hr. A. W. von Hauch, Kammerherre og Staldmester.

Mad

- Madame Mærk, Hr. Grosserer Mærks Kone.
 Hr. Wichmann, Hof Sub = Chirurgus.
 — A. Ipsen, Revisor.
 — Jens Nør, Spisemester paa St. Hans Ho-
 spital.
 — Caspar Købke, Fuldmægtig hos Hr. Justits-
 raad Uldhl.
 — Joachim Nicolai Basedow, tydsk Skoleholder.
 — Bernhard Rosborg, Siørtlermester.
 — Jesper Hansen Hamburg, Bager paa Be-
 sterbroe.
 — Salomon Arendt Jacobsen, Hof og Steens-
 graveur.
 — Jeremias Henriques, Grosserer.
 — Moses Wessely, junior, Mægler.

Med dette Stykke følger tillige Tittelbladet til
 den første Aargang af Borgervennen.

Borger, Bennen.

No 13.

Anden Aargang.

Fre dagen den 23. October. 1789.

Fortsættelse af Religionens Historie.

(See Nummer 12.)

Pavens Tilhængere imod Kaiseren kaldte sig Guelphi, Kaiserens Benner derimod Gibellini. Iblandt disse vare mange Lærde, som i Røndom indsaae Geistlighedens haarde Evang og Magt over Samvittigheden og Tænkefriheden. Skolastikernes Mængde vorte, disse under pavelige Legater selv omvistede de dybeste Religions Hemmeligheder, vege af fra Kirkens Rørdom, og midt i deres Ordtrætter at undersøge Grundvolden til Pavens Magt. Men denne fri Tænkemaade var stedse inden for den af Hierarchiet sadte Muur. Den vilde, først nedrives, inden at Oplysning kunde sætte

sætte sig op imod Kirkelove. Uden for Hæi-
skolerne digtede og foreskrev Overtroen Kirke-
skille i Mængde, som Christi Legems Fæst 2c.
Betler=Munke=Ordenens Indstiftelse viser og
Fordærvsens Heide i Christenheden. Disse
Skarer af Ukyndige fremkom med de aller for-
agteligste Skrifter og Digte, som det evige
Evangelium, der ophøier Helgenes Fortiene-
ster langt over Frelserens og Apostlernes
Dyder.

Nogle faa agtværdige Skribentere frem-
bringe dette Aarhundrede. Robertus Gros-
thead, og Wilhelm, Bisp i Paris, for ikke at
nævne flere, arbeidede hældigen, saa vidt Ei-
dernes Smag tillod dem det, at foreene igien
Sædelære med Religion, men endnu passede
de ikke sammen, og saa vilde høre dem, de
vare Røste der lydede i Ørkener. Geistlighe-
den skædede Granskning, og Almuen kunde
ikke læse Skrifterne, i Kirkesproget skrevne,
det Latinske nemlig. Ja endog med Baal
og Brand vaagede Pavenes Spioner, alle
Slags Munke, fordeelte over den hele Chris-
tenhed, at Almuen ikke havde Bøger i Hæn-
der at læse.

Rogerus Baco, en Mand der var al for skarpsindig og granskende for sin Tidsalder, han segte Sandheden i Naturen, fandt den hist og her, og skrev nu om Videnskabernes Nytte, om Naturens store Magt, om Trolddommens Foragt, at den ei havde Sted, talde om Naturens Love, om magnetiske Kræfter. Forklarede Ebbe og Flod. Han vandt Tilhængere, men Munkene straffede ham med Fængsel, og alle hans Tilhængere kunde hos dem ikke vente nogensinde blivende Sted. Ubeskriveligt hvorledes Baco kunde blive det han var i det trettende Aarhundrede. Saaledes er det, Naturens Bog ligger aaben for enhver, den giver og styrker sund Fornuft, naar den læses, for at finde og bygge paa Sandhed, og den Almægtige lader jo og Solen brække frem igiennem de evige Taager der omgive Polerne. Dødsbedens Gisbierge, hvorunder Kirken og Oplysning sukke, kunde enkelte Straaler ikke optæ. Overtroen blev ved at være rasende og blind, den straffede Baco for Trolddom, just da han udryddede den. Vi vil med dette Aarhundredes Cardinal Huqos's egne Ord male Tidernes herskende Smag. Han siger: "Dievelen haver tvende Døtre, Sierrighed og Overdaadighed. Fordum hav-

de han trolovet den første med Tøderne, den sidste med Hædningerne; nu haver derimod Præsterne og Geistligheden med Magt borttaget disse fra dem, og gjort dem til deres egne Døttre.

(Fortsættelsen følger)

Annældelse.

Eferat det foreenede Understøttelses Selskab Onsdagen den 21de October havde høitideligholdt Stiftelses Dagens Erindring, var dets første Forretning, i følge Fundationen, at vælge en nye Direktion, hvorved da den hidtilværende Direktion ved de fleste Stemmer paa nye blev udvalgt i følgende Orden:

1. Hr. Agent Meinig	med	66	Stemmer
2. Hr. Jens Karlebye, Kongl. Hof
Billed- og Steenhugger		60	—
3. Hr. Capitain og Løjtnant von
Lühow		59	—
4. Hr. Justitsraad Müller		57	—
5. Hr. Ober Chirurgus Jacobsen		52	—
6. Hr. Pastor Manthey		51	—
7. Hr. Inspecteur Wægen		48	—

Ved Fattigbøffens Raahning befandtes i samme 6 Rdlr. 14 S., som siden sidste Generalforsamling, ved milde Bidrag var bleven samlet hos Hr. Pastor Manthey, og i denne General-Forsamling ere 56 Rdlr. 1 mf. af de nærværende Medlemmer bleven indlagt. Men da mange af Medlemmerne ikke have indfundet sig i denne Forsamling, andre, formedelst det snevre Rum strax igien forlode Selskabet, og mange igien af samme Aarsag bleve forhindrede i at fremlægge deres milde Bidrag: saa smigrer man sig med Haabet, at disse samme velfindede Borgers Venner dog alligevel ville betænke Fattigbøffen, ved at stikke deres frivillige Bidrag under Forsegling og med Paaskrift: til Fattigbøffen, til Hr. Pastor Manthey, hvis Omhue og Forvaring samme, ligesom forhen, er anbefalet.

Hvad der i øvrigt er foresaldet og afgjort i Selskabet, skal i næste Blad nærmere blive bekendtgjort; tillige skal med samme ogsaa følge Hr. Biskop og Doctor Balles ypperlige Tale, som Hans Høiværdighed haver havt den særdeles Godhed at forære Selskabet.

At endelig denne hæderlige Dag ved Forsynets Velsignelse endnu udmærker sig, formedelst Medlemmernes saa anseelige Tilvæxt, derover har man
ikke

ikke mindre billig Aarsag at glæde sig. Saaledes
 ere da til vores gode Hensigts ædle Befordring

Hr. Contre-Admiral A. S. Greve af Moltke, og
 Hr. Professor Sevel,

gaaet over fra ordentlige til overordentlige Medlem-
 mer, og som overordentlige Medlemmer er indtraadt
 i Selskabet:

Hr. Conferentsraad Wendt, Deputeret i det Kon-
 gelige Finants-Collegio.

Hr. Kammerraad Johannsen, Tydsk Kammerse-
 cretaire ved det Kongl. Rentekammer.

Hr. Berend Philip, Handelsmand.

End videre som ordentlige Medlemmer:

Frue Justitsraadinde Müller.

Madame Wahl, Præste-Enke.

Hr. Justitsraad von Reiche.

— Raadmand Bosenoesse.

— Archivarius Klagenberg.

— Pastor Regn.

— Fabricius, Lieutenant i Søe-Staten.

— Myllen, Page-Informator.

— Winther Supercarge.

— Andrade, Mægler.

— S. F. Kink, Hof- og Stadsrets Procurator.

— J. A. Armand, Hof- og Søe-Uhrmager.

Hr.

- Hr. J. E. Due, Skuespiller:
 — Gorm, Theater Kasserer.
 — Anton Trolle, Deconomus ved Friderichs
 Hospital.
 — Proesslius, Fabrikur paa Guldhuset.
 — Dreier, Litteratus.
 — Linderup, Litteratus.
 — J. P. Valudan, Candidatus Theologiae.
 — J. Krüger, Varykmager.
 — F. H. Kiernested, ditto.
 — S. E. Blach, Porcelainhandler.
 — Hansen, Klædekræmmer.
 — A. E. Luplau, Modelmester ved Porcelains-
 Fabrikken.
 — Hans Hornbeck, Auktions Fuldmægtig.
 — Søren Jäger, Bager.
 — G. Qvist, Correspondent ved den Islandske
 Handel.
 — Hans Ebbesen, Hørkræmmer.
 — Hans Hauerberg, Varykmager.
 — T. E. Holm, Urtekræmmer.
 — F. Gercken, Handelsgærtner.
 — M. J. Graae, Bogbinder.
 — C. J. Westphal, Bogbinder.
 — Jørgensen, Undergraver ved St. Petri Kirke.
 — J. F. Niedlich, Gørtlermester.
 — Franckenau, Studiosus Medicinæ.
 — W. E. Grimmelund Kongel. Kof.

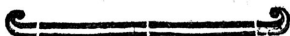
- Hr. Johan Købke, Bager.
 — Simon Jacob, junior.
 — E. F. Schumacher, Fuldmægtig ved Dresunds
 Toldkammer.
 — N. H. Hvidt, Ridsmand i Helsingør.
 — Waagensen, Ridsmand i Jylland.
 — Andreas Balsøe, paa Vesterbroe.
 — Wibe, Degn paa Friderichsberg.
 — Michael Ephraim Ruben, i Helsingør.

og endelig som Abonentere :

- Hr. Joachim Diedrich Müller, Studiosus.
 — Dreyer, Studiosus.

Saa at tilligemed de overordentlige Medlemmer og Ugebladets Abonentere, Selskabets samtlige Antal nu bestaaer af 1010 Medlemmer.

Foruden de i sidste Quartals Ballance anførte Obligationer, ere endnu 2 Stykker, hver paa 70 Rdlr. under No. 1068 og No. 978. indkøbte og i Banqven deponeret.

Borger = Venner.

No. 14.

Anden Aargang.

Fredagen den 30. October 1789.

En Forsamling som den, Borgerveenen den 21de October bivaanede, hører til de meest høitidelige og rørende; thi den var i egentlig Forstand gudelig. Edle og velstænkende Mænd af alle Stænder vare ved deres fælleds Kierlighed til det Gode sammensførte for at hævde en Stiftelse, som aldeles intet andet Døds med har, end den menneskelige Glendigheds Formindskelse, og Trøst og Hielp for uskylde Trængende. Ervørdig, hellig og til Ære for det algode, høieste Væsen var denne Forsamling. Derfor holdt ogsaa den meest velgørende Religions første Lærere det passende, baade til sin Værdighed og for sit Embede, offentlig at tale i denne Forsamling, at opmuntre samme til Standhaftighed i sine Menneskes

Liers

Herlige Bestræbelser, og dertil at ønske den
 store Guds Betsignelse. Den Mand, hvis
 Embeds Pligter ere saa store, saa mangfoldi-
 ge, saa svære, hvis Iver og Samvittighed
 giver dem endnu langt større Omfang, end
 Lovene foreskriver, vores til det Godes Bes-
 fordring utrættelige Biskop Balle, ærede den-
 ne Fests med et Foredrag, der rørte alles Hjer-
 ter. Borgervennens offentlige Tale vil ikke
 være denne ærbørdige Mand nogen Siengield
 for den Beredvillighed, hvormed han paatog
 sig denne Umage. Han finder den hos sig
 selv. Men uforglemmeligt bliver det alle,
 der hørte ham, hvad, og hvorledes han ta-
 lede. Og hvem som ikke hørte ham, vil tale
 om ham, at han har tilladt Selvfabet ved Tryk-
 ken at bekiendtgjøre hans Tale.

Tonekunsten foreenede sig med Velstaa-
 lenhed, for at forherlige denne Dags Høitid.
 Ogsaa her viiste Hr. Organist Grose, der har
 været sadt i Musik og opført den til Dagens Hæ-
 der forfattede Cantate, med hvilken Iver han
 anvender sit Pund, til at fremme sine træn-
 gende Brødres Sag. Skiondt den største
 Deel af de berømmelige Kunstnere og veltæns-
 kende Mænd, der bidroge til at opføre denne
 Cantate

Cantate, ikke ere Medlemmer af Selskabet, saa hindrede dette dem dog ikke i, at tilfreds-
 stille sammes Ønske, og at overtræffe dets For-
 ventning. De troede at ære deres Kunst,
 naar de ved sammes Anvendelse, bidroge deres
 Deel, til at befordre en Hensigt, hvis ind-
 portes Værd taler til alle Edelmødige. Og
 i Sandhed! de have æret den; thi hvad er
 vel Tonekunstens sande Ære? — At kunne
 opvække milde, menneskekierlige Følelser, —
 og fuldkommen lykledes det dem, i alles Hjær-
 ter at opvække disse.

Slig Heitidelighed uden ringeste Om-
 kostninger, er et sieldent Syn, og Selskabet
 har været saa lykkelig paa denne Sielendhed
 at give et Exempel. Overbeviist om, at af
 dets Formue aldeles intet maae anvendes, som
 ei umiddelbar tiener til dets Hovedhensigt, har
 det søgt og fundet Midler til at holde dets
 Fæst, uden at det allerringeste derved er falden
 Kassen til Byrde. Stiftelsen fandt Venner
 nok, der med Fornøielse gav og skaffede alt
 hvad der var nødvendigt. Uegennyttighed
 og deraf flydende Opspringer, er den Aand,
 der behersker Selskabet og dets Venner.

Dette

Dette skal og være og blive det Maal, hvorefter de paa nye valgte Directeurer uafslæddelig vil stræbe. Fast have de besluttet modiden at gaae frem paa denne eengang betraadde Wei. De have berettiget Borgervennen til offentlig at erklære, at de af alle Kræfter skal stræbe for at besørge en Administration, som intet koster. At bevare alt, hvad Medlemmernes Belgiorrenhed bidrager, og alt hvad af andre Kilder kan finde i Stiftelsens Kasse, til sammes egentlige Hensigt, skal være deres standhaftige Bestræbelse. I altid at komme dette Niemeed nærmere, skal de sætte deres Vre, og derfor ogsaa ivrig, ved mægtige Belgioreres Hielp og Understøttelse, stræbe, om mueligt, igien at tilegne Fonden en vigtig Deel af Udgiifterne, der hidindtil have været uundgaaelig og selv Pligt for Selskabet. Saaledes vil de, for at gjøre sig værdig til Selskabets Tillid, søge at give et Exempel, hvoreledes Anstalter af dette Slags bør behandles, og derved tillige vise sig taknemmelig for denne Tillid.

I denne Aargangs følgende Blade skal man ved et Udtog af den hidtil førte Hoved-Protocoll give Selskabet Underretning om Forvalt-

valtningens indvortes Indretning, fra dens første Begyndelse af, og derefter nøiagtigen underrette samme, om alt, hvad Directionen til Stiftelsens Beste beslutter og udfører. Alting skal, efter Ret og Billighed, skee offentlig og intet i Skjul.

Da Borgervennens tillidsfulde Forventning for Fattighusens Beste tildeels er opfyldt, og da af de velsindede Medlemmer der paa Generalforsamlings Dagen bleve forhindrede paa een eller anden Maade at betænke samme, allerede nogle have indsendt deres milde Bidrag til Hr. Pastor Manthey: saa aflegges til samme herved den hierteligste Taksigelse.

Extrakt.

af indløbne Propositioner til det foree-
nebe Understøttelses Selskab; siden forrige
Generalforsamling, med Directionens Be-
tænkning derover, samt de til Afgiørelse
med Ja eller Nei fremsatte Qvæstioner;
saa og Selskabets i Generalforsamlingen
den

den 21de October derovertagne Beslutninger.

1ste Proposition.

1789. den 26de Januar. Af Selskabets Medlem No. 132. nemlig: At deres Navne, som af Directionen ikke kan antages, men til Antagelse af Selskabet maae indstilles, skulle 3 Uger forhen i Ugebladet bekendtgøres, for at enhver kunde gjøre sig den eller de saaledes ommeldte Personer bekendt, førend Ballotteringen paa deres Antagelse skeede.

Directionens Betænkning.

Directionen frygter, at sligt vilde anses for fornærmeligt, og affrække mange fra at anmelde sig til at træde ind i Selskabet.

Qvæstion.

Skal deres Navne, som til Antagelse maae indstilles Selskabet, i Forveien bekendtgøres eller ikke?

Selskabets Beslutning.

Efter Selskabets eenstemmige Formeening bør saadant ikke skee, men Medlemmernes Antagelse overlades til Directionen.

(Slutningen følger.)

Her maae vi afbryde for Nummets Skyld, og til næste Blad spare det øvrige af de paa Generalforsamlingen den 21de October af samme tagne Beslutninger, og nu ikkun med Selskabet deele den Fornøielse, som vi billigen føle over vore Medlemmers daglige Tiltagelse.

Dreven af et veldædig Sindelav har af hidtil værende ordentlige Medlemmer erklæret sig som overordentlige:

Hr. S. C. Kilde, Rancellist ved Søe, Statens
Krigs Cancellie, og
Hr. C. Wæver, Candidatus Theologiae.

Med de ordentlige Medlemmer have foreenet sig:

Honfr. Chatharina Margaretha Sdrz.

Hr. v. Wigant, Capitaine i Søe, Staten.

— Oluf Berendt Suhr, Grosserer.

— Andreas Falck, Grosserer.

— Hans Linn, Skibskapitain og Brygger.

— Johann Georg Ponsaing, Silke- og Klædefræmmer.

— Nathsach, Amts-Chirurgus.

— Peter Wangede, Tømmermester.

— Rasmussen, Isenfræmmer.

— Jørgen Frydelund, Kongl. Hof-Slagter.

— Lassen, Bager.

Hr.

- 120
- Hr. Christopher Hemmingsen, Baandsfabrikør.
- P. Thoring Holm, Fuldm. ved Tall. Gen. Rev.
 - Joh. Petri, Inspektør ved Søeqvæsthuset.
 - Hans Friboe Garde, Stud. Theol.
 - Mohr, Forstander i Herfølge.
 - Jac. Alb. Meyer, Thee- og Porcellainhandler.
 - Wolff, Ober-Fabriqueur paa Guldhuset.
 - Henrich Oluffen, Handels-Fulgmægtig.
 - Fink, Handels-Fuldmægtig.
 - Joh. Sigismund Johne, Kongl. Loll. Postfører.
 - Møller, Havnefoged.
 - Wade, Skrådermester.
 - Paulus Blædet, Skrådermester.
 - Peder Isaacsen, Brændeviinsbrænder.
 - Peder Rans, Brændeviinsbrænder.
 - Jørgen Beck, Skoemagermester.
 - Frid. D. La Corix, Bært for det borgerlige Selskab.
 - Samson Melchert, Handelsmand.
 - Heimann Gerson, Handelsmand.
 - Heimann Philtp Levi, Handelsmand.
 - Hans West, Rector ved Skolen i Christiansstad
stadt paa St. Croix i Vestindien,

Borger = Bennen.

No. 15.

Anden Aargang.

Fredagen den 6. November 1789.

Fortsættelse af Ekstrakten af indløbne
Propositioner ic.

(See Nummer 14.)

2den Proposition.

Den 8de Februarii. Af Selskabets
Medlem No. 403. nemlig: At hver Medlem
af Selskabet ville sammenskyde 4 Skilling til
hver Liig, være sig Mand eller Hustru.

Direktionens Betænkning.

Direktionen haaber at Selskabets Med-
lemmer i Almindelighed ere i den Forsætning,
at de ikke attraaer sig Sammenskyd, og der-
fore

fore da det ikkun vil blive enkelte, der skulle ønske sig det, saa vil det og blive et separat Societet, som Directionen skulle raade at henvende sig til de endnu ucomplette Liig-Societeter, og Selskabet ikke derudi at bør entrere. Imidlertid indstilles for Selskabet følgende

Qvæstion.

Om det proponerede Sammenskud for hver Liig finder Selskabets Bisald eller ikke?

Selskabets Beslutning.

Nei! De som ønske det, henvises til Liig-Societeterne.

3die Proposition.

1789. den 2den Martii. Af Selskabets Medlem No. 237. nemlig: 1) Om at ophæve Udgaven af Ugebladet Borgervennen; og 2) Om Medlemmerne alle at betale Qvartaler isteden for Ugentlig.

Betænkning.

1) Direktionen maae ikke nægte, at ved Ophævelsen af Ugebladets Udgave kan bespa-

spares endeel Udgifter af Selskabets Fond, hvorfore og nogle af Direktionen (som Commissarier førend de blev Direktører) vare af samme Meening; men da det ved Overvægt den Gang trængte igiennem, og i Fundationen blev bestemt; Selskabet siden saa anseelig er tiltaget, uanseet denne Udgift af Selskabets Fond, og det især formodes, at Bladet, der baade af Høie og Lave skal læses med Behag, er det der ikke allene skal holde Selskabet samlet, men endog ved dets idelige fornødne Anmeldelser om Selskabets Tilvæert, end videre skal forarsage Tilvæerten; saa kan Direktionen nu ikke tilraade at ophæve det engang begyndte Blads Udgaaf, hvorved vel klarliggen kan spares en betydelig Udgift, men formodentlig og kan forvolde en langt betydeligere Aftagelse i Indtægterne, thi forelægges Selskabet følgende

Qvæstion.

Om Ugebladet Borgervennen skal ophæves eller ikke?

Beslutning.

Eenstemmigt Nei!

Bes

Betænkning.

2) Saa ønskeligt det kunde være, til Lættelse i det Hele, at alle Indtægter og Udgifter skeede Kvartaliter, saa dog holder Direktionen det betænkkelig, og til Skade for Selskabet, at paabyrde Medlemmerne anden Betalings Maade end de selv finder beqvemst, og derfor ikke heller desangaaende at forelægge Selskabet nogen Qvæstion, med mindre det maatte befales, og da bliver

Qvæstion.

Skal den aarlige Contingent betales Kvartaliter eller ikke?

Beslutning.

Efter enhver Beqvemmelighed.

4de Proposition.

1789. den 7de September. Af Selskabets Medlem No. 739. 1) Om Selskabets Casserer forud at deponere Obligationer i Banquen for oppebærende Capital med videre. 2) Om hellere at indskrænke end at forøge Antallet af Medlemmer.

Ben

Betænkning.

1) Uden Fordeel troer Direktionen neppe at nogen, om de end kunde, indgaaer denne Proposition, og Fordeel derved synes ikke billig at tilstaaes, da Selskabets Midler, saa snart de overstiger 100 Rdlr., sættes i Konsgelige Obligationer og deponeres i Banqven, saa at Selskabet intet har at befrygte, da dets Midler paa den Maade altid er i Sikkerhed; imidlertid forelægges Selskabet følgende

Qvæstion.

Om med Forvaltningen af Selskabets Midler findes fornøden at gjøre nogen Forandring eller ikke?

Beslutning.

Nei!

Betænkning.

2) At indskrænke og ikke forøge Antallet af Medlemmer, dertil indseer Direktionen ingen Grund, da Medlemmernes Tilvæert netop er det, der skal forarsage Selskabets Fonds Tilvæert: Altsaa et Forslag der ikke kan komme til Qvæstion.

(Slutningen følger.)

Hr. Riismand J. Schisch har i Anledning af denne Post i Adresse Contoirets Efterretning No. 233 ladet bekiendtgjøre følgende:

„ Direktionens Formand Hr. Capitain Lühow,
 „ udi General-Forsamlingen den 21de d. M. tog
 „ An-

„ Anledning af min eene indgivne Proposition, at
 „ nævne kort og saa at sige ubestemt det Spørgs-
 „ maal, om Interessenternes Indskrænkning, som de
 „ Tilstødeværende ikke ret forstode Meningen af; saa
 „ maae jeg herved give mig den Frihed for enhver
 „ at erindre: at benævnte Ord Indskrænkning slet
 „ ikke var nogen Proposition fra min Side, men
 „ allene en lille velmeent Erindring til Direktionen
 „ om at være vaersom ved Antagelsen af nye In-
 „ teressentere eller Medlemmer, og sølgelig, uagtet
 „ denne efter mine Tanker for Rassen nyttige Ind-
 „ skrænkning, ligewel lade Selskabets Antal stige
 „ til nogle Tusinde contribuerende Medlemmer.“

For at man desbedre kan forstaae Sagens Sam-
 menhæng, seer vi os nødte til, Ord for andet at
 indrykke det af Hr. Schiøtz's til Direktionen under
 den 7de Septbr. indgivne Propositioner denne Post
 angaaende:

„ En vigtig Sag vil det ellers blive, at holde
 „ skarpt og strengt over Antagelse af nye Interes-
 „ sentere, og heller søge at indskrænke end forsøge
 „ Antallet af Medlemmer.“
 og derpaa at svare følgende!

Ikke Capitaine Lühow alene, men samtlige Di-
 rekteurer have med hverandre overveiet berørte Pro-
 position, førend den med deres Betænkning i Gene-
 ralforsamlingen blev omtalt og forelagt Selskabet.
 Man troer altsaa, at velbemeldte Hr. Schiøtz's For-
 slag i foran benævnte Bekiendtgjørelse, der paa et
 Sted i samme kaldes og paa et andet Sted ikke kal-
 des Proposition, ikke tydeligen eller mere bestemt,
 i Følge hans Ønske, kunde affattes eller Selskabet
 forelægges.

Ligesaa lidet troe vi, at have begaaet nogen
 Feil, ihenseende til de af os antagne Medlemmer,
 om hvis Indskrænkelse isteden for Forsøgelse meerbem.
 Hr. Schiøtz saa velmeent har behaget at erindre os,

aller-

allerhøjest den, den 21de October sidstl. bekjendte talrige Generalforsamlings eenstemmige Bisald paa vores Handlinger, fritog os for sig Breidelse.

Anmeldelse.

Med den skyldigste Tak, som vi ligeledes i Dag offentlig aflægger de frivillige og glade Givere iblant vores Medlemmer, for de end videre til Hr. Pastor Manthey indsendte og til Fattigbøssen bestemte Gaver, foreener sig ogsaa i Dag Borgervennens Glæde over det anseelige Antal af Medborgere, som og i denne Uge til almindelig Belgjorenhed have forbundet sig med samme; og vi nævne derfor med særdeles Taknemmelighed som overordentlige Medlemmer:

Hr. General-Major Abbestee, og

Hr. Kammeradvocat Schönheider, saa og

Hr. Heyman Gerson, Handelsmand, der først for 8te Dage siden var indtraadt som ordentligt Medlem:

Iblant de ordentlige Medlemmer nævnes med dobbelt Fornøielse

Mad. Anne Maria Elisabeth Hansen, som det fjerde roesværdige Exempel paa Ægtefolk, som indbyrdes kappes om at bevise Godgjorenhed.

Mad. Eberling, Glarmester-Enke.

Hfr. Dorothea Christine Bruun, Kammerjomfrue hos
Hendes Kongel. H. Pr. Lovise Augusta.

Hr.

- Hr. Birch, Pastor ved Waisenhuset.
 — Cancellieraad Kinckel.
 — Secretair Dreyer, Cancellist ved Søe: Staten.
 — Brun, Skibs:Præst.
 — Joh. Conrad Dohler, Viinhandler.
 — Claus Regenberg Thoring, Litteratus.
 — Ole Schade, Under:Equipagemester ved det Asia-
 tiske Comp.
 — Paul Friederich Liunge, Bogholder.
 — Herrmann Luft, Forvalter vd det Kongl. Neu-
 bel:Magazin.
 — Fr. Chr. Grønlund, Studiosus.
 — And. Chr. Hansen, Studiosus.
 — Anton Christopher Wilckens, Muurmester.
 — Jac. Henriques, Negotiant.
 — Jac. Magnus, Negotiant.
 — Jos. B. Goldschmidt, Negotiant.
 — Jos. Philip, Negotiant.
 — Jens And. Reistrup, Grovsmedmester.
 — Joh. D. Meier, Væster ved den store Silkesabr-
 — Holm, Fuldm. paa Guldhuset.
 — Andreas Horne, Værtshuusholder.
 — Wabl, Skoemagermester.
 — Salomon Chr. Eberhard, Skoleholder.
 — Jürgen Bendsen, paa Charlottenborg.
 — Peter Lassen, Skoemagermester.
 — Andreas Andresen, Værtshuusholder.
 — Israël Philip Eichel, Handelsmand.
 — Simon Salomon, Handelsmand.
 — N. K. Damsgaard, Portn. ved Frid. Hospital.
 — Friderichsen, Birked. paa Krænkerup i Holland.
 — Peter Holte, Rissmand i Fridericia.
 — Michael Ephr. Ruben, i Helsingør.

Borger = Bennen.

No. 16.

Anden Aargang.

Fredagen den 13 November 1789.

Slutning af Ektrakten af indløbne
Propositioner ic.

(See Nummer 15.)

5te Proposition.

1789. d. 8de Septbr. Af forbemeldte Selska-
bets Medlem No. 739. Om Dngangsmaa-
den ved Direktoures Valg.

Direktionens Betænkning.

Direktionen formeener, at man i den
Deel ikke tør binde sig til visse Stænder, men
troer uomstødelig, at Selskabets Hensigt best
vil opnaaes under Bestyrelse af Direktouere
der,

der ligesom forhen vælges ved fleste Stemmer, af Selskabets Medlemmer selv, og altsaa udi Foundationens Tilhold ikke at bør skee nogen Forandring; ikke desmindre indstilles til Selskabet følgende

Qvæstion.

Om udi Valget til Direkteurer skal skee nogen Forandring eller ikke?

Selskabets Beslutning.

Nei!

6te Proposition.

Den 9de Septbr. Af Selskabets Medlem No. 788. Om Generalforsamling at holdes i Frue Kirke.

Betænkning.

Da alt paa den Tid var udvirket Kongelig Tilladelse at holde Generalforsamling i den Kongel. Landhuusholdings Selskabs Sahl, saa kunde paa dette Forslag ikke reflekteres, hvor-

hvorfore Direktionen ikke heller, som ellers
sket burde, har indbudt Selskabet til Gene-
neralforsamling desangaaende; og kommer dette
altsaa ikke til videre Dvæstion.

Videre finder Direktionen fornøden til
Selskabets Beslutning at indstille:

1) Om den eller de Medlemmer der ikke
erlægge deres Betaling, i det allerseeneste 6
Uger efter Aar, skal udelukkes af Selskabet
eller ikke?

Beslutning.

De bør udelukkes.

2) Om nye Indtrædende skal tage Plas-
sene fra Aarets Begyndelse, i hvilket han ind-
træder, eller ikke?

Beslutning.

Jo!

3) Om af Stervboe eller Arvinger skal
betales hvad en afdød Medlem maatte være
skyldig eller ikke?

Be-

Beslutning.

Jo!

4) Om den Medlem der med Betaling over foransorte Tid maatte udeblive, skal søges eller tiltales paa lovlig Maade eller ikke?

Beslutning.

Nei!

5) Om de sig meldende Medlemmer, der ikke af Direktionen kan antages, skal gives Bladene, førend de af Selskabet ere antaget eller ikke?

Beslutning.

Nei!

6) Om ikke af 1ste halv Aars Blade skulle (ligesom efter Direktionens vedtagende af 2det halv Aar er oplagt) oplægges 500 Exemplarer, for at tilfredsstille Liebhaberne?

Bes

Beslutning.

Jo!

7) Om ikke Selskabet finder fornøden, for Eftertiden, indtil videre Tilvært, at oplægge 2000 Exemplarer af Bladene, da Selskabet alt er voren til Tusinde?

Beslutning.

Jo!

8) Om første Udgang af Ugebladene ikke bør overlades for Eftertiden for 7 Mark Danske paa Skriv- og 6 Mark paa Trykpapir og saaledes fremdeles 1 Mark ringere for hver Aar man fremgaaer?

Beslutning.

Jo!

Og endelig:

9) Skulle Direktionen forestille, at det, formedelst Selskabets Tilvært, er fornøden

den at gjøre nyt Oplag af Foundationer, og endskjønt intet vides til Forbedring derudi at tilseie, saa dog eragtes det billig om nogen af Selskabets Medlemmer maatte finde noget nødvendig at tillægge, det da maatte indkomme inden November Maanedes Udgang til den nye Direktion, som efter Overveining og derpaa givne Betænkning, anmoder Selskabet ved extraordinair Generalforsamling at tage Beslutning.

Beslutning.

Jo!

Anmeldelse.

Ligesom de Belsindedes Antal, der med Glæde rækker Borgervennen Haanden, for at befordre hans gode Sag, med hver Dag bliver større: saaledes bliver ogsaa hans Iver derved stedse paa nye opflammet, hans Haab styrket, og hans Glæde hver Dag formeeret; drevet af denne Følelse, gjør han Selskabet i Dag bekiendt

med

med de nye indtraadte overordentlige Medlemmer:

Herr. Gen. Major von Schimmelmänn;

Herr Raadmand Raasbøl.

Herr Raadmand Kierumgaard.

Herr Agent Henriques, og

Herr Johann Ditlev Liebenberg.

ligeledes med følgende nye ordentlige Medlemmers

Herr Professor Hansen, Sognepræst ved Hellig Geistes Kirke.

Hr. D. C. Brasch, Eier af Holmegaard ved Lyngby.

Hr. P. B. Schreiber, Stadsmusicus.

Hr. Franz J. Hvas, Fuldmægtig paa det Kongelige Rentekammer.

Hr. Hellefen, Kasserer ved Canal-Compagniet.

Hr. Friederich Werels, Forvalter ved det Kongelige Glasmagazin.

Hr. Søren Lemming, første Correspondent ved den Grønlandske Handel.

Hr. Gunni Buss, Fuldmægtig ved det Gravelige Schimmelmänn'ske Fidei-Comm. Contoir.

Hr. Christian Liebenberg.

Hr. Hans Jacob Hansen, Litteratus.

Hr. W. F. Muth, Amts-Chirurgus.

Hr. C. F. Birch, ved det Asiatiske Compagnie.

Hr.

Hr. D. D. L. Agerbech, Styrmand i det Asiatiske
Compagnies Tjeneste.

Hr. Peder Fischer, Blyetækkermester.

Hr. J. Poulsen, Ankersmedmester paa gl. Holm.

Hr. Hans Jørgen Holm, Fribager.

Hr. Fr. Saul, Kleinsmedmester.

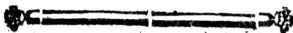
Hr. Jørgen Christopher Bockenheutser, Strømpefabrikør.

sa. og med de nye tilkomne Abonentere:

Herr P. Poulsen, Faktor ved Simmelkiær's Enkes
Bogtrykkerie,

Hr. Seest, Typograph i samme Bogtrykkerie.

Hr. C. C. Hallager, Typograph i samme Bogtrykkerie.

Borger = Bennen.

No. 17.

Anden Aargang.

Fredagen den 20. November 1789.

Fortsettelse af Religionens Historie.

(See No. 13.)

Underligt at Geistligheden troede, med Evang og Baal at kunne udrydde Oplysningen af Jorden, ligesom den blev efterstræbt, fløi den fortørnet hen til andre Steder, og allevegne anlagde de Miner, der omsider ved felleds Gang forbundne, skulde springe op og begrave hierarchisk Egenraadighed under sine egne Ruiner.

1301. I det fiortende Aarhundrede seer man med Glæde, hvorledes Videnskaberne med adel Frimodighed begynde at knytte indbyrdes Venskab, for at adspredde den Taage, hvori

hvori hele Menneſſeligheden travede omkring. Dog lysnede ſtærk i dette Mærke Geiſtlighe- dens Bandſtraaler og forſkrællede de fleſte Steder de Troende.

Man mærke nu vel paa Oplysningens ſvage Følger. I Spanien var det Geiſtlig- heden tilladt, dog kunſ 4re Gange om Aaret, at oplæſe i Almuens eget Sprog Troesbekien- delfen, de 10 Buds Ord, Sacramenternes Indhold og nogle Beſkrivelſer paa Dyder og Laſter. For Neſten nød Almuen ingen Under- viisning. De ginge paa hellige Skueſpil, dette Navn fortienet Gudſtienesen, ſom Geiſt- ligheden opførte i Kirkerne, her hendreves Ti- den med Sang, Bøn, Meſſen, og Præk om Helgener, om Faſtes og Almiffers Nødvendig- hed, for at være ſande Troende. Al Sædes lære var eene indſluttet i Kirkelove og Kirke- ſtikke. Uden Geiſtlighedens paafadte Præg var ingen Handling Dyd. Geiſtigheden, uden ſelv at rødmes, lærte, at det ſtod i des res Magt at forſone Syndere med den Almæg- tige, at lade dem hvile under hans Brede, ſaa at de ikke kunde befries fra den evige Straf, uden ved Kirkens Forbøn, ved Geiſt- lighedens og Helgenes Mellemhandling; og dette

ette Daareliste = Daaet tilbad hele Christenhe-
den. Kort, Geistligheden viser sig som Es-
viter, der førte de eenfoldige Christne til Al-
teret, som fordem Offerqvæget, der ikke
vidste Diemedet hvori det slagtedes.

Herredømmet og Enevælden over Sam-
vittighederne havde Paven spendt paa det al-
lergrusomste. Disse ere Pave-Bonifacii Ord
til Kong Philip i Frankrig. „Bonifacius
„Bisp. Guds Tjeneres Tjener, til Phi-
„lip. Frygt Gud og hold hans Bud. Vi
„vilde at Du skulde vide, at Du er os un-
„dergIVEN, baade i det verdslige og aandelige.
„Du haver med ingen geistlig Embede noget
„at giøre, og hvilke du haver bortforlenet,
„kalde vi igien tilbage. De som troe og
„handle anderledes behandle vi som Kiettere.“

Philippus svarer: „Jeg Frankrigs
Konge, sender Bonifacius, der udgiver sig
for Pave, en liden ja næsten ingen Hilsen.
Du store Daare maae vide, at vi ikke ere Dig
underdanige i verdslige Ting, at vi kan stad-
fæste og bortgive geistlige Embeder. Vi skal
mandigen forsvare dem vi have indsadt i Em-
beder.

beder. De som tør handle derimod, behandle vi som Daarer og Halvgale."

Paven lod imod Philippus udgaae en Vavelig Forordning eller Bulla, hvori han paaftod, at al menneskelig Skabning var Paven underdanig for deres Saligheds Skyld.

Nof! Frankerige seirede, Paven maatte gilstaae, i hvor nedig han end vilde, at et almindelig Kirkemøde var over ham. Paves dommet blev deelt i Pave-Sædet til Avignon og Rom. Herved tilføiedes Hierarchiet ubodelig Afbræk. Evende Paver lynede imod hinanden. Vandstraalerne bleve foragtede som menneskelige Lidenfkabers Udbrud. Frankerig, ved at imodsette sig Paven, vandt sin egen Kirke's Frihed. At den nemlig forsvarede sine egne Lovkudiges og Theologers Indsigelser imod Pavens Vælde. Med Skrifter bevisste den Franske Kirke, at den med Paven selv stod kun under et eneste Overhoved, nemlig Christenhedens almindelige Kirkemøde.

Henved 240 velbekiendte Skribentere fremvise dette siortende Aarhundrede, hvori blandt ere endeel selvtaenkende, ja gandske ori-

originale, - som Marsilius de Padua, hvis Skrivt om Paven's tillistede Jurisdiction ikke af nogen Forgjenger kunde copieres, da den Materie nu først omtvistedes, og for at forsærdige det, maatte Marsilius baade kiende Love, Philosophien og Historien. Legender og Prædikener kunde ikke her være Bevisere.

Da saaledes den menneskelige Uforstand i Striden imellem den verdslige og geistlige Lovkyndighed rev sig løs fra Hierarchiet, saa vovede alle alt mere og mere at blotte Geistlighedens Nedrigheder og Dumbhed. Den verdslige Stand sadte sig ved Siden af den geistlige, og her vare Modkræfter der strede ont Overvægten. Da i Hierarchiets Mørke Menneskeligheden blot var inddeelt i Faar og Hyrder. Nu derimod paastode verdslig Dyrighed at være over Hyrderne, og denne Paastand maatte forsvares med de Vaaben, Videnskaberne smedede.

Stedet forbyder at vise Følgerne af Iydelige Satyriske Hoveders Bestræbelser, som Dantes Petrarcha, Boccatio, i at fremsætte paa en behagelig latterlig Maade Geistlighedens Laster og Dumbhed.

Man

Man saae derfor en vis Eiegenlydighed imod Kirkens befalede Troe, hist og her at udbrede sig. Adskillige Kiettere, efter Roms Cancellie Stiil, som Wiclesisterne, kunde vel følges men ikke udryddes.

(Fortsættelsen følger.)

Anmeldelse.

Da Directionen, formedelst den Forandring som ved det nye Directions Valg er foregaaet, nu ogsaa har seet sig foranlediget til at gjøre en Forandring i den en Gang under dem vedtagne og fastsatte Forretningernes Fordeeling, og dette hidindtil ikke har fundet Stæ, af Marsag at snart ved een, snart ved en anden Forhindring, de ikke alle have fundet være samlede: saa har ogsaa dette Aars første Quartals Indkassering indtil nu maatte være udsadt. Men i næste Uge Stæer Begyndelsen dermed, og da skal ikke allene alle ved Administrationen forekommende Forretningers Fordeeling, men ogsaa den Directeurs Navn bekiendtgjøres, til hvem den kvartale Indkassation for dette Aar er overladt, og som allene er autoriseret derfor at qvittere.

Bor:

Borgervennen er atter i Dag saa lykkelig, ikke allene paa nye at kunne glæde Selskabet med en anseelig Tilvært af nye Medlemmer, men ogsaa ved end videre at see dets haabefulde Forventning lykkeligen opfyldt, da til Institutets Bedste, ved overordentlige milde Bidrag, som overordentlige Medlemmer have behaget i samme at tage en velgørende Andeel:

Hans Excellence Herr Geheimeraad Adam Gottlob Greve von Moltke til Bregentved.
 Hendes Naade, Frue Geheimeraadinde Grevinde von Moltke til Bregentved, fødte von Raben.

Hendes Naade, Frue Grevinde von Wedel fødte Contesse von Moltke.

Hendes Naade, Frue Geheimeraadinde von Zielmstierne.

Herr Kammerherre Grev Gerhart von Moltke.
 Herr Etatsraad Borre.

Som ordentlige Medlemmer:

Herr Etatsraad Georg Høst, Secretair i Departementet for de udenlandske Affairer.

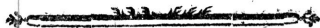
Hr. Justitsraad Engelbreth.

Hr. Munthe, første Capellan ved Holmens Kirke.

Hr. Olsen, Præst ved det almindelige Hospital.

Hr.

- Mad. Birthe Møller, Brødbager og Meelhandler.
 Hr. E. C. Benson, Isekræmmer.
 Hr. Friderich Hesselberg, Koffardie. Capitain.
 Hr. Garde, Controleur ved det Kgl. Brænde-Magazin.
- Hr. Fr. N. Halsøe, Studiosus.
 Hr. Peter Bache, Handlende.
 Hr. J. Greg. Lund, Urtekræmmer.
 Hr. Arendt Harboe, Magazinsforvalter.
 Hr. Beymann, Farver.
 Hr. Peter Christopher, Episemester i Børnehuset.
 Hr. Hans Erichsen, Riismand.
 Hr. Rasmus Lange, Skædermester.
 Hr. Ole A. Wassard, Fuldmægtig.
 Hr. Friderichsen, Kandestøber.
 Hr. Peder Bendtsfeldt, Blikkenslager.
 Hr. Nordgreen, Bogbinder.
 Hr. Niels Lund, Undergraver ved Rinde Kirke.
 Hr. Erich Westmann, Guldgraveur.
 Hr. Joseph Raphael, junior, Negotiant.
 Hr. Lazarus Raphael, Negotiant.

Borger = Bennen.

No. 18.

Anden Aargang.

Fredagen den 27. November 1789.

Fortsættelse af Religionens Historie.

(See No. 17.)

Scolastikerne eller Theologerne paa de høie Skoler gave Kierterne selv Vaaben imod de herskende Troes-Formularer og Ketteroenshed. Deres Spidsfindigheder giorte, at Lovskyndige tænkte over Religionen, og ikke blot som forhen ligegyldigen antog og troede. Nicolaus de Lyre og flere med ham læste Biblen i Grundsprogene. Hist og her læste Kierterne Biblen i Modersmaalet, hvorved Geistlighedsens Bedrag skinnede endog læg Mand i Øinene, da de saae, at den herskende Kirke lærte, Lærdomme, som Bibelen ikke allene taug til, men endog affkydede.

Eige

Ligesom det forðum havde været Rommerne umueligt at udrydde de Christne, fordeelte omkring iblant alle de adspredte Jøder, saaledes var det nu og den rommerske Pave umueligt, med Forsølgelser at rydde dem af Beien, som vare oplyste om Kirkens Overtroe og dens Geistligheds utilladelige Dumhed og Bælde. Men Menneskets største Klogskab bestaaer i Daarlighed. Paven forfulgte Kriestere, berigede sig ved Overtroens Hielp, og sank dybere og dybere i Oplystes Dine. Fornuft og Religion væbnede sig imod ham. 1350 indstiftede Paven Jubel-Aar, i Esterligning af det jødiske, hvori for Penge uddeeltet Afslad for flere Aar. Dette Jubel-Aar skulde holdes hver hundrede Aar, siden hver halvhundrede, og Høsten var saa riig, at den spælgende Pave gierne havde ønsket den hver 100de Time. Vi mærke os nu i dette 14de Aarhundrede alles Misfornøielse med Pavens Jubelaar og Afslads-Kræmmernes Præsninger, som den første underjordiske hule Lyd, der er Jordskieløs visse Forbud, hvilket og brak ud og i det 16 Aarhundrede aabnede det Svælg, hvori Hierarchiet alt meere og mere stykkeviis nedstyrter, indtil det i vore Dage næsten reent lukker sig, og Tanken om Hierarchiet næsten er fra

fra Jorden forsvunden. Afsad, Lovlyndigheds-Dyrkere, Akademier, den franske Kirkes Paastaaenhed i at skøde Paven ind under et almindeligt Kirkemøde, den herskende Kirkes egen Overmod, at den heller Kiendede og brændte Kiettere, end med Sagtmodighed stræbte at vinde dem.

De fra Grækenland af og til flygtede Grækere til Italien, medbragte Smag, Konsternes Opkomst i Italien; alt dette hjalp Oplysningen frem, og gav den Mod til, med den sande Religion at forene sig imod Overtroen. Følgende Aarhundrede hengik med at knytte dette Forbund alt stærkere, og at give Oplysningen Tid til at samle de nødvendige Kræfter.

1401. Dalede nu end den geistlige Magt alt dybere og dybere, saa at den maatte med den verkelige ikke allene dele Rigdomme, men endog Herredomme, da syntes Religionen endnu ikke at vinde i Reenhed, og endnu mindre i Indflydelse paa Sæderne. Geistligheden, der i det hele uhindret uddeelte Synsders Forladelse, og deraf flydende Biskhed om Salighed, sølede sig i Laster, forlangte derfor

fore heller ikke Dyder af de Christne. Men i ligegyldige Kirkeskikkelser Jagttagelse, og i blind Endighed imod Kirkens Forskrifter, bestod Troen, der skulde krone en Christens Bændel. Exempler paa sande Dydige, lysede i ingen Egne, thi Dydens Bevæggrunde, øste af Fornuften i Natur og Religion, hørdtes i ingen Skole. Menneske-Aldren henødtes paa den verdslige Magts Giering imod den Geistlige.

Lovkyndige, alle Lærde uden for Kirken, ndtømmede deres Pund for at vise Øvrighedens Magt, endog over Kirken, denne havde vel rige og mægtige Tienere nok, som forsvarede, men ikke med sande Grunde, Kirkens eller deres egen Høihed. Kirkens Sag blev alt svagere og svagere i Fornuftiges Dine.

Pavens vilkaarlige Enevælde var brækket. De Costnische og Baselske Kirkemøder havde nu rodfastet den Overbeviisning, at flige Nætter kunde dømme og fordømme Paven. Ja at den Næt kunde sætte Grændser for Geistlighedens Vold, og give den verdslige Øvrighed al den Magt den ønskede.

Man

Man troe kun ikke, at Religions Joverdrey Fyrsterne til at brække Hierarchiets Magt, de vilde berige sig med Kirkens Rigdomme og have fri Hænder i Lovgivningen. Mennefskeligheden blev ved at stifte Herrer, dog befriet fra Samvittigheds Naget, og almindelig Opklaring vil omsider indføre den sande Regiering. Magten, der nu længe havde hvilet i Biske-Staven, skulde nu hvile i Scepteret, og inden denne Giering sadte sig, opoffredes Tusendes Liv, Ligesom Storm, Torden, Vinter, ildspydende Bierge, Jordskjælv, synes at være til, for at holde Ligevægt imellem Aarstiderne, og at forfriske Elementernes Kræfter, for det samme kunde og de menneskelige Videnskabers Udbrud ansees i den moralske Verden, efter hine Uveirs Dage komme de rolige og blide, efter disse fremskinner Oplysningens Solen klarere, og formildede Søder, liig tiolende Vinde, qvæge Menneskene, efter Raaeheds og Videnskabers Hede. Efter Reformationen kommer Foraaret i det moralske, især opviser det attende Aarhundrede mange skjønne Dage. I det femteende Aarhundrede ere disse meget sjeldne. Den grusomme Kirketroe forjog Wiclesiterne fra England, dog beholdte de mange Benner iblant

Mæng-

Mængden. I Böhmen udbrak Hussiterne, der udbredte Lærdomme, som til visse beredede Beien for Reformationen i Tyskland. Disse Hussiter under deres Anfører Zischa slog Kaisers Armee, og det med Tilhængere, der i Tusind Tal vare enige om Geistlighedens Misbruges Afskaffelse, og som havde faaet Smag paa Biblens Læsning og Forklaring i Mordersmaalet.

(Slutningen følger.)

Anmeldelse.

Herved har man den Ære at tilkiendegive de samtlige det foreenede Understøttelses Selskabs Medlemmer, at ved Forretningernes Fordeling for dette Aar, den kvartale Indkassering er tilfalden Herr Justizråd Frank Heinrich Müller, og at de af ham underskrevne kvartale Qvitteringer ene ere gyldige. Da man nu alt i denne Uge har gjort Begyndelsen med denne Indkassering, og Qvitteringerne derfor ere uddeelte til Budet og hans Medhjælpere, der indkræve samme, enhver efter sin Tour og efter de Dele af

af Byen han haver at besørge, for derved, saa meget som mueligt, at fremme en hastig Indkassering: saa ønsker Herr Justitsraad Müller og med ham den hele Direktion, at ogsaa Selskabets høistærede Medlemmer, ved paa det snarreste at expedere Budet og hans Medhielpere, ville understøtte dem i at opnaae dette deres Viemeed.

Ogsaa i Dag kan Borgervennen vise sig for Selskabet, ledsaget af en Deel nye og velsindede Stiftelsens Venner og Befordrere, hvoriblant udmærke sig som overordentlige:

Herr Kammerherre von Bülow, Hofmarschal
hos Hans Kongelige Høihed Kron-
prindsen.

Herr Kammerherre von Stibolt, Capitain og
ældste Equipagemester paa gammel
Solm.

Herr Abraham Wulff, Riibmand
ligeledes

Herr Doctor de Meza, senior, og

Herr Peter Müller, Viinhandler, der fra ordentlige Medlemmer ere overtraadte til de overordentlige.

End videre som ordentlige Medlemmer:

Frue

Frue Cotamandeurinde von Låholm.

Madame Cicilia Wægen.

Herr Peder Gilleschou, Brygger.

Hr. A. Womsen, Silke- og Klædekrammer.

Hr. Joachim Kyhl, Revisor.

Hr. Niels Lund, Amanuensis hos Hans Høiværdig-
hed Herr Biskop Dr. Valle.

Hr. Georg Ernst Gøring, Organist ved vor Frue
Kirke.

Hr. Lars Holmbladt, junior, Farver paa Guldbuse.

Hr. Egerod, junior, Muurmester.

Hr. D. B. Delanoy, Musicus.

Hr. Diedrich Ludwig Meyer, Sukkermester.

Hr. Marcus Moses Metchtor, Negotiant.

Hr. Isaac Abraham, Kjøbmand.

Hr. Abraham Isaac, Kjøbmand.

Hr. Gerson Eckiba Jacobsen, Negotiant.

Hr. Hendrich Jacobsen Gude. Bager i Lyngbye.

og som Abonent

Hr. Simon Henrich Paulli, forhen Underkøbmand
paa Island.

Borger = Venner.

No. 19.

Anden Aargang.

Fredagen den 4. December 1789.

Borgervennen har siden sit Ugeskrivts Tilværelse endnu kun havt liden Leilighed at underholde Selskabet med oeconomiske Anmærkninger; han troer derfor efterfølgende Stykke, som er indsendt af en af Selskabets Medlemmer, ikke vil være samme ubehageligt, da virkelige Exempler alle Tider ere meer lærerige, end blotte Planer og Beregninger.

I Borgervennen No. 9. første Aargang, tales med Berømmelse om et oekonomisk Forsøg af een af Stadens Borgere, som siden den Tid har havt sine gode Efterfølgere.

Dette har gjort mig opmærksom over et Stykke Steenbolværk, opsadt for nogle Aar siden

siden af Hr. Muurmester Egerod, ved Friderichs-
holms Kanal, næst Sandkisten.

Ligeledes skal et stort Stykke Bolværk
af Steen siden den Tid have været i Forslag,
men af hvad Aarsag samme blev lagt tilside,
er mig uvedkommende.

Den Kongelige Havne-Kommission, for-
modentlig uden enten at tænke paa Hr. Egerod
eller det store Marmorbolværk ved Christians-
borg, men sluttelig paa den Fordeel for Lan-
det, naar flere ville følge et saa roesværdigt
Exempel, har lykkelig betient sig af given
Leilighed, ved en nye muret Slamkiste paa
Christianshavn, i Overgaden neden Bandet,
at opføre et Stykke Bolværk uden for samme
af Bornholmer Sandsteen, saaledes forarbei-
det, som kan være passelig og anstændig i en
Kongl. Residentsstad.

Dette sidste har givet Anledning til
noiere at eftertænke denne ikke ubetydelige
Deconomie for Staden, siden vi selv eier Ste-
nene i Landet og af Fremmede maae købe Tøm-
meret, som her staaer og forraadner.

Vel skal der bruges Tømmer under Steenbolværkerne, men denne Udgiwt er kun ringe og alene for eengang, og om en enkelt Steen efter et halv hundrede eller flere Aar skulle forfalde, er Bekostningen af ingen Betydning, Pengene bliver i Landet; og hvor mange Tønder Stokholmsk Tære bliver ikke hensmurt paa Træbolværkerne, fra Aar til Aar, som spares ved Steenbolværkerne. Saa vidt mig har været muelig efter Kiøbenhavns Grundtegnning at udmaale dens Bolværker, beløber samme med Christianshavn og Holmene til 30,000 løbende Alen.

Bolværkerne vil jeg antage overhoved til 4 Alens Høide, endskjønt mange ere over 5 Alen høie, et saadant Bolværk med Tømmer og Arbeide koster 14, 16 til 18 Rdlr. en løbende Alen.

Efter en Middels Priis paa Tømmeret kan man altsaa antage, at en løbende Alen koster uden at gaae for høit 16 Rdlr.

Omtrent efter 10 Aar er Hammeren med den bageste Beslædning

for-

	Transport 16 Rbd.
forfalden, og maae repareres som kan antages for	4 Rbd.

De fleste Bolværker bliver tieret, nogle tieres hver tredie Aar, jeg vil antage hver 5te Aar, derfor kan ikke regnes ringere end 1 Rdlr. hver løbende Aalen

	1 Rbd.
	21 Rbd.

Et saadant Bolværk af Fyrretømmer kan staae i det heieste 20 Aar. altsaa koster Stadens Bolværker i 20 Aar

	630,000 Rbd.
og aarlig	31,500 Rbd.

Af 20 Rdlr. som Bolværket koster uden Tiere, kan fradrages en trediedeel for Arbeidslønnen, bliver altsaa for Tømmer, Materialier, Jern og Tiere, som Staden og Landet aarlig taber den Summa

	21500 Rbd.
--	------------

Skulle denne Summa, tabt for evig, ikke fortiene vore Statsstyreres og enhveres Opmærksomhed som eier Bolværker, allerhelst der

paa

paa Friderichs Kirkes Plads, i den Bornholmer Steenbeholdning, findes Mængde, som ikke er tiensig til andet Brug, og som en frugtesles Capital henligger, og hvoraf endeel har lagt nu over 30 Aar fra Steenbrudets Begyndelse.

Andre Nationer som eier Steenbrudde opsætter deres Bolværker af samme, og smuktager Penge for deres Tømmer af Fremmede; ere vi saa rige, at vi uden Bebreidelse kan købe Tømmer af Fremmede, og lade vores Stene henligge unyttige?

Ja! vil maaskee nogle anmærke, Gud bevare os! hvad vilde dette koste, Bolværker af hugne Steen; men jeg maae derimod svare, om samme nu ogsaa koster dobbelt, som nok vilde blive det høieste, skulle slikt kunde komme i Betragtning imod Barigheden. Den Uleilighed ofte at sætte Træbolværker eller lade samme reparere, imod den visse Besparelse for Landet, og imod Canalernes mere Reenslighed. Prisen vilde i Fremtiden meget lættes, naar alle Bolværks Qvader fra Steenbrudet blev for sig, tilrettet og leveret for 2 Mk. Cubikfoden, som endogsaa for Brudet selv kunde

kunde skee med Fordeel, naar samme Isteden for Dagløn blev drevet i Affordt, da meget, utienlig til Bygningssteen, nu bliver bortkastet, som kunde være tienlig til Bolværks Qvader, og efter mine ringe Tanker var maaskee Hans Majestets Kasse bedre tient med, at overlade de til Bygnings- Arbeide uduelige Stene i Beholdningen til 2 Mark Cubikfoden, end lade samme henligge i 10, 20 til 30 Mar.

(Slutningen følger.)

Anmeldelse.

Selskabets Ønske, at see dets Medlemmers Tal bestandig forøget, har hidindtil oplivet dets Haab, og den Lykke, det indtil nu har erfaret, finder det atter Anledning til at glæde sig ved i dette Blad, da fremdeles af en ædelmodig Lyst til at gjøre mere vel, følgende ere fra ordentlige til overordentlige Medlemmer overgangne:

Herr Grosserer Niels Brock, og

Herr Ole Schade, Under-Æquipagemester paa det Asiatiske Compagnie.

End

End videre i Selskabet indtraadt som overordentlig Medlem :

Herr Meynauer, Volontaire i det Kongelige Tydske Cancellie.

Og som ordentlige Medlemmer :

Herr Etatsraad Due.

Hr. Regimentsquartiermester Walling, ved Kongens Regiment.

Hr. Advocat Schmidt.

Hr. Hofconditor Kaae.

Hr. Randerup, Revisor ved Tallotteriet.

Hr. Jørgen Jørgensen, Volontaire i Rentekammeret.

Hr. Johannes Carlsen, Secretair og Controlleur ved Assistentshuset.

Hr. Johann Harboe, Fuldmægtig ved Assistentshuset.

Hr. Gerhard Nissen, Bagermester.

Hr. Just Wech, Bagermester.

Hr. Johan Martin Roffing, Stivelsesfabriqueur.

Hr. Otto Ferslev, Urtekræmmer.

Hr. Peter Christian Benzen, Urtekræmmer.

Hr. Mads Friederich Hullevad, Hørkræmmer.

Hr. Peder Runge, Friseur.

Hr. Rasmus Hansen Wensel, Tobaksspindermester.

- Hr. Jørgen Bech, Tobaksfabrikant.
 Hr. Rasmus Hansen, Gørtlermester.
 Hr. Christopher Martin, Gørtlermester.
 Hr. Gudmann Petersen, Hattemågermester.
 Hr. Sæder, Brændeviinsbrænder.
 Hr. Philip Schimann, Skoemagermester.
 Hr. Peder Hansen Berg, Kongelig privilegeret Stig-
 temager.
 Hr. Peter Thorsrød, Bert.
 Madam Olsen, Hiulmands Enke.
 Herr Johannes Bruun, Præst paa Friderichsberg.
 Hr. Ohm, boende sammesteds.
 Hr. Peder Larsen Braadt, Raadmand, sam- Byes
 og Raadstueskriver i Corsøer, og
 Hr. Christian Henrich Klein, Procurator i Rønne
 paa Bornholm.

Da adskillige Medlemmer have endnu videre
 erindret Fattigkassen, ved gunstig at indsende milde
 Bidrag til samme, saa bliver derfor den forbindte-
 ligste Taksigelse herved aflagt til dem, og man vil
 derhos ikke lade mangle, med lige Taksigelse at er-
 indre den Gave, som en udenbys Medlem, ved en
 af Directeurerne har indsendt til samme.

Borger = Venner.

No. 20.

Anden Aargang.

Fredagen den 11. December 1789.

Slutning af det oeconomiske Forflag.

(See Nummer 19.)

Andre maatte anmærke, et Bølværk af Steen er ikke saa godt at lægge til med Skibene, som et af Tømmer. Men hvorfor ikke? har ikke Skipperen Klodse og Tongstrandse at henge imellem.

Endnu maatte andre anmærke: Tømmermesterne her i Staden taber i det mindste derved; men derpaa kan svares: de nu levende Tømmermestere vil deraf ingen Savn mærke, og om iblant vores Efterkommere blev en halv Snees mindre Tømmersvende, og en halv

halv Snees flere Agerdyrkere, dette blev vel ingen Tab for Staten.

Hvem som har Leilighed at giennemløbe Toldbrullen, for deraf at see, hvad Hovedstaden aarlig betaler til Fremmede for Brænde og Steenkul, han vilde blive vaer, hvormegget Hovedstaden Aarlig consumerer af disse høistnødvendige Artikler, og hvormegen Bornholmer Sandsteen ved forbemeldte aarlige Besparelser altsaa kunne forvandles til Steenkul og Brænde.

Maatte nogen finde Fornøielse i at tiene med en mere oplysende Beregning i denne oekonomiske Artikel, haaber jeg, at samme vil blive indført i Ugebladet Borgervennen, og vil blive paaskionnet af enhver Fædrelands Vens.

N. N.

Efter en af Selskabets Medlemmers Forlangende indrykket.

Endskjønt vor Selskab har antaget, at Pengelaan og Pensioner egentlig skal tilstaaes dets trængende Medlemmer, saa har Hr. Biskop Balle dog viist i sin Tale, at endog de, som ere uden for Selskabet, kunde have Udgang til dets Hielp og have Haab om dets Understøttelse.

Det er meget mere ædelt og smukt at hielpse den Skrøbeligste uden for vort Selskab, end at hielpse den iblant os selv, som er mindre trængende.

Vi anmode vort Selskab ei om et Laan, ei om nogen aarlig Pension, men allene om en liden Gave til en svag og meget nødtrængende Mand af Rang og adelig Herkomst, som ligger i Doktorstuen MM paa Friderichs Hospital.

Denne Mand lider Mangel paa Livets største Nødvendigheder, er meget svag og besladt med Gigt og Krampe. Han var tillige plaget af en stærk Rygpine, og da for omtrent

14 Dage siden Krampen angreb ham paa Kongens Nyetorv, saa søgte han at hvile sig paa en Haarskærer, men denne rev sig løs fra ham, og lod ham falde paa Torvet i den smudsige Bei. Almuen omgav ham som en fuld Mand. En Medlem af vort Selskab saae ham, lod ham lægge paa Fortouget ved Charlottenborg, og fik en Porteschaise fra Frisderichs Hospital, hvor han mod Tilbud af Caution fik ham indlagt. Herr Inspektør Hempel overvandt de almindelige Hindringer, som gjør det saa vanskeligt for de Syge, at komme hastig derind; og modtog ham, endog uden Caution. Vi haabe, at denne milde Stiftelses Directører ligeledes frigive ham for at betale, da han kun har 16 Rigsdaler i aarlig Pension.

Vor omtalte Medlem har henvendt sig til vedkommende høiere Steder, og er ei heller uden Haab om at see denne trængende og næsten forladte Mand paa een eller anden Maade hiulpen; men da vi endnu ei veed naar dette efter Omstændighederne kan skee, og Patienten vel kunne forundes et lidet Bidrag for at skaffe ham nogen mere Bequemmelighed og Bedrøvelse til Trøst og Op-

muntring: Saa have vi den Tillid til vore Medbrødre, at de vil glæde ham, med at give ham Ildet. Endog 8 Skill. eller 1 Mark fra en tiendedeel af Selskabet kunde gavne ham. Hvo der vil opfylde vor Anmodning, den vilde behage at sende deres Gaver til ham selv, paa forommeldte Friderichs Hospital, i Sngestuen Litt. MM.

Voll von der lichtvollen, überzeugenden und sanstrührenden Beredsamkeit, durch die sich unser Hr. Prof. Adler auszeichnet, ist die von ihm am abgewichnen 23sten Sonntage nach Trinitatis in der deutschen Friederichs Kirche gehaltene Predigt: Die Forderungen Jesu in Absicht des Gehorsams gegen die Landes Obrigkeit. Gewiß, ein Wort zu rechter Zeit geredet, da von allen Seiten her so viele Nachrichten von Widersetzlichkeit gegen die Regenten und dadurch verursachtem Unheil eingehen.

Der bekannte beliebte Verfasser hat den Druck dieser Predigt erlaubet, und den Vortheil

theil davon der Casse der vereinigten Unterstützungs Gesellschaft geschenkt. Sie wird gewiß mit derselben Erbauung gelesen werden, mit der sie gehört ward, und unsere ruhigen Einwohner, die die Weisheit und Wohlthätigkeit ihrer Regenten zu schätzen wissen, in dem Gehorsam befestigen, der die Grundlage ihre Wohlfahrt ist.

Obgleich die beyden vor und nach der Predigt gesungenen Lieder in dem neuen deutschen Gesangbuche stehen, so hat man es doch für nützlich gehalten sie mit abdrucken zu lassen, da wohl nicht alle, die die Predigt lesen werden, das Gesangbuch besitzen. Sie sind beyde von dem seeligen Kanzler Cramer, dessen Nahme allein Bürge für ihre vorzügliche Güte ist.

Diese Predigt ist bey Hr. Karlebye, der Gesellschaft anderen Directeur, dem Buchhalter Abraham Hvid, in der grossen Königsstrasse No. 68. und bey dem Boten in der St. Petristrasse No. 130. für 8 Schilling dänisch geheftet zu bekommen.

Anmeldelse.

Iblant de end videre til Fattighøssen indkomne frivillige Gaver, bør vi med særdeles Taknemmelighed erindre hine milde Bidrag, hvormed et anseeligt overordentligt Medlem fra een af Provindserne atter har givet Stiftelsen et nyt Beviis paa sit velsigrende Sindelaug imod samme.

Vores Stiftelses Benneres og Befordreres Antal har i denne Uge endnu formeeret sig med følgende nye Medlemmer. For nærmere og mere virksomt at deeltage i vores gode Sag, er

Herr Hans Hinrich Tarkel, Røbmand paa Ven
Arnis,

gaaet over fra Abonent til overordentlig Medlem,

og som ordentlige Medlemmer ere indtraaede:

Frue Kammerherrinde von Adeler.

Herr Justitsraad Carl Friderich Heinemann.

Hr. Regimentsquarttermester Wolquartz, ved det norske Livregiment.

Hr. Commerce Assessor Mathias Lunding.

Hr. Divisions Chirurgus Falkendahl.

Hr. Andreas Waargaard, Kasserer ved Brand-
Assurance Societets Kasse.

Hr. Henrich Haste, Capitain og Ober Equipagemester ved det Asiatiske Compagnie.

Hr. Petersen, Islandsk Røbmand.

Hr.

- Hr. Abbrecht Schmidt, Graveur.
 Hr. Rosselin, Tobaksfabriquer.
 Hr. Michael Jansen, Parykmager.
 Hr. S. W. Orgaard, Styrmænd i det Asiatiske
 Compagnies Tjeneste.
 Hr. Christian Gustav Smith, Studiosus.
 Hr. Schmidt. Kongelig Løber.
 Hr. Lars Poulsen, Friemester ved Smedkerlauget.
 Hr. Søren Wiborg, Arvesøster af Raabyegaard,
 paa Stamhuset Gørslev Gods i Stevns
 Herred, i Trygevelde Amt.

og som Abonentere:

Herr Etatsraad Trant.

Hr. Broca, Pastor ved den franske reformeerte
 Menighed.

Tomfrue Bødder.

Da den af Interessentskabet for et Tørve-Ma-
 gasins Anlæg her i Staden valgte Commission, ef-
 ter den Udsendes Hjemkomst (see Borgervennen, an-
 den Aargang No. 6. pag. 53.) nu saavidt er avan-
 ceret med sine Forretninger, at en Generalforsamling
 kan foretages den 14 December, om Estermiddagen
 Kl. 4. paa Pramlaugets Forsamlings-Sahl, ved
 gammel Strand; hvor de respektive Herrer Interes-
 sentere behageligst enten selv eller ved Fuldmagt vilde
 møde, for at tage Beslutning paa de proponerede
 Poster, af hvilke de vigtigste findes anført i en Un-
 derretning, som faaes hos Bogtrykker C. F. Holm,
 i store Fiolstræde No. 218. saavelsom hos Boghand-
 ler Hegelund i store Færgestrædet for 4 Skilling.

Borger = Bennen.

No. 21.

Anden Aargang.

Fredagen den 18. December 1789.

Slutning af Religionens Historie.

(See No. 18.)

Beklageligt var det at igiennem Nederlag og Tvist skulde Fornuften skaffe sig Glæde, indtil den af Vidensskaberne ved Enden af det 17te Aarhundrede blev sadt paa sin Throne, hvorfra hverken Herksesnge, dumme Munke, eller sværmende Eenfoldige have kunnet nedstyrte den.

Man læser med sand Glæde over dennes Seier, adskillige Akademiers i Grundens fornuftige Betænkninger over Spørgsmaale i alle Slags Religions Stridigheder. Af slige Universiteter vare der over 70 adspredte rundt om

om i Europa. De Engellske og Franske synes at udmærke sig for alle de andre.

Kiætterierne, der hist og her bleve foredømte, vare latterlige. Bisse Kirker vilde have antaget, at Helvede var fuld af Prokuratorer, derfor kunde ingen frygte for at komme der, andre paastode, at Quakksalvere, Tanddoctere, kunde ikke komme i Paradiis, uden trukne derind, ved at holde fast paa Eslets Rumppe, hvorpaa Christus reed. Paven kunde fylde og udtømme Skierdsilden som han selv lystede. Ja det var Kiættarie, naar nogen sagde, hellere at vilde frie til et Fruentimmer end spise Kiød paa en Fastedag.

Religionen var iblant Almuen reent udartet til hellig Engstelse, i at iagttage vilskaarlige og latterlige Kirkeskikke.

Geistligheden behøvede ikke oplæret Fornuft for at vaage over disses Holdelse, og endnu mindre for at forsøge deres Mængde og at berige sig af Straffebederne, som disses Dvertrædelse fordrede af de ensfoldige Christne.

Inden det femtende Aarhundrede endte,
 begyndte det Mediceiske Huus at udmærke sig
 frem for andre Fyrster. Det fremlokkede og
 belønnede ligesaa vel Konstnere og Malere, som
 Benedig og nogle af de vellystige Paver.
 Konstnerne Beleriner og Georgioner vare Ti-
 tians's Forløbere og Lærere. For denne i I-
 talien fremspirende Smag paa Grækerne's Kon-
 ster og Videnskaber, maatte al Raahed i Sæ-
 der og Tænkemaade forsvinde i de Cirkler,
 hvor Rigdom tillod Vellyst og Overflod. Ame-
 rika opdages og dennes Guld udvidede hine
 Cirkler meget. Dog langsom var Forfinelsen
 rykket frem, og aldrig havde den trængt ned
 til de arbejdende Stænder, hvis den ikke var
 blevet hjulpet fra Aar 1440 af Bogtrykker-
 konsten. Allerede 1472 beklager Zanarek,
 Bogtrykker i Rom sig, at han havde 12475
 trykte Bøger liggende usolgte, hvilke for det
 meste bestode af Ciceros og Virgilius's Værker,
 og mange flere græske og rommerske Mester-
 stykker. Kieberne, lærer man heraf, vare
 kunns faa, thi oplyste Læsere maatte man for
 det meste søge iblant Lovkyndige og Universitets
 Lærerne, Geistligheden maatte i Følge deres
 Afhængighed af den rommerske Stoel, skye al
 slags verdslig Dplysning som en Pest. Zan-

narek havde og trykt en Deel ascetiske Bøger og Gudstienstlige Værker, desuagtet kan man ikke af denne Fortegnelse slutte andet, end at den lærde Verdens Smag jo var sund og god.

Saa meget virkede Bogtrykkeriet strax, at den lærde Verden blev en af de meest virksomme Modkræfter imod Dumbhed, thi Skribenternes Antal over hele Verden udgjorte næsten et heelt Folkeslag, hvis eeneste og stærkeste Drivesfæder til at pønsse og skrive, var Æren af at roses af deres Læsere. Denne Ære, denne Belønning kunde hverken Regentere eller Paver skienke, kun allene Oplysningen uddeelte den.

Vi forlade saaledes Religionen paa det ivrigste beskæftiget, i det 16, 17de Aarhundrede, med at fremme og stadfæste al gavnlig Oplysning, med at lære høit Menneskets Værd og Adel som fri moralske Skabninger, og Oplysningen igien med taknemmelig Jær, at vise hvor vidt den haver kundet forfine og danne Mennesket, til værdig at gaae sin Bestemmelse imøde, som en oplyst Gudsdyrker at kiende den Almægtige og hans Villie af Aabenbaringen og Naturen, ret læste og for-

kla-

Klarede. Menneſkeligheden er da blevet til Mand i det 18de Aarhundrede, og kan ved nyttig Graanfning i Naturen forſvare det op-
 høiede Sted, hvorpaa Skoberen igiennem Religionen ſadte Menneſket over alle andre Skabninger, men og kan han ved Sværmerie og Følsomhed ſamt Udfvævelſer, nedſtyrte ſig ſelv til Dyrenes Raar.

Af denne den menneſkelige Oplysnings eller Religionens Indfyndelſes Skiebne paa Menneſkeligheden, for de os nærmest forløbne trende ſidſte Aarhundrede, kunde man vel give nogle Grundtræk til, hvis diſſe ſaa her leverte maatte have fundet Biſald.

Forviſſes vi om, ikke at have kiedet Læſeren, ſkal Borgervennens Blad frembære dem for det ſkaanende Publikum.

Ende paa Religionens Historie.

Anmeldelse.

Med Fornøielse nævne vi endnu de velsindede Venner, som i de forgangne 8 Dage til vores gode Hensigts videre Befordring have foreenet sig med os, som Stiftelsens ordentlige Medlemmer.

Madame Bugge.

Mad. Haaber.

Mad. Maria Francisca Rames, fød Møller.

Herr Major Volmeister.

Hr Materialforvalter Vielke.

Hr. Johann Hiob Thielo, Organist ved Waisenshuset.

Hr. J. Dan. Seymanns, Riibmand.

Hr. M. Philipsen, Riibmand.

Hr. Niemeier, Fransk Sprogmeister.

Hr. Jacob Hansen, Damefrisør.

Hr. Hans Engelsen, Skoleholder.

Hr. Lissberg, Dreiermeister.

Hr. Hendel Jacob Ruben, Kattun Fabriqueur.

Hr. Abraham Frenchelsohn, Handelsmand.

Hr. Lars Hiorth, Høcker.

Hr. Nathan Wendix Levi.

Hr. Jøger Jensen Møller, Bærtshuusholder.

Herr Johannes Lütken, Hørkræmmer.

Hr. Christian Bøye, Riobmand i Saxkiøbing.

Hr. Pontus David Sparre, Skoleholder i Holtop
paa Stamhuset Gårlev Gods i Stevns-
Herred, i Tryggevalde Amt.

Hr. David Ephraim Ruben jun. i Helsingør.

Direktionen har bedet de Medlemmet som, for-
inden der skeede et nyt Oplag af Foundationen, maats-
te have noget i Henseende til een eller anden Post
at erindre, da at indsende disse deres Anmærkninger
inden November Maanedes Udgang; men indtil nu
ere ikkun saare faa indkomme, bedes derfor, at der-
som nogen endnu skulle behage at erindre noget, da
at indsende det inden denne Maanedes Udgang.

Vi skyldte vore Medlemmer vor Taksigelse for
den velvillige Gave, som de have tilsendt den syge
Kangsperson i Doktorstuen MM i Friderichs Hospi-
tal, saavel som for de Gaver, som de have anbe-
troet nogle af Medlemmerne i vort Selskab, at mod-
tage til ham. I de efterfølgende Blade ville vi
ngiere

noiere bekiendtgjøre de ædle Menneſke-Venner, hvad Hielp den Syge og Sengeliggende har modtaget.

Trykfeil.

No. 15. pag. 126. 7de Linie fra neden: tydeligen læs tydeligere.

No. 17. pag. 144. 10de Linie læs: Hr. Bucksmann, Farver.

II. Linie læs: Hr. Peter Christopher Beck, Spisemester i Børnehuset.

I Hr. Prof. Adlers til Fordeel for Understøttelses Selskabets Kasse udgivne Prædiken, holden den 23de Søndag efter Trinitatis, findes pag 24 følgende Trykfeil. „Sein werd in jedem Flehn zu dir mit Leib' und Seel gedacht. Skal hede: mit Lieb' und Dank gedacht.

Uf Underretningen til Interessentkabet for et mueligt anlæggende Tørvemagazin for Kjøbenhavns, kan endnu faaes nogle Exemplarer hos Bogtrykker Holm i store Fiolstræde No. 218. for 4 s.

Borger = Bennen.

No. 22.

Anden Aargang.

Fredagen den 25. December 1789.

Indsendt.

Var Krudtets Opfindelse til Fordeel for
Menneskeslægten eller ei?

Dette Spørgsmaals Besvarelse velleder os til Betragtninger over Menneskets Forfatning, som den var dengang og nu, der blive underholdende for hver tænkende Læser. Enhver veed, at Krudtets Opfindelse har forvoldet de største Forandringer i Krigskunsten, og Maaden at forsvare, eller ødelægge folkerige Stæder, Stadsvidenskaben og Kabinetternes Intriguer, men det kan og med gode Grunde bevises, at den har havt Indflydelse paa Opdragelsen, og Menneskets physiske og moralske Forfatning.

I hine Oldtidens Dage opsogte hver sin Fiende, og en blodig Træfning bestemte Kri-
gerens Skiebne, fra denne Side betragtet
vandt vi ved Krudtets Opfindelse. Thi Sam-
menligning af ældre og nyere Historie viser,
at ingen Seier i de seenerre Aar blev kjøbt ved
saa megen Blødsudgydelse som før; saa mange
blodige Scener i den Grædske, Romerske og
vor gamle Nordiske Historie, betragtet ved
Siden af Syvaars Krigen, og Kongen af
Preussens seierrige Slag, beviser dette fuld-
kommen. Aarsagen hertil er let at indsee,
Armeen sætter ikke meere Mand imod Mand,
og Sværdet kommer ikke i Betragtning, Krud-
tet holder dem i en vis Afstand, og Genera-
lernes Planer afgjør Slaget. Men dersom
det nu ikke mere er Hovedtræfninger som berøve
Soldaten Livet, saa skeer det ved idelige smaa
Attaqver, der ikke kan regnes blant Hovedslag,
og endda lidt efter lidt svækker de største Ar-
meer; det skeer ved Krigens Langvarighed, og
dens utallige Besværligheder, som Soldaten
nu ikke mere som før, er i Stand til at taale,
diffe forvolder Snygdomme, og fra Hospitalet
begraves nu ligesaa mange som fra Kampes-
pladsen. Kaiserens Feldttog i det forrige Aar,
er denne Sandheds sørgelige Beviis, uden en
eener

eeneste Hovedtræfning, svandt dette uhyre Antal af Krigere i saa kort en Tid hen, til næsten det halve.

Men Krigerens Opdragelse staaer noie i Sammenhæng med Maaden at føre Krig paa. Før gik Helten Helten imøde, en blodig Kamp bar Vidne om Krigerens uforsædede Mod, ingen Ridning torde ustraffet nærme sig hans mandige Arm. Naar Helten faldt, saa var en Hob af Fædrelandets Fiender hans Leie, og han anspendte sin sidste Kraft for at hævne sin Død. Dengang havde Opdragelsen til Hensigt at hårde den unge Kriger for tilkommende Besværligheder, at give hans Siæl Fasthed til at trodse Faren, at styrke hans Arm til vældige Hug. Væge og Elskov blev brugt for at rodfæste mange Dunder. Turnerspil blev opfundet, for ved Væge at oplive hans Mod, offentlig blev han belønnet for Tapperhed, og høitideligt optaget blandt Riddernes Tal. Som Ridder gik han uforsædet Faren imøde, slog, og vandt, og Elskovs Blæder blev Heltens Belønning.

Men Krudtet blev opfundet, og den sande Tapperhed forsvandt, i dens Sted kom Kold:

Koldfindighed at gaae ukienbte Farer i Møde. Den usynlige Død omgiver Krigerens Iffe, her dræbes Helten ved Riddingens Side, hans Ben seer ham døe og maae uhævnet begræde hans Tab; det er ikke mere Kierlighed til Fødelandet, som opflammer Krigeren, hans Værd bliver nu bedømt efter den Færdighed, hvormed han iværksætter Bestyrerens Bink, hans Tapperhed er mechanisk, og hans Anførers Billie er hans eneste Drivesiæl, kunns Forstand, og dybere Indsigt lader ham vinde Seier over sin skiont tappere, dog mindre oplyste Fiende; personlig Tapperhed og legemlig Styrke saaes at være unyttig, og nu ophørte hin Opdragelse, der havde saa stor en Indflydelse paa den physikaliske Tilstand, hvorom enhver kan overbevise sig, der prøver sig selv, om han endnu er i Stand til at bære den tunge Rustning, der sædvanlig veiede 96 Pund, at føre det vældige Sværd og endda med Behændighed kan tumle sin Hest, og afværge Fiendens Angreb. Krudtets Opfindelse forjog denne Opdragelse, og Kæmpestyrken forlod os tilligemed den.

Ikke allene Legemet, ogsaa Siælen blev underkastet Forandring, dengang søgte man at

at forbedre Hjertet, nu Forstanden, dengang
 øvede man Dunder, nu klassificerer man dem.
 Det er sandt, den gamle Haardhed, Blods-
 tørstighed, Grumhed, og aabenbare Hevns-
 gierrighed har forladt os, og vi har derimod
 faaet meere Mildhed, Kloaskab, Høflighed,
 og Tilbøielighed til den finere Kultur; men
 tilligemed Aldridens Laster forsvandt ogsaa en-
 deel af dens Dunder; hiin Uerlighed, Oprig-
 tighed, Redelighed og Gæstefrihed savnes nu,
 og hvo af os ønsker ikke disse Dunder tilbage,
 vare de endog ledsaget af Feil. Hvem som
 nu overveier det Gode denne Opfindelse har
 frembragt, imod det Onde den har medført,
 vil nok tillige med mig ønske, at den aldrig var
 bleven til.

Anmeldelse.

Borgervennen, der hidindtil med Glæde har
 seet at hans Medborgere hverken trættes ved eller
 ophøre med at gøre godt, kan ogsaa i dette gamle
 Mars sidste Blad have den Fornøielse for Selskabet
 at anmeldte en anseelig Tilvæxt af nye Medlemmer.

Et Stiftelsens Nytte og Befordring ere i denne Uge som overordentlige Medlemmer indtraaede i samme:

Herr Professor Christian Ulrich Detlev Eggers.
Herr Berend Gottsche Baumgarten, Doctor Medicinæ.

og som ordentlige Medlemmer:

Frøken, Baronesse von Holck, Kloster Dame i Moesfælde.

Hr. von Bemann, Capitaine, ved Hans Kongl. Hoied Kronprindsens Regiment.

Hr. Hammer, Kongl. bestalter Kapitan.

Hr. David Berenz Selmer, Riibmand.

Hr. Emanuel Klofostky, Hiul- og Karetmager.

Hr. Johan Henrich Matthiessen Elmenhorst, Bogholder.

Hr. Kaspar König, Conditor.

Hr. Wilhelm Bentin, Bagermester.

Hr. Vuol Hieronimus Hammer, Tracteur.

Hr. Samuel Gissing, Styrmand.

Hr. Johan Bøhm, Smedkermester.

Hr. Andreas Bahl, Skoemagermester.

Hr. Jacob Weidemann, Rodemester i Vester Qvarteer uden Vester Port.

Hr.

Hr. Rose, Chirurgus paa Wemmelstofte.

Hr. Thomas Bartholin Bloch, Tolder ved Vanholm i Laaland, og

Hr. Johan Gottfried Schulz, Skipper paa Den Arnis.

Derimod beklager Borgervennen med megen Bedrøvelse Selskabets Tab, ved Afgangen af en af dets overordentlige Medlemmer, nemlig Herr Etatsraad Peter Borre, der i Søndags den 20 i denne Maaned formedelst en Inflammation i Brystet forlod dette Timelige i sin Alders 70 Aar. Han var født i Sylland ikke langt fra Aarhus den 5 November 1720. Tidlig lagde han sig efter Handels Videnskaberne, og erhvervede sig de første Kundskaber i disse, i sal. Etatsraad Blacks meget bekiendte Handels Contoir. I Aaret 1743 etablerede han sig og 1750 den 6te Mai vandt Borgerkab som Grosserer, og erhvervede sig ved sin Flid og Duelighed Regjeringens Opmærksomhed og sine Medborgeres Tillid, hvorfore han og har havt en røsværdig Andeel i adskillige Handels Societeters Directioner, ligesom han og i 30 Aar ene førte Directionen over det Kongl. Tobaks Magazin. I Aaret 1761 be-naadede hans Majestæt Kongen ham med Charac-
teer

teer af en virkelig Kongel. Hof Agent, og udnævnte ham 1779 til Etatsraad. Han giftede sig 1751 den 18 Junii med Jomfrue Sophie Aagaard, men blev Enkemand den 15 October 1778. Af dette Egestkab begræde 2de Døttre, Frue Etatsraadinde Bager og Frue Agentinde Selbye, tilligemed 5 Børneborn, en fierlig elsket Faders Død, ligesom Byen i ham beklager en retskaffen Medborgeres og det foræenede Understøttelses Selskab en veldædig findet Medlems Tab.

„ Hos Hegelund i store Færgestræde bekommes
 „ Underretning til Interessentskabet for et an-
 „ læggende Tørvemagazin for Kjøbenhavn. Pris-
 „ sen er 4 þ. I følge tagen Resolution staaer Sub-
 „ skriptionen til Indtrædelse i Interessentskabet end-
 „ nu aaben nogen svis Tid, da Indregnelsen skeer
 „ hos Kjøbmand Schiøtz boende ved Børsen, næst
 „ ved Knippelsbroe.

Borger = Venner.

No. 23.

Anden Aargang.

Fredagen den 1 Januarii 1790.

Borgervennen har sluet det gamle Aar med varme Taknemmeligheds Følelser mod de mange villige Belgiorere, der i samme haver foreenet sig med ham til hans gode Hensigters Befordring. Vel ventede han meget af dem i Danmark iblandt alle Stænder udbredte Kierlighed til det Gode; men saa dristige vare hans Forventninger ikke, som Udfaldet viiste, at de vel torde have været. Med hvilken Glæde forundredes han derfor ikke, da han ved Aarets Slutning giennemgik Listen paa de velsindede Medlemmer, der vare indgaaede i det foreenede Understøttelses Selskab, og da han beregnede deres Bidrag til Kassen.

Han

Han kan ikke nægte sig den Fornøielse at meddeele Selskabet en liden Oversigt over det Hele, og han er overbevist om at det vil være en behagelig Følelse for enhver Menneskeven herpaa at hæfte et Blik, og derved at opvækkes til Betragtninger, aldeles tjenende til Menneskelighedens Hæder.

Foruden den allerhøieste Kongelige Familie, der ikke nægter nogen god og almeenyttig Hensigt sin mægtige og velgiørende Understøttelse, bestaaer Selskabet nu af Tolv Hundrede virkelig contribuerende Medlemmer. Siden Selskabets Stiftelse haver Døden bortkaldet mange af dets Deeltagere; mangen anden haver formedelst Forfløtning til fraliggende Provindser skilt sig fra samme, og nogle andre have igien forladt det af andre Aarsager. Alle disse Navne maatte nu udslættes af Listen, med taknemmelig Erindring om de, der ikke godvilligen havde forladt os; ligesom vi og med skaanende Overbærelse bør forglemme de, der saa tidligen bleve riede af det Gode; thi end ikke een af deres Pladser er bleven ledig og ubesadt, men det ligger endog viensynlig for Dagen, at langt flere ere

ere tilkomne, end Døden og alle menneskelige Tings Foranderlighed have kundet borttage.

Iblant disse tolv Hundrede Medlemmer ere 79. overordentlige, af hvilke 9. bidrage ti Rigsdaler, og 70. fem Rigsdaler om Aaret. 184 tage Ugebladet Borgervennen paa Skrivpapir, og betale derfor 16 Mark 4 Skilling aarlig, og 936 tage det paa Trykpapiir og give derfor 13 Mark aarlig til Stiftelsens Kasse.

Kan man vel tvivle om at et Selskab, hvor saa mange foreenede Kræfter virke til een fælleds og almindelig Hensigt, jo snart kan see sig i Stand til at komme sit foresatte Dier med nærmere; og naar det vedbliver saaledes at vore til det har naaet den høist muelige Størrelse, skulle det vel ikke da see sig i Stand til at udrette mere godt, end det selv havde haabet?

At dette maatte skee, er Borgervennens hierteligste Ønske. Gid at det nye Aar maatte overtræffe hans Forventning ligesaa meget, som det gamle haver giort det! Gid at Selskabets Tilvæxt maatte vedblive uafbrudt;

at

at deres Bestræbelser, der til alle Tider ivre for Selskabets Fremme, maatte blive belønnet med et lykkelig Udfald; at det foresatte Maal i alle Henseender maatte opnaaes, og at Stiftelsen selv saa længe maatte staae urokkelig, som den, efter det alting regierende Forsyns Billie, der sætter Maal saavel for det Gode som for det Onde i Verden, skulle vedblive.

Beslignet være det i Dag indtraadte nye Aar, ikke allene for Selskabet i Henseende til dets fælleds Viemeed; ikke allene for et hvert enkelt Medlem, for saa vidt hans personlige Belfærd angaaer, men og for hele Kiøbens Havn, for hele Riget og for det hele menneskelige Kiøn. Enhver god Hensigt blive velsignet i samme. Et hvert Menneske erkiende at et viis og faderlig Forsyn vaager over ham. Alt glæde sig over Livet og nyde dets Belgieringer med Velbehag og taknemmelighedsfuld Tilfredshed!

Indsendt.

Efter vort givne Løfte, have vi hermed den Ære, at bekiendtgjøre for de ædle Menneske-Benner, der have været lige saa velvil- lige til at give, som vi have været tillidsfulde til at bede, hvad Patienten i Doctorstuen M. M. paa Friderichs Hospital haver imodtaget. Alt kunne vi ikke anføre, hvad som er bragt ham i hans Sygdom og i den Tid han ei selv kunde opskrive; men det, som han taknem- melighedsfuld har optegnet, er følgende:

No.	1.		I Rd.	8 ß.
—	2.	.	I "	
—	3.	.	I "	
—	4.	.	I "	
—	5.	.	I mf.	8 ß.
—	6.	.	I "	8 "
—	7.	.	I "	8 "
—	8.	.	I "	8 "
—	9.	.	I "	8 "
—	10.	.	I "	
—	11.	.	I "	
—	12.	.		8 ß.

No.

No. 13		I mk.
— 14.	.	1 Rd.
— 15.	.	2 "
— 16.	.	1 "
— 17.	.	1 "
— 18.	.	2 "
— 19.	.	1 " 8 β.
— 20.	.	4 " 4 "
		<hr/>
		31 Rd. 5 mk. 4 β.

Af disse Givere kiende vi ingen af Navn, thi de have villet nyde den ædle Fornøielse at gjøre Godt i Løndom, vi vide allene saa meget, at en Frue paa Christianshavn og en Boghandler i Kiøbenhavn vare iblandt de første, som tilsendte Patienten deres Gaver. Gierne havde vi ønsket, at Patienten tillige havde anført Datum, naar han havde modtaget noget, derfor have vi og tilraadet ham herefter at optegne samme, jsald flere endnu skulle erindre ham paa sin Sygeseng, og troe vi hermed bedst at kunne betragte hans ubekiendte Belgiorere, der saaledes forvisses om, at han rigtig har modtaget hvad ham er tilsendt. Foruden disse 21 Belgiorere, have endnu endeel selv besøgt ham paa Sygestuen, hvis Gaver ei her ere anførte.

Anmeldelse.

Vi erindre endnu med megen Fornøielse de nye Medlemmer, der med dette nye Aars Begyndelse ere indgaaede i vores Forbindelse, og som berved have aabnet os en glad Udsigt over en vedvarende Tilvæxt i samme. Til det Godes større Befordring er saaledes overgaaet til de overordentlige Medlemmers Tal:

Hr. Christian Gustav Smith, Studiosus.
og som overordentligt Medlem er i Selskabet indtræet:

Hr. Joachim Høst, Kjøbmand i Helsingør.

videre som ordentlige Medlemmer:

Herr Johann David Reincke, Revisor.

Hr. C. Wunder, Chirurgus.

Hr. Niels Grønberg, Farver.

Hr. Henrich Neermann, Ise-Fabriquer.

Hr. Peter Adam Obel, Studiosus Theologiae.

Hr. Andreas Reichardt, Skovrider paa Giffesfeldts Kloster.

Hr. Nyelandt, Fuldmægtig paa Schiørnesholm paa Grevinde Laurwigs Gods i Siælland.

og som Abonnenter:

Enkefrue Canzlerinde Cramer til Søebøe i Syen, og

Hr. Emanuel Philip, Commissionair.

Man

Man smigrer sig med Haabet i et af de næste Blade at kunne meddele Selskabet endnu nogle behagelige Efterretninger, som vil bidrage til sammes Fornøielse, Ære, videre Tilvæxt og sande Nytte. Tillige agter man da at bekiendtgjøre for samme et vist Forslag, der angaaer Administrationens Indretning i Almindelighed, og som man haaber, vil lige saa vist finde Selskabets Bifald, som samme, ved Stiftelsens saa lykkelige Udbredelse, for Fremtiden vil blive nødvendigt.

Borger = Bennen.

No. 24.

Anden Aargang.

Fredagen den 8. Januarii 1790.

Om Tugthusene i Holland.

(af Professor Moritz's Magazin zur Erfahrungssee-
lenkunde.)

Generalstaterne lade ingen Forbrydere trans-
portere. Mandfolkene skilles i Raspehuu-
sene, for der at arbejde, og Qvinderne i
Spindehuusene; og man retter sig efter denne
almindelig antagne Grundsaetning: Gjør
kun at de blive arbeidsomme, og de vil
blive gode og retskaffene.

Campeschetræets Raspen, hvilket for-
dum var de mandlige Deliquenteres Hovedar-
bejde, skeer nu paa mange Steder og med
langt mindre Bekostninger ved Møller. Og
da

da Hollænderne fandt Uldmanufakturere at være meere fordeelagtige, saa have de for tolv Aar siden anlagt adskillige deraf i deres Fugthuse. I nogle af disse have Arbeiderne endog nogle Fritimer, hvori de kan fortjene sig noget, enten til deres Fordeel i Fremtiden, eller for i Fængslet at kunne føre et behageligere Liv.

Man bærer den yderste Omsorg for deres Underviisning i Dyd og Religion, og for at forbedre deres Sæder til Statens og deres eget Beste. I ethvert Fugthus er en Capellan, og denne sørger ikke alleene for den offentlige Gudstjeneste, men giver ogsaa de Fangne privat Underviisning, katechiserer ugentlig for dem o. s. v., og jeg veed med Visshed, at mange forlade Fugthuset som ordentlige og retskafne Folk. Nogle foretrak endog deres hidtil havde Bolig for Friheden, og vedbleve at arbejde i samme endog efter deres Løsladelse.

Delinqventerne dømmes, efter deres Forbrydelsers Forskiellighed, paa 7, 10, 15, 20 og flere Aar at arbejde i Fugthuuset, men for at forebygge Fortvivlelse, sielden paa Livstid.

Som

Som en Opmuntring til Flid og en ordentlig Opførsel, blive de, der fortrinlig udmærke sig i begge Stykker, løsladte for Tiden.

En Fange, som angiver en forehavt og aftalt Undvigelse, bliver heri meget begunstiget. Hans Tid forkortes anseeligt.

Man havde tilladt en Engellænder, af Profession en Skoemager, der i adskillige Aar havde siddt i Amsterdams Kassehus, her at drive sit eget Haandværk. Herved, og da han bestandig var beskæftiget og holdtes til at arbejde, blev han endelig gandske befriet fra de Laster, der havde forvoldet hans Fængsel.

Han skal ved sin Løsladelse have erholdt saa anseeligt et Overskud af sin Fortieneste, at han derved blev siddt i Stand til at kunne ned sætte sig i London, hvor han skal have levet meget godt, og sædvanlig ved Bordet have drukket „paa sin værdige Tugtemesters Sundhed i Kassehuset.“

Indsendt.

af Selskabets Medlem Herr Secretair Emanuel Balling, til Indrykkelse.

I n d b y d e l s e.

Jeg har forhen i et af vore offentlige Blade nyttet det Forsæt, at ville udgive et Maanedsskrift under Titel:

S o p h i e

eller den ædle danske og norske Piges
Dagbog,

som deels skulle blive underholdende ved smaa Fortællinger, Brevverlinger, Anekdoter, Skildringer af een og anden vore værdigste Koners og vore unge dydige Døttres ædle Handlinger, Etkønfsninger ved deres Giøstermaal, eller Sørgeminde over deres Død; deels lærende, ved at meddeele dem Kundskaber om Pligterne og om de Ting der høre til deres Kald, saasom: om Huuslighed, Deconomie, Bindskibeligbed, Orden, og de vigtige Videnskaber, som tilkommer det fornuftige Fruentimmer at studere; og jeg vil nu herved igientage samme. Ingen tænke, at jeg tiltroer mig selv Styrke nok at skrive i alle disse skønne og vigtige Fag. Nei! jeg vil kun bruge min egen Pen i det jeg formaaer; i det øvrige vil jeg

jeg ikke alene udbede mig ethvert ædelt og godt Bidrag af alle dem, som have Øyne dertil, og som dette Skrifts Hensigt interesserer, men endog betiene mig af de Forfatteres Arbejder, som enten i en eller anden enkelt Deel, eller og i det gandske have høvt samme Formaal, blant hvilke jeg blot vil nævne det saare vigtige Skrift: Die Hausmutter, som indbefatter saa mange fortreffelige Kundskaber, Oplysninger og Veiledinger til de huusmoderlige Pligter, at jeg er forvissset om, ethvert ædelt dansk og norsk Fruentimmer vilde ønske at kunne tilegne sig dem. — Skulde nu dette mit Forsæt finde Læseres og Læserinders Bisald, og Antallet af Subskribentere blive saa klækkeligt, at jeg uden Tab kunde udføre min Plan, udkommer det første Hæfte af dette periodiske Skrift i Begyndelsen af dette Aar, og saa fremdeles et Hæfte hver Maaned, hvert bestaaende af 4 Ark, som leveres Abonenterne for 1 Rk. paa Trykpapiir og 20 β. Skrivpapiir, der betales ved hvert Hæftes Modtagelse. Foruden at Subskriptionen kan skee hos mig selv, som Udgiiver, kan og subskriberes hos alle de Herrer Boghandlere i Staden, dog maae de udenbys Abonentere have deres Commissionairer her i Byen, som Skrivtet kan leveres til og

Betalingen hæves hos. Endelig udsættes Subskriptionen for de indenbyes til Januarii Maanedes Udgang, men for de udenbyes een Maaned eller to længer. Tiden, Omstændighederne og Læsernes Bisald vil bestemme, om dette Maanedes-Skrift skal vore i sin Udgave eller ikke; i første Fald maae Prisen bestemmes efter Arkenes Fleerhed i hvert Hæfte, dog skal i saa Fald intet Hæfte overgaae 8 Rthl.

Emanuel Balling,
boende i Admiralgaden
No 236. Littr. B.

Anmeldelser.

Es sind durch einen hiesigen Freund bey der Casse der Unterstützungs-Gesellschaft 19 Rthlr. in Banque Billets eingeliefert, und von demselben dabey angezeigt worden, daß ihn solche von einem unbekanntem Geber aus dem Herzogthume Holstein in dieser edelmüthigen Absicht zugesandt worden wären. Wie sehr wünschten wir diesen edelmüthigen Geber nahmentlich zu kennen, und noch mehr Ihn als ein

wärf:

wirkliches Mitglied unserer Gesellschaft ehren, und demselben für seine wohlthätige Gesinnung für unsere Stiftung, auch namentlich den verbindlichsten Dank abstaten zu können.

Da uns aber dieses Vergnügen noch nicht gegönnt ist, und der unbekante Geber dieses sein Geschenk auch dadurch, daß er im Verborgenen gegeben, noch mehr hat veredeln wollen, so erledigen wir uns gleichwohl unserer Pflicht, ihm unsern verbindlichsten Dank hiedurch öffentlich zu bezeigen, und unsere guten Wünsche für denselben demjenigen zu empfehlen, der auch in das Verborgene sehen und öffentlich vergelten kann.

Iblant de, der ogsaa i forrige Uge haver formeret vores Medlemmers Antal nævne vi med tilbørlig Agtelse:

Frue Etatsraadinde Bager, fødte Borre,

der ved sin ædelmodige Tiltrædelse, som overordentlig Medlem af det forenede Understøttelses-Selskab, har som en værdig Datter fulgt sin værdige Faders Exempel, og saaledes erstattet samme hans Tab. Videre

Herr Justitsraad Heinemann,

der

der i en ligesaa veldædig Hensigt har begivet sig fra de ordentlige til de overordentlige Medlemmer.

De, der end videre som ordentlige Medlemmer have forbunden sig med os, ere:

1201 Madame Høyer, sal. Krammer Høyers Enke.

1202 Mad. Qvistgaard.

1203. Jomfrue Helena Abel.

1204. Herr v. Günthelberg, Capitain i Søe-Staten.

1205. Hr. Kammerraad Lauritz Bentzen, Renteskriver i det Kongelige Rentekammer.

1206. Hr. Erich Eskildsen, Skibsbygmester.

1207 Hr. M. E. Liebenberg, Litteratus.

1208. Hr. L. Haustrup, Fuldmægtig ved Proviantvæsenet.

1209. Hr. Scheitman, Fabriqueur.

1210. Hr. Peter Bongaard, Hofskrammer.

1211. Hr. Adler, Bødkermester.

1212. Hr. Hans Bruhn, Hyrekudst.

1213. Hr. Tymmer, Tvimester ved Tvihuset.

1214. Hr. Levin Israels, Riibmand.

1215. Hr. Moses Herz, Riibmand.

1216. Hr. Simon Heilbuth, Boghloeder.

Borger , Bennen.

No 25.

Anden Aargang.

Fredagen den 15. Januarii. 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne,
samt Indfyndelse paa Menneskelig-
heden i det 16, 17, og 18.
Aarhundrede.

Förklader man Religionens Veiledning, og ikke anseer Evigheden for denne Verdens No-
denhed, for det usoranderlige Lys, der med
Vished opklarer for os, alle de Imodsigelser,
alt det Mørke, hvori denne Verden stedse for
os er indhyllet, saalange vi vandre i den; da
kan vi ei dømmes bedre end hine Alderdommens
Blise om Menneskets Idrætter, Daarlighes-
der, Laster og svage Dunder, at de ere tilfæl-
dige Hændelser, der tildrage sig uden anden
Hensigt end at moere Guderne, der fra Him-
melen af ere blotte Tilskuere. Hvor ulyk-
lige

lige gjøre ikke slige Tanker Menneffene. Alle deres Dyrer, Bestræbelse og grundige Kundskab skal da forsvinde med det Legeme, hvori Livet boede, som forsvandt i Lustens Ocean, hvoraf Mandedragene bleve tagne.

Nei! Religionen, vores beste Ven her paa Jorden, vil ikke aflade at være det paa hin Side Graven. Den Samling af evige Sandheder, der udgjør Religionens Væsen, er for Manderne ligesaa vigtig som for Menneket.

At et Legeme, der skal opløses i de Dele hvoraf det blev taget, blev brugt til et Redskab at hjælpe en frie Mand til at fatte disse Sandheder, forandrer intet i disses Værd og Oprindelse. Disse Sandheder ere jo Guds egne Raadslutninger, have altsaa Evigheden til Hiem, og trække vores Mand med sig ind i Udødelighedens Land, for der at fortsætte det vi her i vores første Bestemmelse begyndte. Vi skal, forjattede Slaveren os, blive Englene lige. Vi skal fra tænkende, men skrøbelige dydige Væsener, blive udødelige, tænkende og dydige.

Vi samle os derfor kun her paa vores første Vandring Skatte af Sandheder, der have Guds Wiisdoms Udgrundskning og vores Medmenneskers Vel til Diemed. Vi vise os paa denne Maade at være de rette af Skaberens udvalgte Redskaber, ved hvilke han vilde udføre Verdens Opholdelse. Vel er han den eneste Skaber, dog vilde han at hans Verden skulde ved Skabningers Liv og Virksomhed opholdes. Skulde den Guds Raadslutning, Opholdelsen, være bunden til en vis Tid, hvori den ikke mere skulde være nødvendig? Hvo tør tænke saa ringe om Guds Wiisdom, at hans Raadslutninger ikke skulde være evigvirkende, evig nødvendige, og med disse de Midler, hvorigiennem de virkeligjøres.

Saa urygkelig end disse Religionens Sandheder ere, og saa almindelige som de end i alle Stænder i vore Dage erkiendes, saa lidt have de dog endnu viist deres kraftige Indflydelse paa Lovgivning og Opdragelse, hverken opdrages Mennesket, i det Hele betragtet, som fri tænkende og sædelig handlende Skabninger, ei heller ledes de til som Oplyste at nytte Naturen, og at føre deres Wandel med Sikkerhed deres store Bestemmelse imøde. Bane-
Tro,

Troe, Ærbødighed for Anseelse og Navne, have overalt smedet den største Deel af Menneskene fast til det døende Hierarchies Opdragelses- Maade.

Videnskaberne, endnu indskrænkede til visse Cirkler, fordre Velstand, ja sær blide udvortes Raar, for at underholde og opmun- tre deres troe Dyrkere. Ikke ere Videnska- berne gjort fattelige for alle Stænder, kan altsaa et heller udbrede almindelig Oplysning, men maae kæmpe imod Stænder, hvis Rettig- heder og Herskesyge ene kan bestaae, naar de understøttes af Uvidenhed og dennes Følges- vend blind Ærbødighed for Vaner, Anseelse og Navne.

Hvorfra have disse Menneskelighedens Plaget deres Oprindelse? hvorledes er det gaaet til, at Love, Privilegier, Stænders Fortrin og Vælde have fundet fra Aarhun- drede til Aarhundrede holdt Menneskene ned- trykkede i Uvidenhed, og imod bedre Vidende skilt dem ved Rettigheder, dem tilkom som tænkende Slabninger?

Kunde det være Wiisdommens Plan, at
 biffet have 24 Millioner Menneſker maattet
 trælde, for at ernære i Overflod 100,000 af
 deres Brødre, her maae trende Millioner
 vaansmægte i uoplyst Tilſtand og kummerfuldt
 Livs Ophold, for at fede 10,000. Paa et
 andet Sted paa Kloden ere 26 Millioner Sla-
 ver under hundertde ſmaaer Fyrſter, der vil-
 kaarlig rutter med Menneſkenes moralske og
 phyſiſke Evner. Alt dette holdes ſammen ved
 Love og Privilegier, ſom uagtet deres Grund-
 vold er Magtens og mørke Tidens Hævd, kan
 de ikke omkaſtes. Ukyndighed, ufrie Tilſtand,
 ſkal være den ſtorſte Deel af Menneſkelighe-
 dens Kaar. Hiſt og her begynder Oplysnin-
 gen ikke at taale diſſe Lænker. Vi ſkal da ef-
 ter Lovte ſtræbe at udvikle for Læſeren, hvor-
 ledes de menneſkelige Idrætter og Kundſkaber
 have i de trende ſidſte Aarhundrede ſaaledes
 giæret ſig indbyrdes, at Religion og Oplys-
 ning nu i vore Dage alt mere og mere ſønder-
 bryder de gothiſke Lehntidens Aag, og forjoge
 Hierarchiets med ſin Bane-Troe og Pomp,
 hen til de Egne, hvor Oplyſning og Forfinelſe
 ei erkiendes for de menneſkelige Selskabers
 ſtorſte Gode og ſande Hæder.

Vi forlode den rommerske Overtroe, tilligemed Geistligheden, gandske bestiestiget med at kiempe imod de Fiender, som Oplysningens Morgenrøde ved Enden af det femtende Aarhundrede opvakte imod dem. Kunde Paven ikke længere egenmægtigen regiere Samvittigheden med sine Buller og Båndstraaler, siden de costniske og baselske Kirkemøder havde lært Christenheden, at den selv var Pavens Overherre, og at han maatte adlyde dennes Villie, paa et almindeligt Kirkemøde fremsadt, saa vidste dog den hellige Fader at forbeholde sig nogen Magt, ved at dele den Valde, han før havde, med de værdslige Fyrster.

(Fortsættelsen følger.)

Indsendt.

Til de i Borger-Bennen No. 23. anmeldte Gaver for Patienten i Fridr. Hospital Litt. MM. bliver endnu følgende til Hospitalets Inspektør Hempel, indsendte Gaver Patientens

tienten tilgodekommen, at bekiendtgjøre, St.
verne til Efterretning; nemlig:

den 13. Dec, f. A. i et Brev uden		
Navn	1 Rd.	
samme Dag ligeledes	1 "	
den 14 Decbr, tilsendt imod		
Beviis	1 = 4 mf. 4 β.	
f. Dato af en ubekendt Mand	2 mf.	
	<hr/>	
tilsammen	4 R.	4 β.

Namælbelse.

Siden det foreenede Understøttelses Selskabs
Stiftelse er endnu ikke nogen Uge forbiegaaet, i hvil-
ken jo nogle veltænkende Medborgere skulle have er-
indret sig samme, ved at deeltage i den fælleds gode
Sag. Denne lykkelige Erfaring har stedse voldet
Borgervenuens kiendeligste Glæde, og opmuntret
ham til de ivrigste Bestræbelser for Stiftelsens Frem-
væxt og Flor. I denne Fornøielse og med en haa-
befuld Udsigt over Selskabets end videre Tiltagelse
bekiendtgjør han i Dag, at

1217. Herr Conferenzraad Friederich Adam
Müller,

som overordentlig Medlem har forbundet sig med
det, og at i samme gode Hensigt som ordentlige
Medlemmer ere indtraadede:

1218. Madame Channarina Walzer, Præste-Enke.

1219. Herr Hancke, Kantor ved St. Petri tydske
Kirke.

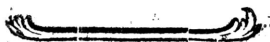
1220. Hr. Jacob Aagaard, Studiosus.

1221. Hr. Worm, Glarmester.

1222. Hr. Jürgen Truelsen, Kongl. Staldbetjent.

og som Abonent:

1223. Hr. Lorentzen Fuldmægtig i Lolland.

Borger = Bønnen.

No. 26.

Anden Aargang.

Fredagen den 22. Januarii 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne,
samt Indflydelse paa Menneskelig-
heden i det 16. 17. og 18.
Aarhundrede.

(See No. 25.)

Bed Overtroens Hielp udjog Kong Ferdinandus i Spanien de fri og tappre Maures af sit Land. Han lod doone fede Munke tage hines Eiendomme i Besiddelse, der dryppede af Bindskibelighedens Fedme. Ferdinand vilde hellere regiere over rettroende Orkener, end over fri tænkende rige Lande. For endnu ydermere at kunde være vis paa, herester stedse at have lydige men rettroende Slaver til Undersaatter, fulgte han Pavenes velmeente Raad,

Raad, og imodtog af hans Haand Inquisitionens Retten, hvor politiske og geistlige Rænker i lige høi Grad mishandlede Menneskeligheden. Paven besatte disse Retter med General Inquisitorer, der hentede fra ham Forholds Ordre, var altsaa mægtig i de Lande, hvor Inquisitionen rasede. Han troede at opmuntre flere Fyrster til at træde i Ferdinands Fodspor, ved at bæere ham med Titel af Catholikus, fordi han havde dræbt og forjaget over en Million Maurer og Jøder. Ingen mægtig Konge lod sig fange af Pavens Garn; enhver vilde i sit eget Land være Overhoved. Paven beholdt i Frankrig og flere Catholske Lande den svage Ret til at forandre Helligdagene, til at forlange eller forkorte Tiden at faste i, og endelig at dømme Geistlige imellem, hvor dog ofte Dommene bleve uden Kraft, naar de ikke stemte overeens med Fyrsternes Ønsker.

Den romerske Stoels Myndighed kunde ikke andet end tabe sig, da dens Skændigheder vare blottede paa mange Steder for Almuen, helst i de Egne, hvor Hussternerne, Biclesiternerne, Picarderne, de hvide Riettere udbredte sig.

Overalt, ja i Rom selv, have Oplyste af alle Stænder efterladt sig Bers, Malerier, grundige Skrifter, der med de meest levende Farver fremstiller Hierarchiet og dets Overhoved i al sin Hæffelighed. Den almindelige Smag, som begyndte at affkye med Overlæg Geistlighedens Dumbhed og Gierrighed, tragede efter et langt andet Gode, end efter Døden at roses i Kirkerne for Hellighed og Gavamildhed.

Menneskene bleve alt mere og mere bundne til det nærværende, ved at faae Smag paa det Belleevnet, som Konster og Videnskaber paa mange Maader kan gjøre sig tillokkende. Alderdommens Nesterskykker ærede man mere end Helgenes Been og vanskabte Billeder. Privat-Husene trak den Pragt til sig, som Malere og Billedhuggere før havde ødt paa Kirkerne. Thi Handelen udbredte Rigdomme i flere Huse, Kirkerne maatte ruge over de Skatte, Overtroen havde i Fordums Tider skienket dem, Belleevnet og den gode Smag undte dem nu meget lidet.

Med at elske Alderdommen for Pragtenes Skyld, fulgte lidet efter lidet Lyst til at leve

leve saadan, som man troede at Grækere og Romere havde levet. Skiemtefulde Diæte og Skuespil, samt Frihed i Omgang bleve hertil regnede; og Geistligheden maatte ofte være Heltene paa Theatrene. Endelig Geistligheden, der er meget villig til at rette sig efter Smaagen, naar denne ikke mere vil lade sig styre af dem, opførte selv i Klosterne Skuespil, for ikke gandske at tabe Folkets Yndest.

Omgangs-Cirklerne ved Hofferne bestode ikke mere blot af Geistlige og Kors-Riddere, men af lærde Verdslige, der stedse indgødde Fyrsterne store Begreber om deres Høihed. I det de viste, at i det gamle Testamente var Kongeværdighed og fyrstlig Magt givet af Gud, og at Præsterne stedse være og maatte agtes som Undersaatter, der skulde som Borgere adlyde Statens Love. Den geistlige Magt, Landenes Love underordnet, kunde ikke mere hindre verdslige Fyrster i at indrette deres Lande som de vilde. Uagtet de hadede Hierarchiet, saa var samme dog deres Opdrager. De hentede fra denne Kilde de fleste af deres Love og Indretninger, og arvet Bane og Skikke gav alle Stater deres Form, just i dette Aarhundrede, da de rev sig løs fra Hierarchiet.

rarchiet. Sand Oplysning fand ingen Steder ved Koret.

Nye Landes Opdagelse henrev gandske Menneskets Nysgierlighed, og smigrede hans Egennytte ulige mere end Skierdsild og Jertegn.

Christopher Columbus skienkede Europa en nye Verden, og med denne ligeledes Europa's Videnskaber, og rslodig Naring. Søemandskab, Astronomien, Handelen, da disse kunde skaffe Guld, beskæftigede mange Hierer, der herved bleve uskillede til at bære Kirkens Nag. De nye Egnes Beseiling førte Guldklumper til Europa, og dette forferiske Metal ophidsede mange til hjemme at prøve paa, om de kunde ved Konst estergjøre det. Alchymisterne opstode og fremavlede en stot Deel Sværmere, der alle vare tabte for Rettroenhed.

Handels-Nanden rev sig reent løs fra Kirken, og meddeelte sine Dyrkere en sand Eiegenlydighed imod alt det der ikke skaffer Binding; og hertil regnede den Kirkens Troe, da Geistligheden tog for mange Procenter. Anderledes betragtede den alle Videnskaberne, disse

Ogsaa i denne Uge have vi den Fornøielse at underrette Selskabet om, at

Madame Tutein, Herr Grosserer Tuteins,
seniors, Kiereste,

af et veldædigt Sindelaug for vores Stiftelse er overgaaet til de overordentlige Medlemmer; og de som ordentlige Medlemmer i vores Forbindelse ere indtraaede:

1224. Herr Aril Friis Bohrsøe, Sognepræst til Frue Kirke, ved Roeskilde.

1225. Hr. Andres Reinhard Schreiber, Sognepræst til St. Jørgens Bierget.

1226. Hr. Hans Henning Jansen, Hattemagermester og Oldermænd.

1227. Hr. Christen Friis, Fuldmægtig.

1228. Hr. Johann Henrich Duncker, Grovsmed-
mester.

Borger = Bennen.

No. 27.

Anden Aargang.

Fredagen den 29. Januarii 1790.

Svor lykkelige og glade ere de tvende Dage, som vi oplevede i Gaar og i Dag. Paa den ene gav Gud os vor Konge, paa den anden vores Kronprinds. Skulde Borgervennen være den eneste Danske, som ikke nyttrede sin Glæde herover?

Og er denne hans Glæde ikke tillige det hele talrige Selskabs Glæde, i hvis Navn han taler? Ja Christian den Syvende er ikke blot Fædrenelandets Fader, Kronprinds Frederik er ikke blot Statens Haab; begge ere

ere de tillige det foreenede Understøttelses Selskabs første Velgiørere.

Velsignede være da af os alle disse Dage, paa hvilke de saae det første Lys! Tak være Forsynet som gjorde os lykkelige ved Dem! Kierlighed, ærbødhedsfuld Kierlighed vorde heltiliget til de gode Fyrster, som allene ville det Gode, som overalt befordre og understøtte det! Gid disse Glædesdage komme ofte igien, og stedse med sig føre og forklynde nye Velsignelse for vores Hensigt! Gid det foreenede Understøttelses = Selskab daglig maatte vinde mere Kraft og Fasthed under deres Beskyttelse! Deres Levnet være det hele Riges Lyksalighed! Det være idel Fred! det være Kilden til hver enkelt Borgers Velfærd! og Synet af den almindelige Lyksalighed opfylde Christians og Fredriks Hierte med den sødeste Tilfredsstillelse!

Efterretning om Tørvehandelen.

(Indsendt fra Commissionen.)

Skiondt det billigst kunde forudsættes, at samtlige Interessenter i det anlæggende Forsøg til Tørvemagasin og Tørvehandel for Kiøbenhavn, ere ved sidste General-Forsamling den 14de December 1789 nøie underrettede om de til Hensigten saavel forhen som da tagne Beslutninger, saa meddeles dog herhos, efter adskilliges Forlangende, følgende Underretninger.

1. Subskriptionen er for det første inddeelt a) enten i Lodder a 5 Rdlr., eller b) i Portioner a 50 Rdlr. eller 10 Lodder. Denne Subskription er vedtaget at staae aaben endnu til Medio Martii, som skeer hos Hr. Kiøbsmand Schiøtz ved Børsen, næst ved Knippelsbroe, hvor de, som ønske at indtræde i Interessentskabet, altsaa jo før jo hellere sig behageligen ville anmeldde.

2. Selskabets valgte Kommission" bestaaer af 5 af dets Medlemmer, som det er overdraget at indlade sig i Mellemligheder og

og Kontraktens Slutning med Vedkommende om Tørve-Leverancer herhid næste Sommer, saavel som og at skaffe Oplagspladser for Tørvene, samt Skibes Befragtning, efter saadanne Jagttagelser om Tørvenes Qvantitet, Qvalitet og Priis, at det kunde meenes sandsynligt, Ballance for Kassen nogenlunde at opnaae; samt med Tilføielse: at naar Anslaget for Interessentskabet saavidt enten prospereer, at en Direction og nærmere Convention eller Detroi m. v. kunde finde Sted, eller og modsatte Tilfælde skulle indtræffe, Interessenterne da derom paa bedst passende Maade skulle fra Commissionen underrettes.

3. Selskabet indestaaer for Commissiøns Handlinger og Penge-Engagements herudinden, saavidt enhver efter subskriberede Portioners eller Lodders Tal er deeltagen.

4. Saavel de hidtil (den 14 December 1789) værende, som de indtil 1ste Martii end videre subskriberende Interessenter ere erlægge til sidstbemeldte Dato, ved Indsendelse til Selskabets nuværende Kasserer, velbemeldte Hr. Ridsmand Schiøtz, deres hele subskriberede Summa, dog saaledes, at de som ei endnu have,

have, ifølge General-Forsamlings Resolution af 5te August s. A. erlagt det til præliminære Udgifter nødvendige Beløb, en halv Rigsdaler per Rod, som Forskuds Afdrag i sin Tid paa hele Indskuddet, samme nu strax og ved Subskriptionen erlægge, og saadant paa Subskriptions-Listen egenhændig at paategne.

5. Til Commissionen er overdraget at see Tørvehandelen iverksat fra hvadsomhelst best, nemmest og fordeelsagtigst erfarende og agtende Stæder.

6. Generalforsamlinger holdes, saa ofte Omstændighederne det fordre, og for det første i hvert Mars Martii Maaned, for at see Ballancen og Anlæggets Fremgang fra forrige Aar, da alting gaaer paa Gevinst og Forliis for fælleds Regning, og i Tilfælde af Gevinst, da til Udbytte, pro quota.

7. Videre besørger Commissionen den fornødne Correspondence efter derom trufne Overeensstemmelse, og tildeels efter Hensyn paa de af Hr. Hof-Billed- og Steenbugger Karlebye i sin meddeelte Dagbog over den i denne Henseende foretagne Provinciale Reise,

op:

opgivne Data og Anviisninger. For det første har een af Interessenterne tilbudet sig, frit og uden Betaling at føre Copiebogen og ved Skrivningen at assistere.

9. I Rodbrevs Eierens Fraværelse maatte skriftlig Fuldmagt af den per Commission voterende Interessent i Generalforsamlingen, forevises for Commissionen.

19. Til Valg af Embedsmænd ved Vacance i Selskabets Commission eller Betjening, maatte Commissionen altid foreslaae tredobbelt Antal af Interessentere, og Vacancen efter Plurima besættes.

Skulle imidlertid enten nogle af de Hrr. Interessentere eller nogen anden til dette for det kiære Danmarks almindelige Oekonomie og Fordeel tilsigtede Anlægs Fremme tænkende Medborger, enten være underrettet om, eller være i Besiddelse af saadanne locale Kundskaber eller beqvemme Eiendoms Forvemoser, at nogen Iverksættelse til Lørvehandlen, i Forening med Interessentskabet, kunde eragtes muelig, da vilde det være Kommissionen kiært,
 Ved

Bedkommendes Anmeldelser herudinden jo før
jo hellere at modtage.

Korsikansk Edelmødighed.

En Anekdote.

Ansøgeren for nogle Banditer blev fanget, og overgivet en Soldat til Bevaring, men denne lod ham løbe, og blev derfor dømt til at miste Livet. Da nu Soldaten skulle henrettes, kom paa engang en Mand til den commanderende Officer og sagde til ham: „Min Herre! De kende mig ikke, men De skal snart faae at vide hvem jeg er. Jeg hører at een af Deres Soldater er dømt fra Livet, for at have ladet en Fange undløbe; han er gandske uskyldig, og desuden skal den Fange overleveres dem. Her er han, det er mig. Jeg kan ikke tillade, at en Uskyldig skal døe for min Skyld, og jeg kommer selv for at overgive mig til Døden.“ Nei! svarede den franske Officer, giennemtrængt af det Edle i denne Handling, Du skal ikke døe, og Soldaten skal være frie. Stræb at nyde Frugterne af din Edelmødighed, Du fortjener fra nu af at være en ærlig Mand.

Anmeldelse.

Ligesom der ikke i nogen Uge har manglet det forenede Understøttelses Selskab, lige fra dets Stiftelse af, paa nye velsindede Deeltagere: saaledes har det og i en rum Tid kundet rose sig af, at ogsaa Antallet paa dets overordentlige Medlemmer, næsten ugentlig har formeret sig; det vil og derfor blive samme meget behageligt i Dag at erfare, at

Hans Excellence Herr General-Major von
Clasen.

ved et aarligt mildt Bidrag haver taget Deel i denne Stiftelse, og at end videre som ordentlige Medlemmer ere tiltraaede:

1230. Herr Oberst Lieutenant von Koss.

1231 Hr. H. Wismer, Riibmand.

1232: Hr. Mogens Christian Madsen, Fuldmægtig.

1233. Hr. Gochum Filt, Smedkermester.

1234. Hr. Hans Christian Holst, Billedhugger paa Charlottenborg.

1235. Hr. Hans Pedersen, Mester ved Hørsvingeriet.

Trykfeil.

Den i No. 22. anmeldte Hr. Poul Hieronimus Hammer, er urigtig angivet som Trakteur, han er Handels-Gartner.

Borger = Vennen.

No. 28.

Anden Aargang.

Fredagen den 5. Februarii 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne ic.

(See No. 26.)

Europæerne maatte bringe Væbner til de nye opdagede Lande. Spanien, Nederlandene samt Venedig, havde Fabriker, disse forandrede store Byer, Fred og Roelighed, og Jorden blev dyrket for at ernære Handelen. Paa denne Maade gjorde Christopher Columbus Europa til en virkelig Staat. Det hørte op at være en Skueplads, hvor Processioner af Munke trak omkring paa, og fra Biergflodte udsendtes ikke længere Skarer af plyndrende Riddere. Europa blev deelt i den meget hastig berigede Deel, hvor Konster og Fabriker begyndte at blomstre, og i den Gothiske for-
mer

mede, der endnu succedede under Lehn- og Ager og Hierarchiets Lovgivning.

Kaiser Karl den femte, det 16de Aar hundredes største Ziir paa Thronerne, havde i rum Tid ingen Fiendeham mægtig at kappes med. Kong Franz i Franckerig vovede alt for at standse Kaiser Karl, denne enevældige fremfarende Strøm, hvis Fart ikke sigtede til mindre end at alle Europas's Fyrster skulde være hans Vasaller.

Misundelse over Kaiser Karls Vælde og Rigdom, ulmede i alle Europas's Fyrsters Hierte. Man undre ikke over, at Religions Skillenes og Troesbekiendelsernes Reformation gif saa utroelig hastig for sig. Thi mange haabede, ved at svække den Catholske Religion, Paven's Magt, tillige at kunde faae et vældig Partie imod Karl den femte og det østerrigiske Huus. Kaiser Karl kunde ikke vinde et større Partie, naar han forlod det romerske catholske. Hans Lande vare under Inquisitionens Aag roelige, og den største Deel af hans Naboer elskede deres Fædrene Skikke og Kirkens Pomp. Kaiser Karls Partie imod

de

de protesterende Fyrster var igiennem Religionen det mægtigste.

Man maae forundre sig over Carls Uvillie, længere som Enevolds Herre at regiere den 12te Deel af hele Europa; ikke kunde det brække hans Mod, fuldkaste hans store Planer, at han efter ulykkelige Foretagender blev af Omstændighederne for nogen Tid tvunget til at give efter, og at tilståde de imod den catholske Religion protesterende og forenede Fyrster 1552 fri Religions-Ovelse. Snarere maae man søge Kilden til hans Fede til Livet, i hans ulægelige og den gang ukiendte Sygdom, samt i den fra samme uadskillelige aandfortærende Tungvindighed.

Langt fra at den protestantiske Forening kunde skrække Kaiseren, da paa ham fra de fremmede Verdens Parter indstrømmede Guld, for hvilket Mennesket stedsse haver ladet sig dræbe. Karls Armeer vare talrige, og hertil kom, at aldrig var han nærmere at undertvinge Tydskland, end just da Christenheden deelt i Lutheraner, Reformeerte, Socinianer, Armenianer, Mennonister, Quækere, var

var meest uenig og stedse giærende. Grundige
 Indsigter, philosophisk Tænkemaade styrede
 slet ikke Reformatorerne's Idrætter. Fyrster-
 ne i al denne Meningernes Tummel, høstede
 Frugten af de geistlige Gudsers Ophævelse,
 holdt snart med de reformeerte Præster, snart
 vare lunkne, antog nu en Troes Formular
 nu en anden. Den scolastiske Philosophie skrev
 dem alle. Vi sukke endnu under Følgerne af, at
 Troesformularerne ikke havde ene til Formaal,
 at indbefatte Religionens væsentlige og vigtigste
 Sandheder i et tydeligt og bestemt Sprog.
 Nei, de skulde alle giendrive den romerske
 catholske Troe. Derfor at finde paa Sand-
 heder og Ord, dennes imodsatte, var at refor-
 mere, at forbedre Troen. I al denne Refor-
 mation, Forandring af Kirkeskikke, Præste-
 Klæder, Præsteforretninger i Kirken, i Guds-
 tjenestens Form og Troes Formularernes Ord
 glemte man Sæderne, og at forberede Veien
 for en virkelig tænkende Opdragelse. Præ-
 sterne sørgede for deres eget Udkomme, thi de
 første forandrede Præster kunde ikke aflægge
 Kirkens Tænkemaade, de glemte, at deres sande
 og varige Værd staaer og falder med de For-
 tjenester, de have af at vaage over en sund og
 til

til Forfinelse og Sædelighed sikker ledende Opdragelse.

Sand Oplysning og Hjertets Forbedring kunde ikke forfremmes ved Troes-Formularers Forandring. Videnskaberne vandt først Kræfter til at blive af alle agtede og ærede, da Reformationen var endt, Kirkens Rigdomme vare forødede. Gaaer man til Reformationens moralske Nytte, seer man strax at den umuelig kunde være vigtig for Menneskeligheden, fordi dens Geistlighed ombryttede en nye Bane-Troe med den gamle. Thi der ligger lige saalidet Menneske-Kundskab, som sand Sprog-Kundskab til Grund i Luthers Tærdom, som i det Tridentinske Kirkemødes. Begge ære Kirkens Tradition, begge ere udflekkede af den Scolastiske Philosophie, og haver i at foreskrive Mennesket hvad han skal troe og gjøre, hentet saa godt som intet af Menneskets Natur og hans Kræfter, og af Forholdet til Gud og Skabningen.

Luther vandt Tilhængere uden at beraabe sig paa Kirkefædrenes Myndighed, som Bevise for hans Sætninger, thi denne Beviisnings-Maaade var Papistisk. Luther mærkede ikke

ikke at hans hele Lærdom var ham overleveret af Kirkesædrene. Den nicoeniske Troesbeskiendelse var ikke papistisk, og Athanasius skulde i Luthers Troe være klogere og mere tilførladelig end enten Gregorius den Store eller Thomas Aquinas. Luther hængde ogsaa ved Kirkens Bane-Troe. Religionen blev af Lutheriske Præster indsluttet i visse arvede uforstaaelige Ordgaader, nok at de ikke vare brugte af Papister.

Hvilke vare da Reformationens Følger for de menneskelige Selskaber? Kirkens Pomp blev formindsket. Fyrsterne fik Kræfter til at holde flere Soldater. Den protestantiske verdslige Magt vorte, og nu traadte det verdslige Samvittigheds og Tænkesfriheds Nag i det Papistiske Geistliges Sted.

Endnu maatte det sextende Aarhundredes mange Lærde og Akademier ligne deres Fædre, og de Forme hvori de vare støbte. Den største Høide af Lærdom var at kunde skrive Ciceronianisk Latin, og giøre græske Vers, samt at kunde forklare et Maaltid med al Tilbehør, saadan som Romerne eller Grækerne holdte det; kort, at kunde lade sine Læsere ligesom

som Klæde sig med Romere og Grækere, læse med dem deres Poeter, forstaae deres Guds-
 tieneste og Gudelære, og at kunde tviste med
 de hedske Verdsligvise. Men de Lærde
 glemte at fremsætte Grækernes og Romernes
 Dyder og Tapperhed beskueligen. Man gjorde
 sig Umage nok for at ligne Alderdommen i
 prægtige Huse og Indboe, men ei i deres gode
 Opdragelse. Man indførte Grækernes og
 Romernes Dyrfægtninger, men ikke den hos
 Grækere i Beshynderlighed herskende tænkende
 Opdragelse for alle Stænder og Haandverker.
 Pindors, Callimachus Gudstienstlige Sange,
 forstod man paa sine Fingre, men ingen drømte
 om at indføre den Græske Ungdoms physiske
 Opdragelse, og dennes skridtwise Underviis-
 ning i alle Videnskaber; det Sande og Edle
 blev Grækerne saaledes indvirket, at man midt
 i deres Dyder og Laster aldriq finder, at de
 havde tabt denne vigtige Følelse af oplyst For-
 nuft og Ære.

(Fortsættelsen følger)

Til den forhen ommeldte Patient i Fri-
 derichs Hospitals Sygestue Litt. MM. er end
 vi

videre givet af et lidet Venne-Selskab den 16 Januar i Rdlr. i ml. 12 §. hvis rigtige Modtagelse og skionsomste Tak af Patienten man ikke vilde lade uanmeldt for saa veltænkende Selskabs-Benner.

Anmeldelse.

Det har ei heller i denne Uge manglet vores Stiftelse paa nye velsindede Benner, da til vores gode Hensigts videre Befordring

Herr Doctor Bang, Professor Medicinæ, og Medicus ved det Kongelige Friderichs Hospital,

som overordentligt Medlem har begivet sig i vor Selskab, og da som ordentlige Medlemmer ere indtraaede:

1237. Herr Jens Friis, Copiist i det Kongl. Kantskammer.
1238. Hr. Lars Fogh, Forvalter.
1239. Hr. Johannes Møller, Brændeviinsbrænder.
1240. Hr. Johann Hendrich Henningsen.
1241. Hr. Ole Nielsen Møller, Styrmand.

Borger = Bennen.

No. 29.

Anden Aargang.

Fredagen den 12. Februarii 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne ic.

(See No. 28.)

Ikke tænkte det sextende Aarhundredes Lærde at de vare til for at opluse alle Stænder, nei! de indskrænkede sig allene til den endnu megen liden Cirkel den lærde Verden. Og sammes Smag var saa fordærvet, at den fandt det mere ærefuldt for en Mand, at han kunde rette et utydeligt Sted hos Hippocrates, end at ligne Manden deri, af Naturens Granskning igiennem Anatomien og Erfarenheds Lys at kiende Naturens lægende Kraft, og dennes Dismed med sine forskiellige Skabningers forskiellige Kræfter.

Astro:

Astronomien vilde i dette Aarhundrede heller være Stierne-Spaamand, Dagvælger, end skienke Søemanden sikker Vejviser paa Himmelen.

De physiske Videnskaber maatte først forjage det dybt indgrovede Hererie, Magie og Koglerie, inden at Overtroens Skiel kunde falde fra Menneffenes Dine, at de kunde see de herlige Sandheder, der i Naturen laae for deres Fødder. Philosophien betnyget af Scolastikens Lænker, tænkte ikke paa, som fordum hos Grækerne, at uddrage af alle Alderes Granskning det Nyttige, Vedle og Varige for alle Stænder. Den opholdt sig enten i Muelighedens Hvirvle, eller naar den end nedsteeg paa Jorden, da lærde den blot Theologen og andre Videnskabers Dyrkere ved Academierne, at blive berømte ved Spitsfindigheder og Ordstrætter.

Saaledes de i Hierarchiet opdragne Læres de nu befriede fra det papistiske Nag, bragte deres Fædres Hofmod ind med i de nye Sælters Samsund; de saae med Foragt need paa læge Folk. Om disse var det vedtaget at troe, at Videnskaberne ikke var for dem, fordi de
res

res. Naar ikke havde tilladt dem i flere Aar at
 vøde deres Ungdoms Aar, at lære det latinske
 Sprog, hvori Videnskaberne ene maatte fore-
 drages, og det som oftest mere til Pral end
 sand Nytte. Thi Læsning i mange Skrifter
 opblæser og afføddrer Selvtillid, og udelukker som
 oftest egen Granskning, og hvis denne ikke
 fører Forfatterens Pen, bliver hans Foredrag
 hverken grundig eller nyttig og overbevisende
 for alle Stænder.

Det i Stende Aarhundredes Lærde tænkte
 og talede helst med andres Ord og Tanker.
 Menneffeligheden var for nyligen sluppen fra
 Hierarchiets Ferle, at det skulde vove at gaae
 allene.

Risbmændene vare de eneste, der uden
 at vandre den scolastiske lærde Bane, dog
 erhvervede sig nogen Oplysning. Efterat de
 havde først i Benedig, Genua, siden i Hols-
 land og Engelland, skabt og dannet Borgers-
 stand, saa forenede de sig med de Lærde og
 stræde imod Adels og Geistlighed, hvis Fordeel
 det aldrig var at udbrede Oplysning. Thi
 disses Bælde beroer allene paa at herske over
 tvivlsraadige Mismodige, ukyndige Sieler, der
 stedse

stedse hædte og adlyde Baner og Privilegier, om de endog udarte til Uretfærdigheder. Nok et Trudsel og Grusomheder svæve over Hovederne, og Frygt for daglig Udkomme mærker.

Denne var Tilstanden hvori Almuen blev sat ved Reformationen. I de Lutheriske Lande saaes ikke mindste Stimt til Almuens Opdragelse, den blev af Præsterne afrettet til at fremlapre Luthers liden Catechismus, og i den reformeerte Kirke, skulde den Heidelbergske Catechismus læres uden ad, og dette var alt det man giordte for den almindelige Forstands Opklarelse. Snart blev Banetrbet ligesaa stærk i de nye Samfund, som fordm under Papisterne.

Ikke saa magelig, som de herskende Religions Samfund, kom de lærde Socinianere til deres Religions System. Disse maatte sammensamle alt det de ansaae for aabenbart af Biblen selv, og forene det med store Hoveders Granskning, hvortil fordredes god græsk Sprogkundskab, og nye at fiende Philosophiens Styrke til alle Tider. Socinianerne beviste med Natur, Fornuft og Bibel, det her

herstkende Samfund beviste med Bibel og Overlevering.

Ja man kan dristig sige det, at Geistlighedens Givtermaal og denne tænkende Sects Bestræbelse have snarere skaffet Menneskeligheden Tænkesfrihed og Religions Overbærenhed imod andre Sectar, end alle de Colloquier, Ordtrætter, er Formular Troes Foreenings Prøver, hvoraf det sextende Aarhundrede vrimler.

Syttende Aarhundrede.

Som de der trues af Skibbrud holde fast ved Ankeret, holde de sande Christne midt i Meningers Storme fast ved denne urygge lige Sandhed, at den evige Visdom aldrig lader af at vaage over de Demninger, den sadte Ondskabens Vælde, at den ikke skulde kunde hindre det Godes sagte og uformærkte Fremgang.

Ofte lader det til i dette Aarhundrede, som at grusomme Monarker, med al den Magt Mennesker kan have, vare nær ved at sprække med Roden al sand Religion, Oplysning og menneskelig Frihed; saa gyselig var det

det døende Hierarchiets sidste Aandedræt for
Menneskeligheden. Og just i dette Aarhun-
drede rodfæstede Tænkesfrihed og Oplysning sig,
men frembragte ikke uden faa modne Frugter,
førend i vore Dage.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelse.

Siden forrige Fredag har det foreenede Un-
derstøttelses Selskab havt den Fornøielse at erholde:

Herr Peter Georg Dixen

til overordentlig og

1243. Herr Christian Ostenseldt, Malermester.

1244. Peter Erichsen Holm, Glarmester.

1245. Jensen, Malermester.

1246. Søren Jensen, Grovsmedmester.

til ordentlig Medlem.

I forrige Uge har det foreenede Understøttel-
ses Selskab ved sal. Hr. Controlleur Nicolai Mohrs
bødelige Afgang, atter tabt et af dets Medlemmer.
Han var født den 24de Novemb. 1743. paa Vær
Færøe. I den paa samme De bekiendte Thorsens

Skole

Skole, forbedrede han sig paa de høiere Videnska-
 ber, og tog i Aaret 1765. sin første, og 1766. sin
 andet Examen her ved Akademiet. Naturhistorien
 var den Videnskab, han fortrinlig og med uafslæ-
 dig Iver opofrede sig til. Hvor godt han har an-
 vendt sin Tid, og hvor nyttig han stedse har stræbt
 at blive i dette sit Fag, beviser ikke alleene hans
 med megen Bisald optagne Forsøg paa en Islandsk
 Natur-Historie, som han med adskillige Oekonomiske
 og andre nyttige Anmærkninger udgav i Aaret 1786,
 men og den Kongelige Befaling han fik i Aarene
 1775 og 1779. at bereise Derne Færøe og Island,
 saa og i Aaret 1787. at ledsage den Kongelige Søs-
 Capitaine von Løvensørn paa hans Reise til Grøn-
 land. I samme Aar gif han i den Kongel. Por-
 cellain Fabriques Forretninger atter til Island, og
 har siden den Tid været anstillet som Controlleur ved
 dette vigtige Etablissement. Han har levet i tvende
 Ægteskaber. Første gang givtede han sig i Martii
 Maaned 1778. med Jomfrue Henriette Christiane
 Debes paa Færøe, og anden gang med Jomfrue
 Anna Catharina Petersen fra Lech, i Hertugdømmet
 Sleswig. I sit første Ægteskab blev han Fader til
 tvende Børn, een Søn og een Datter, hvoraf den
 sidste meget tidlig døde, den første derimod i sin
 Alders 11te Aar begravder sin Faders tidlige Tab,
 ligesom hans efter saa kort et Ægteskab efterlodte
 Enke

Enke inderlig beklager sin retskaffene Mand's Borggang, den den 4de i denne Maaned, efter en langvarig Sygdom af Gigt og Steen-Smerter og endelig paafulgt Apoplexie, blev hende fratøvet.

Da Directionen har erfaret, at fornemmelig i Henseende til Bladenes rigtige Uddeeling, een eller anden Worden skal være indløben, (der saa let er muelig, naar man agter paa Selskabets store Antal og Budets derved betydelige Arbeide). Saa anmodes Selskabets Medlemmer at de behageligst til den af Direkturerne, som de kiender, ville anmeldte saadanne Wordener, paa det at samme kunne blive afhjulpen.

Formedelsst uventede indløbne Omstændigheder har Revisionen for første Kvartal endnu ikke kundet havt Sted, til Selskabets Betryggelse gives derimod tilkiende, at af Kassereren Hr. Justitsraad Müller følgende Obligationer til 75 Rdlr. Stk. No. 2748. 2019. 2820. 3601. 4445. og til 70 Rdlr. No. 4442. af de indkomne Penge ere indkøbte og i Banquen deponeret.

Borger = Bennen.

Nr. 30.

Anden Aargang.

Fredagen den 19 Februarii 1790.

Noget om Edelstene.

Efter de fleste Mineralogers System, sættes Edelstenene foran i Flintestenenes Klasse, de ere altsaa kun en Kristal eller Kristaliseret Flint, mere eller mindre haard, mere eller mindre giennemsigtig, og mere eller mindre farvet, de følge her i den Orden, efter deres Haardhed.

1. Den allerhaardeste og klareste er den saa kaldte Diamant. Den farvede Diamant er enten rød, blaae, grøn eller gul.

2. Rubinen er den røde Diamant, Juveler og Steenslibere dele den igien i Henseende til Farvens Forskiellighed: 1) Rubinen,

nen, hørød, som falder lidet i Purpur; 2) Spinel, mørkerød. 3) Ballax, som man troer er Rubinens Moder. 4) Rubizel, rødguul.

3. Saphiren, dens Hovedfarve er en smuk himmelblaae, eller en fin blaae, lidet fløiled; deles igjen; 1) i den hvidagtige, 2) den vandfarvede, 3) den grønagtige, udglødet i Jlden hvor den taber sin Farve, sælges den os som Diamant.

4. Topasen. Dens Farver ere først blegguul, 2) mere guul, disse findes i Sachsen, 3) høiguul, orientalsk, 4) brunguul. Den kan udglødes og bruges til samme Bedragerie som Saphiren.

6. Smaragden. Dens Hovedfarve er grøn, og deler sig i lysegrøn og mørkegrøn.

6. Chrysoliten, er en guulagtig grøn Topas, og lidet flyggefuld kaldes den Chrysolopras.

7. Ametisten. Dens Farve er en Purpur violet. Lagt i Sand-Bad, taber den sin egen Farve og faaer igjen Diamantens.

8. Granaten. Dens Hovedfarve er mørkerød og temmelig giennemsigtig, den deles 1) i rødguule, 2) violet, 3) mørkebrunn.

9. Hyacinten har en rød Farve, som falder lidt i det gule.

10. Berylen. Dens Farve er søegrøn.

Alle disse har vundet almindelig Børgerret som ægte Edelstene, her at opregne alle vores Halv = Edelstene eller Flussler, tillader Rummet ikke.

Foruden praktiske Kundskaber har Bomare, Bertram og Cronsteds Mineralogie været mine Veiledere, hvorpaa foregaaende Ordene grundes. Bomare siger end videre om Edelstenenes Haardhed, at den haardeste Fiil ikke angriber Diamanten, Rubinen, Saphiren, men vel Topasen, Smagraden, Chrysoliten, Ametisten, Granaten, Hyacinten og Berylen.

Kunsten har villet efterabe Naturen, ved at komponere en glasartet Materie, som efterligner alle Edelstene, disse kalder man uægte, men

men samme er læt at kende: 1) ved Glandsen, som er meget mattere end de naturlige, og kaster ingen Straaler, undtagen naar de holdes mod Solens Lys. 2) Ved en Draabe Skedes vand forandrer den sin Farve inden kort Tid paa samme Sted og bliver dunkel. 3) Staaer den ikke for en haard Fiil.

Skulle man vel troe, naar vi undtog No. 10, Diamanten, at Edelstene findes i Dannemark. Mit Fag har givet Anledning til, i det mindste at kende og undersøge de Stenes Natur, som forekommer i mit Arbeides enten Marmor eller Sandsteen Arter, hvorvidt samme er kalkartet, forbrendelig eller ildstridige. Mineralogien er en alt for tiltrækkende Videnskab, at man ikke skulle ønske at gaae videre, men chymisk at undersøge vore Edelstene, forbyder sig af sig selv, de vedtagne Kendetegn maae altsaa her allene tages for gyldige.

Efter disse at dømme, har jeg for faa Dage siden havt den Ære, hos en meget agtbar Cavaleer at see en Samling af de smukkeste Rubiner, Saphirer, Smagrader, Amethyste, Granater med flere af vores eget Lands

Stene, denne Samling er jeg overbevist om, haver ikke Liebhaberie at skyldes sin Tilværelse, men Eieren, der er Republikaner, kunde hensesættes hvor man vilde, han vilde til alle Tider blive Patriot. Sliberen, som har flebet dem, lever endnu her i Byen; han tilstaaer, at enhver efter sit Slags har den fuldkomne Haardhed, og ved at holde dem mod fremmede, overbeviser Diet os om, at de intet mangler i Glands og Skionhed.

Jeg har nu i foregaaende sagt, at vi har Edelstene i vores eget Land, undtagen Diamanten, som dog er den meest brugelige, men denne savner vi heller ikke, det kommer allene an paa hvilken Smag vi finde i danske Wahre. Hvor ofte spise vi ikke holsteenske Skinker for vestphalske, danske Vølser for Iybske og brunsviaske; kober man ikke danske Strømper i Helsingør for engelske? Er der ikke for kort siden i en Stervboe kocht et Møbel, og blevet ypperlig betalt i den Indbildning at det var Engelsk? Nei! det var giort her i Kiøbenhavn, og solgt nyt fra Meubelmagasinet for 45 pr. C. ringere. Til at give den Bornholmske Diamant Indfødsret, behøves efter mine Tanker ingen Egenkierlighed eller

Selvs

Selvbedrag, naar den lægges ved Siden af den orientalske.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelse.

I den forrige Uge har det foreenede Underkøbstelses Selskab lidt et dobbelt Tab ved 2 af dets Medlemmers hødelige Bortgang.

Tiltagende Steen - Smerter, hvorpaa endelig fulgte en Inflammation i de indvortes Deele, gjorde den 1ste i denne Maaned Ende paa Herr Fridrich Knudsens Dage, i hans Alders 67de Aar. Han var født den 21de Junii 1723. i Tondern, i Hertugdømmet Schleswig, hvor hans Fader havde været Kongel. Herredsfoged. Efterat han i den derværende Latinske Skole havde lagt de første Grunde i de fornødne Videnskaber, bestemte han sig til Handelen, som han lærte paa et anseeligt Handels-Con-
toir i Flensborg. I Aaret 1749 begav han sig til Hovedstaden, for der at udvide sine Handels-Kund-
skaber, hvortil han og fandt adskillige meget beqvem-
me

me Leilighedet, som han med megen Flid og Duørlighed benyttede til sit og mange af sine Landsmænds Gavn, der havde overdraget ham deres Commissio-
ner, ligesom han og her, ved adskillige offentlige An-
skalter troeligen haver tient. 1762 etablerede han
sin egen Handel, vandt Borgerskab den 5te Julii
samme Aar, og givtede sig derpaa med Jomfrue Cæ-
cilia Fischer, i hvilket Egteskab han blev velsignet
med 5 Sønner og 2 Døttre, hvoraf een Søn og
een Datter for ham ere indgaaet i Evigheden. De
efterlevende Børn, der med deres bedrøvede Moder
endnu stedse begræde et for dem alt for tidligt Tab,
geraaede hende igien til ikke liden Trøst, da den æld-
ste Søn alt er traadt i sin Faders Fodspoer, og
den eneste Datter er indgaaet i et lykkelig Egteskab.

Den 10de Februar døde Herr Conradt Scheel,
Borger og Friestagter her i Staden, af en Galle-
feber. Han var fød i Kjøbenhavn i Februar 1749,
og efterat han hos sin Fader, der ligeledes var Bor-
ger og Friestagter her i Staden, havde lært sin Haand-
tering, fik han den 19de November 1777 Borger-
ret, tilligemed lovlig Frihed at drive sin Næring.
Han givtede sig i Aaret 1775. med Jomfrue Karen
Jens Datter fra Næstved, som nu i ham begræder
Gavnet af en retskaffen Mand og kjær Egtesælle.

Selskabet beklager ligeledes 2de saa gode Medlemmers Tab, men roser tillige det velgiarende Sindelaug, hvormed begge Enker have erklæret sig villige til, i deres gode Mænds Sted, at vedblive i vores Forbindelse.

Desuden ere endnu i samme som ordentlige Medlemmer indtraaede:

1247. Herr Conrad Weidemann, Hof- og Statsrets Procurator.

1298. Hr. Andreas J. C. Benting, Urtekrammer.

1249. Hr. Krohne, Dame-Skræder.

1250. Hr. Johann Hansen, Nymmefnider.

1251. Hr. Christen Hostrup, Skrædermester,

1252. Hr. Rasmus Galberg, Møller paa Friederichsdahl.

1253. Hr. Israel Levin, Riibmand i Noeskilde.

Trykfeil.

I No. 29. pag. 238. Lin. 13, 14, 15. skal staae: Herr — strax efter Nummerne; Lin. 16 læs: ordentlige Medlemmer. pag. 239. første Linie: forbedrede, læs: forberedede, Lin. 2. sin læs: sit. — pag. 240. Lin. 2. den den, læs: der den.

Borger - Bennen.

No. 31.

Anden Aargang.

Fredagen den 26. Februarii 1790.

à
Noget om Edelstene.

(See No. 30.)

I Forveien er meldt som antaget, at alle Edelstens er en Kristalstørkning mere eller mindre haard; det er paa den Grund at der anføres i Bomares Naturhistorie, naar han taler om Kristallerne, disse Ord: „ de beste der findes ere de saa kaldede Bornholmske Diamanter, som er et Slags smaae men haarde og klarfinnende Kristaller, de menes at overgaae de Bøhmiske, dog ere de ikke saa haarde som de østerlandsske Diamanter, men Glands og Farve er næsten eens; de bruges undertiden til Finger-Ringe, Dannebrog-Ordens Kors, og andre Prydelser.“

Dias

Diamant-Mødrene, hvori disse findes, er en rund, næsten sort, Kifferagtig Steen, nogle saa store som en Karl netop kan løstes; de optages af Havet mellem en Skifersteen. Diamant-Mødrene lader sig bearbejde som en Marmor, antager næsten samme Politur, og brændte give de Kalk. Af disse Stene, naar de fløves efter sine Løge, viiser nogle adskillige Huulheder indvendig, disse Huulheder er overtrukne med smaae Spatdruser, de fleste klare, men nogle røde, gule og grønagtige; de ere fremstaaende spidse, og nogle findes at opstige Trappeviis med Speilflader paa Enderne.

Imellem disse Spatdruser findes de klar-
 skinnende Kristaller eller Diamanter, undertiden i lige Hvide, og undertiden mere fremstaaende, og undertiden liggende, nogle fliev-rudede, og andre lange med begge Ender tilspidsede, næsten alle sekskantede, og nogle irris-gulnede med flere Kanter, ved de første Diamanter jeg udrog, har jeg med Tab erfaret, at nogle deser sig i tynde Fliser, som den orientalske Diamant, andre igjen har delet sig i Stykker, lig Kristallen.

J. Bomares Naturhistorie Tome 4de. pag. 509 til 17. hvor den orientalske Diamant

sammenlignes med den Bornholmske, som før er meldt, heder det: men Glans og Farve er næsten eens, hvor vidt vore danske Naturkyndige, efter nøiere Undersøgelse og Sammenligning, og uden Fordom kan forunde den Bornholmske Diamant Borgerret mellem Edelsstenene, vil jeg henstille til deres egen gode Skjønnende.

Allerede førend Forordningen af 20 Januar 1783 udkom, havde jeg en Samling af Bornholmske Diamanter, efter den Tid har jeg anskaffet flere slebne og uslebne; jeg har allerede 1500 Stykker af forskiellig Størrelser, fra $\frac{1}{2}$ til 4re Linier, de sælges meget billig fra 1 til 3, 4, 6 til 8 mk. Stykket uslebne, og slebne lidet mere; de Kjøbere som ikke bekomme Regning, forsynes med Attest.

Bed de første Diamant Nødre jeg har adskilt har jeg lært saa meget, siden jeg forstaaer at bruge de fineste Marmorjern, at nu ikke en eneste skal gaae forloren, Vahren have vi kun lidet af, derfor bør man behandle den med strengeste Deconomie, den Ukyndige maae gribe til en Øre eller stor Hammer og Brækjern,

jern, hvorved de største Diamanter bekomme
 Skræl eller Ridsler, eller deler sig i smaae
 Stykker, saa at de $\frac{15}{16}$ Dele alletider bliver
 vist Tab.

Afsætning og Bisald er den eneste Op-
 muntring til at gaae videre, at søge og samle
 andre sliqe Stene; vel kan samme ikke blive
 Nærinasvei for en Familie, uden han tillige
 var Sliber eller Juveleer, for mig blev det
 kun Moerskab, og Lyst at tiene Liebhabere. Og
 da det har forrient Hans Majestets Opmærks-
 somhed, at forskaae os for at sende vore
 Penge udenlands for fremmede Stene, forties
 ner det meget mere enhver privat Mands, som
 har Lyst og Leilighed, at forskaffe og samle de
 indenlandske Stene, som uden Bebreidelse
 og med større Vre end tilforn kan bruges og
 bæres frem for fremmede Stene.

Hvad de sieldne Blomster forestille i
 Planteriget, forestille Edelstenene i Steenri-
 get, begge vil til Trods for alt Modekram,
 over hele Verden og igiennem alle Slægter be-
 holde den antagne Værdie. Tiden er efter
 mine Tanter nu heel beqvem, at lade alle vore
 fremmede Stene spadserere udenlands, da Be-
 rels

velcoursen fra den Side er saa gunstig, at man ikke uden Vanskelighed kan forestille sig Tab. For dem som slet ingen Kundskab har om fremmede Stenes Priis, vil jeg anføre af Bomare som den var i Hamborg og Amsterdam for 20 Aar siden, og Juvelererne vil nok tilstaae at den nu ikke er ringere.

Hamborger Tært paa Rosenstene,
1 Karat til 64 Rdlr.

1 Gran	.	.	8 Rdlr.
2 —	.	.	24 —
3 —	.	.	40 —
1 Karat	.	.	64 —
5 Gran	.	.	100 —
6 —	.	.	144 —
7 —	.	.	169 —
2 Karat	.	.	256 —
3 —	.	.	576 —
4 —	.	.	1024 —
5 —	.	.	1600 —

Amsterdamer Tært paa Rosenstene.
70 Rdlr. til 1 Karat.

1 Gran	.	.	8 Rdlr.
2 —	.	.	24 —
3 —	.	.	40 —

1 Karat	70	—
5 Gran	90	—
6 —	130	—
7 —	160	—
2 Karat	220	—
3 —	500	—
4 —	1100	—
5 —	1400	—

Rosenstene er de Diamanter, som ere flebne med flade Fasetter oven og neden i Mangel af Enkkelse, da derimod den til Brillant flebne Diamant maae have mere Enkkelse med en liden Speilflade oven paa, vil man nu vide Brillantens Priis, lægger man en femte Deel til Rosenstenens, som f. Ex. naar en Rosensteen koster 5 Rdlr. koster en Brillant 6 Rdlr. og saa videre, alt efter Tyngden. Rubinen koster undertiden mere end Diamanten, alt som den er skøn. Saphirens Priis er det halve, og mere efter Skønheden. En Topas, som veier 2 Skrupel, koster 50 Rdlr. Smagradens Priis er meget forskiellig. Efter Farve og Reenhed, rene og klare, 1 Karat sammen, koster 4 Rdlr.; den der veier en Karat allene, sælges for 30 til 80 Rdlr. Een Chrysolit som veier 1 Karat, koster 15, 20 til

til 24 Rdlr. Hyacinten holdes i samme Pris.
 Ametisten i Gran 2 Rdlr. Granaten og
 Berylen sælges lidet ringere, dog forskiellig
 efter sine Skønheder.

Iblant mine Bornholmske Diamanter
 har jeg kun funden en eneste Sieldenhed, som
 fortæner vore Naturkyndiges Opmærksomhed,
 den er af en maadelig Hasselnøds Størrelse,
 og foruden sin betydelige Klarhed, indeholder
 i en af sine Kanter en Luftperle, som retter
 sin Bevægelse i en Triangel, efter Stenens
 Bevægelse, saaledes at Perlen alletider søger
 de høieste Kanter.

J. Karlebye.

Anmeldelse.

Selskabet vil vist i Dag med erkjendtlig For-
 nøielse imodtage den behagelige Efterretning, at af
 et ædelmodigt Sindelaug, ved aarlige milde Bidrag,
 som overordentlige Medlemmer i samme ere ind-
 traæede :

Sans

Hans Excellence Herr Geheime Conferenzraad
og Stats Minister Greve af Sax-
thausen, og

Hans Excellence Herr Geheimeraad og Stats-
Minister von Scheel.

faa og at samme end videre ved følgende ordentlige
Medlemmer er bleven formeret:

1256. Frue Oberstinde von Wildenrath.

1257. Madame Wichmann, Handlende.

1258. Herr Friederich Rehder, Skibs-Capitain.

1259. Hr. Joh. Christ. Stahl, Skrådermester, og

1260. Hr. Nasmus Ulrich Wiberg, Skrådermester.

Endnu bør vi med megen Taknemmelighed
anmelde, at en ubenævnt Belgier og Medlem af
vores Selskab ved en god Ven haver ladet tilstille
Herr Pastor Manthey en Gave af 8 Rdlr. til Sels-
kabets Fattigbøsse.

Trykfeil i No. 30. Side 244. L. 9. No. 10. læs: No. 1.

Borger = Venner.

No. 32.

Anden Aargang.

Fredagen den 5 Martii 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne ic.

(See No. 29.)

Femtenhundrede og aatte og halvfemsindstyve vilde Kongen i Spanien, i sine Provindser Holland og Nederlandene, med Magt indføre Inquisitionens Retten og det Tridentinske Mødes Religion, men Hollænderne for en Deel protestantiske i Hiertet, taalte ikke at man paalagde dem Samvittigheds Naget, og Geistlighedens Tvingfel. Jo mere Blod Kongen lod udøse, jo mere vorte deres Standhaftighed, saa at de efter 60 Aars Krig med Spanien blev 1648 i den Westphaliske Fred af alle Magter erkient for en selvstændig fri Staat under Navn af de forenede Stater.

Eno

Eugellands store Belgiorerinde Elisabet, lod Tænkesfrihed understøtte hendes Arm, der saa hældigen førte Brittanniens Scepter. Under dets Skygge udbredte sig i al Rolighed Fabrik- og Vindskibeligbed, helst da hun i sit Land optog de herlige Manufakturister, som Spaniens blinde Religions Iver forjog. De nøgne men rettroende Spanier have siden maattet klæde sig med Engellands Klæde, uagtet Spanien baade havde Ulden og Arbejderne selv. Elisabet hjalp Hollænderne til at svække Spanien, og rakte den Deel af Frankrig' hielpssomme Hænder der var hugenottisk sindet. Frankrig selv tog til i Dplysning og Velstand, saalænge dets eneste store Konge Henrik den fjerde vidste at sætte Priis paa Religions Frihed, og at sætte Geistlighedens Niskhed imod andre Secter, Klogskabs Grændser.

Fra det Dieblik af at Papestolens ligesaa nedrige som listige Liv- og Bagt Jesuiterne bleve Skriftefædre hos de fleste catholske Fyrster, merke vi ikke andet, end at disses Raad gik ud paa Protestanternes Udelukkelse fra alle borgerlige Rettigheder i catholske Lande, og deres grusomme Forfølgelse. Den Tanke bemestrede sig de fleste catholske Hoffer, at det var

var Himmelens Plan, at den papistiske Religion burde allevegne være den herskende. Midlerne, om disse end vare Krig, Daal, Gift, Oprør, hemmelig Afslivelse, ved Krudt at opsende flere tusende, for at nedfalde i Dødens Arme, bleve af Hiemedet giorte til lovlige; thi Jesuiterne besad Beltalenhed nok til at besmykke deres ugudelige Sag med. Disse Furier nærede de catholske Hoffer i deres Skib, der overtalede dem til at bearbejde deres egen Skjendsel, hvori det af dem mishandlede Frankerig og flere Lande besmittede af Jesuistiske Grundfætninger, have i Banære og Afmagt hensølet næsten et heelt Aarhundrede.

Engelland, ei sukkende under Jesuiternes grusomme Rænker, begyndte i dette Aarhundrede at blive Svæns Herre, glemmende aldrig, at denne giver Herredømmet over det faste Land, siden Oceanet omfavner hele Jorden. Det drev sin Handel allevegne, og vidste til sand Nytte at forene sig med alle Verdens Parter, imedens at Frankerig under Ludvig den fiortende vugget i Jesuiternes Arme, opofrede Undersaatternes Svæed og Marv, for at blive enevældig i sit eget Land, og at skrække hele

hele Europa med sin Egenfindighed, forsvaret af hans Vaaben. Saaledes glemte denne forsænelige og af Geistlighedens Smiger berusede Konge, at arbeide paa sin Staats Lyksalighed, efterlod sig 1000 Millioner Gield, et forarmet Folk, og tog Europas's Had med sig i Graven. Bisselig var det stort, at blive ved saa store Odelæggelser navnkundig som Ludvig den fiortende blev det, der udsaaede den Sæd, hvis modne Frugter i vore Dage nær havde opløst hele Frankrig.

Spanien væltede sig i Jesuiternes Skied, betrynet af blodtørstige og herskesyge Planer, sin Haan og Ringhed i Nøde, hvorfra den endnu ikke haver opløstet sig. Thi Indiens Guld virkede kun paa det med sin Lynge. Blottet fra Tænkesfrihed og opløst Bindskibelighed, vil dette Metal stedse trykke dem dybere og dybere ned i Uffelhed.

Holland tog til i Søefart, Bindskibelighed og Rigdom, midt under Krigen for sin Frihed, saa at det endog ved Enden af dette Aarhundrede sadte Engellands Handel og Vælde Grændser, ja sadte deres egen Statholder Wilhelm paa Engellands Trone.

Det

Det Kaiserlig-østerrigiske Huus maatte er-
 kende de protestantiske Magter for sin Eigemand,
 og samlede aldrig saamange Kræfter, at det kun-
 de svække Tyrken anderledes, end at jo Naboez-
 langet med disse, betog Europa al Skræk for
 Østerrigs Bælde. Saaledes skielvede endnu
 Wien 1683 for Synet af tyrkiske Tropper un-
 der sine Mure.

Fra Engelland gaaer 1681 en Nyvæker,
 ved Navn Penn, med faa Familier, over til
 Nord-America, opretter der en fri Staat, der
 i Tænke- og Religions-Frihed ikke haver sin
 Lige. Denne Staat, steds med Stedmoder-
 lig Sindelaug pleiet af sin Moder Engelland,
 antændte i vore Dage en Friheds Fakkell, hvis
 Lys flere Stater veiledes af.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelse.

Es ist der Verlust, den die vereinigte Unter-
 stütungs-Gesellschaft durch den tödlichen Hintritt des
 Herrn Johannis Heinrich Colsmanns, Doctoris Theos-
 logiæ

logie und ältesten Predigers der hiesigen reformirten Gemeine, an ihren Mitgliedern erlitten, derselben zwar schon bekannt, der Bürger-Freund will aber, dessen Andenken unter seinen hinterlassenen Freunden durch die Mittheilung seiner Lebens-Umstände noch besonders aufbehalten. Der seel. Herr Doctor war hier in Copenhagen den 30 September 1738 geboren, und wie er sich früh den Wissenschaften gewidmet, so ist auch gleich von seiner ersten Jugend an, sein inniger Trieb gewesen, Gott in der Kirche zu dienen. Er legte den Grund zu den dazu nöthigen Wissenschaften, anfänglich durch privat Unterweisungen, die er von geschickten und rechtschaffenen Männern in seinem Vaterlande genoß, und worunter der seel. unter uns noch bekannte Magister Plüer, und der so beliebte Consistorial Rath Bargum, Hauptpastor und Kirchen Probst zu Appenrade, vornemlich seine treuen Führer gewesen sind; er frequentirte darauf das Gymnasium Illustre in Bremen, woselbst er unter der besondern Aufsicht und Leitung des vom Jahre 1743 bis 1746 hier gestandenen sehr verdienstlichen reformirten Predigers des Doctoris Conrad Jcken seine Schul Studio absolvirte, und sich im Jahre 1756 auf die hohe Schule nach Göttingen begab. Nach einer Abwesenheit von 4 Jahren, welche Zeit er in Göttingen auf die Erlernung höherer Wissenschaften und die Besuchung einiger anderer deutscher

Aca

Academien zubrachte, wählte er darauf Bremen wieder zu seinem Aufenthalt, woselbst er sich als Candidat des Predigtamts zu den Pflichten seines Berufs vorbereitete. Er fand daselbst auch viele Gönner und Freunde, ein Amt und die Gefährtin seiner Tage. Denn er wurde im Jahre 1762 zum Prediger an der dortigen Armen-Kirche erwählt, und erhielt den 13 Jan. 1766 nach abgelegter inaugural Dissertation, zu Franckfurt an der Oder, die höchste Würde in der Gottesgelahrtheit, wurde darauf im Jahre 1771 an die Stelle des seel. Pastoris Wilhelmi zum Prediger bey der hiesigen reformirten Gemeinde berufen. Er verband sich den 8. April 1766 mit der Demoiselle Gebeta Margaretha Dehlers, der Tochter eines angesehenen Kaufmanns in Bremen, in welcher Ehe er der Vater von 4 Kinder geworden, von welchen noch zween, ein hoffnungsvoller Sohn von 18 Jahren, und eine zweyjährige Tochter mit ihrer betrübten Mutter den zu frühen Verlust eines zärtlichen Gatten und Vaters beweinen. Er hat am 20sten dieses frühe um 9 Uhr nach einer Krankheit von wenigen Tagen, die anfänglich nur eine leichte Erkältung zu seyn schien, bald aber zu einem inflamatorischer Brustfieber übergieng, dieses Irdische verlassen. An Druck-Schriften sind von dem seel. Herrn Doctor Colsmann vorhanden, die obengedachte Dissertation, welche von der Ausgießung
des

des Heil. Geistes handelt, und die Predigt: Heiligkeit ist die Zierde des Reichs Messia, welche er bey der 100jährigen Jubel-Feyer der hiesigen reformirten Gemeinde am 8ten November des abgewichenen Jahres gehalten hat.

Ogsaa i denne Uge ere af vores veldædig sinde Medborgere følgende Medlemmer indtraaede i Forbindelse med Borgervennen.

Som overordentlig:

Herr Justitsraad Peter Uldal, Spiekerets Advocat og Vice-Borgemeester i Kjøbenhavn.

og som ordentlige Medlemmer:

1361 Herr Hans Richter, Klædekræmmer.

1362. Hr. Johan Peter Søhlmer, Bedemand.

1363. Hr. Jens Henr. Haagen, Kobbersmedmester.

1364. Hr. Jens Knudsen Abildgaard, Brændevinsbrænder.

1365. Hr. Jacob Fogt, Skoemagermester.

Borger = Bennen.

No. 33.

Anden Aargang.

Fredagen den 11 Martii 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne ic.

(See No. 32.)

Enden af dette Aarhundrede havde sadt saadanne Grændser for den hierarchiske papistiske Troe, at den ikke allene maatte indskrænke sig til de den engang anviste Lande, og endda inde i disses Skieb havde Tænkefrihedens og Oplysnings Sæd slaget saa dybe Rødder, at den qualte endog den papistiske Bane-Tro selv.

Den sagtmodige, menneskelierlige Religion syntes reent i dette Aarhundrede at vilde forlade Europas's største Riger, den opholdt sig ligesom i Skiul i Frankerigs Dale, og i de veltænkende Quietisters Barm. Religionen kunde

Kunde ikke taale at see paa Maurernes, Jædernes og Protestanternes gruesomme Behandling i Spänien og i de catholske tydske Lande. Den gysede over Huguenotternes Skiebne i Frankerig, kiededes over Lutheranernes Ordtrætter, haarde Medfart mod de Reformeerte, og ledte forgieves om Forening imellem Guds frygt og Sædelighed. Den vilde ingen Deel have i de fleste Hedningers Omvendelse. Forlod saaledes de fleste Kirkelige Samfund, og forenede sig med de sande Lærde, der ikke med Tingers Brede paastode, at deres Mening var den eneste sande, men som sagtmodigen stræbte at opluse deres Medmennesker om, at Dydens Udøvelse var det beste Mærke paa den sande Christendom.

Quietister, Molinister, Pietister, gaveden enfoldige Mængde Smag paa den christelige Sædelæres Nødvendighed, og at den ikke ene af Kirkens Bane-Troe kunde læres beskueligen, og bringes i Udøvelse.

Den sande verdslige Wiisdom viisde sig endnu ikke offentligen som Religionens sande og meest oprigtige Ven. Den Aristoteliske og Scolastiske Philosophie brugte endnu Bøddelens

tens Hielp for at give sine arvede Bane-Bevis
 ser Fynd, imod dens Fiender den sunde jævne
 Fornuft.

Lutheranerne iførdte den Scolastiske Ord-
 Philosophie, Theologiens Dragt, og under
 Navn af Strid-Theologie blev den hædret og
 hævdet i deres Samsund. Ja og denne stygge
 Videnskab forjog med sin blinde Jver al sand
 Religions-Historie, Kritique og Sprog-Kund-
 skab fra Lutheranernes Oplysning. De Lu-
 theriske geistlige Stridsmænd bleve i Sagtmo-
 dighedens Dine ligesaa ufordragelige som Pa-
 pisterne vare, thi under falsk Kættroenheds
 Jvers Stygge forkiættrede og fordømte de lige-
 saa ukiærligen og ubesindigen som Papisterne,
 forjog af Landene fremmede Religions = Sec-
 ter, og derved nedstyrkede de Lande i Uffel-
 hed, som de skienkede reen Bane = Troe isteden
 for oplyst Bindskibeligbed.

En Gnist af Overbærenhed, fødte og
 yndet i Engelland, Holland og Brandenburg,
 udbredte her til Velønning, Velstand, Fa-
 brik-Bindskibeligbed og nogen almindelig Op-
 lysning. Da derimod i de fleste Europas's
 Riger, hvor den hadefulde Kættroenhed mis-
 brugte

brugte den verdslige Magt, seer man ikke alene Armod og Dorstshed rodfæstede, men endog en vis Blindhed udbredet over alt det, der kunde hævde Menneskelighedens Frihed og Rættigheder.

Man indpremdte sig denne bedrøvelige Sandhed, at hvor blinde rettroende Christne taaligen bare Geistlighedens Nag, og derfor ei vilde taale iblandt sig mere end deres eget Samfund, der hendsede Undersaatterne deres Tilværelse under Udsugelser og Egenstindheds Bud.

Hvad Paven fordum havde været for hele Christenheden, var nu efter Reformationen enhver Enevolds Konge blevet i sit Rige, hiin kunde kuns straffe med Kirkens Band, denne med leiede og bevæbnede Borgere, som efter blind Endigheds Lov maatte til alle Tider bevise og godtgjøre, at Bold var Retsfærdighed, og Egenstindighed Wiisdom, ørkesløs veltystig Konge Liv var at regiere, at uddele Yndest og Rigdom til Smigrere og Folkets Selgere var at belønne og bruge Fortienester. Under disse Omstændigheder kunde Religionen i sige bestyrede Stater ei blive andet end Vas
ne

ne-Troe, end Despotens Arm der førte Vældens Sværd, den kunde ikke uden at vise sig som Oprører, opmuntre til at forfine Forstanden, eller at udbrede Sædelighed, hvilke begge ikke kan bestaae uden Tænkesfrihed, og denne taaler ikke Egensindigheds, men blot Fornuftens Bud. Almuen i de fleste Riger i dette Aarhundrede vise sig som Slaver, betagne af Angest og blind Lydighed, den blev et brugt til andet end til at underholde Armeer og Hoffet.

Frankerig, der næsten af Skaberen fik Ret til at være alle Nationers Læremester, og at regiere dem med Meninger og Moder, udbredte sin egen Uffelighed over de $\frac{3}{4}$ Partier af Europa. Dette Aarhundredes Smag kaldte Ludvig den fiortende stor. Alle Regentere sadte deres Ære i at træde i hans Fodspoer; dette var med andre Ord: med daglig vorende faste Armeer at bevise Kongebudenes Rigtighed, og at disse skulde adlydes, uden at man maatte estertænke deres Bevæggrunde eller Hensigter. Lettres de cachet, Forordninger traadte i de pavelige Bullers Sted. Undersaatterne knælede forud for Crucifixer, nu maatte de knæle for deres Medmennesker, der
vare

vare blevne de jordiske Guders Yndlinger. Paven optog kunns afdøde Christne iblant Helgenes Tal, og fastsatte da deres Dyrkelse. Kongerne med deres Breve canoniserede, og lod de af dem skabte Helgener nyde Dyrkelse i levende Live. Intet haver udbredet mere Ulyksalighed over Mennekkeligheden end den verdslige Canonisation, hvoraf Titler og Rangforordninger udgjør en betydelig Deel.

Den almindelige Mand var strax efter Reformationen mere trykket end før. Den katolske Geistlighed var engang mættet, men ved Reformationen berøvedes de al deres Rigdom og Belleynet, og disse i verdslige Hænder forødte, skulde Almuen nu ikke allene føde Geistligheden, men endog berige de verdslige Herrer, hvis Erobrings-Lyst og Ødselhed fordrede langt større Rigdomme, end Geistlighedens Belleynet før Reformationen.

Intet var naturligere end at den verdslige og geistlige Stand, da de begge trængte, let bleve eenige om, med foreenede Kræfter at malke Almuen. Fordum havde Synner, Tjeregn, Skiersild holdt de Christne i blind Lydighed for Kirkens Bud, nu brugte Præsterne

ne efter Fyrstens Bink, deres endnu ikke gandske tabte Herredømme over Samvittighederne, til at gjøre Undersaatterne høielige under Enevældens Scepter. Intet var den Oplysning, der under disse Omstændigheder blev Almuen til Deel. Præsterne havde Kolighed og nogenlunde Belleveret, saalænge de enige med den verdslige Magt, prædikede en uforstaaelig Gudsfrugt, eller rettere: blind Uverdanighed under Kirkens Skikke og Troe, samt ueggerlig Lydighed imod Fyrsternes Bud.
(Fortsættelsen følger)

Anmeldelse.

Forrige Tirsdag, den 9de i denne Maaned, er atter een af vores ordentlige Medlemmer, nemlig Herr Mægler Severin Nielsen Winge, ved Døden afgangent. Han var født i Holbeck den 15de May 1746, hvor hans Fader havde været Kjøbmand. Han bestemte sig først til Detail Handelen, som han lærte her i Kjøbenhavn hos sal. Isenkræmmer Lehmann. Nogle Aar efter udstanden Lære, nemlig 1766, etablerede han sig ved denne Handel. Forfælelige Omstændigheder forandrede siden nogle Gange hans

hans Nærings Vej, indtil han endelig ved et bekiendt stort Handels Husets Anseelse og Understøttelse, og ved sin egen Bindfæbelighed blev befordret og af Magistraten bestattet til Stads, Skibs og Vahres Nægler. Han givtede sig den 6te November 1765. med Jomfrue Olave Georgia Bang, en Datter af sal. Klokker Bang ved Holmens Kirke, af hvilket Ægteſkab han har efterladt 5 Børn, 3 Sønner og 2 Døtre, tillige med deres sørgende Moder. Sygdomme og Vanheld i adskillige Foretagender havde tilsidt holdt ham tilbage fra Forretninger, og andre offentlige Forbindelser og under disse Omstændigheder har et pludseligt Stikflod, formodentlig en Følge af hans forrige langvarige Sygdom, som var epileptisk, endet hans Liv i hans Alders 45de Aar.

Vi have endnu i Dag den Fornøielse at anmeldes Selskabets Formerelse ved følgende nye Medlemmer :

1267. Jomfrue Catharina Carolina Ritter, en Datter af Feldtbereder Hr. Ritter.

1268. Herr Poul Lorenzen, Vinhandler.

1269. Hr. Thomas Andreas Dhalberg, Siørtlermester.

1270. Hr. Hinrich Holtmann, Skrædermester.

Da som Abonent:

1271. Hr. Jens Hogild, Hørkræmmer. v. d. B.

Trykfeil.

No. 32. pag. 462. ere Medlemmernes Nummere gandske feil aftrykte, de skal begynde med 1262 og ende med 1266.

Borger = Bennen.

No. 34.

Anden Aargang.

Fredagen den 19 Martii 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne &c.

(See No. 33.)

Præsterne, for at holde deres Anseelse hos Almuen vedlige, forbeholdt sig som visse Kirke Straffe, saaledes at dømme i Hæx=Sager og Egteffabs Sager, og den papistiske Bandedømmelse i sin Form forandret. Endnu udvirkede de dette vigtige, at ikke Fornuft og Oplysning skulde befale de Læse=Bøger alle Stænder skulde lære uden ad, for at blive indlemmet i Samfundet, men at den værslige Magt skulde befale hvilke disse skulde være, og straffe dem som ikke vilde adlyde. Man troer dog vel ikke, at Huustavlen er al den Sædelære som Almuen bør lære, i det mindste synes den

den ikke at kunde danne fri handlende Dydige og endnu mindre oplyse Christne om deres borgerlige Pligter og Rettigheder. Almuen blev efter Befalning, ikke efter Fornuftgrunde Christne og Dydige.

Lad nu end være, at i den $\frac{1}{2}$ Deel af den blind adlydende og under Enevolds Sceptere trællende Europas's Nationer, vel fandtes store Lærde, mange Universiteter, lærde Selskaber, saa udgiøre disse neppe en af 50000 af det hele. Hvad skulde da vel og disse have fundet udrette til Almuens Kaars Forbedring om de end havde udgiordt et langt større Antal. Deres egen Oplysning kunde ikke trænge net til Almuen. Præsterne havde jo af den verdige Magt i de fleste Stater forpagtet Almuens Oplysning og Opdragelse. Forsølgelse, Kiertergiøren, Berøvelse af Embede og borgerlig Agtelse, vare jo de Banstraaler, Geistligheden drev alle dem tilbage med, der vilde nytte ny Meninger i Kirkens Troe og Sædelære. Deselv den Smag der herskede i den lærde Berden, gjorde det umueligt for de Lærde at gavn Almuen med deres Kundskaber, de vilde jo ikke skrive i Almuens Sprog, de indskrænkede sig allene til det lidet Antal af lærde Læsere.

Man maae tilstaae, at den lærde Nation var i dette Aarhundrede kunns liden i Forhold til de Uoplyste, og hertil kommer at Geistligheden stod imellem Folket og de Lærde som en mægtig Dæmning, og at Fløiene bedækkedes af den verdslige Magts Canoner, og hundrede af alle Kræfter, at dristige Meninger, Fornuftgrunde ikke bleve kastede ind imellem Almuen, hvoraf vilde have reist sig den farlige Giering iblant de Troende, at de vilde have undersøgt, hvorfor de saa blindt adlydede Præsternes Bud, og om disse og førte dem til at nyde den Lyksalighed som Skaberen udøste til alle Jordens Beboere, og om ikke visse Stænder havde af dette almindelige Gode tillistet sig en større Part end dem tilkom. Denne Almuens Uvidenhed synes i første Diekast, at maatte være ligesaa nødvendig som usforanderlig i Monarchierne, og mindre muelig og varig i de fri Stater. Dog viser Menneskelighedens Historie os, at Monarkernes Videnskab og Svagheder selv nedbrød denne grumme Muur, og selv indkaldte Oplysningen i deres Stater, kunns at dette skedte langsommere under Enevældens Scepter, end under Frihedens Skygge.

Ludvig den fiortende vilde paa samme prægtige Maade moeres som Roms første Kaiser, han vilde paa samme Maade smigres, i Skriver, paa Skuepladsene og i Templerne. Dette Diemed fordrede og frembragte Mesterstykker i Digtkonsten, Malerier, Bygninger og Beltalenhed. Hvilket var med andre Ord, at den franske Almue skulde kunne forstaae og føle det Skønne, Høie og Edle. Ludvig, og med ham Verdens Store kunde det jo ikke behage, at ingen forstod den Smiger, de opløftedes med til Himmelen. Heraf flød, at Franske maatte paa en vis Maade være bekendte med Grækenlands og Roms Mesterstykker. Disse læste Ludvig den iatendes Tidsalder meget vel oversadte paa Fransk, og flere Lande lignede heri Frankerig. Nu beundrede alle Bossuet, Bourdaloue og Racine; de Franske vare stolte af at have iblandt sig saa store Hoveder. Og Ludvig følte sig ophøiet over alle Dødelige; men og nu lærte Almuen at tænke. Med Forfinelse lønnede Alderdommens Mesterstykker sine Beundrere. Præsterne maatte stræbe efter at erhverve andre Tale-gaver, end homiletisk Gladder fordrer. Man begyndte ikke at vilde troe andet, end det man kunde begribe. Denne er Alderdommens Smag,

Smag, og de nye Videnskaber kunde ikke andet end træde i dennes Fodspoer.

Befriet fra hellig Myndighed og blind Erbødigheds Lænker, som høvdet Velde og Overtroe havde paalagt den menneskelige Forstand, gjorde den Krigs-Kunsten, Søefart, Natur-Historien med alle sine Grene, til sande Videnskaber, hvorved da Agerdyrkning, Fabrik-Vindskibelighed, Staters Vel, ikke kunde andet end vinde og stadfæstes.

Dog spores Følgen af denne almindelige Lænkfrihed og Forfinelse senere i Monarchierne, end i de frie Stater, og meest i Enevolds Stater, som ikke have vaaget over at give alle Stænder gode Oversættelser af Alverdommens Mesterskytler i Modersmaalet i Hænderne. Thi af Catechismusser, Bønnehøger, søvnførende Prædikener, dannes ingen til at føle det Edle, det store at være en frietænkende Borger, som stedse besieles af det almindelige Vel, og for dette at opoffre sit eget. Her kan Overtroe, Dorstshed ikke andet end være mere antagelig end Dplysning.

I de frie Stater derimod, som i For-
 hold til Monarchierns Størelse, neppe for-
 holde sig som en til tolv, gaae Oplysningen
 i dette Aarhundrede frem med stærke Skridt.
 Her fandt Handel, Seilads, Fabrik-Vind-
 skibeligbed, Ugerbrug, Farvelighed al den
 Opmuntring Egennytten kunde udfinde. Eng-
 gelland havde allerede i dette Aarhundredes
 Begyndelse nyttet den nye Verdens Opda-
 gelse en Hoben bedre end Spanien og Por-
 tugal. Disse vare blot Guldets Lastdragere.
 Engelland og Holland brugte derimod dette
 fortryllende Metal, som Legemet Blodet,
 det sparer meget paa det, og idelig arbejder
 for at holde det i jevnt og sundt Omløb.
 Holland og Engelland bleve ved den nye Ver-
 dens Opdagelse mere marvsfulde end Spanien,
 som fordi de ikke af oplyst Vindskibeligbed
 bleve sadte i Arbeide hjemme, forfaldt til
 Dorstshed da de kunde faae alt for Guldet,
 hvilket de med liden Umage som Færgemænd
 førde fra America til Europa.

Endnu var Straffen ikke sølelig af Hierar-
 chiets Uvillie til at oplyse alle Stænder. Kun
 saa vare de frie Stater, der i dette Aar-
 hundrede havde Roelighed til at høste Fre-
 dens

Dens Frugter. Dog uagtet Engelland og Holland neppe nød 5 Aars uafbrudt Fred, for indvortes eller udvortes Fiender, saa bleve de dog midt i deres Trængsler, rige, vindskibelige, oplyste. Venedig, Genua, disse gamle frie Stater, kunde intet udrette til Oplysningens Fremme. Dens Geistlighed havde i Forening med deres Adel paalagt dem uopløselige Baand. Vel handlede de i Levanten og tvang Tyrkerne, men maatte vige Hollænderne og Engellænderne i Søefart og Oplysning.

Den papistiske Geistlighed var ligesaa vel som den al for retroende i de reformerede Lande en uadskillelig Tvingde for alle Stater, der stedse tvang dem ned til Maadelighed, saalænge de verdslige Stænder ei betog dem den Tvingde af Rigdomme, og Magt over Opdragelsen, hvorved de gjorde Ligevægt imellem Stænderne umuelige. Enhver Stand forenet med Geistligheden var den herskende, disses Privilegier, Baner, maatte æres af de svagere som urnggelige Love, og Oplysningen kunde ikke rykke frem inden disse Dæmninger vare nedrevne.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelse.

Som nye ordentlige Medlemmer ere i forrige Uge indtraaede i vores Selskab:

1272 Frue Liunge.

1273. Herr Schamback Selbo, Kjøbmand.

1274. Hr. Peter Erié, Juvelerer.

1275. Hr. Johann Jensen, Nagelsmedmester.

1276. Hr. Ole Ludwig Bender, Raadstuebetient.

Et vist nedrigt Menneske skal i disse Dage, foruden andre udøvede Træskheder, ogsaa især med følgende Underfundighed have fortient Politiets Opmærksomhed, at han nemlig under Paaskud af at have været syg, nu helbredet, vilde fortsætte de i Borgervennen begyndte Stykker, udbad sig noget Hielp til at erstatte de paa Sygdommen gangne Beskostninger. Ombedes herved Selskabets Medlemmer, naar sliq Person skulde melde sig i samme Verinde, eller at man kiendte ham igien, da at anholde ham, og melde det til General-Auditeur og Politimester Blindt, som erstatter alle Paagrøbelsens Omkostninger.

Borger = Venner.

No. 35.

Anden Aargang.

Fredagen den 26 Martii 1790.

Saa stor en Aarsag, Borgervenneren hidtil har havt at glæde sig over sit Arbeide og sine uafsladelige Bestræbelser for sin Stiftelses Fremgang og Tilvæxt, saa stor er nu og den Glæde, hvormed han ogsaa i Dag kan give det forenede Understøttelses Selskab den viffe Forsikring om Konge-Husets vedvarende velgjørende Naade og mægtige Beskiærmelse. Kongen, vores allerhøieste Belgjører, har til vores uforglemmelige Taknemmelighed alt tilforn benaadet os med Tilladelsen at holde vores General-Forsamlinger i de Bærelser, som Hans
Ma

Majestæt allernaadigst haver overladt det Kongelige Landhuusholdnings : Selskab til sine Sammenkomster. Men for vores Forbindelse var alt den Gang dette Rum for snevert, ligesom og til den gode Sags saa velsignede Fremgang ethvert Huus og ethvert Palais i Fremtiden vilde blive for lidet til der at holde vores høitidelige Sammenkomster. Men ogsaa her er vores Forlegenhed afhiulpen, vores Bøn opfyldt og vores Ønsker tilfredsstillende. Thi foruden de ovenmeldte Bærelser paa det Kongel. Palais, som nu ere bestemte til Selskabets Raadslutninger, haver Hans Majestæt Kongen, til vores høitidelige Forsamlinger, hvori ikkun Handlinger foretages, der kan regnes til de gudelige, allernaadigst aabnet os Fridriks Lydske Kirke paa Christianshavn. Hvad er ikke dette for en Kongelig Naade, og hvilken Ære for Selskabet, at dets høitidelige Forsamlinger blive anseet som gudelige Forsamlinger, og at det af dem som det tilstod at afgjøre Spørgsmaalet hvor samme skulle holdes, blev anseet for naturligt og med Sagen overeensstemmende, at holde den i en offentlig og gudelig Baaning. Selskabet som med dybeste Taknemmelighed erkiender denne det tilsvendte

vendte Naade og Ære, skal med det første høitideligholde sin første General-Forsamling i dette Aar, i bemeldte Friderichs Kirke, og i samme offentlig frembringe sit første høitidelige Takoffer for dets høieste Velgiørere og Beskyttere af det Kongel. Huus. *)

Denne Høitidelighed vil da og blive en dobbelt Glædes-Fest, da Borgervennen smiger

rer

- *) Paa lige Naade komme adskillige velgiørende Selskaber i Engelland aarlig tilfammen i en Kirke, for at helligholde denne Stiftelse, og derved indsamle godvillige Gaver til videre Understøttelse. Det ypperlige Selskab for Promoting Christian Knowledge, som haver stiftet de mange Charity Schools, samles hvert Aar mod Enden af April Maaned i the Bow-Church i London, da een af Biskopperne gjerne holder Tale ved denne Leilighed. Ligesaa prædiker som oftest en Biskop, naar the incorporated Society for the propagation of the Gospel in foreing parts holder Samling omtrent i Midten af Februarii, og sanfter Bidrag til Missionairernes Underholdning.

rer sig med det glade Haab, at selv Hans Mæjstæt Kongen, Hans Kongel. Høihed Kronsprindsen, og det samtlige Hvilongelige Huus ved Deres allerhøieste og høieste Nærværelse vil giøre samme ærværdigt.

Herr Doktor Valle, vores saa almindelig elskede Biskop, har atter med godhedsfulde Beredvillighed paataget sig ved en Tale at forhøie denne vores Høitids Dag, og af den bekiendte Musicus Herr Grose bliver een til denne Høitidelighed indrettet, og af en af Selskabets Medlemmer forfærdiget Cantate opført. Efter Administrationens eengang antagne Grundfætning holdes ogsaa denne Høitidelighed uden nogen Byrde for Kassen. Vel have, inden man har kundet opnaae dette Diesmeed, mange uventede Hindringer, især for at faae gode Sangere, indfunden sig; men ligesom ofte ved en eenestes Uvillighed mange Willige opvækkes til det Godes Befordring, saaledes har ogsaa Borgervennen med stor Fornøielse erfaret dette; thi neppe havde det bekiendte forenede Musikalske Selskab erfaret vores Ønsker og vores Formaals omhyggelige Jagttagelse, ikke paa nogen Maade og i ingen Henseende at bringe

Bringe Stiftelsen i nogen Omkostning, førend det gav et roesværdigt Beviis paa sin Beredvillighed til at fremme det Gode, ved at paatage sig Opførelsen af hiin omtalte Cantate. Dette, saa og det, at endnu nogle af de bekiendte fortiente Musici i det Kongelige Capelle, der ved vores første General-Forsamling skienkede os deres Bistand, ogsaa denne Gang frivillig og uundgiældelig have raakt os Haanden, bør vi bekiendtgjøre Selskabet, med lige saa stor Fornøielse, som skyldig Taknemmelighed mod disse ædelsindede Venner.

Efter alle disse nødvendige og endelig lykkelig i Stand bragte Forberedelser, og derpaa fulgte allernaadigste Approbation, er Dagen til denne Høitidelighed fastsadt til Torsdagen efter Paaske, den 8de April, og bliver ifølge heraf de samtlige det forenede Understøttelses Selskabs Medlemmer herved indbudne til at bivaane denne vores allerhøieste og høieste Belgiorere af det Kongelige Huus taknemmeligst helligede Høitidelighed, og ombedes de paa den bestemte Dag præcise Klokken 4. om Eftermiddagen at indfinde dem i Fride- richs tydske Kirke paa Christianshavn. Adskillige

Skellige Omstændigheder gjør det nødvendigt, at de, som vil bivaane denne høitidelige Hand-
 ling, forsynes med Billetter. Enhver der
 har sliq en Billet, som er stemplet med Sels-
 skabets Correspondence Segl, forestillende et hæl-
 dende ved en Støtte opholdt Træ med Omkrift:
 Borger's Barm hød mig staae, og som eene
 er gyldigt, kan paa samme medføre sin Kone,
 og een af sine Døttre, Vaarørende eller Ven-
 inder, men ikke nogen fremmed Mandsperson
 uden for Selskabet, og skal da Plads i Kir-
 ken blive dem anvist. Borgervennen troer
 især at skyldes det andet Køn denne Opmærk-
 somhed og Agtelse, da han iblant samme ikke
 allene har erfaret saa mange Bevis paa et godt
 Sindelaug for hans Stiftelse, men da han
 ogsaa selv allerede af samme har seet saa mange
 roesværdige Exempler paa deres sande Bel-
 giørenhed.

I næste Blad skal anmeldes Selskabet,
 hvor og paa hvad sikker og beqvem Maade de
 nødvendige Billetter til Indladelse i Kirken
 vil kunne erholdes, ligesom og hvilke nødven-
 dige Foranstaltninger, som til Høitidens
 Værdighed, Selskabets Fornøielse og til en

an

anstændig og god Ordens Vedligeholdelse
 skulle føies.

Af det foreenede Understøttelses Selskabs Med-
 lemmer døde den 20de i denne Maaned formeddelt et
 Stikflod Hr. Johann Friederich Kauffmann, Klein-
 smedmester, i sin Alders 77de Aar. Han var født
 i Potsdam 1713, og i sit 16de Aar, nemlig 1728,
 kom han til Kiøbenhavn, hvor han traadde i Kon-
 gel. Militair Tjeneste, og under samme udlærte sin
 Profession. Efter erhholdet Demission tiende han i
 25. Aar som Mester-Svend i Admiralitetets Smed-
 deværker, og blev derpaa for sin i saa mange Aar
 beviste gode Opførsel i begge Tjenester benaadet med
 Frihed og Rettighed uden videre Afgiøvt at torde dri-
 ve sin Haandtering. 1782 traadde han derpaa selv
 i det lovlige Smeddelaug, og vandt i samme Aar
 Borgerskab i Kiøbenhavn. Han har levet i 3de
 Egteskaber, det første med Maria Elisabeth fra Hol-
 steen, hvoraf endnu 4 Børn, en Søn og 3 Døttre,
 ere i Live, det andet med Mette Anders Datter fra
 Randers, hvoraf ikkun een Søn lever, der nu med
 sin Stedmoder Madame Johanna Christiane Møl-
 ler, den Afdødes 3die Kone og Enke og Datter af
 her.

herværende Kleinsmedmester Hr. Møller, fortsætter sin
 sal. Faders Profession.

Som Indtraaede i vores Selskab have vi i Dag
 den sande Fornøielse som overordentlige Medlemmer at
 nævne:

Hans Excellence Herr Geheimeraad Scheel Plessen,
 Herre til Lindholm og Amtmand over
 Kiøbenhavns Amt.

Herr Andreas Sygom, Viinhandler,
 Herr Svend Olsen Hall, Tømmermester.

og som ordentlig Medlem:

1280. Herr Robert Loser, Blikkenslager.

Borger = Bennen.

No. 36.

Anden Aargang.

Fre dagen den 2 April 1790.

Borgervennen, som med megen Fornøielse
igientager Bekjendtgjørelsen, angaaende den
paa næstkommende Torsdag den 8de i denne
Maaned fastsatte høitidelige Forsamling i Fri-
derichs tydske Kirke, kan nu ogsaa med inder-
ligste, taknemmeligste Glæde give Selskabet
den høist behagelige visse Forsikring, at Hans
Majestæt Kongen, Hans Kongelige Høihed
Kronprindsen, Hans Kongelige Høihed Arve-
prinds Friderich, Hendes Kongelige Høihed
Arve-Prindsesse Sophia Friderica og Hendes
Kongelige Høihed Prindsesse Louisa Augusta,
med Høistsammes Herr Gemahl, Arve-Prind-
sen af Schlesvig-Holsteen-Sønderborg, med
Allerhøist og Høistsammes personlige Nærvæ-
relse

relse vil bæere denne, vores største Velgjørelse
helligede, og for os høist glædelige Høi-
delighed.

Selskabets Direktion skal gjøre sig
optænkelig Umage, at en til denne Høitid
Bærdighed passende og anstændig Orden i al
Henseender saa meget som mueligt bliver iag-
taget, og beder derfor de af Medlemmerne
der agte at bivaane samme, at de heri behag-
ligst ville komme dem til Hielp.

For nu at opnaae denne Orden, er de
nødvendigt, at ingen Medlem uden Billet ind-
lades i Kirken. Af disse Billetter er der for-
anstaltet et Antal overeenstemmende med Sel-
skabets nærværende Medlemmer; de ere stemp-
lede med Selskabets i forrige Blad omtalt
Correspondence Segl, og betegnede med et
hvert Medlems Nummer, der modtager sam-
me. I Henseende til Billetternes Uddeelin-
g har man troet det sikkerst, at Medlemmerne
for mere Bisheds Skyld, og paa det at ingen
skal forbigaaes, selv behageligst umage sig
med at lade dem afhente; og denne Uddeelin-
g skeer i de Bærelser, hvor Directionen holde
sin

sine sædvanlige Sammenkomster, nemlig hos
 Formanden Agent Meinig, boendes paa gam-
 nel Tory No. 142. i anden Etage. Næst-
 kommende Mandag, anden Paaske Dag, efter
 Aftensangen fra Kl. 4 til 7, saa og paa Tirsd-
 ag og Onsdag Formiddag fra Klokkeren 11 til
 1, skal hvergang een af Direkturerne tillige-
 ned Bogholderen være der tilstæde, for at ud-
 ærdige de forlangte Billetter. — Omend-
 skjønt Direktionen meget havde ønsket, og i den
 edste Hensigt anmeldt, at ethvert Medlem
 paa sin Billet kunne medtage 2 Personer af det
 endet Køn, nemlig sin Kone og Datter, Paa-
 ørende eller Veninde, saa har man efter et
 flere Overslag over det ellers meget anseelige
 Rum i Kirken, dog fundet, at dette Ønske van-
 feligen vil kunne opfyldes, og at paa enhver
 Billet vel ikkun 2de Personer vil kunne tilstæ-
 es Afgang. Ved Indgangen i Kirken om-
 edes hvert Medlem at afgive sin Billet til
 Budet eller hans Medhielpere, som derfor
 undgiældelig tilstiller enhver affsamme en trykt
 Antate.

Præcise Kl. 2½ stet bliver Kirledørene
 åbne, og da man Kl. 4. kan vente det Kon-
 gelige

gelige Herškabs Ankomst, saa maae man ogsaa her indstændigst bede de Medlemmer, som ville indfinde sig til denne Høitidelighed, at benytte denne Tid til Indgang i Kirken, og til efter egen Beqvemmelighed at indtage deres Pladser, da saasnart det Høikongelige Herškab er ankommet, Høitideligheden strax begynder, og Kirkedørrene lukkes, paa det at saavel den dybeste Erbødighed, som Selskabet skulder sit høieste Herškabs Nærværelse, kan iagttages ligesom og paa den anden Side den høitidelige Handling selv, ikke paa nogen Maade skal afbrødes eller forstyrres. Man kan ogsaa af saa ærværdig en Forsamling haabe, at denne Roelighed og Stilhed ikke allene vil have Sted, saa længe indtil alting er til Ende, men at ogsaa ingen af Medlemmerne vil gaae ud af Kirken førend det Kongelige Herškab haver forladt samme.

Endnu finder man fornødent, i Henseende til Ordenen uden for Kirken, at bekiendtgjøre, at det Kongelige Herškabs Bøgne, naar de føre ind af den store Vort, allene have deres Plads for sig paa Kirkens nordre Side, men at alle andre Bøgne, saasnart de have affadt deres Herškaber, strax skal føre igiennem Vorten
ved

ved Præstegaarden ud til Kongensgade, blive holdende der, og siden føre den samme Betilbage.

Hvor glad er ikke ogsaa Bogervennen endnu derover, at han atter i Dag kan anmelden for sine hidtil med ham forbundne Venner et saa betydeligt Antal af nye Medlemmer. Taknemmelig rørte ved Kongehusets Naade, opvakt ved saa mange Edelsindedes roesværdige Exempel, og opfordret af egen Betsjærenheds Drift, have foreenet sig med Understøttelses Selskabet:

Som overordentlige Medlemmer:

Herr Kammerherre Adam Gottlob von Lowzow,
 Marschal hos Hans Kongel. Hiighed
 Arveprinds Frederich.

Herr J. A. P. Schulz, Kongel. Hof-Capelmester.

Herr Agent Zinn.

Herr Moses Levin Mariboe, Riibmand.

Som ordentlige Medlemmer:

1285. Frue Cancellieraadinde Anna Wilhelmine Ursin.

1286. Herr Cancellieraad Christian Friderich Ursin.

1287.

1287. Hr. Justitsraad, Raadmand og Raadskueskriver
Ewenning Lange.
1288. Hr. Krüger, Capitain ved Pioneer Compagniet.
1289. Hr. Johannes von Becken, Premier Lieutenant ved Kongens Regiment.
1290. Hr. Ernst von Bennigsen, Lieutenant ved det Kongl. Husar Regiment.
1291. Hr. Professor Lem.
1292. Hr. Johann Hartmann, Kongelig Concertmester.
1293. Hr. Schall, Kongel. Concert Mester.
1294. Hr. Schlick, Kongel. Violon.
1295. Hr. Barth, Kongel. Violon.
1296. Hr. Carl Wilhelm Barck, Hof Danse Inspektur.
1297. Hr. Procurator Kramer.
1298. Hr. Secretair Erich Becker, Fuldmægtig i Rentekammeret.
1299. Hr. Ole Geding, Controleur og Brygger.
1300. Hr. Hans Kierrungaard.
1301. Hr. Koffardie Capitaine O. Holmstrøm.
1302. Hr. Nasmus Overgaard, Brygger.
1303. Hr. J. Thomsen, Silke- og Klædefræmmer.
1304. Hr. Friederich Wilhelm Clausen, Silke- og Klædefræmmer.

1305. Hr. Peter Klein, Riibmand.
1306. Hr. Gabriel Hetting, Studiosus.
1307. Hr. Jens Christensen, Urtekræmmer.
1308. Hr. Gottfried Bennick, Brygger.
1309. Hr. Hans Jørgen Quist, Farver.
1310. Hr. Nötger Colsmann.
1311. Hr. Matthias N. Barslew, Jsenkræmmer.
1312. Hr. Nollf Hoogkerck Hansen, Urtekræmmer.
1313. Hr. Pfügner, Sommermester.
1314. Hr. Christian Frank Petersen, Musikus.
1315. Hr. Mordechan Italiaender, Tobaksfabriquer.
1316. Hr. Peter Jacobsen, Chirurgus.
1317. Hr. Christian Friderich Olsen, Bedemand.
1318. Hr. Hans Molt, Assistent ved det Asiatiske Compagnie.
1319. Hr. Friderich Wilhelm Thiele, Bogtrykker.
1320. Hr. Beck, Akteur.
1321. Hr. Gielstrup, Akteur.
1322. Hr. Peter Petersen Lund, Ankersmedmester.
1323. Hr. C. F. Koppén, Bildhugger.
1324. Hr. Anthon Christensen Torværd, Reebslagermester.
1325. Hr. Johann Michael Fugmann, Raabersmedmester.
1326. Hr. Hans Adam Kroll, Sprogmaster.
1327. Hr. Christian Hansen, Haarstjører.

1328. Hr. Johannes Gude, Fuldmægtig ved det Kongl. Proviantskriverie.

1329. Hr. Joachim König, Bagermester.

1330. Hr. Peter Rolff, Bagermester.

1331. Hr. Gottfried Prenger, Skrådermester.

1332. Hr. Peter Flor, Snekermester.

1333. Hr. Iver Hansen, Spekhøker.

1334. Hr. Lieutenant Friderich von Almer.

1335. Hr. Mågen, Hattemager.

Og som Abonnenter:

1336. Hr. Jens Osse Saxe, Fuldmægtig, og

1337. Hr. Christoffer Cramer Wilsbeck, Isenkramersvend.

Borger = Venner.

No. 37.

Anden Aargang.

Fredagen den 9 April 1790.

Forinden Borgervennen seer sig i Stand til at overgive Gaarsdagens Hæder til Fremtidens Erindring, forinden han lydelig kan glæde sig over sammes høie Værdighed og risjelige Betsignelse, og førend han offentlig kan aflægge sin ærbødige og hiertelige Takssigelse til alle dem, der ædelmodigen og velgørende havde foreenet sig for at ophøie og velignee denne Høitidelighed; troer han sig først forpligtet til at anmeldte for sine hidtilværende Venner den betydelige Tilvæert af nye Medlemmer, der ved denne Leilighed saa anseeligen haver formeeret deres Antal, og som ved sin ædelmodige Tiltrædelse have paa en, den meest smigrende Forventning overtræffende Naade, alt mere og mere forøget Borgervennens

nens Haab, at ved saa manges foreenede Kræfter hans Stiftelses velgiørende Hensigt lettere, hurtigere og mere sikkert vil blive opnaaet.

Hvor grundet er ikke dette Haab ved den glædelige Oversigt paa saa stor en Række af nye velsindede Medlemmer af alle Stænder, der alle med glade Hjerter og villige Hænder ere tililede, for at afhielpe deres Medbrødres Trængsler, og hvoriblant der endog ere nogle, der ikke allene villigen forsætte, men endog af velgiørende Drift til det Godes større Befordring fordoble deres nærværende Bidrag. Vi nævne da altsaa med Høiagtelse og Erkiendtlighed som overordentlige Medlemmer:

Herr Kammerherre og Staldmester von Hauch.

Herr Banko-Commissaire Cramer.

Herr Stephan Prætorius, Toldforvalter paa
St. Croix i Vestindien.

Herr Johann Henr. Hassing, Candidatus Theologiae.

Herr Caspar Villaz, Vorlyß Sabriqueur.

Som ordentlige Medlemmer:

1340. Herr Oberst Lieutenant von Ammon.

1341. Hr. Oberst Lieutenant von Michaelsen.
1342. Hr. Major Bernhardt Orming von Steuben.
1343. Hr. Justitsraad Müller, første Expeditions-
Secretair i det Kongel. Tydske Kancellie.
1344. Hr. Justitsraad Wildkist, Departements-
Secretair ved Sø-Etaten.
1345. Hr. Kammerraad Boss, Kongel. Renteskriver.
1346. Hr. Kammerraad Hans Alstrup.
1347. Hr. Capitain von Michaelsen.
1348. Hr. von Doctum, Capitain-Lieutenant i Sø-
Etaten.
1349. Hr. von Michelsen, Premier-Lieutenant ved
Artilleriet.
1350. Hr. Lauriz von Nettermann, Premier-Lieua-
tenant.
1351. Hr. Lieutenant von Rasbeck.
1352. Hr. Lieutenant von Michaelsen, junior.
1353. Hr. Kammer-Secretaire Gundelach.
1354. Frue Catharina Dorothea From, Sø-Capit-
tain Froms Kone.
1355. Madame Anne Catharine sal. Jørgensens
Enke.
1356. Mad. Caspersen, Ankersmed Caspersens Kone.
1357. Mad. Bodel Christine, sal. Roses Enke.
1358. Tomfrue A. D. Debes.
1359. Tomfr. Karen Abigael Altemelt.
1360. Herr Magister Plenge, Pastor Emeritus.

1361. Hr. Raadmand Wiffing.
1362. Hr. Hvieste Rets Advocat Lange.
1363. Hr. Nicolai Christian Hersom, Hofmester
hos Hendes Majestæts Dronningens Vager.
1364. Hr. Torp, Kammertiener hos Hans Maje-
stat Kongen.
1365. Hr. Hans Brix, Literatus.
1366. Hr. Knud Tang, Grosserer.
1367. Hr. Jürgensen, Bogholder ved den Kongelige
Enkekasse.
1368. Hr. Peter Schall, Violon.
1369. Hr. Jens Perich, Riibmand.
1370. Hr. Johann Gottfried Howisch, Islandsk
Riibmand.
1371. Hr. Andreas Kühn, Islandsk Riibmand.
1372. Hr. Jens Busch, Islandsk Riibmand.
1373. Hr. Emanuel Nicolai Junge, Capitain i det
Asiatiske Compagnies Tjeneste.
1374. Hr. Klædekræmmer Johann Weber.
1375. Hr. Severin Torværd, Studiosus.
1376. Hr. Studiosus Petersen, Observateur paa
det astronomiske Taarn.
1377. Hr. Raahauge, Proviantskriver.
1378. Hr. Diederich Friderichsen, Commissionair.
1379. Hr. Poul Schow, Blinhandler.
1380. Hr. Søren Ravnkilde, Copiist i Rentekam-
meret.
1381. Hr. Bachhaus, Muurmester,

1382. Hr. Johann Andreas Smidt, Uhrmager.
 1383. Hr. Friderich Carl Studsgaard, Studiosus Theologiae.
 1384. Hr. Arnold Bugge Jespersen, Stud. Juris.
 1385. Hr. Laurik Aagaard, Studiosus Juris.
 1386. Hr. J. Schiern, Student.
 1387. Hr. Johann Casper Barth, Fuldmægtig ved Fæstningens Material-Gaard.
 1388. Hr. Jørgen Sorterup, Herbergerer.
 1389. Hr. Johann Ørstrom, Hørkræmmer.
 1390. Hr. Johann Christian Wiemer, Dreier paa Porcelainfabriken.
 1391. Hr. Finchenhoff, Urtekræmmer.
 1392. Hr. Jacob Michelsen, Bogholder.
 1393. Hr. C. Lorenzen, Handlende paa Amager.
 1394. Hr. Skibs-Capitain H. G. Schierning.
 1395. Hr. Magnus Godske, Strømpefabriquer.
 1396. Hr. Kristen Petersen Kiersgaard, Auctionsmand.
 1397. Hr. M. Borch, Lærer ved Sæqvæsthuus Skolen.
 1398. Hr. Svend Lund, Hørkræmmer.
 1399. Hr. Friderich Dirck Boyesen, Skipper.
 1400. Hr. Peter Gudmansen, Snedkermester.
 1401. Hr. Johann Hendrich Schulz, Kongel. Mechanicus.
 1402. Hr. Carl Wilhelm Schulz, Matematisk Instrumentmager.
 1403. Hr. Johann Christian Heuff, Pensionist.
 1404. Hr. Georg Julius Ditmer, Grovsnedmester.
 1405. Hr. Hendrich Hornem. Lyster, Hørkræmmer.
 1406. Hr. Johann Casse, Urtekræmmer.
 1407. Hr. Hans Christopher Kroll, Tobaksspinder.
 1408. Hr. Eisen, Episevert.
 1409. Hr. Niels Jensen Lund, Brændevinsbrænder.
 1410. Hr. Christian Schalz, Kongelig Kok.

1411. Hr. Joh. Georg Smidt, Hofblikkenslager.
 1412. Hr. Martin Graae, Bogbinder.
 1413. Hr. Wulff, Naalemager.
 1414. Hr. Reservechirurgus Holzkam.
 1415. Hr. Thomas Lorenzen, Degn i store Naglebye
 paa Amaer.
 1416. Hr. Pelestradet Salomon Becker, Kongl. Hof
 Guldlager.
 1417. Hr. Christoffer Wortmann, Hyrekudsk.
 1418. Hr. Andreas Schyz, Assistent ved det Asia-
 tiske Compagnie.
 1419. Hr. Jochum Wolther, Mestersvend i Hendes
 Majest. Dronn. Bagerie.
 1420. Hr. Andreas Raasløff, Thee og Porcelains-
 handler.
 1421. Hr. Peter Erik Holm, Glarmester.
 1422. Hr. Jensen, Mahltermester.
 1423. Hr. Søren Jensen, Grovsmedmester.
 1424. Hr. Jens Knudsen.
 1425. Hr. Peter Iversen, Bødkermester.
 1426. Hr. Marechal, Bagermester.
 1427. Hr. Paul. Martin Johansen.
 1428. Hr. Schwarzacker, Amts-Chirurgus.
 1429. Hr. Christen Engerflet.
 1430. Hr. Christian Wilhelm Tesch, Snedkermester.
 1431. Hr. Clementsen, Konstruktionsmester.
 1432. Hr. Clementsen, Fuldmægtig.
 1433. Hr. Clementsen, Forvalter.
 1434. Hr. Clementsen, Volontair i General Sold-
 kammeret.
 1435. Hr. Thyge Boysen, Skibs-Capitain.
 1436. Hr. Ahrensberg, Student og Informator.
 1437. Hr. N. C. Wandel, Chirurgus ved Sæqvæst-
 huset.
 1438. Hr. Jochum Top.
 1439. Hr. Holger Top.

1440. Hr. Thielemann, Smedkermester.
 1441. Hr. D. Bauch, Skibs-Assistent.
 1442. Hr. Johannes Meier, Skrædermester.
 1443. Hr. Wilh. Müller, Skrædermester.
 1444. Hr. Niels Christian Lassen, Fuldmægtig.
 1445. Hr. Drewsen, Eier af Strandmøllen.
 1446. Hr. Johann Frederich Schulz, Hof Bogtrykker.
 1447. Hr. Frid. Bertelsen.
 1448. Hr. Bodt, Kongl. Fasanmester paa Fredensborg.
 1449. Hr. Leonhard Fidler.
 1450. Hr. Joel Philip, Handelsmand.
 1451. Hr. Søren Fleischer, Fuldmægtig.
 1452. Hr. Hans Henrich Wulff, junior.
 1453. Hr. Niels Broch Hansen, Fuldmægtig.
 1454. Hr. Johannes Bring, Oidermand for Skræderlauget.
 1455. Hr. Bernhard Daniel Lesse, Kongelig Livs Skrædder.
 1456. Hr. Christian Rosenberg.
 1457. Hr. Jacob Engelbreth.
 1458. Hr. Jens Holstrup, Distilateur.
 1459. Hr. Peter Amdrup, Skrædermester.
 1460. Hr. Hinrich Rodelbach, Skrædermester.
 1461. Hr. Jacob Gotlob Wandelo, Remmesnider.
 1462. Hr. J. H. Bencke, Blokkedreier.
 1463. Hr. Caspar August Friderich Smidt, Eier af Svaneemøllen.
 1464. Hr. Christian August Schaarup, Risbmand.
 1465. Hr. Hinrich Schlomer, Risbmand i Hamborg.
 1466. Hr. Joseph Villie, Inspektør ved Meubel-Magazinet.
 1467. Hr. Magnus Hetting, Risbmand,
 1468. Hr. Johann Friderich Kayser, Remmesnider.
 1469. Hr. Johann Christoff Wahl, Tommermester.

1470. Hr. Herrmann Koesfod, Portraitmaler.
 1471. Hr. Berndt Easten Møller, Bertshuusholder.
 1472. Hr. Friederich Richter.
 1473. Hr. Søren Christian Albeck, Hofekræmmer.
 1474. Hr. Johann Peter Corvinius, Bogholder ved
 Assurance Comp. paa Varer og Effekter.
 1475. Hr. Abradt, Kongelig Mundkok.
 1476. Hr. Christ. Marcussen Schowgaard, Sukker-
 mester.
 1477. Hr. Magnus Godske, Strømpesabriquer.
 1478. Hr. Knud Brondt, Hof-Brodeur.
 1479. Hr. Johannes Godske, Friseur hos Hs. Ma-
 jestæt Kongen.
 1480. Hr. Peter Jacob Hansen, Copiist i Rente-
 kammeret.
 1481. Hr. Peter Bremer, Kongelig Hof Sadel-
 mager.
 1482. Madame Gundle Maria sal. Bøtchers Enke.
 1483. Hr. Zach. Bendsen Hoppensak, Skipper.
 1484. Hr. Hendrich Holm, Urtekræmmer.
 1485. Hr. Kiærungaard, Trakteur.
 1486. Hr. Christen Nielsen, Eier af Lyngbye store
 Kroe.
 1487. Hr. August Friederich Jacobsen, Skræder-
 mester.
 1488. Hr. Thran, Musikus.

Dg som Abonent:

1489. Madame Keller.

Borger = Venner.

No. 38.

Anden Aargang.

Fredagen den 16 April 1790.

Hor ærværdig var ikke Forsamlingen i Friderichs Tydske Kirke den 8de April! Dens Hensigt var den reeneste, uegennyttigste Beldædighed. Stedet, et af den almindelige og almægtige Belgiorers Templer, hellig ved sin Bestemmelse og skøn i Henseende til sin ædle Bygning. Taleren, en Mand, der ved sin Stilning paa den første Plads i den Danske Kirke, men endnu mere ved sin Iver for Religionen, og for alt Godes Befordring, hører til de ærværdigste i Landet. Tilhørerne, vores gode Konge med Sit heele Kongelige Huus, og saa stor en Mængde af vores Medborgere og Medborgerinder, at denne rummelige Bygning ikke kunne have fatted flere. Høitidelighedens Forhøielse ved Tonekonstens Bes

Bestræbelser for at røre Hierterne, og at opfylde dem med milde Følelser. Denne store Forsamlings hellige, høitidelige Stilhed og Opmærksomhed, og endelig det frivillige menneskekierlige Offer, som frembragtes Broderskierligheden: Alt havde foreenet sig at gjøre det foreenede Understøttelses Selskab denne dets Sammenkomst uforglemmelig.

Gud opholde, styrke og velsigne Kongehuset indtil Dagens Ende! Dette er den høie Røst, der opliver den ægte Borgervens Hierte, hvis første Pligt det nu og er, som Fortolkere af de Følelser, hvoraf hele Selskabet er giennemtrængt, at takke det Høikongelige Huus for sin naadesfulde Nærværelse. Som en Fader saae vi vores Christian iblant os, sine Børn! Som Brødre og Søstre, visseligen vil denne Benaevnelse ikke findes stridende mod vores dybeste Verbødighed, saae vi Kongens Slægt, der elsker Hans Folk, ligesom Han elsker det! Som vores Medborgere saae vi Rigets Store, hvis ædelste Værdighed er utrættelig Iver for det almindelige Bedste! Saaledes saae vi dem paa denne Dag! Det Indtryk det gjorde paa alles Hierter, kan ikkun føles, ikke beskrives. Denne Følelse vil

vil vedvare, og dens Virkning være meer end blotte Ord.

Vores ærværdige Biskop, der nu 'alt anden Gang med den ham egne Beredvillighed til at tiene andre, haver paataget sig en Talesres Forretning i vores Forsamling, bevidner det talrige Understøttelses Selskab sin oprigtige Erkiendtlighed. Hans for enhver sand Borgervæn saa varme Hierte, vil det vist være den bedste Giengield, at være sig bevidst, at have gjort sig saa anseeligt et Antal af sine Medborgere forbunden, og saa kraftigen at have medvirket til deres gode Hensigts Befordring.

Med den roesværdigste Uegennyttighed, denne Kunstens saa sande Prydelse, have de Tonekunstnere, der forherligede denne Høitidelighed, ladet sig finde beredvillige dertil. Iblant dem ere ikke allene mange af de fortrinligste i det Kongelige Kapelle, der saa tjenstvilligen have skienket os deres Bistand, men som af en ligesaa ædelmodig Drift til det Hødes Befordring, ved deres Tiltrædelse til vores Selskab, ogsaa have gjort denne gode Sag til deres egen. Disse samtlige Tonekunstens
Dyr-

Dyrkere og med dem den bekiendte duelig Herr Organist Grose, der nu alt anden Gang ved Musikens Opførelse saa roesværdigen har været giort sig Selskabet forbindtlig, have sikkerligen den sandeste Fordring paa Selskabets Taknemmelighed.

Vores Fond er paa denne Dag, uden ved unyttige eller overflødige Udgifter at være bleven forringet, ved de sammenlagde Bidrag, de i Fattighøssen foresundne 16 Rdlr. iberegnet, bleven forøget med 386 Rigsdlr. 4 mk. 2 ß. De Trængende, som Selskabet naar det faaer samlet de dertil nødvendige Kræfter har besluttet at understøtte, skal velsigne deres Bøghørere, der saa begjærligen gribe enhver Leilighed til at fremme hiin Tidspunkt.

De Herrer Eldste og Forstandere for Frederichs tyske Meenighed, der tillige samtlige ere Stiftelsens goddædige Medlemmer, og som saa gunstigen til denne Høitidelighed have indrømmet samme deres Kirke, aflægges herfor paa Selskabets Vegne en venkæbelig medborgerlig Taksigelse. Ingen Dyrkelse, dette erkiendte de, kan være det høieste Væsen

sen behageligere, end sand broderlig Belgis-
renhed.

Borgervennen maae endnu endelig og bede alle dem om Overbærelse og Forladelse, der maaskee have savnet den nødvendige Orden og Beqvemmelighed, de vare berettigede til at vente. Det var vanskeligt, om ikke umueligt, strax første Gang at anordne alting saaledes, at fra denne Side aldeles ingen Mangel skulde spores. Da i et saadant Selskab hver Medlem haver lige Rettigheder, og da den talrige Mængde saa meget indskrænkede den ellers meget rummelige Plads, saa var det ei heller vel giørligt, at lade en mærkelig Forskiel imellem den ene og den anden finde Sted.

Hans Høiværdighed Biskoppens Tale er nu under Pressen. Hvem vil det ikke være behageligt at eie og giemme den som en Erindring om denne Høitidelighed, og som et Minsdesmærke paa den Oldenborgske Konge-Stammes Beldædighed.

Ligesom Forsynet ogsaa derved haver velsignet Borgervennes Bestræbelser, at det endnu ikke fra Uge til Uge har feilet hans Stiftelse paa nye Tilvæxt; saaledes kan han og atter i Dag høit glæde sig over, at endnu følgende ædelmodige nye Medlemmer med den forrige Mængde have foreenet sig:

som overordentlige:

Herr Kammerherre og Ober-Salkoneermester
de la Calmette.

Herr Archiater Jensenius.

Som ordentlige Medlemmer:

1492. Herr Kammerjunker J. L. von Brochenhuus,
Kammerjunker hos Hans Kongel. Høih.
Kronprindsen.
1493. Hr. Commerceraad Nabe Holm.
1494. Hr. von Knudsen, Fændrik ved det Siælland-
ske Infanterie Regiment.
1495. Madam Cathrina Mørck, afgangne Capitain
Mørcks Enke.
1496. Mad. Lundorph, sødt Hæste.
1497. Herr Frederich Krüger, Kongel. Kammer-
laquais.
1498. Hr. Peter Nicolay Titcken, Brygger.
1499. Hr. Berend Mørch, Cancellist i det Kongel.
Generalitets og Commissariats Collegio.
1500. Hr. Nicolai Ernst Fenger.
1501. Hr. Hans Fleischer Jonassen, Urtekræmmer.
1502. Jomfrue Marthe Hæste.
1503. Hr. Christian Junge, Urtekræmmer.
1504. Hr. Christian Gottlieb Sonstrøm, Architect.
1505. Hr. Broder Brorson, Revisor ved den Kon-
gelige Grønlandiske Handel.

1506. Hr. Niels Brorson, Fuldmægtig ved det Kongelige Bryghuus.
1507. Hr. Rieß, Organist ved Helligesttes Kirke.
1508. Hr. Brandt, Garver.
1509. Hr. Johannes Raschussen, Bager.
1510. Hr. Johann Urban Midlander, Tøimagermester.
1511. Hr. Søder Sabne, Fuldmægtig i det Kongl. Sølvkammer.
1512. Hr. Anthon Darbes, Kongelig Løber.
1513. Hr. Henrich Black, Bedemand.
1514. Hr. Nicolai Abel, Forgylde og Laquerer.
1515. Hr. Peder Due.
1516. Hr. Henrich Samuelsen, Porcelinshandler.
1517. Hr. Oluf Lyngager, Uhrmager.
1518. Hr. Jens Andreas Chvertzen, Parykmager.
1519. Hr. Nicolai Carstensen, Guldsmed.
1520. Hr. Christopher Jansen, Skrædermester.
1521. Hr. Henrich Bruhn, Skrædermester.
1522. Hr. Jens Beck, Brændevinsbrænder.
1523. Hr. Jacob Christensen, Kniplingskræmmer.

Iblant vores Mængde maae vi atter i Dag beklage et agtværdigt Medlems Død, skjønt vi dog ikkun beklage hans personlige Tab, da hans Enke af samme Kierlighed til det Godes Befordring er forbleven i vores Forbindelse. Den bekiendte duedige Sværdfeier Friderich Prokross døde den 3die April af en tærende Brystsyge, som tilsidst saaledes tiltog, at han 6 Maaneder for sin Død tabte Maalet. Han var født her i Kiøbenhavn den 23de Mai 1747, hvor han efter behørig Forberedelse paa det Kongel. Kunst-Academie, lærte sin Profession i sin Faders, sal. Nicolai Christian Ploekross's, Værksted, og under sammes Opsigt. I Aaret 1771 tiltraaede han selv

selv dette Værksted, erholdt i samme Aar Borgerretts-
 tiabed, og givtede sig derpaa den 16de April 1784
 med Jomfrue Friderike Lund, en Datter af Herr
 Hans Jørgen Lund, da værende Sognepræst til Be-
 ster-Mariæ Meenighed paa Børnholm. I dette Æg-
 tskab har han havt 3 Sønner og 1 Datter, hvor-
 af 2de Sønner og 1 Datter tilligemed deres dybsør-
 gende Moder beklage deres saa tidlige Tab. Hans
 Rettskaffenhed var ligesaa bekiendt som hans Duelig-
 hed, og sin utrættelige Flid har han endog selv be-
 vittet i sit Livs sidste Dage. Hans Enke agter at
 fortsætte hans Haandtering med saadanne Arbeidere,
 som i en Tid af 16 Aar af hendes afdøde Mand
 selv ere oplærte, og om hvis Flid og Dueltighed for-
 sikret, hun tillidsfuld kan recommandere sig til alle
 hans Belyndere og Venner.

Bed S. I. Hr. Capitaine og Trimester von
 Lühow, er til Selskabets Fattigbøsse 2 Rdlr. fra
 een og 1 Rdlr. fra en anden af Selskabets Medlem-
 merinder indleveret, hvorfore Borgervennen endnu i
 Særdeleshed bevidner sin Taknemmelighed.

Kettelser.

- I No. 36. pag. 295. første Linie, læs Hr. Dider-
 rich Klein, Riobmand.
 I No. 37. pag. 302. No. 1438. læs Hr. J. Top,
 Garvermester.
 — 1439. læs Hr. H. Top, Garvermester.
 pag. 303. No. 1444. læs Hr. M. C. Lassen, Fulds-
 mægtig.
 pag. 304. — 1479. læs Hr. Johann Conrad Engel,
 Strømpefabriquant.
 — 1483. læs Hr. S. B. Hoppensak, Pa-
 rykmager.

Borger = Bennen.

No. 39.

Anden Aargang.

Fredagen den 23 April 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne &c.

(See No. 35.)

Det kunde ikke virke Estertanke hos nogen Monarch, hvorledes det gik til at Engelland og Holland blot ved ei at hindre deres Borgeres Oplysning, bleve de selv Dag fra Dag mægtigere, opsvingede sig til den Fuldkommenheds Spidse i Handel og Vindskibelighed, hvorfra de nedsendte Befalinger, alle mindre oplyste Nationer maatte adlnde. Ingen undrog sig deres Herredømme ved at prøve paa at ligne dem. Alle andre Stater maatte bruge de fri Staters Fabriks-Varer, ingen kunde seile med Fordeel end de, ingen kunde laane Penge ud til Fyrster end de.

Frie

Friheds og Vindskibeligheds Sæd qualte mange Monarker i deres Lande i dette Aarhundrede, og derved berigede de fri Stater. Vel naadte Ludvig til sin og Raadgiveres evige Skiendsel, med sin despotiske Udfærd imod Hugenoiterne, at gjøre Frankrig modsalden, men ikke stod det i hans Magt, eller i de kongelige Daarers efter ham reent at tilintetgjøre den franske Nations Ild og store Idrætter. De tabte aldrig den Tanke at vilde overgaae Engellænderne og Hollænderne. Hos andre Nationer var al Kappelyst qualt, hvorforsø de og med deres Gudfrygtighed og Bane- Troe næsten ingen Fremgang gjorde paa Forfinelsens Bane.

Ingen traadte her i Norden i Christian den Fierdes Sted, som vovede at kappes med Engellænder og Hollændere om Magten til Søes. Efter hans Dage bleve disse ene i Besiddelse af Søens Herredømme, fordi Oplysning, Frihed og Overbærenhed imod alle Religions Secter forsynede dem med Kræfter.

Store Trængsler maatte disse fri Stater udstaae, indtil de kunde underordne Geistlighedens Herredømme, Oplysningens Hæder og Vælde. Uagtet Tænkefrihed vel syntes at have sikket Pauluner i Engelland og Holland,

saa stiftede den dog endnu ikke Nytte iblandt
 de arbejdende Stænder, og endnu mindre dybt
 nok havde rodfæstet sig. Thi over hele Chris-
 tenheden var al Slags Opdragelse bundet til
 Kirkerne, og blev styret og formet af Geistlig-
 hedens hierarchiske Smag. Ja man kan sige
 med Sandhed, at det syttende Aarhundrede,
 meget lidet haver bidraget til at grundfæste al-
 mindelig Oplysning i alle Stænder, saa længe
 det taalte at Geistligheden ene skulde være
 Mennekkelighedens Opdragere i den første vig-
 tigste Alder.

(Fortsættelsen følger)

Annældelser.

Med om Deeltagelse erindre vi ogsaa Tabet af
 Herr Jacob Drewsen, der den 11te i denne Maaned
 forlod dette Timelige, formedelst en heftig In-
 flammations-Feber i Brystet. Han var sødt den
 24de August 1729 paa den bekiendte Strandmølle,
 ikke langt fra Kiøbenhavn, hvor hans sal Fader
 anlagde den iblandt os endnu blomstrende Papiersfa-
 brique. Han bestemte sig til Viinhandelen og lærte
 samme hos den i Kiøbenhavn forhen saa bekiendte
 Viinhandler Adam Kommerzen. I Aaret 1753 be-
 gyndte

gyndte han selv at handle, og blev Borger her i Staden. Han giortede sig den 5te December 1759 med Jomfrue Magdalena Friderica Zumpe, med hvilken han avlede 3 Sønner, hvoraf de to Eldeste endnu forend deres Fader ere gaaet ind i Evigheden, men den yngste, en 15ten aarig haabesuld Søn, begræder med sin, af en ligesaa farlig Sygdom nedbøiede Moder, sin Faders Død. Den sal. Herr Drensen har i en Tid af 36 Aar roesværdigen forrestaaet adskillige borgerlige Officia, og deriblandt en Forstanders og Curators Embede ved St. Petri Tydske Kirke, ligesom han og i Almindelighed har erhvervet sig sine Medborgeres Tillid og Agtelse.

Ligeledes favner og beklager det forenede Understøttelses Selskab et værdigt Medlem i den Kongelige Hof-Apotheker Herr Johann Gottfried Becker. I en Tid af meer end 2 Aar udstod han med megen Taalmodighed adskillige afverlende Legems Svagheder, hvoraf nogle Tilfælde allerede syntes betænkelige, og af hvilke det sidste, en Inflammation i Tarmene, blev saa farligt, at han forrige Tirsdag den 20de i denne Maaned, gik over i en bedre Verden. Han var født her i Kjøbenhavn den 17de Julii 1723, hvor hans sal. Fader og Farfader havde været Kongelige Hof-Apothekere. Han bestemte sig ligeledes til denne Videnskab, og efterat han under sin Faders

Op

Opfigt og Ansørfel havde forhvervet sig de til sin Bestemmelse nødvendige Kundskaber, besøgte han adskillige berømte Officiner i Tydskland og Sverrig, i hvilket sidste Rige han især under den bekiendte Ridder Linnei Veiledning lagde sig efter Botaniken. Efter sin Hiemkomst til Fædrenelandet, og efter sin sal. Faders Død forvaltede han i nogle Aar sammes paa ham arvede Kongel. Hof. Apothek, indtil hans sal. Frue Moder 1756 aldeles overlod ham samme. Den 4de April 1759 forenede han sig med sin nu smertelig over ham sørgende Enke, da værende Frøken Anna Christine Torm, en Datter af den iblant os endnu saa berømmelig bekiendte Statsraad og Politimester Erich Torm. 5 værdige Børn, nemlig 2 Sønner og 3 Døttre begræde det endnu stedse for dem alt for tilige Tab af en retskaffen Fader, hvis Glæde i Livet de vare ligesom de nu ere deres dybsørgende Moders Trøst. Formedelst sit udbredte Bekiendtskab og den i samme sig erhvervede almindelige Kiærlighed, er ved hans Forliis en stor Mængde af hans Medborgere og Venner paa det ømmeste bleven rørt, og iblant disse er ogsaa Borgervennen, der dog med Taknemmelighed erkiender, at den Afdødes Enkefrue ved sin ædelmodige Indtrædelse i hans Stiftelse, ikke gandske har vildet lade ham føle dette Tab.

Saa er det og Borgervennen en ikke ringe Fornøielse atter at anmelde for sine Venner følgende nye veldædige Deeltagere i hans Selskab :

For desto kraftigere at kunde befordre det Gode, ere fra ordentlige Medlemmer til de overordentlige overgaaede :

Herr Major Bernhard Orning v. Steuben.

Herr Matthias Kohde, Viinhandler og Brygger.

som ordentlige Medlemmer ere indtraaede :

1524. Herr L. S. Norum, Capitaine i Søestaten.

1525. Madame Kirstine, sal. Walbohms Enke.

1526. Mad. Berner, sal. Trakteur Berners Enke paa Fredensborg.

1527. Jomfrue Susanna Maria Lauger.

1528. Jomfr. Maria Timler.

1529. Hr. Olavius Eilertsen Kongsted, Kongel. bestalter Chirurgus i Rbhøns Amt.

1530. Hr. Andreas Junge, Fuldmægtig i General Soldkammeret.

1531. Hr. Hans Christian Amberg, Kongel. Fuldmægtig ved det norske Post-Contoir.

1532. Hr. Christian Bruun, Skibsbygmester.

1533. Hr. Georg Jacob Branner, Klædefabriqveur
og Oldemand for Dugmager-Lauget.
1534. Hr. Ober-Land-Inspektour Berner, paa Fri-
derichsberg.
1535. Hr. Peter Hunnæus, Chirurgus paa Fride-
richsberg.
1536. Hr. Ole Hoyer, Fuldmægtig ved den Kongel.
Fabrique-Direktion.
1537. Hr. Emilius Bruun, Trakteur.
1538. Hr. Christoph. Petersen, Nømmesnidermester.
1539. Hr. Christian Friederich Næve, Stuoiosus.
1540. Hr. Albrecht Rauch, Violon i det Kongelige
Capelle.
1541. Hr. Rasmus Wilhelm Adolff, Kjøbmand i
Cappeln.
1542. Hr. Christian Smidt, Herbergerer.
1543. Hr. Conradt Søder, Auktionsmand.
1544. Hr. Christian Dribel, Bærtshuusholder.
1545. Hr. Gottlieb Knop, Bødfermester.
1546. Hr. Søren Nielsen, Bødfermester.
1547. Hr. Jacob Fick, Naalemager.
1548. Hr. Gesner, Skoleholder.
1549. Hr. Rasmus Wærlø, Skipper.
1550. Hr. Johann Christian Heimer, Sabelmagers-
mester.
1551. Hr. Gottschalk Mühlhausen.
1552. Hr. Wilkens, Ober-Skibs-Chirurgus.

1553. Hr. Hiort, Trafteur.
 1554. Hr. Jens Biørnsen, Sukkermester.
 1555. Hr. Christian Petersen, Blifkenslagermester.
 1556. Hr. Hendr. Hoyermann, Brændeviinsbrænder.
 1557. Hr. J. Weidemann, Parykmagermester.
 1558. Hr. August Heinrich Ernst Mayer, Thee-
 handler.
 1559. Hr. Ernst Christian Hinrich Ewiger, Glas-
 mester.
 1560. Hr. Hans Andersen Riær, Glarmester.
 1561. Hr. David Peder Lerche, Portbetient ved
 Bester Port.

Og som Abonentere:

1562. Hr. Krogh, Præst ved Tugt og Forbedrings-
 huset.
 1563. Jomfr. Christine Schouw.

Fra een og anden velsindede Medlem, der ikke har kundet bivaane den høitidelige Forsamling i Frisderichs Tidske Kirke, ere endnu nogle milde Gaver til Fattighøssen, og iblant dem 2 Rdlr. fra en god Ven indsendte til Hr. Pastor Manthey, hvorover den forbindtligste Taksigelse herved aflegges til de ædelmodige Givere. — I næste Blad skal Nummerne af de Actie-Obligationer bekiendtgjøres, som for de hidtil indkomne Penge ere indkøbte og i Banqven deponerede.

Borger - Bennen.

No. 40.

Anden Aargang.

Fredagen den 30 April 1790.

Bed det foreenede Understøttelses Selskabs
aa hastige og lykkelige Tilvært er ei allene For-
retningernes Forvaltning bleven mæsifømmelis-
jere, og i mange Tilfælde vanskeligere at af-
gjøre; men denne saa anseelige Tilvært har
og næsten gjort det umueligt for Administratio-
nen, i tilbørlig Orden at foredrage Stiftels-
ens Anliggender for et Antal af 1600 Med-
lemmer, at aftale med dem hvad der kunne
være til sammes Bedste, og herover ved de
leste Stemmer at tage de nødvendige Beslut-
ninger. Selskabet eene tilkommer det, at
foretage vigtige Forandringer; i dets Haand
er den lovgivende Magt, og de, til hvilke
det har anbeforet at bestyre og fremme Stiftels-
ens Tare, kan dog ikke betragtes uden som
Offi

Officiantere af det Heele, der ikke ere berettigede til egenraadig at foretage noget af særdeles Omfang og Vigtighed.

Efter dette rigtige og sande Forhold imellem Selskabet og Directionen, skulde denne sidste sig ogsaa selv, saa meget som muligt, at fradrage sig alt Ansvar, og derfor paa det nøiagtigste at følge hiin Stiftelsens Lov men da det er viensynligt, at Maaden hvorpaa Sagerne hidtil i en Generalforsamling er afgjorte imellem Direktionen og Selskabet, ikke mere, formedelst sammes alt for store Antal, er giørlig, skönt det dog paa den anden Side vil blive uundgaaelig nødvendigt, at Selskabet sammenkaldes; saa troer Directionen, at under disse Omstændigheder det bedste Middell ville være, om Selskabet blant sig selv ville vælge et vist Antal Repræsentantere, og derved give dem Fuldmagt til at tale for Selskabet, og i sammes Navn at tage de nødvendige Beslutninger. I den Forudsætning, at dette Forslag finder Selskabets Bifald, tage Directionen sig den Frihed over den sikkerst og beqvemteste Maade, hvorpaa dette Balle kunne anstilles, at hyltre sine Tanker, men do altid at overlade til Selskabet, om et eller an
de

et af dets Medlemmer skulde kunne angive en
 ettere eller bedre Maade at vælge paa.

Det er nødvendigt at Selskabets Re-
 præsentanter eller Talsmænd tages af alle
 Stænder, og derfor vilde det vel være meest
 affende, om Valget kunne fuldføres i følgende
 Orden og Classification. Naar man for Ex-
 mpel deelte det nu af 1600 Medlemmer be-
 staaende Selskab i 8 Afdeeling, saa vilde
 af hver Afdeling 200 Personer komme sammen,
 og enhver af disse Forsamlinger udvalgte da
 blant sig selv 12 Repræsentanter efter føl-
 gende Classification, nemlig:

- a) 1 af Hof-Etaten eller Adelsstanden,
- b) 1 Kongelig Embedsmand,
- c) 1 Officier af Søe-Etaten.
- d) 1 Officier af Land-Etaten.
- e) 1 geistlig Embedsmand.
- f) 1 Litteratus.
- g) 1 Grosserer, Byrigger, Fabrik-Eier
 eller anden saadan Borger.
- h) 2 Kræmmere, eller andre en Detail
 handlende Borgere.

i) 2

- i) 2 Haandværkere eller andre producerende Borgere; og
k) 1 af den jødiske Nation.

Summa 12 Personer.

Hvoraf da et Antal af 96 Repræsentanter vil fremkomme, som vil være tilstrækkeligt nok i Forhold med Interessenternes nærværende Antal. Skulle nu dette Forslag [angaaende en nye Indretning overhovedet, der ved Omstændighederne er bleven saa nødvendig, tilligemed Maaden, hvorpaa man troer at samme bedst kan iværksættes, blive antaget af Selskabet, og skulle i en Tid af 8 Dage enten ingen grundede Modsigelser, eller andre Forslag i Henseende til en mere sikker og beqvem Maade at vælge paa, indsendes til Direktionen; saa vil denne deraf slutte sig til Selskabets Bifald, og efter foransførte Orden tage sig den Frihed at indbyde de vælgende Medlemmer til at foretage denne til Stiftelsens Bedste sigtende Forretning.

Ikke førend dette Valg er fuldført, vil en nye Udgave af Foundationen kunne besørjes; thi adskillige Omstændigheder have siden

siden Selskabets Stiftelse ei allene af sig selv gjort mangen Forandring nødvendig, men der ere endog siden sidste Generalforsamling af 21. October 1789. adskillige ikke ubetydelige Anmærkninger og Rettelser i den gamle Foundation indkomne, saa at Administrationen holder det for uundgaaelig nødvendigt, at sammentræde med Selskabet eller dets Repræsentantere, for at erfare deres endelige did henhørende Beslutninger, og for at besørge et nyt Dplag af Foundationen.

Iblant de Medlemmer, som det foreenede Underkottelses Selskab paa nogen Tid ved Dødsfald har mistet, har vi endnu at erindre Herr Hans Rosbjerg, Kiøbmand i Sorøe, som sidst afvigte 9. April døde af en langvarig Brysttsyge. Han var født i Aaret 1723. i Herlusmagle i Siælland, hvor hans Fader, Niels Andersen, var Skoemagermester. Han havde Lyst til Handelen, og lærte den hos den forhen værende Kiøbmand Foss i Sorøe. I Aaret 1754. etablerte han sig først i Ringstæd, men tiltraadde Aaret derpaa Kiøbmand Giert Eichorns Handel i Sorøe, efter at have indladt sig i Egteskab med den Udsødes Enke; og efter hendes Død i Aaret 1760 givtede han sig anden Gang med Jomfrue

frue Maria Hedvig Hoeberg, en Datter af Raadmand og Bysfoged Hoeberg i Callundborg. Han har efterladt sig 2 Døttre, hvoraf den ældste allerede er gift med en Borger i Sorø, men den yngste, Jomfrue Caroline Rosbjerg, er endnu ugift, og i Besiddelse af sin sal. Faders Gaard.

Dette Dødsfald er da ogsaa for Stiftelsen selv et virkeligt Tab, da den Afdødes efterladte Familie haver skilt sig fra samme, men derimod have vi den Fornøielse at melde Selskabet, at et af vores Medlemmer, nemlig Jomfrue Anna Christine Stadtlønder, som nu vil forandre sin Bopæl og give sig med en bekendt Giestgiver, ved Navn Asmus Petersen Ternau paa Kineknig i Hertugdømmet Schleswig, af sand Kiærlighed til det Godes Fremme, og af egen Drift har erklæret, hendes Fraværelse uagtet, ei allene for sin Person at ville vedblive i Forbindelse med Borgervennen, men og at tilføre samme sin tilkommende Mand som deeltagende Medlem.

Ligeledes formerer en Mængde af 40 nye velsindede Deeltagere i Stiftelsen Borgervennens Haab og Glæde, af hvilket vi dog i Dag af Mangel paa Rum ikkun kan have den Fornøielse at anmeldte de overordentlige:

Herr Magister Friderich Münter, Professor
Theologiæ.

Herr Nielsen, Sæbesydermester, og

Herr Johann Gottlieb Forwech, Skorstens-
feiermester.

Den ved den høitidelige Forsamling i Frederichs tndste Kirke den 8de April af Hans Høiværdighed Biskoppen holdte Tale, om Kongelige Vældigheds Stiftelser i Sieland, har nu forladt Pressen, og faaes tilligemed Cantaten indheftet i blaat Papiir hos Herr Jens Karlebye, Kongel. Hof-Billed og Steenhugger, i Nye Kongensgade bag Slottet No. 333. for 8 Skilling dansk.

Af de siden Februar Maaned indkomne Selskabets Penge ere endnu følgende 7 Østersøiske Obligationer med Kongel. Garantie, hver paa 75 Rd. under No. 2063, 2064, 2065, 2794, 4334, 4335, 4797, og et Annuitets Beviis paa 100 Rd. under Nom. 307. af Kassereren, Hr. Justisraad Müller indkøbte og i Banqven deponerede.

Ballance over Andet Aars 1ste Qvartals Indtægter og Udgifter, fra 1. August til ultimo October 1789.

Indtægt.	R. M. f.	Udgiøst.	R. M. f.
Efter Ballancen i Ugebl.		For Selskabets Lister	
N. 11. i Behold	1364.2.11.	at trykke	31.1. 8
hvorfra reages:		For Ugebladets Tryk-	
1) i sidste Ball. 2 gange		ning	70.
ansørt 10 r. 2 m.		For Qvartals Qviteringernes Tryk-	
2) betalte Renter paa		med tillaat Papir	3.
indkøbte Obl. som		Udbetalte Renter paa	
ei til Udgiøst er an-		indkøbte Obligat.	1.
ført	5. 4. 8 f.	Til Bogbinder Clausen	7.4.14
	<u>i alt = 16. 8.</u>	Til Bogb. Beramann	8.1.13
Altfaa Selskab. vir-		Bogholderens Gage	73.3.
keliae Beholdning	1348.2. 3.	Budets dito	37.3.
Udst. Restanc. 101.3.4.		Restanc. for forrige	
Efter Direction.		Aar	25. 12.
Resol. frareg-		derpaa betalt	2.1.
nes det som ei			<u>22.5.12.</u>
kan ventes be-		Restancer for	
talt	76.2.8.	dette Qvart.	
	<u>igien 25. 12.</u>	i alt	<u>36.5.</u>
Hertil kommer hvad		Tilsammen	59.4.12
Selskabets Medlem-		I Beholdn.	1774.1. 1
mer fra 1. August til			
ultimo Octob. har			
at erlægge	527.1.11.		
174 skr. betalte Fun-			
dationer	29.		
351 skr. af Selska-			
bets Lister	29.1. 8.		
Extra ordiu. Tilskud:			
Hendes Kgl. Majest.			
Dronningen	20.		
Hs. Exc. Hr. Gehei-			
mer. Baron v. Knuth	20.		
af Fattigf. ved gen.			
Forsk. den 23 Oct. indf.	62.1. 14.		
For Abb. Skilderie	5.		

Summa Rd. 2066.2.

Summa Rd. 2066.2.

NB. De for dette Qvartal indkomne og her beregne Penge er allerede for længe siden deponeret i Banquen, de derfor anskaffede Obligationer bekiendtgjort i Borgerve nens anden Aargang No. 29.

H. C. Meinig, J. S. Müller, J. Karlebye, N. Jacobsen

Revisor

Revisor

Revisor

Borger = Bennis.

No. 41.

Anden Aargang.

Fredagen den 7 Mai 1790.

Da hidindtil paa det i Borger = Bennis 40de Stykke gjorde Forslag, angaaende det saa nødvendige Valg af et vist Antal Repræsentanter, af ingen af det forenede Understøttelses Selskabs Medlemmer er indkommen den ringeste Indvending mod Direktionens Forslag, hverken i Henseende til Sagen i Almindelighed, ei heller til Maaden, hvorpaa man har troet at dette Valg sikkerst og beqvemmeligt kunde indrettes; saa smigrer Direktionen sig med Haabet, at det af samme nyttede Ønske har fundet Selskabets Bisald, og i denne meget behagelige Forventning vil den da nu være betænkt paa at føie de til denne Forretning nødvendige Indretninger, og derpaa i næste Blad ei allene derom at underrette Selskabet,

ffabet, men og tillige tage sig den Frihed at indbyde den første Afdeeling af de vælgende Medlemmer, for i dette Niemed paa en beleilig Tid at sammenkomme.

Anmeldelser.

I en Tid af Ste Dage har det forenede Understøttelses Selskab atter ved Døden tabt 5 af dets Medlemmer.

Herr Ole Rasmussen døde den 22 April, ikke saa meget af Alder og Svaghed, som af et heftigt Apoplexisk Tilfælde, hvoraf han alt engang tilforn for 7 Aar siden var bleven anfalden. Han var født i Begyndelsen af Aaret 1713 paa Winnegaard i Siælland, hvor hans Fader var Selveier Bonde; han derimod blev ikke i denne Stand, men lærte Slagter = Professionen og giavede sig 1744 med sin Mesters, Tørkel Olsens, efterladte Enke, blev derpaa selv Slagtermester, og var i 18 Aar en meget bekiendt Slagter her i Staden. Siden havde han den Ulykke at brække sit Been paa en Reise igennem Landet, og da i en langvarig Sygdom misundelige Venner havde misbrugt hans Fortroelighed og berøvet ham adskillige Fordele, forlod han i Aaret 1752 denne Profession, og giavede sig i samme Aar

anden

anden Gang med Brændeviinsbrænder Enken Madamme Anna Magaretha Hiort, og paatog sig tillige hendes Haandtering; han har og i Aaret 1775 været Bomsforpagter. Af begge Egteskaber har han selv ingen Børn havt, men han er ved samme bleven Fader til adskillige Stedbørn. Ved de mange Afsværlinger i hans Haandteringer og andre Næringsveie, hvortil ogsaa hører den af ham foreslagne og til Fuldbgyrdelse befordrede Brændeviinsbrændnings Afkæffelse paa Landet, har han været meget gavnlig for det almindelige Beste, ligesom og alle hans Forretninger vare lykkelige for ham selv. En af hans Søster Døttre, Jomfrue Birgitte Bøiet, som har opvartet og pleiet ham i hans 7 aarige Sygdom, og som han efter Testament indsatte til sin Arving, vil i sin sal. Morbroders Sted vedblive i det forretnede Understøttelses Selskab.

Den 29de i samme Maaned mistede Selskabet, formedelst en hidsig Feber, Herr Hans Lind, forhen værende Koffardie-Capitain paa Vestindien, og siden Borger og Brygger paa Christianshavn. Han var født den 19 Februar 1728 i Christiania i Norge, hvor hans sal. Fader beklædte en Kongel. Loots-Capitains Embede. Fra hans 12te Aar bestemte han sig til Søen, og gjorde adskillige Reiser til
Sols

Holland, Engeland og Frankrig, med forhen varen-
de Koffardie Capitain og nu værende Brygger Herr
Kylling. Han lærte derpaa Navigationen, og foer
med samme Capitain i 16 Aar som Styrmand paa
de Kongelige Colonier i Vestindien. Etiden gjorde
han endnu som Capitain nogle Reiser til Vestindien,
og boesatte sig endelig 1777, ved at tilkøbe sig en
Bryggergaard. I samme Aar giftede han sig med
Jomfrue Lovise Plockross, en Datter af den bekient
Sværdseier Hr. M. N. Plockross, med hvilken han
avlede en Søn og en Datter, men som endnu sø-
vend deres Fader ere indgaaede i Evigheden. De
sal. Capitain Linds Nærskaffenhed, Ibillige og venska-
belige Tænkemaade, har, saa længe han levede, af
levøgne gjort ham elsket, og værdig til efter sin Dø-
med Agtelse at erindres af de Efterlevende.

Selv samme Dag døde Hr. Søren Jensen Ko-
strup, Borger og Viinhandler i Kjøbenhavn. De
8de April 1741. blev han fød i Gonsvæmagle ve
Kjøeskilde, hvor hans Fader var Herbergerer.
Aaret 1751 kom han til Kjøbenhavn, og lærte Han-
delen hos forhen værende Grosserer Beck; efter ove-
standne Lære, Aar tjente han nogle Aar som Ful-
mægtig hos Hr. Grosserer Jens Lauriksen, og b-
gyndte Aar 1778, i Selskab med Hr. Wølling, e-
ege

egen Viinhandel. Det følgende Aar giøtede han sig med Jomfrue Anna Maria Lund, en Datter af den i sin Tid bekiendte Skrædermester Lund, og i dette Ægteskab er han bleven Fader til en Søn og 3 Døttre, hvoraf Sønnen og 2 Døttre endnu ere i Live. Formedelst adskillige uheldige Tilfælde have hans sidste Leve-Aar ikke været saa gaudske behagelige for ham og al hans Arbeidsomhed uagtet, vare de forbunden med saa liden Lykke, at hans Forretningers Løb blev standset, hans sidste Dage opfyldte med Kummer, og hans Legeme underkastede saa mange Svagheder, at endelig den 30 April en hastig Død bragte ham en fuldkommen og mere lykkelig Roelighed.

Ligeledes døde den 1ste Mai Herr Jens Nørager, Overgraver ved St. Petri Tydske Kirke, efter en 2 aarig meget svaglig Helbred, af Battersot i Brystet. Han var fød i Fyen den 26de September 1720. Efterat han i Skolen havde forskaffet sig de nødvendige Kundskaber til sin Forfremmelse, forholdt han sig saa vel og retskaffen i Condition hos adskillige Herrer, at han derpaa blev befordret i Høistalsal. Enke-Fyrstinde af Ost-Frieslands Tjeneste; men da han efter hendes Død i nogle Aar havde nydt den ham tilfaldne Fyrstlige Pension, kom han til
 sin

sin sidste Tjeneste ved St. Petri Kirke, først som Undergraver og siden som Overgraver. Hans bedrøvede Enke, Madame Hedevig Elisabeth Røgger, er en Datter af sal. Hr. Wohlert, Kongel. Flaademaler; han har med hende avlet 2 Sønner, hvoraf den ene alt tidlig igien forlod denne Verden, men den anden Søn, som nu er 12 Aar gammel, begræder med sin Moder sin Faders Forliis.

Tabet af disse 4. Medlemmer er dog for Understøttelses Selskabet ikkun blot personligt; thi foruden den alt nævnte nær Vaarørende af den første af disse vores forrige Medlemmer, have ogsaa alle 3 Enker af de sidste erklæret sig at ville vedblive i Borgervennens Stiftelse:

Ligesom Borgervennen med venkabelig Deeltagelse har erindret sig sin Stiftelses tabte Medlemmer; saaledes bekiendtgjør han ogsaa med Glæde, blant det anseelige Antal af nye tiltraæde, saa mange som Nummet i Dag vil tilstæde:

Som overordentligt Medlem:

Hr. Etatsraad von Berger, første Kongel.
Liv-Medicus,

Som ordentlige Medlemmer:

1568. Fruen J. P. Schow.
 1569. Somfr. K. L. Debes.
 1570. Ifr. S. N. Berner.
 1571. Madame Green, Lærerinde ved Frue Sogns
 Arbeidshuus.
 1572 Hr. Cancellieraad Brønniche.
 1573. Hr. Bernhard Heinrich Hilker, Ridsmand.
 1574. Hr. Hallström, Vestindisk Capitain.
 1575. Hr. Diedrich Steebus, Amtschirurgus.
 1576. Hr. M. C. Møller, Bogholder.
 1577. Hr. Wulfgang Weibel, Urtekrammer.
 1578. Hr. Appelberg, Instrumentmager.
 1579. Hr. Mandelberg, Parykmagermester.
 1580. Hr. Otto Hendrichsen, Slagtermester.
 1581. Hr. Jens Olsen, Bognmand.
 1582. Hr. Joseph Sørensen, Bognmand.
 1583. Hr. Peter Jensen, Hofplattenslager.
 1584. Hr. Fischer, Steenhugger.
 1585. Hr. Hans Cornelius Ridsbye, Fuldmægtig ved
 det Asiatiske Compagnie.
 1586. Hr. Niels Kioldorph, Studiosus.
 1587. Hr. Willum Olsen, Brændevinsbrænder.
 1588. Hr. Christopher Hultmann, Malermester.
 1589. Hr. Moses Levin Abraham, Ridsmand.
 1590. Hr. Levin Coen, Ridsmand.
 1591. Hr. Phillip S. Fränckel, Negotiant.
 1592. Hr. Valentin Massen, Suckerraffinadeur.

1593. Hr. Peter Johansen Schmidt, Thee og Kaffe-
handler, og Sergeant ved Søe-Etaten.
1594. Hr. D. Peter Krag, Knapmagermester.
1595. Hr. Lars Holm, Skræddermester.
1596. Hr. Johann Jacob Cathala, Kamsfabriqveur.
1597. Hr. Leopold, fransk Sprogmeester.
1598. Hr. Abraham Meier, Riibmand.
1599. Hr. Matthias Giessing, Forvalter over Skole-
denesholms Gods; og

Som Abonent:

1600. Hr. Johann Christian Theodor Nagel, Co-
piist i Post-Contoiret.

Formedelst den anseelige Tilvæxt beder man de
Herrer Medlemmer ville undskylde, at Bladene i
denne Tid ikke saa prompte ere ombragte, da man
ønskede tillige saa meget mueligt at besørge de nye
Tiltrædende deres Blade tilsendte; og skulde ellers no-
gen desaarfsag af Budene forglemmes, bedes de beha-
geligst ville derom henvende sig til Selskabets Bog-
holder, boende i store Kongensgade No. 68.

Kettelser.

I No. 37. pag. 299. under No. 1354. læs
Madame Catharina Dorothea From.

Borger = Bennen.

No. 42.

Anden Aargang.

Fredagen, den 14 Mai 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne etc.

(See No. 39.)

Nidrig finder man i noget Folkeslags Hi-
storie at Geistligheden selv haver indrettet
en offentlig Opdragelse, der havde til Diemed
at bruge alle Slags Videnskaber og Konster,
som de eneste Midler til det borgerlige Livs
Forfinelse, og saaledes at foreene disse med
Religionen, at de med fælleds Kræfter arbej-
dede paa Menneskets moralske Fuldkommen-
hed. At vi skal være tydeligere, naar lærde
Præsterne selv eller paastod, at der i Skoler-
ne skulde tilligemed Religion læres Mechanik,
Naturhistorie og Aarbrug. Og naar hørte
man i Kirkerne at Ungdommen maatte besvare
Spørgs-

Spørgsmaale, tagne af disse Videnskaber, ligesaa vel som af den uforstaaelige Catechismus. Maaskee vanæres endnu Kirkerne, ved at foredrage i dem offentligent nyttige Videnskaber, fremsadte fattelige for Borger og Bonde?

Ludvig den fiortende, denne menneskelige Rettigheders Undertrykker, vanærede ikke lidet sit Minde, ved at sammenkiede det 18de Aarhundredes Begyndelse med det i Opdragelse saa hierarchisk tænkende Syttende. Han forsoj 1709 alle de herlige Borgere i Paris, der forenede i et Selskab under Navn af Port-royal, havde indrettet en Stiftelse, hvis eneste Diesmed var at udbrede en god og sund Opdragelse. Disse saa Læger for Menneskelighedens tunge Sygdom, nemlig Dorstshed i Opdragelse, maatte forlade deres Fædreland. Baco var og den eneste Stjerne i dette Aarhundrede, hvis Glands og veiledende Lys aldrig taber sig. Hans Skrivt, det nye Atlantes, læste 1609 ingen Konge saaledes, at de kunde iværksætte det.

En videnskabelig almindelig Opdragelse maatte være Aarhundredes Foster, og kunde kunslæres igiennem Trang til den. Engelland selv,

felv, der haver længe kundet læse Baconis Skripter i Modersmaalet, begynder nu først at opfylde hans Ønsker for Videnskabernes bedre Dyrløse.

Videnskaberne, fornemmelig de som hentes allene af de forbigangne og nærværende Tiders Granskning, eller, som er det samme, af Bøgers Læsning, hertil regne vi Historien, baade Staters og Kirkens. Sprog = Kundskab, græsk og romersk Alderdom, Theologie, den dogmatiske, sædelærende, prækende, stridende, have i dette Aarhundrede opført sig Colossaliske Bygninger, vi ikke kan andet end beundre. Havde disse været til Nytte for Efterslægtens borgerlige Forsiøelse og Velstand, vare de vel og blevne holdte vedlige. Nu derimod staae de som forfaldne Ruiner, ingen kan mere udbedre eller bygge Fløie til Pagi, Basnagerne, Lillemons, Mabillons, Monthons Arbejder. Ingen forstaaer mere at bygge saa smuk og grundig en Bygning, som Histoire litteraire de la France opførte. Hvo kan fortsætte Thuanis og Bayle. Encyclopedisterne, som lærde Bygmestere betragtede, berøve hine deres Materialier, for oven paa disses Ruiner at opføre utallige mange
 Prø

Prindelser, der rykkes frem og tilbage af Tidernes foranderlige Smag.

Hvad haver det endnu i vore Dage nyttet de arbejdende Stænder, at Videnskabernes Pallaster ere prægtige, at Bogsamlingerne ere af uhyre Størrelse, og alt i dem ulæseligt for de Arbejdende. Ubrugelige ere Natural-Cabinetterne, hverken Bonden eller Handelsmanden kan ledes uden af Nyttens og den daglige Fordeel. I Videnskaberne skimter han ikke uden Graierighed, Pragt og Hovmod, fielden falder noget af til ham. Overalt opførte dette Aarhundrede prægtige Videnskabs Templer, der ligesom stod øde. Med slig Pragt, ere Videnskaberne mindre tiendte, end nu, der ved Enden af det attende Aarhundrede tilhvides dem tarvelig men velmeent Underholdning i Handværksmandens Værksted og Bondens Hytte. Her kan de i Forening med Religionen udbrede rene Sæder, og gjøre det menneskelige Liv til sand Lyksaligheds Kilde.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelser.

Der ere nu fiorten Dage forløbne siden Borgervennen udbad sig Stiftelsens Medlemmers Betænkning, over Forslaget til et vist Antal af Selskabets Representanter; men der er dog ikke desangaaende indløbet uden en eneste Skrivelse til Direktionen, dateret den 6te Mai fra et den vel bekiendt Medlem, og hvorudi anføres, at Tiden, til Betænkningen over det giorte Forslag, maatte endnu blive udsat til denne Maanedes Udgang. Direktionen, som er overbeviist om denne nye Indretnings uundgaaelige Nødvendighed, har giort dette Forslag blot i denne Hensigt, og derfor ei heller af nogen anden Aarsag; men kun for desto hastigere at befordre Sagens Fremme, ikke udsat en længere Tid til Forslagets Iværksættelse: og da den tillige af de øvrige Selskabets Medlemmers hidindtil vedvarende Tausshed har kunnet slutte sig til den behagelige Formodning om deres Bifald, saa beskæftiger den sig nu imidlertid uafbrudt med at søie alle de Anstalter, som ere fornødne til Fuldbgyrdelsen af Valg-Forretningerne, baade i Hensigt til Tiden og Stedet, og andre dertil udfordrende Nødvendigheder. Og denne i sig selv ikke

min-

mindre mæsifommelige Forretning, end mange andre af de foregaaende, vil vel og, indtil Bestemmelsen af den første Valgdag, medtage saa megen Tid, at man imidlertid endnu stedse kunne vente flere Forstige og Betænkninger.

Iblant de forhen omtalte fem afdøde Medlemmer af det foreenede Understøttelses Selskab, maae vi endnu erindre Hr. Peder Falkenberg Rasmussen, Iisenkræmmer, som den 30te April sidstleden døde af en Brystsygdom. Han var født den 18. Nov. 1745, her i Kiøbenhavn, hvor hans Fader var Bager. Hans Handels Drift lærte han hos den her afdøde Iisenkræmmer Lylow; og efterat han havde tilbagelagt sine Lære: Aar, og derefter i nogle Aar tient ved denne Handel, for at opnaae en større Kundskab og Erfaring til dens videre Fortsættelse, anlagde han selv en egen Handel den 23de Martii 1779, blev i det samme Aar Borger og givtede sig Aaret derefter med hans nu efterlevende og, formedelst, hans tidligere Tab, høist bedrøvede Enke, den Tid værende Jomfrue Christine Wæver, en Datter af den for kort Tid siden bortdøde Bager. En Søn, 2 Aar gammel, som er den eneste Frugt af dette Ægteffab, overlever sin Fader, og er derved allerede meget tidlig bleven indført i Videssens Skole. Den Sal. Hr.

Rasmussens retskafne Karakter giver ham en Fordring paa hans Medborgeres Deeltagelse i hans Forliis, hvilket dog formedelst hans Enkes gode Sindelaug for Stiftelsen, er bleven Borgervennen tildeels erstattet.

Med megen Fornøielse fortsætte vi derimod ogsaa i Dag Fortegnelsen over vores nye indtraaede Medlemmer, blant hvilke vi først og fremmest med Erkiendtlighed nævne:

Madame M. S. Drewsen,

sal. Viinhandler Hr. Jacob Drewsens efterladte Enke, der i sin sal. Mandes Sted, og for at godtgjøre Stiftelsen sit Forliis, har erklæret sig som sammes overordentlige Medlem; saa og

Herr Assessor J. C. Drewsen,

der ligeledes som overordentligt Medlem er indgaaet i samme; endnu er overtraaet fra ordentlig til overordentlig Medlem:

Herr Jansen, Oldemand for Hattemager-Lauget;

og videre som ordentlige Medlemmer tiltraaede:

1602. Herr Knuge, Guldsmed.
 1603. Hr. E. Low, Bager.
 1604. Hr. Martin Kalck, Møller paa lille Mølle
 paa Christianshavn.
 1605. Hr. Jacob Hansen Namshardt, Mestersvend
 ved Farveriet paa Guldhuset.
 1606. Hr. Lorenz Kleve, Skipper.
 1607. Hr. Christian Peter Ratken, Kaabersmedmies-
 ter i Nærve Bye paa Bornholm.

Endnu fortæner at bekendtgjøres for Selska-
 bet, at en af vores, under No. 349. indførte, for
 Hoved halvanden Aar siden afdøde Medlemmers, sal.
 Skoemagermester E. S. Kålbrænders, efterladte En-
 ke, ikke alene sin heele Enkestand igiennem afot-
 anderlig er bleven ved Stiftelsen, men at hun og-
 saa nu, efterat hun er indgaaet i andet Egteskab
 med Mølleren, Hr. Joh. H. Strølow, har ind-
 bragt samme i sin sal. Mand's Nummer og Sted.
 Ligeledes at Peder Engelbreitsen, en Søn af den i
 Selskabet forhen under No. 478. værende, og i for-
 rige Aar afdøde Tobaksspinder Hr. Engelbreth Lar-
 sen, efter sin sal. Faders Død uafslædig har deelta-
 get i Stiftelsen, og at han nu, da han har til-
 traaet sammes Handel, har meldt sig og forlangt,
 at han for Fremtiden selv, som ordentlig Medlem,
 maatte indskrives i den Afdødes Sted og Nummer.

Fredagen den 21 Mai 1790.

Religionens og Oplysningens Skiebne ic.

(See No. 42.)

Man behøver ikke at bevise, at de mange Sværmere, Illuminater, nye Ridderordners lærde Selskaber, Academier, bidrog meget til almindelig Oplysnings Udbredelse, saalænge man lod Opdragelsen være forsømt og foragtet. I de fri Stater forenede Handelsaanden en Deel Videnskaber med Fabrik-Vindskibeligheden. Lyst til at have fremmede Landes Blomster og prægtige Sommerfugle at prange med, fremkaldede flere af Naturhistoriens Grene til at berige de Handlende. Hellig Overtroe for afdøde Mennesker tvang den videbegierlige Anatomicus til at eftergrandstke Dyrene. Men
Piat

Plattelæger gjorde hverken den grandffende Naturhistorie eller Haandlæge-Konst vigtige. Man vedblev at beundre Naturen, ikke at nytte den i det borgerlige Liv, altsaa ei at gjøre den til en af Hovedkilderne, hvoraf alle Stænder burde øse daglig nyttige Kundskaber.

Det var langt fra at det Syttende Aarhundrede overleverede det Attende en almindelig Oplysning, som hentedes andensteds fra, end fra Bane-Troe og Kirkeformularer. Bonles Stiftelse, de Philosophiske Forhandlinger i London, Pembrock Society for the encouragement of Learning, alle lærde Selskabers Skrifter, deres Præmier, kunde endnu ikke redde de talrigste Stænder fra Hierarchiets Magt igiennem lidet nyttige Kirke-Bøger. Granskning i nyttige Ting, Almuens bleven til Deel og Eyst, kan ene ved videnskabelig Underviisning berede Veien for Religionens Indflydelse paa alle Stænder, da den først kan vise sig i Sæder, fritænkende Menneſker værdige.

Bane-Troe og ringe Grad af Oplysning udbredede alle Missions-Collegia og Christendoms Udbredelse iblant Hedningerne. Slaverist

veriet blev høvdet i de fremmede Verdens Par-
ter ligesaavel som i Europa. Criminal Ret-
tergangen, Straffene, Fængslerne, vidne-
nosksom, hvor lidet Religion og sand Dplys-
ning have foreenet sig sammen, for at give
Love og værne om Rettighed. Lægges hertil
Soldaternes grusomme Subordinations Love,
Bøndernes usle Kaar, Eigegyldighed imod of-
fentlig Uffelshed og Kummer, imod Nøgenhed
og dyrist Liv i alle Stænder, skal det syttende
Aarhundrede ikke kunde rose sig af, at det ha-
ver forenet Religionen med Dplysningen, og
Himmelen med Jorden. Det attende Aar-
hundrede vil vise os herlige Dnsker, ypperlige
Begyndelser, hvis ikke Menneffelighedens
physiske Kræfter ere saaledes svækkede, at den
blot kan ønske Dyd og Fuldkommenhed, men
fattes mandig Fremturenhed til at øve og er-
hverve.

(Hermed endes det 17de Aarhundredes Re-
ligions Historie.)

Anmeldelser.

Efterat siden de sidst forløbne 3 Uger, da af Direktionen for det foreenede Understøttelses Selskab, i Borger = Bønnens 40de Stykke, Forslaget til Valget af et vist bestemt Antal Repræsentanter blev bekendtgjort for samtlige Stiftelsens Medlemmer, hvori samme tillige bleve indbudne at indsende deres Betænkninger, og om nogen vidste en lettere og bekvemmere Maade at vælge paa, da at meddeele den, dog alligevel i al denne Tid intet er indkommen, undtagen den i næst forrige Blad omtalte Skrivelse af 6te Mai, fra en af Selskabets agtværdige Medlemmer: saa haaber Direktionen, der nu saa meget mere troer at kunne forvise sig om Selskabets Bifald i Henseende til dette Forslag, og som da ogsaa i dette Haab, imidlertid haver beskæftiget sig med de nødvendige Foranstaltninger til Repræsentanternes forestaaende Valg, i disse Dage fuldkommen dermed at blive færdig, og derved at sættes i Stand til, i Borger = Bønnens næstkommende Fredag udgaaende

de

de Blad, at kunne angive saavel Stedet, hvor dette Valg skal fuldføres, som og Dagen, som dertil vil findes beqvemmost, og da tillige ærbødigt og venligst at indbyde de respektive Herrer, som det i første Afdeeling tilfalder at vælge deres Classes 12 Repræsentanter.

Da Borgervennen har erfaret, at der ei allene i Byen, men endog selv iblant nogle af det foreenede Understøttelses Selskabs Medlemmer omgaaer et Rygte, som om Hr. Organist Grose for den af ham componerede og i Frederiks Indske Kirke opførte Cantate, tillisgemed nogle andre Fordele, ogsaa af Direktionen skulle have erholdt en Foræring af 50 Rdlr.: saa troer samme, foruden en igientaagen Forsikring om sin særdeles Erkiendtlighed for Hr. Groses tvende Gange til Stiftelsens Bedste paatagne roesværdige Nøie, endnu at skulde ham den offentlige Tilstaaelse: at han, der meget vel er underrettet om Selskabets strenge Besparelses Lov, aldrig af Direktionen har modtaget nogen Betalning, eller af enkelte Selskabets Medlemmer har erholdt

holdt nogen Foræring, eller nogenfinde har forlangt eller ønsket anden, end blot Selskabets Bisald, og den sande Fornøielse, at have giort det Gode for det Godes Skyld; men som en Billighed har han derimod udbeudet sig, at i dette Ugeblad en Plads maatte forundes følgende

Subscriptions-Plan.

Efter adskillige Kienderes og Musikelskeres Anmodning har jeg i Sinde i Trykken at udgive 3 Ark af adskillige korte, lette og med Applicatur, efter den berømte Bachs Maade, forsynede Claveerstykker for Skolarer. Man vil ogsaa i denne Samling finde korte og lette Arier og Viser for Begyndere i Snygekunsten, saa og nogle Stykker for Harpen. Skulle denne første Samling have den Lykke at finde Bisald, agter jeg at vedblive, og hver 3die Maaned at udgive 3 Ark. For imidlertid nogenledes at see mig sikker for Tab inden

änden jeg lader begynde med Aftrykningen, og des jeg til at indbyde til Subscription; forsikrende derimod, at saasnart et nogenledes tilstrækkeligt Antal af Subskribenterne have meldt sig, Trykningen usfortøvet skal blive besørget. Prisen er 3 Mark Dansk for Hestet. Hvo som tager 10 Exemplarer, faaer det 1 i te frit. I øvrigt agter jeg at pryde dette Værk med de Herrer Subskribenteres Navne.

Michael Ehregott Grose,
Musicus,
boendes i Badstuestræde No. 82. paa
anden Sahl.

End videre har Borgervennen den Fornstelsse iblant de, som til hans gode Hensigts Befordring have forbundet sig med ham, i Dag at nævne følgende, og blant disse især:

Fr. Skibsbygmester Knudsen,

der fra ordentlig Medlem har erklæret sig som overordentlig.

Og som ordentlige Medlemmer:

1608. Madame Marie Trolle, fød Fuglebe, Cabinetets Skildrer Hr. Trolles Kone.
1609. Mad. Strætt.
1610. Jomfrue Ursula Christine Krag.
1611. Herr Peder Valudan, Sogne-Prest ved vor Frelseres Kirke.
1612. Hr. Detleff Christ. Andreas Bøhling, Viinhandler.
1613. Hr. Broder Brorson, Studiosk.
1614. Hr. Laurik Nielsen, Guldsmed.
1615. Hr. Marcus Heuermann, Candidatus Medicinæ.
1616. Hr. Jacob Lund, Amanuensisk hos Hr. Professor Winsløf.
1617. Hr. Hans Paulsen Holdt, Oeconomus ved Bartov-Hospital.

 Rettelser.

I No: 37. pag. 304. 5te Linie, læs: Andreas Johann Christian Corvinus, Bogholder og Casserer ved Brand-Assurance Compagniet paa Vahrer og Effekter.

Borger = Bennen.

No. 44.

Anden Aargang.

Fredeagen den 28 Mai 1790.

Betragtninger over Kaiser Joseph den
2dens Levnet, Regiering og Dod.

(Af det Hamborgske politiske Journal for
April 1790.)

Efter en kort Regiering, riig paa Bedrif-
ter, forlader Joseph den 2den denne Verden,
og lader sin tænkende Tidsalder i Tvivl, over
hvad Dom Efterverden vil fælde over ham.
Han haver fuldført saa mange store Handlin-
ger, og, som det synes, begaaet saa mange
store Feil, og saa ofte imod sagt sig selv; blev
paa den ene Side saa høit priset, paa den an-
den saa dybt nedsadt; var den meest nedladens-
de Fyrste, og tilgiængelig for enhver; var i
sit Væsen saa mild og elskværdig; var utræts-
telig

telig beskæftiget med sine Staters Vel, og har dog bragt samme mere i Forvirring end i Flor, og var af sine Undersaattere for største Deelen saa lidet elsket, at det er vanskeligt at fælde en rigtig Dom over ham. Var han en stor Regent? eller var han det ei? Der som det er tilladt at indgribe i Efterverdens eene rigtige Dom, saa synes mig, lader dette Spørgsmaal sig betragte af følgende Synspunkt: Joseph den 2den havde af Naturen alt hvad der udgjør en stor Mand: en gienemtrængende, meget omfattende Aand, der altid saae grandt, der vedste at skille det Vigtige fra det mindre Vigtige, der sadte sig ud over alle Forbomme, der lærte ham at kende Tingenes sande Værd, og som næsten hærdede ham mod alle menneskelige Svagheder. Utalige Træf af hans privat Levnet og alle hans Handlinger som Regent, tiene til Beviis her paa. Med dette naturlige Anlæg vilde han have været den største Mand og Regent, der som han ved en omhyggelig Opdragelse og vel Videnskabernes Cultur havde erholdt det Kundskab, som overskuer alle Deele af de Heele, som eftergrundsker alle Sandheds Spør som finder alle Grunde, og uden hvilken endog den største naturlige Forstand ikkun er en halv

Fuld.

Suldkommenhed. Men det er bekiendt, at Joseph den 2den i sin første Ungdom, deels formedelst hans svagelige Helbred, deels fordi han var bestemt til Tronen, og endelig formedelst de dengang ved det Wiener Hof herskende Fordomme, er bleven meget forsømt, og af ubetydelige Lærere ikkun har erhholdt liden Underviisning. Derfor fik han og aldrig nogen synderlig Tilbøielighed til Videnskaber, og Læsning, og han læste næsten aldrig. Af politiske Skribentere nævner man kun den eeneste Le Trosne, hvis Værk han giennemgik, og det lader som om han deraf har taget de oeconomiske Grundfætninger, han var hengiven til. Med denne Læthed at fatte det Sande, og med et overordentligt Talent til at beholde, hvad han saae og hørte, kunde han let have bragt det ligesaa vidt i alle for en Regent nødvendige Videnskaber, som han bragte det i Sprog-Kundskab og Geographie. Ved denne Læthed i at fatte, var han med ringe Umage kommen saa vidt, at han med megen Færdighed og Siirlighed talede, og for det meste temmelig godt skrev, ei allene sine Undersaatteres forskjellige Sprog, men endog det Latinske, Italienske og Franske. I det Tydske var han ikke gandske feilsrie, men skrev dog langt bedre

dre end Regenterne i Almindelighed pleier, og bedre end alle Østerrijske Dicasterier, og hans franske Concepter, som han ligesaa lidet som de Tyske lod corrigere af andre, ere tildeels bedre end mange af den forevigeede Friderichs originale Udkast. I Geographien var han saa bevandret, at naar han forehavde endog en meget lang Reise, han dog ofte imedens han klædte sig paa, ud af Hovedet dicteerte Reise-Routen, fra een Station til den anden, og sielden havde man nødig at rette den.

Hvad hans Sind fattedes i Smidighed, kunde læt være bleven oprettet ved viise Embedsmænd, ved Folk der havde besadt Duelighed nok, til at fatte Josephs store Ideer, at give dem den nødvendige Dannelselse, og til standhaftigere at vise, hvad der til sammes Udførelse var nødvendigt; men paa slige Folk synes det for det meste at have manglet ham. Med sine store Ideer blev han altid allene, og rundt omkring sadte man ham Fordomme, Bildfarelser, ofte ogsaa Bi-Hensigter imøde. Han var, som Johannes siger om Christus: Lys i Mørket, og Mørket begreb det ikke.

Ingen

Jugen Steds fandt han Understøttelse og Hielp, end ikke i de Foretagender, hvor Wiisdom og Retfærdighed meest skinnede igiennem, naar han vilde fastsætte Religions-Frihed; Tænke- og Handels-Frihed, eller indføre et gavnligt System i Henseende til Afgifterne. Man veed ei offentlig, hvor megen Møie enhver Anordning, hvorved han fortiente Verdens Opmærksomhed og Taknemmelighed, har kostet ham. Enhver af dem var en Triumf, som han imod mange igientagne Forestillinger maatte tilkiempe sig. Den raae Idee laae vel nu for Dagen; et Magtsprog havde endelig reddet Sandheden; men han var ikke i Stand til at give den sin fuldkomne Politur, og alle de, som skulde udføre den, bleve ved at bestride den. For nu at tilfredsstille dem, eftergav han snart hist snart her en eller anden Omstændighed, hvorved han imodsaagde sig selv, og ofte undergravede Hoved-Ideen selv. Saaledes gif det f. Ex. med Tolerancen. Hans første Idee var aabenbar denne, at indføre en almindelig Religions Frihed; men denne høie Tanke blev saa længe bestreden paa alle muelige Maader, at lidt efter lidt meer end 30 Forordninger udgif i Tolerants Sager, hvoraf

hvoraf den eene indskrænkede, den anden udvidede, og som alle vare Resultatet af en fleinslig Frngt. Endelig bragte man det saa vidt, at bevæge Kaiseren, til Biskoppernes Beroeligelse at tillade, at den Katholske Religion blev erklæret for allene saliggjørende. Dog var denne Erkløring aldrig bestemt til at fremkomme for Publikum, og den Censor, der havde tilladt sammes Indrykkelse i Wiens Aviser, blev sadt fra sit Embede. Paa samme Maade gik det med mange andre af Keiserens Ideer, der altid vare store i deres Oprindelse, men som i Udførelsen sædvanlig bleve ufuldkomne og vanskabte.

Denne bestandige Striden imod aabensbare viise Ideer, den evige Kamp med indskrænkede Begreber, Fordomme og Dumbhed, gjorde, at han begyndte at fatte stor Mistillid til sine Tienere, at ansee alt hvad de sagde, endog deres klogeste Raad, som flydende af een og den samme ureene Kilde, og at han alene vilde gjøre alle Ting ved sig selv. Og da dette ikke var gjørligt, kastede han sig ofte i flatte Folks Arme, som benyttede sig af Omstændighederne, og som syntes med Barme at om-

omfatte hans Hensigter, og som dog søgte at riene, ikke ham, men ikkun dem selv. De opnaaede deres Hensigt, men Keiseren blev skuffet i sine.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelser.

Vel ønskede Direktionen i næste Blad af Borgervennen at kunne meddeele Selskabet denne Aargangs anden Quartals Ballance; men da endnu saa mange ubetalte Qvitteringer ere tilbage, at en Restance af henved 60 Rdlr. deraf ville opstaae, og som dog næsten alle, efter Omstændighederne, ikke kan eller bør anføres som Restancer: saa bedes alle de, som endnu ikke have betalt deres Contingent, herved paa det indstændigste uden videre Forhaling behageligst at expedere Budeene paa deres igientagne Anfordring.

Alf de som af Kierlighed til det Gode have fundet sig bevæget til at understøtte Borgervennens gode Hensigt for sine Medborgeres Vel, kan vi i Dag end videre anføre:

Fr.

Herr Sebastian Popp, Bogtrykker,

der hidindtil som ordentlig Medlem haver bidraget til Stiftelsen, og nu som overordentlig Medlem agter at contribuere dertil.

Som ordentlige Medlemmer :

1618. Madame Anna Friderica Kiegels.

1619. Herr Henrich Kiegels, Kongel. Sold : Controlleur i Mariboe paa Lolland.

1620. Hr. Bruun, Pastor ved Trinitatis Kirke.

1621. Hr. Peter Sæbye, Hørkræmmer.

1622. Hr. Christian Svanekier, Hørkræmmer.

1623. Hr. Johann Sievert Olsen, Skrædermester.

1624. Hr. Marquard, Skoemagermester, som af en Forseelse er bleven udmeldt, og hvis Nummer siden ogsaa er bleven besadt, men som nu haver meldt sig og forlangt paa nye at indføres.

Borger = Bennen.

No. 45.

Anden Aargang.

Fredagen den 4 Junii 1790.

Betragtninger over Kaiser Joseph den
2dens Levnet, Regiering og Dod.

(See Nummer 44.)

Den Idee, overalt at lægge en lige Afgift paa det frugtbringende Jordmon, for at Agerdyrkningen derved kunde ophielpes, og al hidtil stedhavende Uorden ved Skatternes Paalæg kunde hævedes; hvor stor, hvor herlig var ikke den? og dog fandt den fra Begyndelsen af haardnakket Modstand. Derpaa kom nogle uvidende Avanturiers og forsikrede Kaiseren, naar han kun vilde lade dem raade, saa skulle i saa Maaneder alle hans Henstater være udsførte. Monarken, fuld af Glæde over endelig at have fundet de Mennesker han søgte,
lod

Iod sig gandske indtage af dem, og skienkedem sin hele Fortroelighed. Men hvorledes de have fortient den, hvorledes de have opfyldt deres Løfte, og endelig hvorledes de udførte Kaiserens Idee, dette lader sig, om ikke de almindelige Klagemaal skulde være tilstrækkelige, bedømme af denne ene Omstændighed, at de i Udkastet til deres Plan intet videre forglemte, end at tænke paa at bringe Oppebørsels- og Forvaltnings-Omkostningerne i Anslag, og at de strax i første Maaned herover maatte udskrive nok en Procent, hvilket nødvendigen maatte gjøre denne nye Skattefoed fordægtig, endog selv for dem, der vandt ved samme.

Saaledes opstode der mange Pletter i Joseph den 2dens Regiering, endskjønt hans første Udkast altid vare store og vigtige. At sammenbinde sit Riges mange adskilte Stater, at give dem eens Love, Sæder og Sprog; at foreene alle deres særskilte Kræfter; af sit Monarchie at danne en urokkelig Koloss, et eeneste vel organiseret Legeme; dette var hans Hoved-Niemed; et andet var: overalt at tilveiebringe Bindskibeligheds og Handelens naturlige Frihed; at ophæve de forrige Aarhundredes Undertrykkelser, og at

ud

udrybde alle Spoer af Lehns Rettigheden: Et tredie: at indrømme den menneskelige Forstand alle sine Rettigheder, at frembringe Tænke-, Skrive- og Religions-Frihed, at udbrede Oplysning, endog blandt den ringeste Menneskes Klasse.

Med tusinde Leiligheder har han beviist, at dette vare hans Ønsker og Hensigter; med den agtværdigste Iver og ved alle Bequemmeligheders Opoffrelse var han, fra Morgenens tidlig indtil langt ud paa Midnat, beskæftiget med at iværksætte dem; men hans Foretagender vare alt for store — for et Menneske.

Man skulde næsten sige, at han for sine Stater kom meer end 100de Aar for tidlig. Han syntes og at føle det selv, vilde derfor i sin Regierings Tid lade sin Nation rykke 100 Aar frem, og sadte den, saa at sige, i Drivehuset. Men de her frembragte Frugter blive sielden modne, og ofte ødelægges hele Planten.

Især var det ikke mueligt, at gjøre saa store, saa meget omfattende, saa tvungne indvortes Reforme, og tillige at føre udvortes
Kri

Krige, der fordeele Opmærksomheden og Kræfterne. Derved skeede det, at den indvortes Modstand overalt mægtigen reiste Hovedet i Beiret, og at Statens hemmelige Fiender overalt opdagede dens Svagheder. Saaledes tabtes da Nederlandene, saaledes maatte i Ungern alting sættes paa den gamle Fod, og saaledes opvakte Gieringen i alle Østerrigs Stater.

Joseph den 2den maatte nu see, at ingen af hans store Ideer havde slaget Rodder, at alle hans Bestræbelser vare frugtesløse, at hans Iver blev miskiendt, og at han maatte høste Utaknemmighed og Had der, hvor han havde saaet Kierlighed og Taknemmighed. Under saadanne Omstændigheder og efter saa bitter en Erfaring, kunde Livet for ham ei mere have nogen Tillokkelse, og af denne dybsaarende Følelse, forbunden med hans Landes Storhed, lader den beundringsværdige, og man tør næsten siye uhorste Sinds-Rolighed sig forklare, hvormed han gif Døden imøde.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelser.

Torsdagen den 27de Mai døde et af vore Medlemmer, Hr. Simon Philippus Nerijs von Seizberg, Stiftelsens første Bud, af en Inflammation i Brystet, efter et kort Sygeleie, af neppe 5 Dage, i en Alder af 61 Aar, i Maaned og 11 Dage. Denne Mand's Levnehistorie er et talende Beviis paa, at ikke altid grove Laster og strafværdige Udsvævelser, men endog meget ofte kun nogle ubesindige og egenraadige Handlinger kunne føre Menneskene fra den sikkerste Lykkes Vej, fornedre dem langt under den Rang, Skiebnen ved Fødselen syntes at have tiltænkt dem, og gjøre dem elendige deres hele Livstid. Han var født i Straubingen i Churfyrstendømmet Bayern, den 16 April 1729 af en gammel Friherrelig Familie, og var det 19de og eneste Barn, som var bleven tilovers for hans Forældre, samt tillige den sidste Green af den Familie, som førte dette Navn. Hans Forældre have alle, saavidt Efterretningerne om denne Familie her er bekendt, tient Churhuset Bayern i anseelige militaire Charger. Hans Bedstefader Veit Ignatius von Seizberg var Oberstlieutenant og Commandeur over et bayerisk Infanterie-Regiment; men hans Fader Wolfgang Ignatius von Seizberg bragte det

ikke

ikke videre end til Capitain og Chef for et Grenadeers Compagnie, fordi han i den daværende Krig imellem Østerrige og den ottomanniske Port, maatte opofre sit Liv i det bekjendte Slag, imellem Belgrad og Peterwardein. Denne hæarde Skiebne traf vor Afsøde allerede i hans Alders fjerde Aar, og i sit 9de Aar blev han ved sin Moders Tab aldeles fader- og moderløs. Nu kom han under tre af hans nærmeste Slægtninger, og besynderlig under Friherrerne von Steinlings og von Schüzers Opsyn og Pleie, som ligesledes alle stode i Baiersk Krigstjeneste, og som indrettede hans Opdragelse allene til denne Bestemmelse. Da han havde fyldt sit 11te Aar, i hvilken Mellemtid han var bleven givet hen i uvidende Munkes Hænder, der skulde være hans Lærere, blev han sat som Cadet ved Churprindsens Regiment; i sit 16de Aar udnævnt til Jendrik og i det 18de forfremmet til Lieutenant ved samme Regiment. Da han gjorde sin første Vagt, blev han overfalden af en overtroisk Frygt for gyselige Nattefyner, som nogle lystige og spøgefulde unge Benner blev vaer, og misbrugte i saa høi en Grad, at han derved blev angreben af et epileptisk Tilfælde, som i hans hele Livstid var ham meget besværlig, og ved mange Leiligheder til stor Skade. Efterat han i 3 Aar havde tient som Officier under en Oncles Commando, der nedstammede fra hans Bedstemoders Linie, yttrede han Lyst til

til at besøge andre Garnisoner i sit Fædreland, og tillige at see sig om i de i Naboelavet liggende Østerrigiske, for at indhente Kundskab om den derværende Krigstjeneste, hvortil han og fik Tilladelse. Men paa denne Reise før han vild fra sit Diemærke, kom til Augsburg, forelskede sig der i en Bogtrykkerisvends Datter, hvis Fader arbejdede som Sætter i et af de derværende berømmeligste Bogtrykkerier, og ikke allene givtede sig med hende, uden hans Landsherres Tilladelse, og uden hans Slægtingers og Formynderes Forevidende og Samtykke; men forandrede ogsaa, af Kierlighed til hende, Religionen. Hans Familie vilde tilgive ham dette store Feiltrin, erholde ham i sin Charge, ja endog sørge for ham at han kunde indgaae en anden fordeelagtig og standsmæssig Forbindelse, naar han igien vilde komme tilbage, affvørge de antagne Bildfarelser, og erklære hans formieente Egtteskab, efter den Romerske Kirkes Ret, for ugyldigt. Men da disse Fordringer og Tilbud intet frugtede, saa forlod, eller rettere sagt, forskød hans Familie og hans Fædreland ham; han blev udsat af sin Charge, tabte en ikke ringe Deel af sin 8 til 10,000 Rdlr. i rede Penge bestaaende Fædrene Arv, og maatte endnu desuden opgive sine Successions-Retten paa det i Ober-Bavern beliggende Seizbergiske Stattgods Wolfringen. Efter dette var skeet, opholdte han sig snart her snart der, ved Grændserne af sit Fædreland, i nogen Tid,

og saa længe som de ædelmodigste af hans Venne endnu kunde forskaffe ham noget af hans Fædrens Arv, for deraf at leve standsmæssig, indtil det endelig gik saa vidt, at den yderste Mangel paa egen Formue, og Mangel paa alle Evner til at forskaffe sig selv paa nogen Maade et Slags Udkomme, og hævde i visse Maader af sig selv dette ham saa dyrt blevne Egteskab.

(Fortsættelsen følger)

Af de ordentlige Medlemmer som i Dag skal bekendtgøres, anmeldte vi

Madame Bersdorff, Skrædermester Hr. Bert dorffs Enke, som i sin sal. Mandes Sted hvis Levnetsløb i næste Blad skal indføres, har erklæret sig at ville vedblive Selskabet.

1625. Herr Johannes Wasserfall, Studerende.
 1626. Herr Friderich Ferdinand Funck, Handelsmand.
 1627. Hr. Elias Christensen Weilbye, Brændeviindbrænder.
 1628. Hr. Ditlev Diderich Luffe; og
 1629. Hr. Niels Knudsen Lund.

Borger - Bienen.

No. 46.

Anden Aargang.

Fredagen den 11. Junii 1790.

Selskabet har nu for meer end 8 Dage siden kundt vente, at der vilde begyndes med Indbydelse til Repræsentanternes Valg; dette vilde Direktionen ogsaa alt have foranstaltet, dersom ikke Omsorg for et Sted, hvor disse Forsamlinger beqvemmost og anstændigst kunne holdes, havde foranlediget nogen Forhaling. Vel haver Stiftelsen Kongens Naade at takke for, at samme blev tilladt at holde sine høitidelige Forsamlinger i de, det Kongl. Landhuusoldnings Selskab allernaadigst overladte Gæstgæver, men disse Forsamlinger bleve dengang kun bestemte til 2 Gange om Aaret, og til en forestaaende Forretning udfordres flere og det ringeste 8 slige Sammenkomster. Herover har man da først maattet aftale en venskabes

skabelig Tilstødelse med det Kongel. Landhuusholdnings Selskab, og dette er da nu efter Ønske fuldbørdet, saa at man kan haabe i næstfølgende Uge at kunne anmelden den første Sammenkomst til Repræsentanternes forestaaende Valg.

Imidlertid er over denne Gienstand af en af Selskabets Medlemmer, nemlig Herr Sadelmager From, efterstaaende Promemoria indkommet til Administrationen, med Begiering, at saadant i dette Blad maatte indrykkes:

Promemoria.

I Anledning af den i Borger-Bennen No. 40. under 30de April giorte Proposition af det foreenede Understøttelses Selskabs Direktion, om den Nødvendighed at antagne Talsmænd, der kunde være eenige til at udføre Selskabets Hensigter, saavel til Nytte for det værende Selskab som dets Efterkommere. Saa er det i den Anledning jeg yttre mine Tanker. Angaaende den i ovenmeldte Blad giorte Classification, over de 12 Repræsentantere af alle Stænder, troer jeg, at da

Haand=

Haandværkerne ere fordeelte i særffilte Lauge, at det kunde være ligesaa billig som nyttig, at af ethvert Laug blev udvalgt en Repræsensant eller Talsmand; da enhver af disse best maae og kan kiende sine Laugsbrødres Forsatning. Skulde der ikke være Aldermænd af Laugene i Selskabet, kunde en anden beqvem Mand dertil udvælges. Overladende i øvrigt til Selskabet, om denne min Proposition vinder Bifald eller ikke, da endeel af mine Medborgere og Medlemmer af Selskabet haver opmuntret mig dertil.

J. From.
Sadelmager.

Kjøbenhavn,
den 2den Junii 1790.

Anmeldelser.

Den 28de Mai om Morgenen Klokken 3 forlod Skrædermester Hr. E. Bersdorff vores Selskab og Verden, formeddelt en Byld i Lungen. Han var født den 22de Febr. 1723. i Byen Krempe, i Hertugdømmet Holsteen, hvor hans Fader, en velhavende

vende Marskbonde, havde fæstet Boepæl, efterat han ved en Oversvømmelse havde tabt al sin Formue. Denne Ulykke som nødte hans Forældre til at forlade Agerdyrkningen, gjorde det ogsaa til en Nødvendighed for vores Udbøde, at søge en anden Næringsvei. I Krenpe lærte han Skræder-Professionen, og begav sig efter overstandne Lære-Aar paa Wandringen, for udenlands at udvide sine til Haandværket henhørende Kundskaber. I nogle Aar arbejdede han da i Tydsklands betydeligste Stæder, og kom, da han igien vendte tilbage til sit Fædreland, til Glückstad, hvor han under fordeelagtige Betingelser traadde i Tieneste som Taffeldækker hos den forhenværende Cantslor over den Glückstadskke Regiering, Hr. Conferentsraad von Wolters. Han frasagde derfor ikke sin Profession, men gjorde sig ved den end mere yndet i sin Tieneste, indtil han endelig fattede den Beslutning igien ganske at bestemme sig til samme. Han reiste derpaa 1755 til Kiøbenhavn, arbejdede omtrent et Aar i et andet Værksted, indtil han 1756 anlagde sit eget, og vandt Børgerskab i samme Aar. Sal. Hr. Versdorff har været 3de gange gift, nemlig først med Jomfrue Regina Bundesen, med hvilken han i et kort Egtekab af henved 3de Aar har avlet en Søn og en Datter, af hvilke ikkun Sønnen lever; anden Gang med Jomfrue Anna Katharine Wilken, med hvilken han er bleven Fader til

2 Sønner og 3 Døttre, men som alle ere døde; og sidste Gang med Jomfrue Anna Sophia Sindom, som fødte ham 6 Børn, 4re Sønner og 2 Døttre, men hvoraf kun een Datter paa 8te og en anden paa 10 Aar, med deres Moder og en eeneste Broder sørge over en god Mand og Faders Tab. Borger: Vennen sætter dette til Afmindelse over en agtværdig og ved sin Redelighed og Flid saa nyttig været Borger, og takker tillige hans Enke for sit gode Sindelaug imod Stiftelsen, hvorved ogsaa hun ved at vedblive samme, har vildet vedligeholde hans Erindring iblant os.

Den 2den Junii maatte ogsaa Hr. Christian Soelberg i sin blomstrende Alder adlyde Naturens strenge Bud i en Alder af 25 Aar 11 Maanedes og 17 Dage. Han var født her i Kiøbenhavn den 19de Julii 1764, og hans Fader var den for nogle Aar siden ved Døden afgangne Kongelige Sø-Captain-Lieutenant Soelberg. Den Afdøde var efter sin Faders og mange af sin Familjes Exempel ligeledes bestemt til denne Etat, men han kunde formedelst sin svage Constitution ikke betræde denne Bane, og valgte derfor at arbejde i denne Stats civile Departement, hvortil han ogsaa forberedede sig, ved at lægge sig efter nyttige hid hen hørende Kundskaber, og blev derpaa i Admiralitets og Commissariats-Collegit

legii 3die Departement ansat som Copiist; men hans ved adskillige Tilfælde forværrede og daglig aftagende Sundhed har ogsaa her ikkun tilstødet ham saare lidet af den Glæde, som enhver ung virksom Embedsmand føler i sit Kald, og som opmuntrer ham til sin Lykkes videre Befordring; saa som han og overalt kun lidet har kiendt til Ungdommens Glæde. De sidste 3 Aar af hans Liv vare for ham et bestandigt Sygeleie, hvorpaa en ulægelig Brystsyge endede hans Dage. Det tunge Lod af en stedse svagelig Helbred, og den sidste vedvarende haarde Prøvelse har han udstaaet med en utroelig og efterlignelsesværdig Taalmodighed, og derved ikke lidet forøget sin ham begrædende gode Moders og Søstendes Smerte. Med dem beklager ogsaa Borger = Venner et saa velsindet Medlems tidlige Tab, af hvilken han for sin Stiftelse endnu kunde have ventet sig meget Godt; men han erkjender og roeser derimod Frue Soelbergs smine moderlige Kjærlighed, der tilfætte breven af sand Lyst til det Godes Befordring, har vildet at hendes Søns Navn skulle vedblive i Stiftelsen, og som i hans Sted haver erklæret sig som dens ordentlige Medlem.

(Fortsættelse af Sal. Hr. von Seizbergs Levnetalsøb. See No. 45.)

En vis Baron von Laffert, paa den Tid Commandant i Donauwerth, som ved sit Givtermaal

var

var bleven en nær Vaarsvende af ham, og som med ham befandt sig i samme, dog modsatte Tilfælde, da han for at befordre sin Lykke, var gaaet over fra den protestantiske til den catholske Kirke, havde nu, maaskee tillige for denne Aarsags Skyld, meest Medlidenhed med ham. Han antog ham i sit Huus, underholdt ham i lang Tid paa en anstændig Fod, og forsøgte endnu engang at forsone ham med sin Familie. Men ved en uforsigtig Handling, hvortil atter andre, som misbrugte hans Uvidenhed og Egensraadighed, vare Skyld, fandt denne hans Beljærer sig i saa høi en Grad fornærmet, at han derved tabte hans Venkab, og paa nye maatte blive en Flygtning. Imidlertid var nu hans Kone, der som en duelig Tegnemesterinde selv kunde erhverve sig sit Udkomme, just til samme Tid kommen til Nürnberg, da den salige Professor Regensfuss havde for Kongelig dansk Regning paataget sig Udgaven af det bekjendte Conchylie-Værk. Denne blev hun, formedelst hendes Duellighed i Kunsten, overmaade velkommen, og han tog hende som hans bedste Medhjælperinde, der fortreffelig forstod sit Arbeide, med sig til Kjøbenhavn. Den salige Scizberg som nogen Tid derefter fik denne Forandring med sin Kone at vide, fandt sig, deels af Kierlighed til hende, deels og af Nødvendighed for nu af hende at faae nogen Understøttelse, bevæget til at følge efter hende til Danne-
 mark.

mark. Han reiste igiennem Tydsland som en Proselyt, hvilket i hans nærværende Omstændigheder ogsaa var det eneste Hielpemiddel til hans Befordring igiennem fremmede Lande. Ogsaa paa denne Reise mødte ham adskillige sølsomme Begivenheder, indtil han endelig i Aaret 1757 kom her til Kiøbenhavn, i Følge med en veltænkende Ven, som Skiebnet uformodentlig havde tilført ham, og som ikke allene paa denne saa lange Reise havde været ham, der havde saa stor en Mangel paa Erfaring og Mennefske Kundskab, til stor Nytte; men som endog efter fuldendt Reise, gav ham Anledning til de Bekjendtskaber, han her saa høiligen trængte til. Han fandt imidlertid ikke strax sin Rone i de Omstændigheder, at hun kunde bidrage meget til hans Underholdning, og han var altsaa endnu blot overladt til hans første Bekjendters Godhed og Omsorg.

(Fortsættelsen følger)

Af de blant vores velgjørende Medborgere, som have formeret det foreenede Understøttelses Selskabs ordentlige Medlemmers Antal, vil samme i Dag læse følgende navnlig at kiende:

1630. Herr Henrich Jordan Geisler, Urtekræmmer.
 1631. Hr. Peder Smith, Skibs-Capitain.
 1632. Hr. Iver Christian Winther, Mægler, og
 1633. Hr. Peter Christensen Raunkilde, Bud i Kasferer Contoiret ved det Asiatiske Compagnie.

Borger = Bennen.

No. 47.

Anden Aargang.

Fredagen den 18. Junii 1790.

Betragtninger over Kaiser Joseph den
2dens Levnet, Regiering og Død.

(See Nummer 45.)

Hans Død fortiente en egen udførlig Beretning, som vilde være overmaade interressant og rørende. Alt længe sølte han, at han ikke kunde undgaae Døden, og aldrig yttrede han ringeste Klagehd herover; dog tog han taalmodigen alt, hvad Lægerne foreskrev og levede som de vilde. Da endelig Omstændighederne forverredes, lod han Doktor Quarin, der ligesom Doktor Kollmann og Liv-Chirurgus Brambilla, tilligemed Liv-Medicus Baron von Stork, daalig besøgte ham, allene komme til sig, og besvor ham, som en ærlig Mand
at

at sige, om Dødsfaren var nær og uundgaaelig. „Jeg frygter mig ikke for Døden, De kan gierne tale frit, sagde han, men det var ikke got for mig og mine Stater at blive overrasket.“ Lægen tilstod, at Sygdommen var af den Beskaffenhed, at man den ene Dag ikke kunde indestaae for den anden. Ved denne Tilstaaelse skielvede Lægen, men den Syge robede endog ikke den mindste heftige Bevægelse. „Jeg takker Dem, min kiere Quarin, for dette Beviis paa deres Venskab, og jeg skal vist være erkiendtlig“ — sagde han. Virkelig var neppe Lægen gaaet bort, førend han lod ham anwise en Foræring af 10,000 Gylden, og ophviede ham til Baron. En Consultation af Læger stadfæstede Sygdommens Farlighed. Nu beredede Joseph den 2den sig paa alle Tilfælde. Han skrev til sin Broder og bad ham komme, han arbeidede med mere Iver, end nogensinde i Statsforretningerne, gjorde en Codicil til sit Testament, skrev den af Aviserne bekiendte Afssked fra Armeen, tog den meest rørende Afssked fra alle sine Brødre og Søstres dog gjorde han alt dette med en stor Siels roligste Følelser, og altid uden at klage over Stiebnen.

Da i disse Dage en af hans Ministre kom til ham, beskæftigede han sig just med at skrive. „Sæt Dem, jeg beder, imidlertid her ved Siden af mig“ — og strax derpaa, ligesom for at give ham noget at moere sig med, trak han et Blad frem blant sine Papperer og sagde: „der, læs De imidlertid min Dødsdom.“ Det var Lægernes skrevne Consultationer. Denne en døende stor Mands roelige Hengivenhed, hans gandske forfaldne Anseelse, og de Smertter, han uden at klage bestandigen udstod, haver paa det inderligste rørt alle dem, som saae ham. Rundt omkring sig saae han intet uden grædende Dine. Den gamle Feldmarschal Haddick, som saae ham faa Dage førend han døde, blev af alt hvad han havde seet saa giennemtrængt, at han faldt i en Feber og døde faa Dage efter Kaisers Afgang. Man søgte endelig at overtale Kaiseren til, offentlig at lade sig meddeele Alterens Sacrament. „Gierne, sagde han, vi vil kun vente indtil Carnapallet er til Ende, thi jeg vil ikke gierne forstyrre Folkets Fornøielse.“ — Thi det er Skik saasnart Alterens Sacrament offentlig meddeeles Monarken da at anstille offentlige Bønner, og at lade Forlystelserne ophøre. Dog blev han Løverdagen

baaen for Fastelavns Søndag saa flet at man forestilte ham, at man ei længere torde opsætte denne gudelige Handling. Da han Søndag Aften befandt sig lidet bedre, skrev han til den øverste Cantsler, man skulde kun tilstøde Forskytelse i de 2de Carnevals Dage, som endnu vare tilovers; men det skeede ikke, thi den følgende Nat blev det saa farligt, at Monarken Dagen derpaa erholdt den sidste Salving. Denne gives ikkun de Døende. Derfor bliver enhver Sng sadt i heftig Bevægelse derved, men vores Døende var endog i dette Døes Tilstand bleven saa roelig, at de umiddelbar derefter indtrædende Læger end ikke følte ringeste Alteration i hans Puls.

(Fortsættelsen følger)

Anmeldelser.

(Fortsættelse af Sal. Hr. von Seizbergs Levnetalsøb. See No. 46.)

Den salige, ved sin Godsigrenhed og Gudsfrugtligesaa bekiendte og elskede, som ved sin store og
uds

udbredte Lærdom berømte Dr. Hauber, til hvem ham
 af den lærde Dr. Fresenius i Frankfurth am Mayn
 skriftlig var anbefalet som den, der hos ham havde
 aflagt sin evangeliske Troesbekiendelse, og som en ær-
 lig, skiont meget trængende Mand, antog sig ham
 paa bedste Maade; og nogle godhiertede borgerlige
 Familier af Garnisons Menigheden, søgte, uagtet
 han allerede var over 28 Aar gammel, dog at være
 ham behjælpelig til at lære en borgerlig Haandtering;
 men endog dette Forsøg blev efter nogle Ugers For-
 løb, befundet forgieves. Under disse Omstændighe-
 der aabenbarede han sin Herkomst og hvad han havde
 været i sit Fædreland. Denne Opdagelse og de
 høist beklagelige Omstændigheder, hvori denne fattige
 Mand befandt sig, gjorde saa levende et Indtryk
 paa een af hans Belgiorere, at han paatog sig at
 underrette en i Danmark udsædlig Minister om dens
 ne forladte Fremmedes Historie, og paa bedste Maade
 at anraabe hans Edelmødighed om Hielp for
 ham. Denne almindelig bekiente Menneskeven lovede
 mueligst Hielp; men undersøgte dog først Historiens
 Sandhed. Af alle de Brevskaber, som kunde bevise
 hans Herkomst og Stand, var der ikke et eneste i
 hans Hænder, men alle disse Documenter, tillige
 med nogle Klæder, vare satte i Pant for nogle Hund-
 drede Gylden, hos en vis Professor Theologiae i Al-
 torff, ved Navn Wille, som da ogsaa ved Undersø-
 gelse

gelse af den da værende tydske Hofprædikant og siden blevne Cantsler Cramer, hvis akademiske Ven, ovenmeldte Wille havde været, blev befunden overensstemmende med Sandheden. Dog kom disse Documenter, eftersom deres Eiermand ikke kunde betale den Summa, de vare pantsatte for, paa hans Slægtingers Forlangende, tilbage i deres Hænder. Hans velgjørende Beskytter fandt sig nu herved bevæget, selv at bede den faderligstndeste blant Kongerne, om igien at oprette denne Forladtes Lykke. Kongen befalede derpaa den da værende Ober-Krigs-Secretair at bringe den desangaaende Ansøgning om en Lieutenants Plads ved det paa den Tid i Citadellet Frederichshavn liggende Garnisons Regiment, til Forestilling, eftersom Supplikanten formedelst sin maadelige Statur og ufordeelagtige Vert ikke vel kunde placeres ved et regulairt Feldt-Regiment.

Men endog ved denne Leilighed var atter en stor Ubesindighed Skyld i, at den Udsøbe vel blev antagen i Kongelig Dansk Krigstjeneste, men maatte lade sig nøie med, paa nogen Tid at gjøre Begyndelsen dertil som Sergeant. I Slutningen af Aaret 1757 tiltraadde han virkelig denne Tjeneste, i det bedste Haab om den ham forsikrede Forfremmelse, forholdt sig vel, og erhvervede sig sine Foresattes Agtelse og Tillid. Ja han forrettede endog næsten i

to Aar Commandeer - Sergeants Tjeneste ved tvende Compagnier paa engang til begge Chesernes Fornielse, og tjente overhovedet paa 7de Aar som Underofficer, blev desuagtet i denne Tid ei allene forglemt, men endog ved Regimentets Reduction i Aaret 1764 foraffædiget, og erholdt som Sergeant en aarlig Pension af 24 Rdlr., der dog allerede i første Qvartal blev nedsat til 16 Rdlr. — Nu var hans Kone imidlertid kommen i saadanne Omstændigheder, at hun kunde forsørge ham, og dette gjorde hun. Thi paa samme Tid blev den bekiendte Flora Danica udgivet af da værende Professor og siden blevne Stantsraad Oeder, der til dette Arbeide behøvede hende, som een af de duedigste Illuminister, Regensfuss havde kundet finde i Tyskland, og derfor maatte og denne til hiint vigtigere Verks Fortsættelse afftaaе hende til ham. Ved dette hendes nye Engagement blev det hende paalagt som en Pligt med egen Haand at illuminere de Exemplarer, som vare bestemte til det Kongelige Hof, saa og de, samme vilde forære bort til udenlandske Hoffer; end videre blev hende overdraget at have Opfigt over de andre Illuminister, og desuden bestandig at undervise et Antal af 12 unge Piger af det Lorkiske Opfostrings Huus i denne Kunst, hvorfor hun, foruden den fastsatte Betalning for hvert Exemplar, forfærdiget af hende selv og i hendes Skole, tilligemed nogle andre huus.

huuslige Fordele, erholdte en aarlig staaende Løn af 60 Rdlr. med Forsikring, at i paakommende Tilfælde af Forandring samme Skulle forblive hende som en aarlig Pension. Under disse Omstændigheder, og da hun ved sin Flid havde bragt hendes Indtægt til 300 Rdlr. aarlig, tog hun sin nu saa godt som paa nye forladte Mand til sig, og forsørgede og pleiede ham indtil hendes i Slutningen af Mæret 1772 paafulgte Død. Dette Tidsrum af omtrent 8te Aar har da i egentlig Forstand vel været det lykkeligste i hans hele Levetid, i det ringeste det, hvori han meest har været fri for Bekymringer.

(Fortsættelsen følger)

Al de som have meldt sig som Selskabets ordentlige Medlemmer kan vi i Dag navngive:

Herr F. Kriedt, Sadelmager.

Indkassationen for andet Aargangs 3die Kvartal, fra 1 Febr. til 30 April har i denne Uge taget Begyndelse, og for at befordre samme saa snart muelig har Administrationen for det søkede Understøtt. Selskab funden det nødvendig, at et eget Bud der til ad interim antages, og til den Ende overdraget samme Selskabets Medlem Skrædermester E. Angel, imod antagelig Caution, der imod de sædvanlige Qvitteringer med Hr. Justitsraad Müllers Underkrist besørger Indkassationen allene.

Borger = Bennen.

No. 48.

Anden Aargang.

Fredeagen den 25. Junii 1790.

Betragtninger over Kaiser Joseph den
2dens Levnet, Regiering og Død.

(See Nummer 47.)

Han har altid troet at burde give sit Folk et Exempel paa Religiositet, saa meget mere som han i Kirke-Sager havde gjort mange Reformer og som han var nødt til at tage sig i Agt, for ikke at blive beskyldt for Kietterie. I sine sidste Levedage tog han en ærlig Augustiner Munk til Skriftefader og forrettede daglig sin Andagt med ham i nogle Timer. For og at udøve den christelige Moral, tilgav han alle sine Fiender, og skienkede adskillige Fangne, hvis Dom han troede for meget at have skærpet, deres Frihed; tog nogle
Lies

Tienestefolk, som han formedelst smaae Forseelse havde ladet gaae, igien i Tieneste, og erindrede af sig selv nogle Enker, som han anviste Pension, paa det at, om mueligt inaaen skulde have retfærdig Aarsag at klage over ham.

Han lod ogsaa Cardinal Migazzi kalde til sig, for at forsone sig med ham. Man siger, at denne har benyttet dette Dieblik til at anklage nogle værdige Folk for Irreligiositet, men Kaiseren var stærk nok, til heri ikke at give ham Gehør. I denne Tid betænkte han og rigelig alle de Folk, som havde tient ham, fra den høieste til den laveste. Enhver af sine 6 Cabinets Secretairer, tilligemed sin Casserer, skienkede han 1000 Dukater, og anviste desuden enhver af dem en aarlig Pension af 3000 Gylden paa sine Allodial-Godser. Hver Time var betegnet med nye Belgierninger.

Den uventede Tidende om Erke = Herzoginde Elisabeths Død, for hvis Skyld han havde stridt saa meget, og som han personlig bar megen Godhed for, synes at have været ham det smerteligste Budskab. Ikkun denne

Efs.

Efterretning udlokkede et dybt Suk af ham. Herre, skee din Billie! saade han, og intet videre; dog fra dette Dieblif af nærmede han sig Døden med stærke Skridt. Han selv anordnede alle Anstalter til Erke-Hertugindeus Liigfær. „Det giver mig noget at bestille, sagde han, og adspredet mig.“ Man siger, at han endnu Dagen for sin Død har skrevet til Kaiserinden af Rusland og til Fyrst Potemkin. Han skrev og en Billiet til hver Minister, og bad enhver især med de meest smigrende Udtryk, indtil sin Broders Ankomst at bestride Forretningerne ligesaa godt som hidtil. Aftenen førend hans Død forlode Lægerne ham henimod Klokken 9. „Nu vil det ikke vare længe, jeg føler at jeg alt drager med Døden,“ sagde han paa Latin; thi naar der vare Tienestefolk nærværende, talte han altid dette Sprog med Lægerne. Virkelig havde Trækningerne allerede begyndt. Baron vort Stork tilbød sig at blive der om Natten. „Nei, min kiere, sagde Monarken, hvorfor skal De incommodere dem; naar jeg bruger Dem, skal jeg nok lade dem kalde. Denne Nat, sagde han halv leende, kommer jeg nok til at tilbringe med min sorte Herre.“ Han befalede og at Augustineren skulde blive der. Med denne

denne bad han længe og meget. Imod Midnat klagede han, at det blev mørkt for han Dine, og noget senere hen begyndte han at blive tunghørig. Efter at han havde bedet en Tid lang, sagde han til sin Skriftefader „ Lad mig nu hvile lidt, jeg skal nok kalde paa dem igien.“ Henimod Klokkeren 5 lod han ham kalde, og sagde med svag Stemme til ham: „ Jeg føler Dødens Nærmelse; nu vil det strax være ude med mig, beed De nu den Psalme: Herre i din Haand ic.“ Denne Psalme var neppe til Ende, saa sank den Syges Hoved, og han døde efter tre dybe Sul.

Den som kunde døe saaledes, var Sandhed en stor Mand, og Menneſſekeheden maae sørge for ham. Men han var ulykkelig og man kan ei uden Grund sagt ved hans Livsfør: Cui nihil successit, quam mori (intet lykkedes ham uden det at døe.) Si Testament havde han overgivet til Conferent Ministeriet. Man siger, at han har efter ladt i sin privat Skat indtil 15 Millione Gylden. Dog har han af denne sin private Formue stedse rigelig betalt alle sine Tienere bekostet alle sine Reiser, oprettet det hele Josephinſke Chirurgiske Akademie, og bestriden mange

mange andre offentlige Belgierninger. — Fremtiden vil endnu oplyse mange høie Træk, henhørende til Historien om hans Regiering og Levnet, imod hvilke han Feiltrin maae forsvinde.

Herr Rector Andresen i Rønne paa Bornholm, har over denne afdøde Kaiser forfattet følgende skønne Inscription:

Josephus II. Mariæ Theresiæ filius. Imperator Germaniæ Popularis. Justus. Indefessus. Magnus in bello. Major in Pace. Sapientiæ, Tolerantiæ, Literarum, Sociorum, constantissimus Vindex. Superstitionis Fallaciæ, Coenobiorum, certissimus Hostis. Ad cujus præmaturam Mortem Religio, Sapientia, Literæ Flent. Maligna Impietas Ridet. Otiosus Clerus Subridet. Lasciva Superstitis Cachinnatur. Exsanguis Turcia Respirat. Atrox Belgium Stupet. Socia Russia Luger. Orbata Germania Plorat. — Sic in AVG. CAESARIS Memoriam Posuit, M. Chr. Schroeder Andresen, Rector Scholæ Roennienfis, in Bornholmia.

Anmeldelser.

(Fortsættelse af Sal. Hr. von Seizbergs Levnetsløb. See No. 47.)

Han manglede intet i Henseende til Livets fornemteste Nødvendigheder, ei heller Opmuntringer,

og smaae tilladelige Fornøiesser. Han havde og intet at klage over, det maatte da været over alt for megen Hvile og Riedsommelighed, saa og maaskee over hans Kones noget for vidt drevne Omhu, hvormed hun, for hans bekiendte Tilfældes Skyld, engstligen sørgede for hans tvivlsomme Sundhed, og derfor fandt det nødvendigt, at han, i al den Tid han boede hos hende, maatte indtil om Middagen bestandigen blive liggende i Sengen; fordi en lang Erfaring havde lært, at han efter Middagsmaaltidet aldrig, eller dog kun meget felden, blev angrebet af meer omtalte epileptiske Tilfælde. I disse roelige Formiddage morede han sig med et Haands Arbeide, som han i sin Ungdom havde lært i Klosteret, og hvori han havde opnaaet en temmelig Færdighed; han strikkede nemlig Paryknetter, som han folgte til en Parykmager her i Byen, med hvilken han desangaaende havde truffen en vis Accord; tillige stængede han Pengepunge af Silke, som han anbragte blant sine Belyndere. I den øvrige Tid af Dagen besøgte han sine Venner, besørgede for dem smaae med hans Evner overeensstemmende Forretninger, og drev en liden Handel med Skriversmaterialier, hvortil hans Venner ved en liden Subskription havde forskaffet ham det nødvendige Forskud, og tillige givet ham den fornødne Underviisning til at forfærdige Lak og Blæk. Men den For-

deel denne lille Handel kunde indrente ham, der dog egentligen beroede paa hans Velynderes Edelmødighed, var i Tidens Længde, da han blev Enkemand, langt fra ikke tilstrækkelig til hans Underholdning.

Hans afdøde Kone havde, foruden noget nødvendigt Huusgeraad, ikke efterladt ham andet end en Veninde, som havde været hendes ældste og dærligste Eleve, og for hvilken hun, eftersom hiin fra Ungdommen af stedse havde været hende paa det taknemmeligste hengiven, i de sidste Aar af sin Levetid ofte havde yttret det Ønske: at hun dog efter hendes Død vilde tage sig af hendes Mand; og endnu tilsidst paa hendes Dødsfeng paalagde hun sin Veninde det som en Pligt, nu at opfylde dette Løfte, som hun i sunde Dage havde givet hende. Dette Fruentimmer var en Forpagter = Datter fra Sieland, ved Navn Anne Marie Olsen, og var af den høisalige Prindsesse Charlotte Amalia bleven sat i det forhen omtalte af Sal. Pastor Lork oprettede Opfostringshuus. Hun fortsatte nu sin afdøde Lærerindes Haandtering, og den salige Seizberg følte i Henseende til sine Nødvendigheder nu ei heller Tabet af hans afdøde Kone. Men dette Venkab imellem begge blev inden en meget kort Tid forandret til en Ægteforening, som blev fuldbyrdet den 11te Sept. 1772. Denne hans anden Kone var nu vel ikke saa fuldkommen

men

men i sin Kunst, som hendes Lærerinde havde været, og desuden var hun af en svag Constitution, og leed derfor ikke allene af denne Aarsag en merkelig Formindskelse i hendes Fortieneste, men fornemmeligen, fordi iblant de adskillige Forandringer som i den Tid blev foretaget her, ogsaa Udgaven af det botaniske Verk blev underkastet mange Slags Afvekslinger. I October 1774 opløste Døden ogsaa dette Egtebaand, og Seizberg havde nu atter ikke noget andet Middel til Livets Ophold, end det han selv kunde forskaffe sig, eller hvad Skiebnen ellers vilde tilføre ham.

(Fortsættelsen følger)

Til Borgervennens gode Hensigts Befordring, haver som overordentligt Medlem tilbuden samme sin velgiørende Haand:

Hans Excellence Herr General-Lieutenant von Pentz, Deputeret i Generalitets og Commissariats Collegio.

Og af de, der som ordentlige Medlemmer have gjort ligesaa, kan end videre nævnes:

1636. Herr Rittmester von Göring i Wordingborg.

1637. Hr. Hullewad, Meelhandler.

Trykfeil.

I No. 47. pag. 384. lin. 8. i Slutningen læs: i Midten.

Borger = Bennen.

No. 49.

Anden Aargang.

Fredagen den 2. Julii 1790.

Da det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab, efter foregaaende Anmodning, venstkaabeligen har erklæret sig at vilde overlade sine Gemakker paa det Kongelige Palais, til det foreenede Understøttelses Selskab, for der at fuldføre sit forestaaende Valg af Repræsentanter, og da hiint Selskabs egne Forretninger nu og tillade det, saa haver samme havt den Godhed at indrømme os omtalte Gemakker til fri Raadighed, indtil dette Valg er fuldbåret, og altsaa kan da nu virkelig hermed gaares en Begyndelse.

Det foreenede Understøttelses Selskabs Administration har blandt andre Aarsager ogsaa derfor anseet Mandagen for den beqvemste

meste Dag til dette Balg, fordi man fra den indtil Bladets Udgaave vinder den nødvendige Tid, til at erfare, om de valgte, maaskee fra-
værende, Repræsentantere, vil tage derimod, og altsaa i næst paafølgende Blad tilstæde sam-
mes Bekiendtgjørelse.

Med Fornøielse ville man da og alt næst-
kommende Mandag have gjort Begyndelsen
med Repræsentanternes Balg af første Afdee-
ling, dersom ikke just paa denne Dag det nye-
lig oprettede Musikalske Selskab, hvoraf
mange af vores første Afdeeling ere Medlem-
mer, alt havde bestemt og anmeldt en General-
Forsamling.

Thi indbydes da alle de af det forenede
Understøttelses Selskabs Medlemmer, der be-
findes i første Afdeeling fra No. 1 til 205 *)
inclusive, og som her anføres efter den Orden
i hvilke de ere indskrevne i Protokollen, ærbø-
digst og tientigst at indfinde sig paa Mandag

81

*) Man har, for ikke at gjøre en nye Afdeeling
maattet fremrykke fem Nummere, hvorved d
40 over No. 1600. sig beløbende Medlemmer
efterhaanden fordeles paa alle Afdeelingerne.

ste Dage, den 12te Julii Kl. 5. om Eftermiddagen, i det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs Gemakker paa det Kongel. Palais, for iblant sig selv at udvælge deres Repræsentantere.

Første Afdeeling.

- No. 1. Herr Kammerjunker Raalund. 2. Hr. V. Pendsen, Genever-Destilateur. 3. Hr. Lassen, Isenkrammer. 4. Hr. Eastensen, Bogholder. 5. Hr. Howe, Cantor til Frid. tydske Kirke. 6. Hr. Smith, Klædekrammer. 7. Hr. Hansen, Klædekrammer. 8. Hr. Due, Isenkrammer. 9. Hr. Justitsraad Keiersen. 10. Hr. Dreyer, Studiosus. 11. Hr. Schmith, Blikkenslager. 12. Hr. Colding, Viinhandlersvend. 13. Hs. Exc. Hr. Geheimeraad Carstens. 14. Hr. Textorius, Kgl. Fuldmægtig. 15. Hr. Secretair Noe. 16. — — 17. Hr. Riismand Sundorph. 18. Hr. Ch. Grimmelund, Kongelig Kok. 19. Hr. Ebbesen, Kongel. Lakai. 20. Hr. Capitain de Lange. 21. Frue Becker, sal. Hof-Apotheker Beckers Enke. 22. Hr. Sandgaard, Seilsflag- og Compassmagermester. 23. Hr. Kleitrup, ligeledes. 24. Hr. Riismand Drillestad. 25. Hr. J. Petersen, Urtekrammer. 26. Madame Knudsen, fød Teschner, sal. Riismand Knudsens Enke. 27) Hr.

Hr. Inspektør Lassen. 28. Mad. A. S. Bers-
 dorff, fød Sindom, sal. Skrædermester Bersdorffs
 Enke. 29. Hr. Forvalter Peter Wiborg. 30. Hr.
 J. J. Bause, Magasinskriver. 31. Hr. Søren Ob-
 drup, Fuldmægtig. 32. Hr. Joh. Bærendsen, Nu-
 mererer. 33. Hr. Guldager Prang, ligeledes. 34.
 Hr. T. Bugmann, Portner. 35. — — 36. Hr.
 J. Engelsen, Skoleholder. 37. Hr. J. Arens,
 Maler ved Porcelainsfabriken. 38. Hr. Schrabel,
 Smedkermester. 39. Hr. G. L. Serin, Vaandfa-
 briqueur. 40. Hr. J. S. Welbing, Commando-
 skriver. 41. Hr. N. Møller, Stads Bedemand.
 42. Hr. M. Winkel, Hørkræmmer. 43. Hr. L.
 Howen, Skrædermester. 44. Hr. L. Schøning,
 Skoemagermester. 45. Hr. A. Thomsen, Vørsel-
 handler. 46. Hr. J. V. Clausen, Brygger. 47.
 Hr. Casp. Willadz, Vørsfabriqueur. 48. Hr.
 Karlebye, Hof Billed- og Steenbugger. 49. Hr.
 N. Jacobsen, Chirurgus. 50. Jomfrue M. Finn.
 51. Hr. N. P. Ternau, Giestgiver. 52. Hr. N.
 Boldt, Skoemagermester. 53. Hr. Viørn, Postfø-
 rer. 54. Hr. P. Bræmer, Hof-Bundtmager. 55.
 Hr. C. F. Hendrichsen, Hof Bager. 56. Hr. Sim-
 Jacob, junior, Riibmand. 57. Hr. Arens, Assi-
 stent. 58. Hr. G. B. Salchow, Kongel. Copiist.
 59. Hr. E. H. Mørck, Smedkermester. 60. Hr.
 H. Mylius, Iisenkræmmer. 61. Hr. Inspektør Møsen.

62. — — 63. Hr. Jac. Wulff, Theehandler.
 64. Hr. G. N. Larsen, Commissionair. 65. Hr.
 Brunschou, Muurmester. 66. Hr. J. E. Bock,
 Ribmand. 67. Hr. A. H. Høyer, Brygger. 68.
 Hr. J. J. Schou, Amts-Chirurgus. 69. Hr. Top.
 Kgl. Løber. 70. Hr. Lohmann, Lysestøber. 71. Hr.
 D. Jacob, Handlende. 72. Hr. Inspektour V. Funk.
 73. Hr. C. Gehrecke, Smedkermester. 74. Hr. N.
 W. Mørk, Assistent. 75. — — 76. Hr. H.
 Cantor, Grosserer. 77. Hr. S. Germansen, Cop
 piist. 78. P. Iversen, Copiist. 79. Hr. Joh.
 Bluhme, Copiist. 80. Hr. E. Haste, Skrædermes
 ter. 81. Hr. N. P. Eller, Fuldmægtig. 82. Hr.
 H. H. Kloumann, Assistent. 83. Hr. J. H. von
 Lühow, Søe-Capitain og Ober-Lieutenant. 84. Hr.
 C. H. Gercken, Urtekræmmer. 85. Hr. Skillemath,
 Juveleer. 86. Hr. Jonsen, Commissionair. 87.
 Hr. Controleur Aspact. 88 og 89. Hr. Doktor
 Valle, Biskop i Siellands Stift. 90 og 91. Hr.
 Superkarge Sir. 92. Hr. Wenzon, Præst. 93. Hr.
 Sekret. Berthelsen. 94. Hs. Exc. Hr. Geheimeraad
 Rosenkrantz. 95. Frue Doktorinde G. M. Colz
 mann. 96. Hr. P. Feilberg, Kongl. Fuldmægtig.
 97. Hr. P. Sommersted, Skrædermester. 98. Hr.
 Confessionarius Bastholm. 99. Hr. Professor Wast,
 Stiftsprovst. 100. Hr. Dr. Münster. 101. Hr.
 Agent Meinig. 102. Hr. Pastor Manthey. 103.
 Hr.

- Hr. P. Faber, IJenkræmmer. 104. Hr. B. Mos-
 sin, IJenkræmmer. 105. Hr. Wasserfald, Klæde-
 kræmmer. 106. Hr. Justitsraad Zum Hagen.
 107. Hr. Apotheker Hagen. 108. Hr. Doktor Pflug-
 macher. 109. Hr. Lylou, IJenkræmmerfvend. 110.
 Hr. J. Schmith, Porcellainhandler. 111. Hr. J.
 Koble, Bager. 112. Hr. Joh. A. Pfeiffer, Knip-
 lingskræmmer. 113. Hr. A. M. Johansen, Grov-
 smed. 114. Mad. S. E. Johansen. 115. Mad.
 Anna Christ. Koufman, fød Møller. 116. Hr. B.
 Høster, Trakteur. 117. Hr. A. S. Künel, Gar-
 vermester. 118. Hr. C. S. Paffler, Tobakshandler.
 119. Hr. Grosserer C. A. H. Hoffmann. 120. Hr.
 A. Døgevad, Strømpesfabriquer. 121. Capit. J.
 Nylius. 122. Hr. Joh. P. Valudan, Candidat.
 Theologiae. 123. Hr. Aepack, Catechet og Infor-
 mator. 124. Comand. Capit. von Ramshardt. 125.
 Hr. J. S. Bang, Parølmager. 126. Hr. Capit.
 tain v. Hansen. 127. Hr. E. S. Mørck, Klæde-
 fabriquer. 128. Hr. Ant. Lydicke, Visiteur. 129.
 Hr. Joh. P. Kolbe, Haaskier. 130. Hr. J. P.
 Schneider, Kleinsmed. 131. — — 132. Hr.
 N. B. Ratenburg, Landmaaler. 133. Hr. S.
 Popp, Bogtrykker. 134. Hr. P. Paarup, Bud
 i Rentekammeret. 135. Hr. J. Nylius, Fuldmæg-
 tig. 136. Hr. Kammerherre Suhm. 137. J.
 J. Rasmøe, Uhrmager. 138. Hr. Saabye, In-
 ven:

- ventariesskriver ved Holmen. 139. Hr. E. F. Menck,
 Smedeskriver ved Holmen. 140. Hr. Forvalter E.
 Kemose ved Holmen. 141. Hr. Bogholder Quist.
 142. — — 143. Hr. Collin, Fuldmægtig. 144.
 Hr. P. Waagensen, Hørkræmmer. 145. Hr. J.
 E. Beyer, Maler ved Porcelainsfabriken. 146. Hr.
 Justitsraad F. H. Müller. 147. Hr. M. Kadevik,
 Maler ved Porf. Fabr. 148. Hr. P. Lehmann,
 ligeledes. 149. Hr. T. Camrath, ligeledes. 150.
 Hr. N. Kunik, ligeledes. 151. Hr. E. Meyer, ligele-
 des. 152. Hr. N. Færø, ligel. 153. Hr. N. Bay, li-
 geledes. 154. Hr. E. G. Klamer, ligeledes. 155.
 Hr. J. E. Pockendahl, ligeledes. 156. J. E. Hol-
 ler, ligeledes. 157. Hr. P. Schandorf, ligeledes.
 158. Hr. Holm, ligeledes. 159. Hr. N. J. Las-
 sen, Urtekræmmer. 160. Hr. S. T. Liunge, Ise-
 kræmmer. 161. Hr. P. A. Thoning, Amts-Chi-
 rurgus. 162. Hr. A. J. Barclay, Glarmester.
 163. Hr. A. E. Sparrevogn, Uhrmager. 164.
 Hr. Friborg, Urtekræmmer. 165. Hr. L. H. Møl-
 ler, Hørkræmmer. 166. Hr. J. E. Pock, Tobaks-
 spinder. 167. Hr. H. T. Mørk, Borger og Søm-
 mersvend. 168. Hr. Wahl, Skoemagermester. 169.
 Mad. Anna Cat. Mohr, sal. Control. Mohrs Enke.
 170. Hr. Eske Rasmussen. 171. Hr. Jac. Pos-
 grund, ved Porf. Fabr. 172. Hr. Mat. Holst, li-
 geledes. 173. Hr. Jacob Smith, ligeledes. 174.
 Hr. And. Hald, ligeledes. 175. Hr. L. Kolbye,
 ligeledes. 176. Hr. S. Preus, ligeledes. 177.
 Hr. O. Andersen, ligeledes. 178. Hr. J. Krane,
 ligeledes. 179. Hr. Fr. Duve, ligeledes. 180. Hr.
 Joh. Brogaard, ligeledes. 181. Hr. Wil. Hansen,
 ligeledes. 182. Hr. Povel Thomsen, ligeledes. 183.
 Hr. J. T. Nidlich, Giørttermester. 184. P. H. Rattens-
 burg, Studiosus. 185. Hr. Th. Smith, Tobaksspinder.
 186. Hr. Zedeler, Bogholder. 187. Hr. Røtting, Riøb-
 mand.

mand. 188. Hr. Jensen, Guldsmed. 189. Hr. H. Grøbe. 190. — 191. Hr. H. Lor. Glud, Klædekræmmer. 192. Mad. Magd. Frideriche Drewesen, fød Zumpe, sal. Viintapper Drewesens Enke. 193. Hr. Abr. Hviid, Bogholder. 194. Hr. Chr. Frid. Holm, Bogtrykker. 195. Hr. E. N. Thoring, Studiosus. 196. Hr. Ch. Kramer, Porcelainshandler. 197. Hr. G. Møller, Hærekudsk. 198. Hr. Reinhardt, Chirurgus. 199. Hr. J. C. Menck, Bager. 200. Hr. Etatsraad N. Bruun. 201. Hr. Lieutenant von Osten, i Søe-Staten. 202. Hr. Svendsen, Skoleholder. 203. Hr. Elkier, Justeermester. 204. Hr. Aagaard, Conditor. 205. Hr. Thies, Skoleholder.

For beqvemmere, hurtigere og i bedre Orden at fuldføre Balget, skal trykte Balgesedler, som Hr. Bogtrykker Holm har stienket Selskabet, tilsendes disse Medlemmerne, hvilket da tillige vil tiene enhver af dem til Beviis, at han henhører til denne Afdeeling.

Anmeldelse.

Af nye indtraaede Medlemmer have vi i Dag det Fornøielse at anmelde som ordentlige Medlemmer:

1638. Hr. Lorenz B. Johnson, Kjøbmand i Cappel.
 1639. Hr. Joh. Henr. Kinderling, Controlcur ved Klæde- og Bomulds-Oplaget.
 1640. Hr. H. Henr. Hiort, Kongl. Hof-Skoemager.

Borger = Venner.

No. 50.

Anden Aargang.

Fredagen den 9. Julii 1790.

I Dag har Borgervennen den Fornøielse ærbødigst og tjenstligst at indbyde den anden Afdeeling af sin Stiftelses Medlemmer, til næstkommende Mandag 8te Dage, den 19de Julii Klokken 5 om Eftermiddagen, ligeledes at møde i det Kongel. Landhuusholdnings Selskabs Børelser paa det Kongelige Palais, for der iblant sig selv at fuldføre Valget af 12 Repræsentantere. Endnu troer han sig pligtig at erindre noget, til alle vælgende Medlemmers behagelige Efterretning, nemlig

1) At uagtet man for mere Orden og Bequemmeligheds Skyld har truffen den Indretning i 8 lige Afdeeling, at inddeele de vælgende Medlemmer, disse derfor dog ikke
skulle

skulle indskrænkes saa vidt, at de jo gjerne kan vælge blant een af de andre Afdeelinger, saasnart een eller aunden af de 10 vedtagne Classer, aldeles skulle mangle i deres egen Afdeeling.

2) At Valgsedlerne, som af forhen anførte Aarsag ved Buddene tilbringes de vælgende Medlemmer, besegles af een af Stiftelsens Direktører, nemlig af Hr. Ober Chirurgus Jacobsen, og desuden parapheres af Bogholderen, saa at ingen uden disse ere gyldige, og

3) At for end mere Sikkerheds Skyld, enhver af disse Sedler betegnes med det vælgende Medlems Navn, dog saaledes, at han kan affkære samme, isald han ei skiotter om at have sit Valg bekiendt for hele Forsamlingen. Dog ønsker man meget, at de, som, uagtet de ikke have Leilighed at være nærværende, indsende deres Sedler, for Orden og Bisheds Skyld, ville lade deres Navne blive staaende.

I øvrigt skal ved enhver Valgforretning i det mindste 2 af Direktørerne og Bogholderen være nærværende.

Under Afdeeling.

- No. 206. Herr Drevik, Smedkermester. 207.
 Hr. J. A. Reistrup, Grovsmedmester. 208. Hr.
 D. Mørck, Brygger. 209. Hr. Wibe, Degn paa
 Friderichsberg. 210. Madame Olave Georg. Winge,
 fød Bang. 211. Hr. G. E. Benninghausen, Cas-
 serer. 212. Hr. Grosserer J. Bæck. 213. Hr.
 Raadmand P. Thomsen. 214. Hr. H. Leytaud,
 Sprogmeister. 215. Hr. Rønkilde, Boghandler.
 216. Hr. Lycke, ligesaa. 217. Hr. Rosenstand,
 Revisor. 218. Hr. Chr. Holm, Præst. 219. Hr.
 S. H. Langebeck, Varykmager. 220. Mad. J. W.
 Høier. 221. Hr. J. Rasmussen, Slagtermester.
 222. Mad. Evertsen. 223. Hr. P. E. Frost,
 Værtshuusholder. 224. Hr. M. A. Fonnesbeck,
 Hofekræmmer. 225. Hr. M. E. Spendrup, Han-
 delsbetjent. 226. Hr. Ch. Winge, Studiosus. 227.
 Hr. Ch. A. Holst, Copiist. 228. Mad. Wahl,
 Præste-Enke. 229. Mad. D. R. Weisler, Bager-
 Enke. 230. Hr. Lieutenant E. F. v. Bierring.
 231. Hr. Lassen, Bagermester. 232. Hr. M. E.
 Kragh, Oliber ved Porc. Fabriq. 233. Hr. P.
 Jffacksen, Brendeviinsbrænder. 234. Hr. J. S.
 Johne, Kgl. Postfører. 235. Hr. Nabye, Hof- og
 Stadsrets Procurator. 236. Hr. Lehmann, Kaf-
 felovnsfabr. 237. Hr. Leth, Fuldmægtig. 238.
 Hr.

Hr. N. Søndergaard, Informator. 239. Mad.
 Christ. Rasmussen, fød Wæver, sal. Ijenkræmmer
 Rasmussens Enke. 240. Hr. Halse, Præst. 241.
 Hr. Trakteur Schaarup. 242. Hr. Heimann, Ger-
 son, Riibmand. 243. Hr. Ch. F. Dreyer. 244.
 Hr. Superkarge Klitgaard. 245. Hr. Klitgaard,
 Fuldmægtig. 246. Hr. H. Vøge, Spindemester
 ved Guldhuset. 247. Hr. Ch. Berg, Fuldmægtig.
 248. Hr. B. Høssen, Hattemagermester. 249. Hr.
 J. M. Thomsen, Skoemagermester. 250. Hr. J.
 E. Lehmann, Theehandler. 251. Ch. Sandberg,
 Commissionair. 252. J. E. Winckler, Oberstærer-
 mester. 253. Hr. P. Jørgensen, Bagermester.
 254. Hr. Joh. Schæffer, Handlende. 255. Hr. J.
 Clausen, Tobakspindersvend. 256. Hr. J. G. Be-
 ster, Overstærer-Mester. 257. Hr. J. Sivertsen,
 Spisemester. 258. Hr. G. N. Angelo, Raaberstik-
 ker. 259. Mad. Seisberg. 260. Hr. P. Høltz,
 Islands Riibmand. 261. Hr. Sommerfeldt, Skær-
 dermester. 262. Hr. Inspektør Michelsen. 263.
 Hr. Corfsand, Instrumentmager. 264. Hr. Christ.
 Wulff, Paghusskriver. 265. Hr. Jonas Eskemose,
 Forvalter. 266. — — 267. P. Roskouw, Hær-
 kræmmer-svend. 268. Hr. Nielsen, Fuldmægtig. 269.
 Hr. Blåmendahl, Porselainshandler. 270. Mad.
 Højelsieder, Skoleholder. 271. Hr. Samson Mel-
 hert, Riibmand. 272. Hr. Inspektør J. E.
 Green,

- Green. 273. Mad. Rasmussen, fød Boiet. 274.
 Hr. Wulff, Ober-Fabriqueur ved Guldhuset. 275.
 Hr. Ved. Lind, ved Porcel. Fabr. 276. Hr. Ole
 Holm, ligeledes. 277. Hr. J. E. Pinkert, Ober-
 Kierermester. 278. — — 279. Hr. J. Rosen-
 berg, Tafelageskriver ved Holmen. 280. Mad. Hed.
 Elisab. Norager, fød Wohlert, Gal. Obergraver
 Noragers Enke. 281. Hr. P. Blædel, Skræder-
 mester. 282. Hr. Kammeraad Wadum. 283. Hr.
 E. Larsen, Porcelainshandler. 284. Hr. Ved. Rans,
 Brendeviinsbrænder. 285. Hr. Forvalter Lorenzen.
 286. Hr. Assistent Lorenzen. 287. Hr. Assistent
 Schieffer. 288. Hr. Sekretair S. Hee, i Rentek-
 ammeret. 289. Hr. Laurik Rohde, Fuldmægtig.
 290. Hr. Michelsen, Studiosus. 291. Hr. Lindens-
 love, OIdermand for Parykmagerne. 292. Hr. Chr.
 Ritter, Feldtbereder. 293. Hr. Ch. Hemmingsen,
 Baandfabr. 294. Hr. Agent E. Müller. 295. Hr.
 Schernack, Copiist ved Banco Contoires. 296. Hr.
 Arends, Kongl. Skuespiller. 297. Hr. Renteskriver
 Muus. 298. Hr. Jessen, Riibmand. 299. Hr.
 Heim. Levin, Riibmand. 300. Hr. D. Sinding,
 Stolemagermester. 301. Hr. Ch. G. Lose, Kardem-
 magermester. 302. Hr. T. Hagedorn, Urtekræmmer.
 303. Fritzer, Postskriver. 304. Hr. H. Kamlose,
 Fuldmægtig. 305. Hr. Bæck, Skattefoged. 306.
 Hr. Controleur, Olsen. 307. Hr. P. Petersen,
 Urte

Urtekammer. 308. Hr. Cancellieraad Kinkel. 309.
 Hr. Baden, Skædermester. 310. Hr. Colding,
 Dandsler ved Theatret. 311. Hr. Ebbesen, Ise-
 kræmmer. 312. Hr. Nørbye, Præst. 313. Hr.
 Justitsraad Dann. 314. Hr. Forvalter Goske.
 315. Hr. D. Andersen, Hof og Stadsrets Procura-
 rator. 316. Hr. D. E. Wulff, Brygger. 317.
 Hr. Kref, Smedermester. 318. Hr. E. F. Buch-
 holst, Klædekammer. 319. Hr. Rathfack, Stads-
 chirurgus. 320. Hr. J. C. Gobel, Friseur. 321.
 Hr. H. West, Rektor paa St. Croix. 322. A.
 W. Haack, Porcelainshandler. 323. Hr. S. Neme,
 Stads-Chirurgus. 324. Frue Priorinde v. Lercke.
 325. Frøken v. Lercke. 326. Frøken v. Trolle. 327.
 Hr. P. O. Berthelsen. 328. Mad. Frider. Plocke-
 rose, fød Lund, sal. Sverdsfeyer Plockeroses Enke.
 329. Hr. Ch. Møssing, Varykmagermester. 330. Hr.
 J. G. Weber, Farvermester. 331. Hr. Ved. Bloch,
 Tobaksspinder. 332. Hr. Inspektør J. Petrin. 333.
 Cruse, Præst. 334. Hr. Wilde, Bager. 335. Hr.
 Berg, Billiardholder. 336. Hr. Fingk, Handels-
 fuldmægtig. 337. Hr. Kiellerup, Tømmerhandler.
 338. Hr. Schmidt, Viinkhypper paa Toldboden. 339.
 Hr. Mølsted, Veipiqueur. 340. Hr. Bergmann,
 Bogbindermester. 341. Hr. Heysen, Bagermester.
 342. Hr. Høngaard, Distilateur. 343. Hr. Knud-
 sen, Kongel. Skuespiller. 344. Hr. M. Hoffmeier
 Skoe

- Skoemagermester. 345. Hr. J. G. Hoffmeier, ligeledes. 346. Hr. F. Fahrenholk, ligeledes. 347. Hr. F. Fahrenholk, ligeledes. 348. Hr. J. Steenskiær, ligeledes og Oldermænd. 349. Hr. J. H. Scrilow, Malermester. 350. Hr. J. G. Wisner, Skoemagermester. 351. Hr. H. H. Thide, ligeledes. 352. Hr. M. A. Boy, ligeledes. 353. Hr. M. From, ligeledes. 354. Hr. G. Bergmann, ligeledes. 355. Hr. P. Manthey, ligeledes. 356. J. G. Hoffmeyer, ligeledes. 357. Hr. E. G. Braune, ligeledes. 358. Hr. H. F. Garde, Studiosus. 359. Hr. F. Albeck, Lærredshandler. 360. Hr. J. C. Møller, Tømmermester. 361. Mad. Simmelkiær, sal. Bogtrykker Simmelkiærs Enke. 362. Hr. Abel, Spisemester. 363. Hr. Lund, Guldsmed. 364. Hr. Willumsen, Kongl. Postfører. 365. Hr. Frydendahl, Fuldmægtig. 366. Hr. Sør. Artillerie Lieutenant Jørgensen. 367. Hr. Actelene, Lieutenant i Søe:Etaten. 368. Hr. And. Egerod, Muurmester. 369. Hr. D. H. Linckemeyer, Skrådermester. 370. Hr. S. P. Stabeck, Vertshuusholder. 371. Hr. Mühlensted, Apotheker. 372. Hr. F. C. Conradi, Fuldmægtig. 373. Hr. J. Helt, Søbemester. 374. Hr. Wigant, Capit. i Søe:Etaten. 375. Hr. Agent Gyldendal. 376. Hr. Justitsraad Schmit. 377. Hr. Ved. Ferup, Præst paa Guinea. 378. Forstander Mohr i Hersfølge. 379. Hr. M. Stordt, Forvalter. 380. Hr. Sekretair Dreyer. 381. Hr. Justitsraad H. C. Kreh. 382. Hr. Consul M. Petersen. 383. Hr. H. E. Lange, Casse:Controleur og Brygger. 384. Hr. E. Ebbesen, Fuldmægtig. 385. Hr. P. Alteveldt, Mynsterskriver. 386. Hr. J. Bruun, Fuldmægtig. 387. — — 388. Hr. A. Sinich, Fuldmægtig. 389. Hr. J. Langebal, Fuldmægtig. 390. Jomfr. Cath. M. Gørk. 391. Hr. T. E. Weyle, Assistent. 392. Hr. N. C. Møller, ligeledes. 393. Hr. C. Plum, Rispmand. 394. Hr.

Hr. H. Harboe, Theehandler. 395. Hr. E. H. Thychsen, Klædefræmmer. 396. Hr. J. Koble, Urtefræmmer. 397. Hr. J. J. Bruun, Klædefræmmer. 398. — 399. Hr. H. Gandrup, Kjøbmand. 400. Hr. Colstrup, Sommerhandler. 401. Hr. Justitsraad Pontoppidan. 402. Hr. Federholdt, Hysrefudsk. 403. Hr. E. Borgstrøm, Feldtbereder. 404. Hr. Secretair F. E. Ulmer. 405. Hr. J. Lang, Viinhandler. 406. Hr. H. Bium, Captain Lieut i Søe Etaten. 407. Hr. Banco: Commissair Cramer. 408. Hr. J. Jacobsen, Bertshuusholder. 409. Hr. N. D. Niegels. 410. — — 411. Hr. N. J. Kiersgaard, Brændeviinsbrænder.

Anmeldelse.

Med megen Fornøielse anmeldte vi i Dag, at Herr Jens Samuel Grønlund, Apotheker ved det Kongel. Friderichs Hospital, haver taget en end mere velgjørende Deel i vores Stiftelse, ved at gaae over fra de ordentlige til de overordentlige Medlemmer; og at følgende som ordentlige Medlemmer ere indtraaede i samme:

1641. Madame Margarethe Lund, Bødkermester
Hr. Lunds Hustru.
1642. Herr Joh. Jacob Lobeck, Væger.
1643. Hr. Joh. Schaarup, Skoemagermester, og
1644. Hr. Niels Jacobsen, Tolder paa Tromsøet
i Nordlandene.

Frykfeil.

I No. 49. fjerde Linie fra neden, Hr. P. Sommerstedt, Skræddermester, læs: Brændeviinsbrænder.

Borger - Bennen.

No. 51.

Anden Aargang.

Fredagen den 16. Julii 1790.

Efterat nu Borgervennen forrige Mandag den 12te i denne Maaned med Fornsielste har seet fuldbyrdet Valget af 12 Repræsentantere blant den første Afdeeling af sin Stiftelses Medlemmer, saa er det ham en behagelig Pligt for heele Selskabet navnlig at kunne bekiendtgjøre de, der ved fleste Stemmer ere udvalgte, og af hvilke med beredvillig Godhed følgende have antaget Valget:

Af Kongl. Embedsmænd:

Herr Forvalter Wiborg.

Af Officerer af See-Staten:

Herr Commandeur - Capitain Kamshart.

Af Officerer af Land-Staten:

Herr Capitain Hanson.

Af

Uf Litteratis :

Herr Candidatus Paludan.

Uf Grossererere 2c.

Herr Hoffmann, Grosserer.

Uf Kræmmere 2c.

Herr F. W. Schmidt, Klædekræmmer, og

Herr H. Lassen, Iisenkræmmer.

Uf Haandværker 2c.

Herr Bremer, Hof Bundtmager, og

Herr C. Haste, Skrædermester.

Uf den Jødiske Nation :

Herr H. J. Cantor.

Da de udvalgte Medlemmer af 1ste og 4de Classification ei for nærværende Tid opholde sig i Byen, saa har man endnu ikke kunnet indhente deres Erklæring, om de og ere villige til at antage dette Valg, og derfor har man ei heller endnu offentlig kunnet navngive samme; imidlertid haaber Borgervænnen at disscerbværdige Medlemmer, efter mange af den alt givne Beviser paa deres velgiørende Sindelaug imod Stiftelsen, ogsaa ville opfylde hans Ønske og ei undslaae sig for, i paakommende Tilfælde, med deres gode Raad og Medvirkning at komme samme til Hielp.

Endnu har Borgervænnen den Fornøielse ærbødigt og tienligst at indbyde den 3die Uf

dees

deeling af Selskabets Medlemmer, for næste
kommende Mandag 8te Dage den 26 Julii,
paa sædvanlig Tid og Sted, iblant sig selv at
fuldføre Valget af 12 Repræsentantere.

Tredie Afdeeling.

No. 412. Hs. Excel. Hr. Geheimeraad og
Ober-Præsident Græve von der Osten. 413.
Hs. Excel. Hr. Geheimeraad von Brandt. 414.
Hr. Conf. Raad Cortsen. 415. Hr. Conf. Raad
Nyberg. 416. Hr. N. Brock, Grosserer. 417.
Hr. Professor Adler. 418. Hr. J. C. Erck,
Guldtrækker. 419. Hr. J. G. Wutner, Borger og
Muursvend. 420. Homsfr. E. W. Gørh. 421. Hr.
Justitsraad Prihu. 422. Hr. Abildgaard, Sogne-
præst. 423. Hr. Professor Treskow. 424. Hr.
Thomsen, Utekræmmer. 425. Hr. Dethleffen. 426.
Frue Commandeurinde Gerner. 427. Hr. Contro-
leur J. Lemvig. 428. Hr. P. Straneberg, Kuf-
kenbager. 429. Hr. E. U. Holm, Skoemagermester.
430. Mad. Anna Maria Kollstrup fød Lund. 431.
Hr. Nabe, Kuffenbager. 432. Hr. D. Szibrows-
ky, Buntmager. 433. Hr. M. Romeycke, Bunt-
mager. 434. Hr. M. Schrøder, ligeledes. 435.
Hr. Ch. Pels, ligeledes. 436. Hr. J. H. Cramer,
ligeledes. 437. Hr. Kirkerup, ligeledes. 438. Hr.
Ch. Sandrue, Skrådermester. 439. Hr. D. P.
Holm

Holm, Jernhandler. 440. Hr. H. Habeler, Bill-
 ardholder. 441. Mad. Schouboe, sal. Skraedermes-
 ter Schouboes Enke. 442. Mad. Liebe, sal. Bog-
 binder Liebes Enke. 443. Hr. J. Methscher, Skrae-
 dermester. 444. Hr. M. Thruelsen, Handlende.
 445. Hr. Etatsraad de Coninck. 446. Hr. Agent
 de Coninck. 447. Hr. Howik, Grosserer. 448.
 Hr. Bieck, Bager. 449. Frue Etatsraadinde Wium.
 450. Hr. Kammerraad Bayer. 451. Hr. O. Wulfs-
 berg, Malermester. 452. Hr. C. P. Wilstrup,
 Brændeviinsbrænder. 453. Hr. E. H. Ondrup,
 Muurmester. 454. Hr. Valle, Consumtionskriver.
 455. Hr. Petersen, Brændeviinsbrænder. 456.
 Hr. And. Floberg, Damefrisieur. 457. — — 458.
 Hr. J. E. Krossing, Fuldmægtig. 459. Hr. H. E.
 Splik, Fuldmægtig. 460. Hr. Lar, Skoemage-
 mester. 461. Hr. Jbsen, Kgl. Skuespiller. 462.
 Hr. T. From, Hørkræmmer. 463. Hr. J. E. Vier-
 tel, Hattemager. 464. Hr. Justitsraad Reinhart.
 465. Hr. N. Petersen, Hofbedemand. 466. Hr.
 Lassen, Tracteur. 467. Hr. E. F. Nis, Sadelma-
 ger. 468. Hr. M. G. Holm, Grosserer. 469. —
 470. — 471. Hr. Qvist, Silkesarver. 472. Hr.
 N. A. Lund, Fuldmægtig. 473. Hr. Hansen, Ur-
 tekraemmer. 474. Hr. T. Sletting, Jurist. 475.
 Hr. P. Hansen, Kampesteenshugger. 476. Hr. N.
 Schall, Dansemester. 477. Hr. Ant. Ch. Wilchen,
 Muurmester. 478. Hr. Ved. Engelbretsen, Tobak-

spinder. 479. Hr. Lange, Brygger. 480. Hr.
 From, Sadelmager. 481. Hr. Almind, Lysestøber.
 482. Hr. Justitsraad Harsdorff, Rgl. første Hof-
 Bygmester. 483. Hr. Justitsraad Bartholin. 484.
 Hr. L. Lynge, Lysestøber. 485. Hr. B. Hansen,
 Tobaksspinder. 486. Hr. Halling, Uhrmager. 487.
 Hr. Siegmund, Posementmager. 488. Hr. Dahl,
 Rgl. Copiist. 489. Hr. Andr. Falck, Grosserer.
 490. Mad. Lovise Lind, fød Plockros. 491. Hr. J.
 S. Iversen, Ridsmand i Odensee. 492. Hr. P.
 Lundberg, Dresmed. 493. Hr. J. G. Ponsing,
 Klædekrammer. 494. — 495. Hs. Excell. Herr
 Geheimeraad Holmskiold. 496. Frue Geheime-
 raadinde Holmskiold. 497. Frøken Holmskiold. 498.
 Hr. H. Horrebom, Professor. 499. Hr. General
 Adjutant von Hassner. 500. Hr. Lieut. v. Kirch-
 hoff, Adjutant hos Hs. K. H. Kronprindsen. 501.
 Hr. Bruhn, Klædekrammer. 502. Hr. J. A. Bor-
 hardt, Parykmager. 503. Hr. Conf. Raad Hiort-
 bog. 504. Mad. Bierring, Jordemoder. 505.
 Hr. Quist, Muurmester. 506. Hr. Laur. Heyden,
 Candidat. 507. Hr. H. Møller, Muurmester. 508.
 Hr. Schioldborg, Brændeviinsbrænder. 509. Hr.
 Erichsen, Biinkopper. 510. Frue Majorinde Læ-
 bow. 511. Hr. Ch. Stehr, Hørkrammer. 512.
 Mad. Schow. 513. Hr. Cancellieraad Wi. Bekilde.
 514. Hr. Ch. Striboe, Slagter og Bærtshuushol-
 der uden Porten. 515. Hr. Ch. Müller, Knapma-
 ger.

germester. 516. Hr. Vallengin, Urtekræmmer,
 af den Jødiske Nation. 517. Hr. Roffing, Thees-
 handler. 518. Hr. Otto Giese, Naalemager. 519.
 Hr. Koct, Chirurgus. 520. Hr. J. J. Borget,
 Sæpl-, Flag og Compasmager. 521. Hr. Hofman,
 Kleinsmedmester. 522. Hr. W. Klein, Klædekræm-
 mer. 523. Fr. Anna Cath. Klein. 524. Hr. P.
 Klein, Isekræmmer. 525. Hr. J. J. Klein, Klæ-
 dekræmmer. 526. Hr. Mohr, Gartner. 527. Hr.
 Weinicke, Malermester. 528. Hr. J. Alb. Meyer,
 Ribmand. 529. Hr. Ch. Kiær, Handlende. 530.
 Hr. Ved. Rauff, Brændeviinsbrænder. 531. Hr.
 Agent Klingenberg. 532. Hr. Narestrup, Hørkræm-
 mer. 533. Hr. J. Beck, Skoemagermester. 534.
 Hr. Joh. C. Walther, Skrædermester. 535. Hr.
 Ranøe, Doktor Medicinæ. 536. Hr. Vet. Jæckel,
 Skrædermester. 537. Hr. Ch. Sorensen, Saltmaa-
 ser. 538. Hr. W. Holmboe, Skrædermester. 539.
 Hr. E. Angel, Skrædermester. 540. Mad. A. D.
 Møller, sal. Brændeviinsbr. Møllers Enke. 541.
 Hr. Petermann, Muurmester, og Oldermænd for
 Muurlauget. 542. — 543. Hr. Rothe, Boghand-
 ler. 544. Hr. Cancellieraad Munk. 545. Hr. J.
 Pinckert, Overfkiæremester. 546. Hr. Holm, Fulds-
 mægtig. 547. Hr. J. G. Kieme, Dreier ved Pors-
 Fabr. 548. Hr. Ch. F. Hylter, Studiosus. 549.
 Hr. E. E. Bernhardt, Parykmager. 550. Hr.
 Hviid, Haarfkiærer. 551. Hr. Ch. Falckow, Bræn-
 deviiins-

- beviinsbr. 552. Hr. N. Hansen, Soanesfoged i
 Sundbye Øster. 553. Hr. E. T. Kohleder, Skrå-
 dermester. 554. Hr. Kammerraad Dauw. 555.
 Hr. H. Kroymann, Bogholder. 556. Hr. Hansen,
 Sukkermester. 557. Hr. Berg, Kuldm. paa Tolds-
 boden. 558. Hr. Em. Balling, Revisor ved Tals-
 lotteriet. 559. Hr. Hansted, Apotheker i Næstved.
 560. Hr. S. H. Normann, Skrådermester. 561.
 Hr. T. Collin, Styrmand. 562. Hr. Kompff,
 Slotsforvalter. 563. — — 564. Hr. T. Høstke,
 Grosserer. 565. Hr. Tristrup, Gade-Commissair.
 566. Hr. Meyer, Kongl. Kastelet Chef. 567. Hr.
 Lindberg, Mester-Slagter. 568. P. Müller, Viins-
 handler. 569. Hr. Gothske, Krudtmester. 570.
 Frue Justitsraadinde Duus. 571. Hr. Juul, Skrå-
 dermester. 572. Hr. Wille, Brandeviinsbrænder.
 573. Hr. Saxe, Cancelliebud. 574. Hr. Justitsraad
 og Landsdommer Kraft. 575. Hr. Petersen, Slots-
 gartner. 576. Hr. Ohlenschläger, Organist. 577.
 Hr. Simon Jacob, Ridsmand. 578. Hr. H. Fræ-
 se, Portner paa Guldhuset. 579. Hr. Suhr, Toms-
 mermester. 580. Hr. M. Methscher, Amtschirurgus.
 581. Hr. L. Moberg, Skrådermester. 582. Hr. T.
 Müller, Borger og Handlende. 583. Hr. M. Wes-
 sely, Grosserer, af den Jødiske Nation. 584. Hr.
 A. Warburg, ligeledes. 585. Hr. Clausen, Ober-
 forster paa Hirschholm. 586. Hr. J. Frydelund,
 Hoffslagter. 587. Hr. Giese, Urtekrammer. 588.
 Hr. Hansen, Politie-Sekretair. 589. Hr. Graner,
 Obergraver. 590. Sv. Excell. Hr. Admiral og
 Greve af Moltke. 591. Hr. Hassing, Forvalter
 ved Holmen. 592. Hr. Wewer, Candidat. 593.
 Hr. J. H. E. Holm, Forvalter. 594. Hr. J. Jøn-
 sen, Administrateur og Bogh. ved det Kgl. Vestn-
 disse Handels Selskab. 595. Hr. P. Wangede,
 Tømmermester. 596. Hr. Politie-Sekretair Schnei-
 der. 597. Hr. E. Henriksen, Parykmagermester.

598. Hr. Fiedler, Grosserer. 599. Hr. Lindqvist, Handfemager. 600. Hr. L. Brodersen, Uhrmager. 601. Hr. Justitsraad J. Thulstrup. 602. Hr. Justitsraad Wilkens. 603. Hr. P. J. Obelay, Rgl. Bogholder paa Banque: Contoiret. 604. Hr. H. Hellefer, Fuldm ved samme. 605. D. Bourgeois, Børsinægler. 606. Hr. J. Lacoppidan, Rgl. Banque: Kasserer. 607. Hr. Ch. H. Kierulf, Amtsforvalter. 608. Hr. W. Thorning, Fuldmægtig v. Banque: Contoiret. 609. Hr. Agent Eriksen, Grosserer og Banque: Commissair. 610. Hr. N. Møller, Hof: Bogtrykker. 611. Hr. P. E. Holm, Fuldmægtig. 612. Hr. J. P. Rostock, Handlende. 613. Hr. Helgerud, Klædekræmmer. 614. Frue Commandeurinde Akeleye. 615. Hr. W. C. Werbiz, Studiosus. 616. Hr. D. E. Manthey, Studiosus.

Anmeldelse.

Blant nye tiltraaede ordentlige Medlemmer har man i Dag den Fornøielse at anmelde:

1645. Hr. Ole Hansen, Mesterkof i Hans Majest. Kongens Kioffen.

1646. Hr. J. Heilshov, Urtekræmmer.

1647. Hr. Pinvig, Fiskehandler.

1648. Hr. Forvalter og Forpagter Jens Dahl paa Lybjerggaard.

Borger = Bennen.

No. 52.

Anden Aargang.

Freddagen den 23. Julii 1790.

Bed den af det foreenede Understøttelse Selskabs anden Afdeeling, forrige Mandag den 19de Julii, holdne Valgforretning af 12 Repræsentantere, ere følgende Medlemmer valgte, og ved deres Beredvillighed, til ogsaa i denne Qualitet at lade sig være den gode Sag angælegen, indtræede i Repræsentanternes Tal:

Af Kongl. Embedsmænd:

Herr Renteskriver Muus.

Af Officerer af Sæ-Etaten:

Herr Capitain v. Wigandt.

Af Officerer af Land-Etaten:

Herr Lieutenant v. Biering.

Af Geistlige Embedsmænd:

Herr Pastor Korbne.

Af Grosserere ic.

Herr J. Bøch, Grosserer.

Af

Uf Kræmmere zc.

Herr Tynhsen, Klædekræmmer; og
Herr Købke, Urtekræmmer.

Uf Haandværker zc.

Herr Steenhier, Olderm. for Skoemagerlauget.
Herr Egeroed, Muurmester.

Uf den Jødiske Nation:

Herr Heyman Gerson.

Da der i denne Afdeeling ikke findes noget Medlem af første Classe, saa har man i dets Sted blant 3die Afdeeling, hvor der gives mange af samme, valgt en Repræsentant; men da denne saavel som den Udvalgte for 6te Classification, for nærværende Tid ere fraværende: saa maae deres Erklæring først indhentes, førend man navnlig kan bekendtgjøre dem for Selskabet.

Saa længe denne Valgforretning vedvarer, skal Buddet allerede hver Onsdag i Forveien begynde med at ombringe Valgsedlerne, og man tvivler derfor ikke, at disse jo til rette Tid og paa behørig Sted vil blive afleverede. Skulle det derimod indtræffe at nogen om Loverdagen endnu ikke havde faaet sin Valgseddel, saa ønskes at saadant maatte tilkiendegives een af de næstboende Direktører eller og Bogholderen.

Borgervonnen har herved endnu den Forskielse ærbødigst og tienligst at indbyde den 4. Afdeeling af Selskabets Medlemmer, for ligesledes næstkommende Mandag 8te Dage den 2 August paa sædvanlig Tid og Sted, iblant sig selv at fuldføre Valget af 12 Repræsentanter:

Fjerde Afdeeling.

- 617 Hr. Krc. Herr Geh. R. Baron Conradt von Knuth. 618. Hr. Pastor Maurenbrecher. 619. Hr. Prof. og Kgl. Hofbygmester Mayn. 620. Hr. Cancell. R. Wödicke 621. Hr. P. Fleischer, Haarskærer. 622. Hr. H. Jürgensen, Stadsmægler. 623. Hr. P. D. Bradt, Hof- og Stads-Rets Procurator. 624. Hr. J. C. Sandil, Stadsmægler. 625. Hr. Grosserer R. S. Selmer. 626. Hr. N. Ellegaard, Assistent. 627. Hr. Secretair D. E. Bradt. 628. — 629. Hr. Jens Nørgaard, Fuldmægtig. 630. Hr. H. H. Holmer, Volonteur. 631. Hr. E. Rasmussen, Guldsmed. 632. Hr. P. Steinmann, Boghandler. 633. Hr. H. Boye, Toldskriver. 634. Hr. J. Lorenzen, Riibmand. 635. Hr. J. B. Mogens, Kongel. Bygnings-Inspektør. 636. Hr. Sibbern, Chirurgus. 637. Hr. J. Schierbeck, Friseur. 638. Hr. Abrah Lund, Skipper. 639. Hr. Frimodt, Auctions-Direkteur. 640. Frue Kleve. 641. Hr. Poul Schmith, Borger og Formand for Saltmaalerne. 642. Hr. P. Aagaard, Bryg-

Brygger og Forvalter ved den Grønlandske Handel.
 643. Hr. Brennø, Seildugsfabriqveur. 644. Hr.
 Just Ludvigsen, Ridsmand. 645. Hr. Eb. Ross,
 Lieuten. i Søe:Etaten. 646. Hr. Platou, Capitain
 i Søe:Etaten. 647. Madame Hildermann. 648.
 Mad. Zitterland. 649. Mad. Stieffens. 650. Jfr.
 Frid. Abel. 651. Hr. Moses Wallich, Ridsmand,
 af den Jødiske Nation. 652. Hr. Grosserer Tu-
 tein, senior. 653. Hr. Capt. von Benzon i Land-
 Etaten. 654. Hr. Lars Qvist, Tzeehandler. 655.
 Hr. N. Kühn, Snedkermester. 656. Hr. L. Lar-
 sen, Bødker. 657. Hr. Marr, Kongl. Ruffmester.
 658. Hr. P. D. Berg, Bogbinder. 659. Hr. A.
 Clausen, Bogbinder. 660. Jfr. C. Mølsted. 661.
 Hr. Aron, Liigtorne:Operateur. 662. Hr. M. Lau-
 rigen, Brændevbr. 663. Mad. K. D. Scheel. 664.
 Hr. S. M. Hammer, Lærredshandler. 665. Hr.
 Augustinus, Tobaksspinder. 666. Hr. Apotheker
 Grønland. 667. — 668. Hr. Holbeck, Bødker-
 mester. 669. Hr. Professor Winslow. 670. Hr.
 Thaarup, Visiteur. 671. Hr. Wulff, Klædefabri-
 queur. 672. Hr. A. C. Møller, Trakteur. 673.
 Hr. Larsen, Møller. 674. Hr. E. Bruun, Theater-
 maler. 675. Hr. J. Dinesen, Inform. ved Tegne:Acade-
 miet. 676. Hr. F. A. Bahlert, Kgl. Hof:Mundskient.
 677. Hr. Sekretair E. P. Kirstein. 678. Hr. L.
 C. Linde, Juveleer. 679. Hr. D. Broblewsky,
 Orgelbygger. 680. Hr. P. Baden, Administrateur.

681. Hr. P. Stenberg, Urtekræmmer. 682. Hr. S. N. Bramsen, Fabriqueur. 683. Hr. L. Bolmersted, Fabriqueur. 684. Hr. H. W. Eller, Farver. 685. Hr. Klagenberg, Stud. Juris. 686. Hr. C. J. Lintrup, Gærtner. 687. Hr. S. Stilling, Møllermester. 688. Hr. Prof. Juul. 689. Hr. Taxateur Schade. 690. Hr. Kamphøener, Bager. 691. Hr. Jof. Larsen, Bognmand. 692. Hr. Johansen, Tobakspinder. 693. Hr. P. W. Romdahl, Skrædermester. 694. Hr. Justitsr. Stefensen. 695. Hr. C. G. Müller, Smedkermester. 696. Hr. L. Blich, Risbmand. 697. Hr. Ch. Brockmann, ved den Kgl. Garderobe. 698. Hr. Conditør Jürgensen. 699. Hr. Cancell. N. Hammon. 700. Hr. Møller, Kongel. Berider. 701. Hr. Abr. Israel, Risbmand. 702. Hr. E. Bruun, Raadstuebetient. 703. Hr. N. Krockou, ligeledes. 704. Hr. J. Wissing, Copiist. 705. Hr. N. Bahs, Skrædermester. 706. Hr. H. Lyngbye, Urtekræmmer. 707. Hr. W. Weber, Brandkarl og Skoemager. 708. Hr. K. Kock, Seyl-, Slag- og Compasmager. 709. Hr. P. Jacobsen, Fribrygger. 710. Hr. Moses Først, Risbmand. 711. Hr. Grosserer Saabye. 712. Hr. J. S. Lund, Handskemager. 713. — 714. Hr. Conferentsr. Nielsen. 715. Hr. N. Reimert, Kgl. Lakai. 716. Hr. Gerner, Krigs-Commissair Wötcher. 717. Hr. D. G. Voigt, Stud. Chirurgie. 718. Hr. Jansen, Uhrmager. 719. Hr. H. C. Connin, Fuldmægtig.

720. Hr. L. Larsen, Skibsbygmester. 721. Hr. Agent Kaufstrup. 722. Hr. Cancell. Raad Hempel. 723. Hr. Meinert, Fuldmægtig. 724. Hs. Ex. Hr. Geheimeraad og Ober Hof, Mareschal v. Numsen. 725. Hds. Naade Frue Geheimeraadinde v. Numsen. 726. Hr. Prof. Bandal. 727. Hr. Frisberg, Organist. 728. Hr. Just. Raad Rønne-mann. 729. Hr. Møllersens, Brygger. 730. Hr. Schnabel, Hof Violon. 731. Hr. Prof. Sevel. 732. Hr. Merbiz, Saxist Charge des Affaires. 733. Frue Soelberg, sal. Capt. Lieuten. Soelbergs Enke. 734. Hs. Excell. Hr. Geheimeraad og Statsminister Greve von Bernstorff. 735. Hr. Controleur Luft. 736. Hr. L. P. Lange, Olderm. for Maler. Lauges. 737. Hr. E. W. Lange, Maler-mester. 738. Hr. de Møze, senior, Dokt. Medicin. 739. Hr. J. Schiøtz, Riibmand. 740. Hr. Ritter, Ijenkræmmer. 741. Hr. Etatsraad Falbe. 742. Hr. Regim. Quartierm. Plum. 743. Hr. Professor Stanley. 744. Hs. Excell. Hr. Ge-ner. Major Waagener. 745. Hr. Ved. Thorserøe. 746. Hr. B. Matthæi, Hørkræmmer. 747. Hr. C. Bruun, ligeledes. 748. Hr. S. S. Tarkel, Riib-mand paa Ben Arnis. 749. Hr. Prof. Risbrigh. 750. Hr. Hvidevad, Klædekræmmer. 751. — — 752. — 753. — 754. Hr. Pastor Thye. 755. Hr. J. Røndrup, Forvalter. 756. Hs. Ex. Hr. Geh. Raad og Statsmin. Greve von Schimmelmann. 757. Hr. J. N. Raahede, Malermester. 758. Hr. C. Christensen, Urtekræmmer. 759. — 760. Hs. Excell. Hr. Geheimeraad von Raben Levegou. 761. Frøken H. Trolle. 762. Frue Justitsraadinde Kraft. 763. Hr. A. Hansen. 764. G. Nissen, Kgl. Fuldmægtig. 765. Hr. D. Møller, Skråder-mester. 766. Hr. Major von Wilster, Commandant paa Rosenborg Slot. 767. Hr. Cancellieraad Cortsen. 768. Hr. H. Oluffsen, Fuldmægtig. 769. Hr. Will.

Willbrecht, Regiments-Felskier. 770. Hr. N. Jæger, Blytækkermester. 771. Hr. P. Hansen, Brændeviinsbrænder. 772. — 773. Hr. P. Harren, Alderm. for Snødker Lauget. 774. Hr. Halander, Tømmermester. 775. Hr. Smith, Muurmester. 776. Hr. P. Humble, Skibsbygmester. 777. Hr. E. Schrøder, Hof- og Stadsrets Procurator. 7-8. Hr. P. E. Høphof, Uhrmager. 779. E. E. Schæfer, Bogholder. 780. Joh. Caspersen, Ankersmed. 781. Hr. M. Green, Juveleer og Guldsmed. 782. Hr. M. Hallager, Skoleholder. 783. Hr. M. E. Grose, Organist. 7-4. Hr. Bloch, Biskop i Jyens Stift. 785. Hr. Ch. von Byberg, Capitain og Garnisons Adjutant. 786. Hr. E. E. Thomesen, Meelhandler. 787. Hr. P. Beck, Biinhandler. 788. Hr. O. A. Smith, Bogholder. 789. Hr. J. Gotke, Copiist. 790. Hr. Yding, Bognmand. 791. Hr. Dr. Schinmeyer, Superintendent i Lübeck. 792. Hr. N. E. Smith, Urtekræmmer. 793. Hr. J. Petersen, Brændeviinsbr. 794. Hr. P. Prahl, Præst i Sommersted, i Amtet Hadersleben. 795. Hr. Fr. Dems, Tobaksplanteur. 796. Hr. N. Petersen, Hørkræmmer. 797. Hr. Thausen, Trakteur. 798. Hr. R. Sørensen, Biinhandler. 799. Hr. Secretair D. Diderichsen. 800. Hr. N. E. Lund, Tobaksspinder. 801. Brødrene Knødcke, Kgl. Storbritannisk Hof-Leverandøurs. 802. Hr. General, Auditeur og Politimester Flindt. 803. Hr. Hansen, Hofskriver. 804. Hr. H. G. F. Helmershausen, Eier af Veirmølle Kroen. 805. — 806. — 807. Hr. Hegelund, Revisor ved Talletteriet. 808. Hr. Buchhave, Dokt. Medicin. 809. Hr. D. Eller, Politiebetient. 810. Hr. O. A. Lindemann, Studiosus. 811. Hr. S. Ch. Tønder, ligeledes. 812. Hr. J. F. Hansen, ligeledes. 813. Herr Kammerherre og Jagermester

ster Grev von Rangow. 814. Hr. Scheer, Stuegelbygger og Instrumentmager. 815. Hr. H. H. Kemmeter, Commissionair. 816. Hr. D. Müller, Riibmand paa Den Arnts. 817. Hr. Andr. Esgstrup, Sergeant og Divisionskriver ved Holmen. 818. Hr. Ch. F. Ostwaldt. 819. Hr. Ball. Freye, Duamagermester. 820. Hr. J. G. Friderichs, Kobberstikker.

Anmeldelse.

Borgerventien slutter da ogsaa i Dag denne Anden Aargang med inderlig Taknemmelighed over saa mange af hans velsindede Medborgere, der i samme have forbunden sig med ham, til hans gode Hensigts Befordring; og med den behagelige Efterretning, at af et ligesaa veldædigt Sindelaug

Herr J. O. G von Brochenhuus, Kongelig Staldmester,

som overordentligt Medlem er indtraaet i det forenede Understøttelses Selskab, og at med vores nye Aargangs Begyndelse end flere værdige Medlemmer skal blive anmeldte.

Trykfeil.

J No. 51. Pag. 411. Lin. 13. læs No. 420. Hr. D. B. Suhr, Grosserer. Lin. 23. læs No. 434. Hr. Dohler, Viinhandler. Lin. 24. læs No. 437. Hr. Kirkerup, Tømmermester. pag. 414. lin. 12. læs No. 530. Hr. Ved. Bahff, Skrådermester. lin. 3. fra neden. læs No. 548. Hr. Ch. T. Hytter, Studiosus. pag. 415. lin. 7. fra neden. læs No. 501. Hr. Hasing, Forvalter paa Materialgaarden.

